

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXVII

2
2025

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Radek Doležel, JUDr. Vladimír Veselý, JUDr. Martina Vršanská, Mgr. Zdeněk Sajdl, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Michal Ježek

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXVII

Číslo 2/2025 vychází 12. 3. 2025

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.);
 - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH.....	5
č. 6	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2024, sp. zn. 5 Tdo 391/2024	6
č. 7	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2024, sp. zn. 5 Tdo 409/2024	18
č. 8	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2024, sp. zn. 5 Tdo 551/2024	42
č. 9	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2024, sp. zn. 7 Td 32/2024	52
č. 10	
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 2. 2024, sp. zn. 14 To 12/2024	56
č. 11	
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 3. 2024, sp. zn. 14 To 35/2024	64
č. 12	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2024, sp. zn. 7 Tdo 445/2024	70
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	82
č. 8	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2024, sp. zn. 22 Cdo 925/2023	83
č. 9	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2024, sp. zn. 23 Cdo 2848/2022	97
č. 10	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2024, sp. zn. 25 Cdo 1313/2023	105
č. 11	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2024, sp. zn. 27 Cdo 544/2023	111
č. 12	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2024, sen. zn. 29 ICdo 142/2023	121
č. 13	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2024, sp. zn. 29 Cdo 1845/2023.....	145
č. 14	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2024, sp. zn. 30 Cdo 3909/2023	160
č. 15	
Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2024, sp. zn. 31 Cdo 3823/2023	183
č. 16	
Usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2024, sp. zn. 31 Cdo 225/2024	202

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

č. 6

Soud rozhodující o dalších dílčích útocích pokračujícího trestného činu spáchaného pachatelem, který již byl dřívějším rozsudkem pro některé dílčí útoky shledán vinným a odsouzen, za situace, kdy v mezidobí došlo (např. v důsledku zvýšení hranice výše škod podle § 138 odst. 1 tr. zákoníku) ke zmírnění trestní represe, a proto by podle pozdější právní úpravy bylo namísto pokračující trestný čin posoudit mírněji než v dřívějším odsuzujícím rozsudku (podle mírněji trestné kvalifikované skutkové podstaty téhož trestného činu nebo jen podle jeho základní skutkové podstaty), zváží zastavení trestního stíhání pachatele pro neúčelnost za užití § 172 odst. 2 písm. a) tr. ř.

Pokud soud v takovém případě rozhodne postupem podle § 45 odst. 1 tr. zákoníku o celém pokračujícím trestném činu a o společném trestu odnětí svobody tak, že tento trest není mírnější než trest uložený dřívějším rozsudkem (§ 45 odst. 1 věta první in fine tr. zákoníku) a současně je tento trest odnětí svobody i v rámci trestní sazby podle pozdější právní úpravy (protože trestní sazby podle dřívější i pozdější právní úpravy se překrývají), nejde o trest nespravedlivý jen proto, že je podle pozdější právní úpravy vyměřen při horní hranici trestní sazby, ačkoli podle dřívější trestní sazby byl ukládán při dolní hranici trestní sazby.

č. 6

Společný trest za pokračování v trestném činu

§ 45 odst. 1 tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2024, sp. zn. [5 Tdo 391/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:5.TDO.391.2024.1

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítl dovolání obviněného V. T. podané proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 1. 2024, sp. zn. 5 To 77/2023, jenž rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. 2 T 65/2016.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 20. 10. 2023, sp. zn. 2 T 65/2016, byl obviněný V. T. uznán vinným zločinem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 2 písm. c) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“). Tímto rozsudkem mu byl uložen podle § 240 odst. 2 tr. zákoníku za užití § 45 odst. 1 a § 43 odst. 2 tr. zákoníku společný a souhrnný trest odnětí svobody v trvání 6 let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku mu byl uložen rovněž trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu v obchodních společnostech a družstvech v trvání 6 let a trest zákazu řízení všech motorových vozidel v trvání 3 let. Tímto rozsudkem soud prvního stupně zároveň zrušil jednak podle § 45 odst. 1 tr. zákoníku výrok o vině a trestu, jakož i další výroky, které měly svůj podklad ve výroku o vině, obsažené v rozsudku Krajského soudu

v Praze ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. 7 T 63/2015 (přičemž výrok o vině převzal z uvedeného rozsudku), jednak podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku výroky o trestu z trestního příkazu Okresního soudu v Rakovníku ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 2 T 3/2015, a z rozsudku Okresního soudu v Rakovníku ze dne 3. 7. 2015, sp. zn. 2 T 76/2015, ve znění rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 2. 9. 2015, sp. zn. 12 To 389/2015, jakož i všechna další rozhodnutí na tyto výroky obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

2. Obviněný byl v nyní projednávané věci vedené u soudu prvního stupně pod sp. zn. 2 T 65/2016 stíhán spolu s obviněnou právnickou osobou E. D., s. r. o. (dále jen „E. D.“) pro část (dílčí útoky) rozsáhlejší pokračující trestné činnosti, jejíž jiné dílčí útoky byly předtím projednány ve věci vedené u téhož soudu pod sp. zn. 7 T 63/2015 (rozhodnuto o nich bylo shora označeným rozsudkem). V nyní projednávané věci navíc byl obviněný původně stíhán a odsouzen jako uprchlý, k jeho návrhu však byl usnesením soudu prvního stupně ze dne 31. 8. 2023 podle § 306a odst. 2 tr. ř. zrušen jeho původní rozsudek z 24. 1. 2018, sp. zn. 2 T 65/2017, který nabyl právní moci dne 13. 7. 2018 ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 3 To 24/2018, a proto došlo k novému projednání této věci. Obviněný však v nařízeném hlavním líčení po zrušení původního rozsudku vydaného v řízení proti uprchlému (konaném dne 31. 8. 2023) učinil ohledně projednávaných skutků (dílčích útoků) prohlášení viny podle § 206c tr. ř., a to v rozsahu obžaloby přednesené státním zástupcem, který změnil právní kvalifikaci skutku s ohledem na změnu právní úpravy vyplývající ze zákona č. 333/2020 Sb. (změny § 138 odst. 1 tr. zákoníku a hledisek, z nichž se odvozuje rozsah činu). Soud prvního stupně toto prohlášení viny přijal. Dokazování se tak týkalo jen výroku o trestu.

3. Snad jen pro úplnost lze uvést, že trestná činnost obviněného (a to ve spojitosti s dříve posouzenými dílčími útoky) byla (zjednodušeně) spatřována v tom, že jako jednatel obchodní společnosti E. D. v XY v letech 2009 až 2013 úmyslně nevedl účetnictví této obchodní společnosti, jejímž prostřednictvím ale reálně vykonával podnikatelskou činnost, a to s cílem zkrátit daň z příjmu právnických osob a daň z přidané hodnoty. Ve sledovaném období tak za obviněnou právnickou osobu buď vůbec nepodal daňová přiznání k dani z přidané hodnoty a k dani z příjmu právnických osob nebo je sice podal, ale uvedl v nich nepravdivé údaje a hrubě zkreslený hospodářský výsledek obchodní společnosti E. D. (vykazoval nulová zdanitelná plnění a nulovou daňovou povinnost bez vyplnění hospodářského výsledku a bez přiložení povinných příloh). Tímto jednáním zkrátil příjem státu na uvedených daních v celkové výši 8 765 806 Kč.

4. Proti rozsudku soudu prvního stupně (a to proti jeho výroku o trestu) podal obviněný odvolání, které podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl Vrchní soud v Praze svým usnesením ze dne 24. 1. 2024, sp. zn. 5 To 77/2023.

II. Dovolání obviněného

5. Proti shora uvedenému usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 1. 2024, sp. zn. 5 To 77/2023, podal obviněný V. T. prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř.

6. Svým dovoláním namítal nepřiměřenost jemu uloženého trestu, neboť podle něj není jasně vymezen vztah mezi zákonem č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní

zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen „novela trestního zákoníku“), kterým došlo ke zvýšení jednotlivých hranic škod, a § 45 odst. 1 tr. zákoníku, podle kterého nelze při ukládání společného trestu uložit trest mírnější, než který byl uložen dřívějším rozsudkem.

č. 6

7. Obviněný dále uvedl, že za část dílčích útoků pokračující trestné činnosti a za sbíhající se trestnou činnost mu byl (v jiné než nyní řešené věci) uložen souhrnný trest odnětí svobody v trvání 6 let a trest zákazu činnosti v trvání 6 let. Trest odnětí svobody mu byl uložen podle tehdy aktuální zákonné sazby uvedené v § 240 odst. 3 tr. zákoníku v rozmezí 5 až 10 let. Novelizací trestního zákoníku ale mezitím došlo ke změnám hranice výše škod, což zohlednil i soud prvního stupně, když následně rozhodoval o všech dílčích útocích pokračujícího trestného činu. Uznal totiž obviněného vinným sice týměž trestným činem, ale již podle § 240 odst. 1, 2 písm. c) tr. zákoníku, tudíž vycházel z trestní sazby ve výměře 2 až 8 let a uložil mu společný a souhrnný trest odnětí svobody v trvání 6 let s tím, že mu s ohledem na § 45 odst. 1 tr. zákoníku nelze uložit trest mírnější.

8. Podle dovolatele však zákonodárce při přijímání původního novelizovaného znění trestního zákoníku nepočítal s tím, že v budoucnu může dojít ke zvýšení hranic výší škod, a tudíž nepředvídal, jaký bude mít uvedená změna dopad na další ustanovení, zejména na § 45 odst. 1 tr. zákoníku. Za popsané situace se aplikace § 45 odst. 1 tr. zákoníku, resp. jeho části ohledně zákazu uložení mírnějšího trestu, jeví podle obviněného jako ústavně nekonformní.

9. Nekompatibilitu § 45 odst. 1 tr. zákoníku a novely trestního zákoníku demonstroval na následujícím příkladu. Soud prvního stupně mu teoreticky mohl uložit za trestný čin podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku souhrnný trest v trvání 9 let (v rámci rozmezí 5 až 10 let). Následně by došlo ke změně hranice výše škod. Při rozhodování o všech dílčích útocích, v důsledku novely trestního zákoníku, již podle § 240 odst. 1, 2 tr. zákoníku se zákonnou sazbou 2 až 8 let, by soud s ohledem na § 45 odst. 1 tr. zákoníku musel uložit trest odnětí svobody v trvání 9 let, přestože nejvyšší možná výměra činí 8 let. Uvedené však podle obviněného porušuje čl. 39 Listiny základních práv a svobod, neboť jen zákon stanoví, jaký trest lze za spáchání trestného činu uložit.

10. Soudy nižších stupňů tak při ukládání trestu neměly být vázány § 45 odst. 1 tr. zákoníku a trest odnětí svobody měl být ukládán v rámci zákonné sazby 2 až 8 let nelimitovaný minimálním trváním 6 let z předcházejícího rozsudku. Dále obviněný uvedl, že trest v trvání 6 let sice formálně spadá do rozmezí 2 až 8 let, ale je zjevné, že odpovídá zákonné sazbě 5 až 10 let. Proto se uložený trest jeví jako nepřiměřený. Podle obviněného se jedná o mezeru v zákoně, proto měly soudy nižších stupňů aplikovat ustanovení, které je pro něj příznivější. Tyto námitky uvedl i ve svém odvolání, avšak soud druhého stupně se k nim nevyjádřil.

11. Ze všech shora uvedených důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil usnesení odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu projednání a rozhodnutí. *In eventum* navrhl, aby Nejvyšší soud podle čl. 95 odst. 2 Ústavy České republiky (ústavního zákona č. 1/1993 Sb.) přerušil trestní řízení a předložil věc Ústavnímu soudu k posouzení, zda je § 45 odst. 1 tr. zákoníku s ohledem na novelu trestního zákoníku ve vztahu k pokračující trestné činnosti, jejíž dílčí útoky byly dílem dokonány před a dílem po novelizaci trestního zákoníku, v rozporu s ústavním pořádkem.

12. Dovolání obviněného bylo zasláno k vyjádření nejvyššímu státnímu zástupci, který se k němu do dne rozhodnutí Nejvyššího soudu nevyjádřil.

III.

Posouzení přípustnosti a důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

13. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označeným dovolacím důvodům.

14. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených důvodů v § 265b odst. 1 a 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele takovému důvodu také svým obsahem odpovídaly.

15. Obviněný uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., podle kterého lze dovolání podat, jestliže obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně za trestný čin, jímž byl uznán vinným. Jiná pochybení spočívající v nesprávném druhu či výměře uloženého trestu pod tento dovolací důvod nelze úspěšně podřadit.

16. Nejvyšší soud rovněž připomíná, že zpravidla odmítne jako zjevně neopodstatněné takové dovolání, v němž obviněný pouze opakuje tytéž námitky, jimiž se snažil zvrátit již rozhodnutí soudu prvního stupně, pokud se jimi odvolací soud zabýval a vypořádal se s nimi náležitým a dostatečným způsobem (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#), uveřejněné pod č. T 408. ve svazku 17 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2002).

b) K uplatněným námitkám obviněného

17. Obviněný svým dovoláním brojil proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo zamítnuto jeho odvolání směřující toliko proti výroku o trestu z odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně, také jeho jediná dovolací námitka obviněným podřazená pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. se týkala trestu, který mu byl uložen, a vyměřovacích pravidel, na základě nichž soud prvního stupně postupoval, což akceptoval i odvolací soud. Konkrétně obviněný nesouhlasil s přísností jemu uloženého trestu odnětí svobody v trvání 6 let (námitky proti trestu zákazu činnosti nevznášel). Poukázal přitom na fakt, že k projednání některých dílčích útoků (nikoli tedy k jejich dokonání, jak v závěrečném návrhu na předložení věci Ústavnímu soudu nesprávně uváděl) došlo poté, co zákonodárce (zákonem č. 333/2020 Sb.) změnil ustanovení § 138 odst. 1 tr. zákoníku o hranicích výše škod, od nichž se odvozují též hranice rozsahu při posouzení jednání popsané v § 240 tr. zákoníku (viz rozhodnutí č. [20/2002-I](#). Sb. rozh. tr.). Při novelizaci ustanovení § 138 odst. 1 tr. zákoníku totiž zákonodárce nevyřešil důsledky takové změny pro případy dodatečného projednání některých dílčích útoků, které by spolu s dříve posouzenými sice podle původní úpravy spadaly pod vyšší rozsah (jako zde velký rozsah podle § 240 odst. 3 tr. zákoníku), avšak po provedené změně jde o rozsah nižší úrovně

[zde značný podle § 240 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku]. Obviněný pro všechny takové případy požadoval zákaz aplikace pravidla vyplývajícího z § 45 odst. 1 tr. zákoníku o nepřipustnosti uložení mírnějšího trestu, než jaký byl dříve uložen jiným soudem za jiné dílčí útoky téhož pokračování v trestném činu (ve smyslu § 116 tr. zákoníku). Vyjádřil též přesvědčení, že jemu uložený nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 6 let neodpovídá ukládání trestu podle § 240 odst. 2 tr. zákoníku s trestní sazbou trestu odnětí svobody v rozpětí 2 až 8 let, ale odpovídá původnímu § 240 odst. 3 tr. zákoníku s trestní sazbou trestu odnětí svobody v rozpětí 5 až 10 let.

18. V tomto ohledu je třeba obviněného znovu upozornit, že podat dovolání není možno z jakéhokoliv důvodu, ale toliko jen z některého z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 nebo 2 tr. ř. Obviněný sice formálně uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., avšak současně vůbec ani netvrdil, že by některá z jeho alternativ byla naplněna. Z tohoto důvodu totiž lze dovolání podat jen tehdy, byl-li uložen nepřipustný druh trestu (takový druh trestu, který zákon pro daný případ nepřipouští), anebo mu sice byl uložen přípustný druh trestu, avšak v nepřipustné výměře (neboli ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným, resp. mimo trestní sazbu stanovenou pro daný druh trestu).

19. Samotný výrok o trestu lze z hmotněprávních pozic napadat zásadně jen prostřednictvím dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., tedy proto, že byl uložen nepřipustný druh trestu nebo byl uložen trest ve výměře mimo zákonnou trestní sazbu. Pokud však byl uložen přípustný druh trestu ve výměře spadající do rámce zákonné trestní sazby, jak se stalo v posuzované věci (trest odnětí svobody v trvání 6 let podle § 240 odst. 2 tr. zákoníku s rozpětím trestní sazby 2 až 8 let), nelze cestou dovolání namítat nepřiměřenost trestu, a to ani s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., který ovšem obviněný neuplatnil (k tomu viz rozh. č. [22/2003](#) Sb. rozh. tr.). Opačný názor by byl v rozporu s povahou dovolání jako mimořádného opravného prostředku a činil by z dovolání v podstatě jen další odvolání. Otázka přiměřenosti trestu je sice záležitostí týkající se aplikace hmotného práva, avšak přesto není možné tuto otázku podřazovat pod ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., a to ani pokud jde o tu jeho variantu, podle které dovolacím důvodem je „jiné nesprávné hmotněprávní posouzení“ (míněno jiné, než je právní posouzení skutku). Vyplývá to ze vzájemného poměru dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. a dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. Oba dovolací důvody mají hmotněprávní povahu, přičemž dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je obecným hmotněprávním dovolacím důvodem a dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. je zvláštním hmotněprávním dovolacím důvodem stanoveným jen ve vztahu k výroku o trestu. Z toho logicky vyplývá, že samotný výrok o trestu může být napadán pouze s použitím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., jímž ovšem není nepřiměřenost trestu. Připustit námitky ohledně přiměřenosti trestu jako dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. by znamenalo popření smyslu ustanovení § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., které by se stalo nefunkčním, bylo by bezpředmětné a nemělo by žádný smysl, neboť uložení nepřipustného druhu trestu a uložení trestu ve výměře mimo zákonnou trestní sazbu by vždy bylo současně i „jiným nesprávným hmotněprávním posouzením“ ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

20. Lze tak konstatovat, že obviněnému byly uloženy přípustné druhy trestů (obviněný zpochybňoval jen trest odnětí svobody, proti trestu zákazu činnosti žádné námitky nevznášel), a to v rámci zákonem stanovené trestní sazby (zpochybňovaný trest odnětí svobody v trvání 6 let byl uložen v rámci trestní sazby v rozpětí 2 až 8 let podle § 240 odst. 2 tr. zákoníku, kterou obviněný též v námitkách žádal aplikovat). Z uvedených důvodů obviněným uplatněné námitky neodpovídaly jím uplatněnému ani jinému dovolacímu důvodu, proto bylo třeba jeho dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř.

21. Jen výjimečně se připouští uplatnění námitek proti výroku o trestu relevantně podřazených pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. v jeho druhé alternativě (jako jiné nesprávné hmotněprávní posouzení), došlo-li k chybné aplikaci ustanovení o úhrnném, souhrnném či společném trestu, tj. chybnému užití (či naopak neužití) ustanovení § 43 odst. 1, 2 nebo § 45 odst. 1 tr. zákoníku, jak vyplývá z již shora označeného rozhodnutí č. [22/2003](#) Sb. rozh. tr. Kromě toho, že obviněný tento dovolací důvod neuplatnil, je třeba upozornit, že onou chybnou aplikací se rozumí především případy, kdy uvedená ustanovení být užitá měla, ale nesprávně nebyla použita, anebo naopak byla použita, ač být použita neměla, tj. nebyl ukládán úhrnný, souhrnný nebo společný trest, ač být uložen měl, popř. naopak (uložen byl, ač být uložen neměl). Obviněný ovšem ani na takový případ necílil, protože nezpochybňoval správnost závěru, že byl odsuzován za dílčí útoky pokračování v trestném činu ve smyslu § 116 tr. zákoníku, pro jehož jiné dílčí útoky byl již v jiném trestním řízení odsouzen, a že proto má být nyní ukládán společný trest ve smyslu § 45 odst. 1 tr. zákoníku. On svým podáním zpochybňoval správnost zákonného pravidla vyplývajícího z téhož ustanovení, že nově ukládaný trest nesmí být mírnější než trest uložený dřívějším rozsudkem, jehož výroky o vině a o trestu (jakož i další výroky mající ve výroku o vině svůj podklad) jsou rušeny, a to alespoň v takových případech, jaký nastal v jeho věci (došlo-li v mezidobí k depenalizaci jednání zákonodárcem). Ve skutečnosti tak nezpochybňoval, že by došlo k nesprávné aplikaci § 45 odst. 1 tr. zákoníku v tom smyslu, že toto ustanovení bylo užit, ač být užit nemělo, ani v tom smyslu, že nebylo užit, ač být použito mělo, nesouhlasil pouze s důsledky (jinak správného) užití tohoto ustanovení, které z něj vyplývají.

22. Ostatně jeden konkrétní zákonný důsledek aplikace ustanovení o tzv. společném trestu spočívající v nemožnosti uložení trestu mírnějšího, než jaký byl předchozím (rušeným) rozhodnutím uložen, byl zřejmě pro obviněného motivem, proč *in eventum* navrhol Nejvyššímu soudu, aby trestní řízení přerušil a předložil věc Ústavnímu soudu k posouzení souladnosti uvedeného ustanovení s ústavním pořádkem (protože se mu nelíbí jen jedno zákonné pravidlo v tomto ustanovení obsažené). Ani v tomto směru však nebylo možno obviněnému vyhovět, protože v tomto konkrétním případě došlo k uložení trestu zcela v souladu se všemi použitými zákonnými ustanoveními, která mohla vedle sebe obstat, a podle Nejvyššího soudu (obecně) nedochází k žádné kolizi s ústavním pořádkem, a to ani s obviněným zmíněným čl. 39 Listiny základních práv a svobod (trest i v tomto konkrétním případě byl ukládán na základě zákona a při jeho dodržení). Problematické by bylo užití uvedeného pravidla jen v konkrétním hypotetickém případě zmíněném obviněným v jeho podání, který je ovšem zcela specifický a nyní nenastal, naopak nyní mohlo být ustanovení § 45 odst. 1 tr. zákoníku dodrženo, aniž by současně byl trest odnětí svobody ukládán mimo zákonnou trestní sazbu. Avšak ani v případě, že by výsledný trest byl uložen mimo zákonnou trestní sazbu, jak naznačoval obviněný s hypotetickým příkladem uložení původního trestu ve výměře 9 let, stále by byl ukládán na základě zákona, a to při respektu k jeho jednomu

konkrétnímu ustanovení § 45 odst. 1 tr. zákoníku, takže ani v takovém případě by nebylo obecně možno konstatovat, že by nebyl uložen na základě zákona ve smyslu čl. 39 Listiny základních práv a svobod. Záleželo by v takovém případě především na účelu, smyslu a výkladu jednotlivých ustanovení, který by musel být proveden ústavně konformním způsobem. V této spojitosti lze jen stručně připomenout, že trestní zákoník zná řadu pravidel v obecné části, jimiž připouští uložení trestu odnětí svobody mimo obecně stanovený rámec zákonné trestní sazby plynoucí z aplikovaného ustanovení zvláštní části trestního zákoníku, a to ať již jde o ukládání pod dolní hranicí zákonné trestní sazby (viz zejména § 40 odst. 2 a § 58 tr. zákoníku, ale i § 419 tr. zákoníku, a to ve spojení s rozhodnutím č. [26/2011](#) Sb. rozh. tr.), anebo ať jde o ukládání nad horní hranicí zákonné trestní sazby (viz zejména § 43 odst. 1, 2, § 45 odst. 2, § 59 a § 108 tr. zákoníku). Povinnost uložit trest odnětí svobody nad horní hranicí zákonné trestní sazby by tak nebyla něčím zcela raritním a *a priori* zcela nepřipustným, když i na jiných místech s takovou eventualitou trestní zákoník počítá. Jakkoliv se občas vyskytnou názory zpochybňující tento institut (viz např. CÍSAŘOVÁ, D., HOŘÁK, J. Problematika totožnosti skutku. Právníké listy, č. 2/2017, s. 3 a násl., zejm. s. 6 a násl.), obecně na základě praktických zkušeností lze uvést, že ustanovení § 45 tr. zákoníku v naprosté většině případů funguje dobře a bezproblémově (přitom je aplikováno bezmála čtvrtstoletí). Ani jeho ústavní konformita doposud (za celou dobu jeho existence) nebyla jakkoliv zpochybňována, a to ani samotným Ústavním soudem (srov. například jeho usnesení ze dne 7. 6. 2012, sp. zn. [III. ÚS 2450/09](#), ze dne 25. 9. 2023, sp. zn. [II. ÚS 1931/22](#), a mnohá další). Způsobilé k tomu nejsou ani námitky obviněného. Z uvedených důvodů Nejvyšší soud neshledal ani důvod, proč by měl řízení přerušit a věc předložit k posouzení Ústavnímu soudu.

23. Protože obviněným uplatněné dovolací námitky neodpovídají jím uplatněnému (avšak ani žádnému jinému) dovolacímu důvodu, a proto bylo namíste jeho dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. jako podané z jiného důvodu, než který je uveden v § 265b tr. ř., může Nejvyšší soud jen tzv. nad rámec uvedeného (jako *obiter dictum*) níže připojit k probírané problematice několik stručných poznámek.

24. Předně je třeba upozornit na historické souvislosti a kontext a též důvody zavedení ustanovení o společném trestu. Pokračování v trestném činu je z hlediska hmotněprávního tradičně v české nauce považováno za jediný skutek, dříve bylo definováno naukou (viz např. SOLNAŘ, V. Systém československého trestního práva: Základy trestní odpovědnosti. Praha: Academia, 1972, s. 332-338) a aplikační praxí (viz například rozhodnutí č. [90/1956](#), č. [1/1957](#), č. [27/1957](#), č. [47/1967](#), č. [18/1972](#), č. [51/1979](#) Sb. rozh. tr. a mnohá další). K jeho kodifikaci došlo až zákonem č. 290/1993 Sb., jímž byla zavedena jeho definice s účinností od 1. 1. 1994 do tehdejšího § 89 odst. 3 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších změn (dále jen ve zkratce „tr. zák.“). Původně bylo shodné pojetí pokračujícího trestného činu jako jediného skutku z hlediska hmotněprávního i procesního. Bylo tak třeba vždy posoudit celý rozsah trestné činnosti najednou a nebylo možno vést samostatné řízení o dílčích útocích, které vyšly najevo dodatečně po pravomocném rozhodnutí o jiných dílčích útocích téhož trestného činu. Mělo-li by o nich být též rozhodnuto, bylo třeba nejprve na základě mimořádného opravného prostředku (návrhu na povolení obnovy) dosáhnout zrušení původního pravomocného rozhodnutí a provést řízení znovu (včetně nově zjištěných dílčích útoků). Nedošlo-li však k takovému zrušení původního pravomocného rozhodnutí, byla jím vytvořena překážka věci rozsouzené i pro zbývající a doposud neprojednané dílčí útoky,

pro něž v takovém případě nebylo vedení dalšího trestního stíhání přípustné (viz k tomu např. rozhodnutí č. [18/1972](#) Sb. rozh. tr.).

25. Toto pojetí však doznalo významné změny tzv. velkou novelou trestního řádu, tj. zákonem č. 265/2001 Sb., jíž byla s účinností od 1. 1. 2002 mimo jiné zavedena do českého právního řádu ustanovení § 37a tr. zák. o tzv. společném trestu (které je předchůdcem současného § 45 tr. zákoníku) a § 12 odst. 12 tr. ř., podle něž každý dílčí útok je zásadně samostatným skutkem (z hlediska procesního). V důsledku těchto změn došlo k rozdělení pojetí pokračování v trestném činu z hlediska hmotněprávního (stále šlo o jediný skutek) a z hlediska procesního (každý dílčí útok je od té doby považován za samostatný skutek, o němž musí být vždy učiněno rozhodnutí – a to jak pokud jde o iniciaci řízení, tj. zahájení trestního stíhání, resp. podání obžaloby, tak i pokud jde o jeho skončení – rozhodnutí o vině rozsudkem, zastavením trestního stíhání, popř. jiným způsobem). Obviněnému se tak dostalo procesních záruk ohledně toho, o jakém skutku v celém jeho rozsahu se trestní řízení vede (pro každý jednotlivý dílčí útok muselo být zahájeno trestní stíhání a podána obžaloba, nebylo již možno obžalobu tzv. rozšířit i o další jednání, jako tomu bylo dříve), čímž se naplňovalo jeho právo na obhajobu a na spravedlivý proces. Na druhou stranu se do určité míry zjednodušilo trestní řízení pro orgány činné v trestním řízení tím, že nemusela být neustále prolamována právní moc a vykonatelnost rozsudků týkajících se dříve projednaných dílčích útoků, s čímž se mnohdy pojilo následné rozhodování o zajišťovacích opatřeních (především rozhodování o vazbě obviněného). Základem myšlenky bylo, že se i v průběhu projednávání nově zjištěných dílčích útoků má i nadále vykonávat původní rozhodnutí, které se pak má celé (v zásadě bez jakéhokoliv věcného přezkumu) převzít a vtělit do nového rozhodnutí obsahující jak výrok o vině dříve projednanými dílčími útoky, tak i dílčími útoky nově zjištěnými, o něž se původní (a převzatý) výrok rozšíří. Počítalo se pak s možností změny právní kvalifikace vlastně jen v tom ohledu, že může dojít v důsledku pravidla o sčítání výše škod, rozsahů činu či prospěchu ke změně právní kvalifikace jen v neprospěch obviněného (typicky v důsledku naplnění některé z okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby, případně o další trestné činy spáchané s nově projednanými dílčími útoky v jednočinném souběhu).

26. V zásadě se tak po zavedení nové koncepce (od roku 2002) vycházelo z toho, že soud je při projednání nových dílčích útoků a při úvaze o aplikaci ustanovení o společném trestu (podle § 37a tr. zák., resp. od 1. 1. 2010 podle § 45 odst. 1 tr. zákoníku) v zásadě vázán pravomocným a vykonatelným rozsudkem soudu, který dříve odsoudil obviněného za jiné dílčí útoky téhož pokračujícího trestného činu. V novém řízení se totiž od roku 2002 již nemá provádět dokazování k těm dílčím útokům, pro něž již byl obviněný dříve pravomocně odsouzen, soud rozhodující o nově zjištěných dílčích útocích proto má respektovat skutkové závěry, jež učinil jiný soud v dřívějším řízení, stejně tak má v zásadě respektovat i jím užitou právní kvalifikaci takového činu, protože nové řízení nemá být jakousi revizí dřívějšího řízení (neprovádí se ani hlavní líčení ohledně celé trestné činnosti, jako tomu bylo do roku 2001, ale jen ohledně nově zjištěných dílčích útoků). V judikatuře byl proto důvodně přijat závěr, že soud při úvaze o aplikaci ustanovení o společném trestu je vždy vázán právní kvalifikací použitou v pravomocném odsuzujícím rozsudku v tom smyslu, že z této právní kvalifikace musí vycházet při posuzování, zda se může jednat o dílčí útok pokračujícího trestného činu (zda dílčí útoky naplňují stejnou skutkovou podstatu trestného činu) – viz rozhodnutí č. [56/2008](#) Sb. rozh. tr. Důvodně přitom nebylo konstatováno, že by se právní kvalifikace nemohla změnit, protože se obecně počítá s tím, že může dojít k jejímu zpřísnění – zejména v důsledku navýšení

škod, prospěchu či rozsahu činu (viz výše), mohou být ale nově projednávanými dílčími útoky též naplněny další alternativní znaky stejného trestného činu [např. mohou přibýt některé alternativy způsobů spáchání činu kupř. v § 205 odst. 1 v písm. a) až e) tr. zákoníku, některé doposud neužité okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby jako kupř. spáchání činu členem organizované skupiny, za stavu ohrožení státu apod., stejně tak nově projednávané dílčí útoky na rozdíl od těch dříve projednaných mohou být spáchány v jednočinném souběhu s dalšími trestnými činy]. Obecně se ovšem počítá s tím, že by nemělo docházet k revizi ani dříve učiněných skutkových závěrů ohledně přebíraných dílčích útoků, ale ani k revizi právních závěrů, a to jen proto, že dochází k novému rozhodování o vině obviněného všemi (doposud zjištěnými) dílčími útoky jednoho pokračujícího trestného činu. S těmito úvahami je pak úzce spjato i pravidlo, že by při novém projednání nově zjištěných dílčích útoků téhož trestného činu měl být respektován i dřívější rozsudkem uložený trest, a to do té míry, že novým rozsudkem, jímž se ukládá společný trest, nesmí být uložen trest mírnější. Jde o úvahu podobnou, jaká se činí u trestu souhrnného (§ 43 odst. 2 tr. zákoníku), rozdíl pak spočívá mimo jiné v tom, že souhrnný trest musí být vždy přísnější (měl-li by být stejně přísný, je namíste upustit od uložení souhrnného trestu – § 44 tr. zákoníku), zatímco společný trest může být i stejně přísný, jako trest uložený v dřívějším a současně rušeném rozsudku (upustit od uložení společného trestu totiž nelze, protože se z dřívějšího rozsudku ruší též výrok o vině, tím pádem i nutně výrok o trestu, který musí být znovu vysloven). V zásadě se přitom vychází z myšlenky, že by nemělo být obviněnému ku prospěchu ani k tíži, zda orgány činné v trestním řízení projednaly všechny jím spáchané trestné činy, resp. všechny dílčí útoky téhož pokračování v trestném činu, v jednom či ve více řízeních (nastavení těchto ustanovení i jejich aplikace by mělo být v tomto ohledu v zásadě neutrální). To je mimo jiné též důvod, proč v případě společného trestu je výslovně stanoveno, že zahlazení odsouzení ohledně dříve projednaných dílčích útoků pokračujícího trestného činu nepřekáží užití ustanovení o společném trestu (viz § 45 odst. 3 tr. zákoníku). Z podobných důvodů se též vyvozuje závěr o vázanosti dřívějším rozhodnutím při rozhodování o uložení společného trestu v tom směru, že se již znovu nemůže posuzovat otázka promlčení trestní odpovědnosti u těch dílčích útoků pokračujícího trestného činu, za něž byl obviněný odsouzen dřívějším pravomocným rozsudkem – viz rozhodnutí č. [11/2012](#) Sb. rozh. tr.

27. Jak již bylo shora nastíněno, lze si tak představit argumentaci založenou na shora uvedených důvodech odmítající jakoukoliv revizi dřívějším rozsudkem učiněných skutkových i právních závěrů při pozdějším rozhodování o aplikaci ustanovení o společném trestu (šlo by vlastně o absolutní vázanost skutkovými i právními závěry učiněnými v tomto rozhodnutí s tou jedinou výjimkou změny, která by byla opodstatněna přidáním nově zjištěných dílčích útoků a jejich právním posouzením). Na druhou stranu své opodstatnění má i řešení užitá soudy nižších stupňů v této trestní věci, důsledně vycházející z aplikace zásad o časové působnosti trestních zákonů, zejména pak § 2 odst. 1 tr. zákoníku, kterému byla dána přednost před zmíněnými principy, z nichž vychází úprava § 45 odst. 1 tr. zákoníku (při posuzování nově projednávaných dílčích útoků, třebaže i ve spojitosti s dříve projednanými dílčími útoky, totiž stále jde o posuzování trestnosti činu, a to v době existence příznivější právní úpravy). Jak již bylo shora nastíněno, pro řešení tohoto problému není v tomto rozhodnutí prostor, neboť ani odvolací, ani dovolací soud nemohl otázku viny a správnosti užití právní kvalifikace v této věci posuzovat, je tak třeba v této věci akceptovat soudem prvního stupně zvolené druhé řešení. Přesto je však možno zmínit, že jako vhodné se pro takové případně v budoucnu nastalé výjimečné případy při stejné konstelaci jeví zvolit zcela jiný procesní postup, a sice zastavení

trestního stíhání ohledně nově zjištěných dílčích útoků pro neúčelnost ve smyslu § 172 odst. 2 písm. a) tr. ř., resp. podle § 188 odst. 2, § 223 odst. 2, § 231 odst. 1 nebo § 257 odst. 1 písm. c) či § 263 odst. 1 písm. a) tr. ř. (k případným důsledkům pokračování v trestním stíhání na žádost obviněného a následné aplikaci § 227 tr. ř. srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. [8 Tdo 426/2009](#), publikované pod č. 19/2010 Sb. rozh. tr. a též pod č. T 1229. v sešitu č. 60 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo nakladatelství C. H. Beck, 2009).

28. V každém případě lze konstatovat, že nyní projednávaný případ je v aplikační praxi vcelku mimořádný a obviněným nastíněný hypotetický případ bude zřejmě zcela výjimečný až raritní (pokud vůbec někdy nastane), což vyplývá i z toho, že je poměrně obvyklé velmi výrazné překrývání trestních sazeb trestu odnětí svobody u základních i kvalifikovaných skutkových podstat (jako v případě druhého a třetího odstavce § 240 tr. zákoníku), jakož i z toho, že na druhou stranu není příliš obvyklé ukládání trestů odnětí svobody při horních hranicích zákonných trestních sazeb. Stejně tak je zcela výjimečné, že mezi dřívějším rozhodnutím o části dílčích útoků a pozdějším projednáním některých dalších nově zjištěných dílčích útoků dojde k takové změně právní úpravy, která by i v kontextu všech dílčích útoků téhož trestného činu (tj. i při skutečném navýšení rozsahu činu jako v tomto případě) vedla ke zmírnění právní kvalifikace (v důsledku zákonodárcem zvolené tzv. depenalizace).

29. Nejeví se však vůbec v takových zcela mimořádných případech jako nespravedlivé, pokud je pachatel ještě stále v rámci zákonné trestní sazby trestu odnětí svobody (po zmírnění právní kvalifikace činu) uložen trest odnětí svobody, je-li v důsledku dodržení limitu plynoucího z § 45 odst. 1 tr. zákoníku ukládán v horní polovině zákonné trestní sazby, resp. spíše při její horní hranici, byť by za jiné procesní konstelace při úplném projednání činu v celém jeho rozsahu ve stejné době možná byl trest vyměřován jinak (v nižší výměře). Vždyť v případě, že by vůbec nedošlo k projednání nově zjištěných dílčích útoků (popř. by trestní stíhání pro ně bylo pro neúčelnost zastaveno), by nebyl dán žádný důvod pro jakoukoliv revizi dřívějšího pravomocného a vykonatelného rozsudku o dříve projednaných dílčích útocích téhož trestného činu, jímž byl za ně též uložen trest, který vytvořil diskutovaný limit ve smyslu § 45 odst. 1 tr. zákoníku (zde nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 6 let uložený spolu s trestem zákazu činnosti – viz výše). Pozdější změna právní úpravy, která by mohla prospívat obviněnému, následující po pravomocném skončení trestního stíhání odsuzujícím rozsudkem, sama o sobě není důvodem pro zrušení takového rozsudku a nové rozhodnutí ve věci samé. Posuzování příznivosti trestních předpisů se totiž uplatní jen do doby, než o skutku obviněného, v němž je spatřován trestný čin, a o trestu za něj, je pravomocně rozhodnuto. Jakmile však nabude právní moci rozsudek ve věci samé, ustanovení § 2 odst. 1 tr. zákoníku o časové působnosti trestních zákonů již nelze použít (viz k tomu rozhodnutí č. [17/2007](#) Sb. rozh. tr.). Z toho též vyplývá, že ani v mimořádném opravném řízení změna právní úpravy, která nastala po právní moci rozsudku, zásadně (nestanoví-li sám zákon jinak) nemá mít význam a nemá být důvodem pro kasační zásah dovolacího soudu či pro vyslovení porušení zákona na základě stížnosti pro porušení zákona ministra spravedlnosti (případně pro povolení obnovy, byť ta vychází z jiných důvodů).

30. Nadto je vhodné připomenout, že v daném konkrétním případě vznikla zmíněná situace jen v důsledku uplatnění dispozičního oprávnění obviněného, který byl zcela v souladu se zákonem (a to včetně pravidel o časové působnosti trestních zákonů) uznán v této věci vinným

jako uprchlý (rozsudkem z 24. 1. 2018, který nabyl právní moci 13. 7. 2018), teprve po 5 letech byl vypátrán a dodán do výkonu trestu odnětí svobody (17. 7. 2023), následně po doručení rozsudku a poučení podle § 306a odst. 2 tr. ř. navrhl zrušení rozsudku a nové projednání věci, čemuž soud v souladu se zákonem vyhověl. Při novém projednání věci v hlavním líčení pak obviněný prohlásil svou vinu (ovšem již s mírnější právní kvalifikací, jak ji změnil sám státní zástupce), jinými slovy tak vlastně využíval i uvedeného ustanovení § 306a odst. 2 tr. ř. k poněkud jiným účelům, než pro jaké bylo do právního řádu zavedeno (aby se umožnilo osobě stíhané jako uprchlé a odsouzené v její nepřítomnosti opětovné projednání věci v její přítomnosti s dodržením zásad kontradiktornosti a spravedlivého procesu). O to ovšem obviněnému zjevně nešlo, pokud se všemi skutkovými závěry souhlasil, jen vlastně využil příležitosti, aby předtím jinak správně právně posouzený skutek byl nově posouzen jinak, jako mírnější trestný čin, a to jen v důsledku novelizace trestního zákoníku (reagujícího na inflaci, pokud navíc k novelizaci došlo dlouho po pravomocném odsouzení obviněného v řízení proti uprchlému). Zároveň ale se toto nové projednání týkalo jen části dílčích útoků téhož pokračujícího trestného činu (dílčí útoky pod body V. – X. s rozsahem zkrácení daně 2 936 098 Kč), za jehož jinou část s větším rozsahem zkrácené daně (dílčí útoky pod body I. – IV. s rozsahem zkrácení daně ve výši 5 829 708 Kč) byl obviněný předtím odsouzen rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. 7 T 63/2015. Ani s ohledem na celkový rozsah zkrácené daně (8 765 806 Kč), a to i optikou současné právní úpravy s hranicí velkého rozsahu ve výši 10 000 000 Kč ve smyslu § 138 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku, která nebyla dosažena, a s hranicí značného rozsahu ve výši 1 000 000 Kč ve smyslu § 138 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku, která byla několikanásobně (více než 8x) překročena, se nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 6 let, tj. již v horní polovině zákonné trestní sazby trestu odnětí svobody, nejeví jako zjevně nepřiměřeně přísný a excesivní (polovinou trestní sazby trestu odnětí svobody uvedené v § 240 odst. 2 tr. zákoníku v rozpětí 2 až 8 let je výměra 5 let, tj. šestiletý trest odnětí svobody jen mírně o jeden rok převyšuje polovinu této zákonné trestní sazby). Zároveň je třeba zohlednit, že obviněný svou trestnou činnost páchal po poměrně dlouhé období 5 let (v letech 2009 až 2013), že klamal správce daně v dlouhé řadě daňových přiznání, a to jednak k dani z příjmů právnických osob, jednak k dani z přidané hodnoty, jak vyplývá z rozsáhlého popisu skutku. Obviněnému nemůže prospívat ani projednání věci ve značném časovém odstupu od spáchané trestné činnosti, protože ten jde na vrub prakticky výlučně obviněnému, který se trestnímu stíhání a trestu vyhýbal, pročež musel být stíhán jako uprchlý (do výkonu trestu odnětí svobody se jej podařilo dodat až 5 let po pravomocném odsouzení v řízení proti uprchlému).

31. Ze všech zmíněných důvodů nebyl shledán obviněnému uložený trest ani jako zcela zjevně nepřiměřený (jakkoliv se dovolací soud přiměřeností trestu nemá zabývat, takto nebyla jeho role zákonodárcem koncipována, Nejvyšší soud tímto doplněním argumentace jen podpořil závěry učiněné soudy nižších stupňů).

IV. Závěrečné shrnutí

32. Vzhledem ke všem shora zmíněným důvodům Nejvyšší soud dovolání obviněného V. T. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. jako podané z jiného důvodu, než je uveden v § 265b tr. ř., neboť uplatněná námitka v podaném dovolání neodpovídala deklarovanému ani

žádnému jinému dovolacímu důvodu. Protože Nejvyšší soud rozhodl o odmítnutí dovolání podle § 265i tr. ř., mohl tak učinit v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.

č. 7

I. Rozsudek se podle § 34 odst. 8 t. o. p. o. a § 130 odst. 2 tr. ř. doručuje jak obviněné právnické osobě, tak i jejímu opatrovníkovi, byl-li jí určen. Obviněné právnické osobě, která je nefunkční, nemá statutární orgán ani zaměstnance a nikdo za ni nejedná, postačí doručení opatrovníkovi.

Doručování, Rozsudek, Opatrovník

§ 64 odst. 5 písm. a), § 130 odst. 2 tr. ř., § 34 odst. 8 t. o. p. o.

č. 7

II. Přečinu neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku se za splnění dalších podmínek dopustí i pachatel, který v rozporu s § 2 odst. 2 písm. b) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, jako zaměstnanec družstva poskytuje právní služby nejen družstvu, ale i jeho členům, zejména bylo-li družstvo založeno právě s cílem poskytovat pachatelem jako jeho zaměstnancem členům takové služby.

Neoprávněné podnikání

§ 251 odst. 1 tr. zákoníku, § 2 odst. 2 písm. b) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2024, sp. zn. [5 Tdo 409/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:5.TDO.409.2024.1

Nejvyšší soud odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. dovolání obviněného P. K. a podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř. dovolání obviněné právnické osoby M. V. P., družstvo a dovolání V. V. proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 29. 11. 2023, sp. zn. 5 To 251/2023, jenž rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 44 T 136/2021.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 25. 5. 2022, sp. zn. 44 T 136/2021, byl obviněný P. K. uznán vinným přečinem neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1, 2 písm. b) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoníku“), za nějž mu byl podle § 251 odst. 2 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání 3 roků, jehož výkon byl podle § 84, § 85 odst. 1, 2 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 5 roků za současného stanovení dohledu pracovníka probační a mediační služby a uložení přiměřeného omezení spočívajícího v zákazu poskytovat právní

služby, a to přímo i prostřednictvím jiných osob a za úplatu ve smyslu § 1 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZA“), zejména pak v zákazu zastupování v řízení před správními úřady. Soud prvního stupně uložil obviněnému podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku též trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce člena statutárního orgánu a kontrolního orgánu právnických osob a funkce prokuristy v trvání 5 let a podle § 67 odst. 1 a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku peněžitý trest ve výměře 200 denních sazeb po 10 000 Kč, tedy celkem ve výměře 2 000 000 Kč. Obviněné družstvo M. V. P., IČ: XY, se sídlem XY (dále též jen zkráceně M. V. P. nebo též družstvo), bylo uznáno vinným přečinem neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákoníku za užití § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „t. o. p. o.“), za nějž mu byl uložen trest zrušení právnické osoby podle § 15 odst. 1 písm. a) a § 16 odst. 1 t. o. p. o.

2. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 5. 12. 2022, sp. zn. 5 To 254/2022, byl shora označený rozsudek soudu prvního stupně z podnětu odvolání obou obviněných podle § 258 odst. 1 písm. a), b) a d) tr. ř. v celém rozsahu zrušen a věc byla podle § 259 odst. 1 tr. ř. vrácena soudu prvního stupně k novému rozhodnutí.

3. Obvodní soud pro Prahu 1 poté ve věci rozhodl rozsudkem ze dne 13. 7. 2023, sp. zn. 44 T 136/2021, kterým uznal obviněného P. K. vinným přečinem neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákoníku, za nějž mu podle § 251 odst. 2 tr. zákoníku uložil trest odnětí svobody v trvání 3 roků, jehož výkon podle § 84, § 85 odst. 1, 2 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 5 roků za současného stanovení dohledu pracovníka Probační a mediační služby a uložení přiměřeného omezení spočívajícího v zákazu poskytovat právní služby, a to přímo i prostřednictvím jiných osob a za úplatu ve smyslu § 1 odst. 2 ZA, zejména pak v zákazu zastupování v řízení před správními orgány. Soud prvního stupně uložil obviněnému podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku též trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce člena statutárního orgánu a kontrolního orgánu právnických osob a funkce prokuristy v trvání 5 let. Obviněnou právnickou osobu M. V. P. uznal vinnou přečinem neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákoníku za užití § 7 t. o. p. o., za nějž jí byl podle § 15 odst. 1 písm. a), § 16 odst. 1 t. o. p. o. uložen trest zrušení právnické osoby (soud prvního stupně doslova uváděl, že se podle uvedených ustanovení obviněná právnická osoba „zrušuje“).

4. Proti rozsudku soudu prvního stupně podali oba obvinění odvolání, o nichž rozhodl Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 29. 11. 2023, sp. zn. 5 To 251/2023, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. z podnětu odvolání obou obviněných napadený rozsudek v celém rozsahu zrušil. Sám pak podle § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl tak, že obviněného P. K. uznal vinným přečinem neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku a uložil mu podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 1 roku, jehož výkon podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 30 měsíců. Obviněnou M. V. P. uznal vinnou přečinem neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku za užití § 7 t. o. p. o., za nějž jí podle § 15 odst. 1 písm. a) a § 16 odst. 1 t. o. p. o. uložil trest zrušení právnické osoby (i on užil stejnou formulaci, jako soud prvního stupně, že se právnická osoba zrušuje).

5. Uvedeného trestného činu se obvinění podle rozsudku soudu druhého stupně dopustili (zjednodušeně uvedeno) tím, že obviněný P. K. založil a ode dne 8. 10. 2013 do dne 16. 3. 2020 jako předseda představenstva (později jako osoba fakticky řídící) řídil právnickou osobu M. V. P., a v rozporu s § 1 odst. 2 a § 2 ZA poskytoval jejím prostřednictvím v rámci tzv. pojištění proti pokutám za dopravní přestupky soustavně sám či za užití dalších zmocněnců, které k tomu pověřil, právní služby ve smyslu § 1 odst. 2 ZA. Poskytování právních služeb spočívalo zejména v zastupování členů družstva v řízení před správními orgány, přestože on ani jím pověřené osoby nebyly zapsány v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou a ani M. V. P. nebyla oprávněna poskytovat právní služby ve smyslu § 15 odst. 1 ZA. Zastupování členů družstva probíhalo mimo jiné v 81 případech konkrétně uvedených ve výroku rozsudku soudu druhého stupně. Obviněný měl formálně ode dne 20. 12. 2014 s M. V. P. uzavřenou pracovní smlouvu na pozici právník s nástupem ode dne 1. 1. 2015 a s měsíční mzdou ve výši 25 000 Kč, kterou pobíral po celé období až do března 2020. Za shodné protiprávní jednání byla uznána vinnou i obviněná M. V. P., která v období od 1. 12. 2016 do 16. 3. 2020 minimálně ve 27 případech konkrétně uvedených ve výroku rozsudku soudu druhého stupně soustavně a za úplatu poskytovala prostřednictvím obviněného P. K., jakožto předsedy představenstva a osoby fakticky řídící, popř. za užití dalších zmocněnců, právní služby, ačkoli k takovému podnikání neměla potřebné povolení ve smyslu § 15 odst. 1 ZA a P. K. ani další zmocněnci nebyli zapsáni v seznamu advokátů vedených Českou advokátní komorou. V podrobnostech je možno odkázat na citovaný rozsudek, který je stranám znám.

II.

Dovolání obviněných a V. V.

6. Proti uvedenému rozsudku odvolacího soudu podali dovolání obviněný P. K., obviněná právnická osoba M. V. P. a V. V.

a) Dovolání obviněného P. K.

7. Obviněný P. K. uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř.

8. Obviněný předně namítl, že nebyly naplněny všechny znaky základní skutkové podstaty přečinu neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku. Soud druhého stupně v odsuzujícím rozsudku totiž neuvedl nic o naplnění subjektivní stránky, a to ani ve výroku rozsudku ani v jeho odůvodnění. Pokud nebylo tvrzeno ani prokázáno úmyslné zavinění, pak nelze učinit závěr o jeho vině. Nadto forma zavinění je zákonnou náležitostí odůvodnění a musí k ní být přihlédnuto při úvaze o výši trestu.

9. Podle obviněného nelze činnost M. V. P. posoudit jako trestný čin neoprávněného podnikání. Družstvo fungovalo tak, že jeho členové přispívali členskými příspěvky na vzájemné pojistné a v případě, že člen družstva byl obviněn z přestupku, mu družstvo na vlastní náklady zajistilo obhajobu ve správním řízení, popř. i v navazujícím soudním řízení. Tento koncept nemůže být nezákonný a podle něj ho za nezákonný nepovažoval ani odvolací soud, neboť ten obviněné odsoudil teprve za to, že obhajobu členů družstva činily osoby, které nebyly oprávněny právní služby poskytovat. V této souvislosti nesouhlasil ani s tvrzením soudu, že činnost obviněných je nutno posuzovat v celkovém kontextu a nelze z ní vyčleňovat dílčí aspekty, neboť tato činnost spočívala v poskytování a zajišťování poskytování právních služeb

osobami, které k tomu nebyly oprávněny. Podle obviněného se však musí rozlišovat poskytování pojištění od poskytování právních služeb. Činnost družstva totiž směřovala výhradně k obstarání zastoupení a k zajištění zdrojů financování těchto právních služeb. Pokud by se tedy na činnost družstva hledělo jako na celek, pak by nemohlo být protiprávní a tudíž trestné, pokud by byl člen družstva zastoupen advokátem, jak tomu v některých případech bylo. Zastoupení advokátem tak nebylo součástí pojištění proti pokutám, v opačném případě by šlo o činnost rovněž přičitatelnou družstvu a bylo by to družstvo, kdo by poskytoval právní služby, a to v souladu s právními předpisy. Pokud zastoupení advokátem nepředstavovalo činnost družstva, pak tento koncept musel platit i při zastoupení obecným zmocněncem, neboť mezi těmito případy nelze rozlišovat. Činnost M. V. P. tak mohla být posouzena nanejvýš jako účastenství.

10. Z uvedeného tak podle obviněného vyplývá několik zásadních skutečností. Předně ta, že za neoprávněné podnikání lze považovat jen tu část činnosti, která zajistila právní služby poskytované osobou bez právního vzdělání, nikoli advokátem. Proto do rozsahu činnosti, přičemž „větší rozsah“ je znakem základní skutkové podstaty, nelze pojímat veškeré členské příspěvky, ale pouze ty, za které byly zajištěny právní služby osobou neoprávněnou je poskytovat. Stejně tak nelze do rozsahu započítat příspěvky členů družstva, kteří platili pojištění, ale žádná právní služba jim poskytnuta nebyla. V případech, ve kterých byla poskytnuta služba osobou, která nebyla advokátem, pak byla poskytnuta právě touto osobou, nikoli M. V. P. Obviněný uvedl, že na tuto skutečnost upozorňoval již v průběhu trestního řízení, když byl v jiné trestní věci uznán vinným trestným činem neoprávněného podnikání M. J., který tyto služby poskytoval, přestože neměl oprávnění je poskytovat. Navíc v případech, ve kterých se členové družstva vzájemně zastoupí v přestupkových řízeních, aniž by za toto zastoupení přijali platbu, se nemůže jednat o podnikání. Navíc družstvo může zaměstnat podnikového právníka, který nesmí být advokátem, na kterého se mohou členové družstva obracet s žádostí o radu či pomoc s jejich případy, ani z tohoto důvodu tak nemohla být činnost družstva protiprávní.

11. Dovolatel uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť ve výroku rozsudku soudu druhého stupně je uvedeno, že založil a od 8. 10. 2013 do dne 16. 3. 2020 jako předseda představenstva fakticky řídil M. V. P. Z provedeného důkazu výpisem z obchodního rejstříku však vyplývá, že na pozici předsedy představenstva působil pouze do 2. 8. 2016. Z dalšího provedeného důkazu notářským zápisem vyplývá, že předsedou představenstva byl zvolen 2. 8. 2013 na období tří let. Skutkové zjištění, které bylo pojato do výroku, je tak v přímém rozporu s provedenými důkazy.

12. Obviněný nesouhlasil ani s časovým vymezením protiprávního jednání. Ve výroku rozsudku soudu druhého stupně je uvedeno, že se trestné činnosti dopustil v období od 8. 10. 2013 do 16. 3. 2020. Toto časové rozmezí však nebylo prokázáno, naopak ve výroku rozsudku je dále uvedeno, že členové družstva za poskytované právní služby v období let 2017–2019 zaslali na bankovní účet příspěvky v celkové výši 1 249 263 Kč a dále že zaměstnanci M. V. P. vyžádali v období od ledna 2017 do května 2018 u členů družstva v celkem 2 562 případech podepsání plné moci k zastupování v řízení před správními orgány. Podle obviněného tak není zřejmé, z čeho je dovozováno trvání skutku v období let 2013–2016 a 2019–2020.

13. Obviněný dále namítal, že nebyly naplněny všechny definiční znaky podnikání, neboť účelem M. V. P. nebylo dosahování zisku. Z členských příspěvků se hradily vlastní náklady družstva. Odvolací soud v rozsudku uvedl, že neoprávněné podnikání nemusí být nutně úspěšné, nemusí jím tedy být dosahován zisk, rozhodující je účel činnosti, tedy snaha dosáhnout příjmu. Podle obviněného však soud druhého stupně tento judikatorní závěr nesprávně aplikoval, neboť M. V. P. se nesnažila dosahovat zisk, ale byla vytvořena za účelem vzájemné podpory svých členů. Zároveň odvolací soud ani netvrdil, že by se družstvo nebo dovolatel snažili zisku dosáhnout.

14. Naplnění dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř. dovolatel spatřoval také v tom, že soudy nižších stupňů nezohlednily, že jednal v omluvitelném právním omylu. Podle obviněného se činností družstva a jeho samotného několikrát zabývaly orgány činné v trestním řízení, avšak věc byla vždy odložena se závěrem, že se nejedná o trestný čin. Dovolatel se tak domníval, že se žádného trestného činu nedopouští. K této námitce dále uvedl, že M. V. P. postupovala podle svých stanov, ve kterých bylo uvedeno, že členům družstva bude poskytnuto v rámci jejich členství právní zastoupení ve správních řízeních, a to prostřednictvím členů družstva, popř. externích advokátů. Stanovy byly přijaty formou notářského zápisu, notář sepisující tuto veřejnou listinu tak musel přezkoumat jejich zákonnost, stejně jako rejstříkový soud. I z tohoto důvodu neměl pochybnosti o tom, že se jedná o zákonnou činnost. Navíc soud druhého stupně ani při úvaze o trestu neposoudil, zda se mohlo jednat o právní omyl, kterého se obviněný mohl vyvarovat ve smyslu § 41 písm. h) tr. zákoníku. Měl totiž posoudit, jestli se jednalo o právní omyl a zda se jej bylo možno vyvarovat. V této souvislosti dále namítl neprovedení navrhovaných důkazů usneseními o odložení věci, která byla vydána v předchozích případech prověřování činnosti družstva orgány činnými v trestním řízení. Dovolatel se domáhal obstarání a provedení těchto důkazů již v přípravném řízení, což státní zástupce odmítl s tím, že obviněný mohl tyto důkazy předložit sám. Trestní stíhání však nebylo zahájeno, tudíž usnesení o odložení věci nebylo dovolateli doručeno a neměl ani právo nahlédnout do spisu.

15. Ze všech uvedených důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil soudu druhého stupně k novému projednání a rozhodnutí. *In eventum* navrhl, aby ho Nejvyšší soud sám zprostil obžaloby.

b) Dovolání obviněné M. V. P.

16. Obviněná M. V. P. uplatnila dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., neboť měla za to, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku a na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

17. Obviněná nejprve namítla, že činnost družstva nebyla podnikáním, neboť z provedeného dokazování vyplynulo, že bylo založeno za účelem vzájemné podpory členů družstva, a to zprostředkováním právní pomoci v přestupkovém řízení, což je zcela v souladu s právními předpisy. Účelem družstva tak nebylo dosažení vlastního zisku nebo zisku pro třetí osoby, z členských příspěvků se hradily náklady na vlastní provoz a náklady spojené se zprostředkováním právních služeb pro členy družstva. M. V. P. tak nebyla založena za účelem dosažení zisku, což je jedním ze znaků podnikání, nemohla tak být odsouzena za trestný čin podle § 251 tr. zákoníku. Navíc to nebylo družstvo, kdo svým členům poskytoval právní služby, ale třetí osoby – obecní zmocněnci a advokáti, jejichž služby družstvo pouze zprostředkovalo

a uhradilo náklady na jejich poskytování. Za neoprávněné poskytování právních služeb tak měly být odsouzeny osoby, které tyto služby skutečně poskytovaly bez příslušného oprávnění.

18. Obviněná také nesouhlasila se závěrem odvolacího soudu, který uvedl, že členské příspěvky považuje za předplacení právních služeb. Z provedeného dokazování bylo zjištěno, že někteří z členů družstva žádné právní služby nevyužili. Tento závěr je tak v hrubém rozporu se zjištěným skutkovým stavem.

19. Podle obviněné bylo nesprávně stanoveno i časové rozmezí, po které se trestné činnosti měla dopouštět. Soud druhého stupně skutek vymezil tak, že se obviněná neoprávněného podnikání dopouštěla v době od 1. 12. 2016 do 16. 3. 2020. Současně je však v popisu skutku uvedeno, že ze strany svých členů obdržela za poskytované právní služby členské příspěvky v letech 2017–2019 a zaměstnanci družstva si vyžádali plné moci od svých členů v době od ledna 2017 do května 2018. Pokud orgány činné v trestním řízení neměly podklad pro případné protiprávní jednání před rokem 2017 a po roce 2019, nemělo být o této době vůbec zahájeno trestní stíhání. Nemůže tak obstát argumentace soudu, že se jedná pouze o demonstrativní výčet takového protiprávního jednání.

20. Obviněná nesouhlasila ani s trestem, který jí byl za spáchaný skutek uložen. Obviněnému P. K., který byl v této trestní věci také odsouzen, odvolací soud s ohledem na změnu právní kvalifikace uložil mírnější trest než soud prvního stupně. U obviněné však k žádnému podobnému zmírnění uloženého trestu nedošlo. Dále namítla, že soud druhého stupně odůvodnil uložený trest pouze tím, že obviněná již delší dobu neplní funkci, pro kterou byla založena a žádný ze členů nejeví zájem o provozování její činnosti. Uvedené však podle obviněné není dostačující pro uložení tak přísného trestu, obzvláště když se za dobu své existence nedopustila žádného jiného trestného činu nebo přestupku.

21. Ze všech shora uvedených důvodů obviněná navrhla, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a obviněnou zprostil obžaloby.

c) Dovolání V. V.

22. Proti rozsudku Městského soudu v Praze podal dovolání také V. V., který se označil za poškozeného. Uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. neboť podle něj rozhodnutí spočívá na nesprávném hmotněprávním posouzení skutku a na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

23. V. V. nesouhlasil se změnou právní kvalifikace, tak jak ji učinil soud druhého stupně ve prospěch obviněných. Soud prvního stupně obviněné odsoudil za přečin neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákoníku, neboť dospěl k závěru, že obvinění získali tímto činem značný prospěch. Odvolací soud pak tento rozsudek zrušil mimo jiné i proto, že do značného prospěchu nelze zahrnout odměnu přiměřenou hodnotě účelně vynaložené práce (viz stanovisko Nejvyššího soudu publikované pod č. [1/1990](#) Sb. rozh. tr.). Vzhledem k tomu, že výši prospěchu nebylo možné prokázat, uznal obviněné vinnými základní skutkovou podstatou trestného činu neoprávněného podnikání.

24. V. V. namítl, že soud druhého stupně neměl při zjišťování výše získaného prospěchu obviněnými přihlížet k uvedenému stanovisku, ale měl vyjádřit názor, že prospěchem

z neoprávněného podnikání je celá (nezákonně) získaná částka. Stanovisko bylo přijato dne 8. 6. 1989, tedy v době, kdy podmínky podnikání a nelegálního podnikání byly naprosto odlišné, než je tomu dnes. Podle něj náklady na provoz družstva spočívaly v uhrazování odměn osobám neoprávněným poskytovat právní služby, na jejich dopravu k soudům a správním orgánům apod., proto tyto náklady neměly být odečítány z prospěchu z trestné činnosti. V. V. dále uvedl, že orgány činné v trestním řízení nezajistily účetnictví M. V. P. ani nezjišťovaly, zda družstvo podávalo daňová přiznání, proto nemohlo dojít k vypočtení prospěchu obviněných.

25. Z výše uvedených důvodů považoval V. V. rozhodnutí soudu druhého stupně za nesprávné (aniž by však výslovně navrhl jeho zrušení).

III.

Vyjádření k dovoláním obviněných

č. 7

26. Dovolání obviněných byla zaslána k vyjádření nejvyššímu státnímu zástupci, který se k nim vyjádřil prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství.

27. Státní zástupce nejprve zopakoval dosavadní průběh řízení a obsah podaných dovolání. Předně uvedl, že námitky obviněných se týkají zejména nenaplnění objektivní stránky přečinu neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku, tudíž je lze podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Zároveň však uvedl, že se do značné míry jedná o opakování, resp. pokračování obhajoby uplatněné v řízení před soudy nižších stupňů.

28. Státní zástupce připustil, že nikoli každé nedovolené poskytování právních služeb za úplatu vykazuje znaky vinklaření podléhajícímu postihu trestního práva, avšak v nyní projednávané trestní věci nabylo charakteristiky podnikání. Hlavním předmětem fungování obviněné právnické osoby bylo zjevně od počátku poskytování právních služeb zejména v souvislosti s řízením o dopravních přestupcích, přestože k této činnosti neměla potřebné oprávnění a k zastupování klientů využívala osoby, které zpravidla rovněž nebyly oprávněny vykonávat advokacii. Uvedené nemůže změnit ani skutečnost, že v některých případech právní služby poskytovali advokáti a že členské příspěvky platily i osoby, které právní služby nevyužily. Podle státního zástupce je zřízení právnické osoby za účelem poskytování právních služeb pouze jejím členům ukázkovým příkladem obcházení zákona, neboť předmětné pojištění a placení členských příspěvků představovalo zastřené jednání, které mělo dát neoprávněnému zastupování zdání zákonnosti.

29. K námitce obviněné právnické osoby, kterou zpochybňovala dosažení zisku, státní zástupce připomenul, že zákonný znak spočívající ve spáchání trestného činu ve větším rozsahu je naplněn již tím, že pachatel podniká po delší dobu a jeho cílem je získat trvalejší zdroj finančních prostředků. Výše konečného výtěžku není relevantní, neboť neoprávněným podnikáním může být i neúspěšné podnikání, kterým nebylo dosaženo žádného zisku.

30. Podle státního zástupce bylo správně vymezeno i časové rozmezí spáchaného skutku. Spodní hranice protiprávního jednání byla navázána na novelu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, která umožnila vyvodit trestní odpovědnost právnické osoby i za trestný čin podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku. K vymezení horní hranice uvedl, že odvolací soud skutek nerozšířil o jednání, k němuž mělo dojít až po 16. 3. 2020, když bylo

obviněnému P. K., předsedovi představenstva, doručeno první (později zrušené) usnesení o zahájení trestního stíhání. Tímto usnesením byl trvající trestný čin přerušen, následné jednání tak bylo novým skutkem. Trestná činnost je tak vymezena pouze do 16. 3. 2020. Podle státního zástupce zkrácení doby páčání trestné činnosti o několik měsíců lze s ohledem na celkovou dobu trvání několika let označit za nevýznamnou změnu.

31. K části dovolací argumentace obviněné právnické osoby týkající se uložení nepřiměřeně přísného trestu uvedl, že dovolání není určeno ke korekcím uložených trestů z hlediska jejich přiměřenosti, ale pouze k nápravě nejzávažnějších pochybení. Uložený trest lze v rámci dovolání namítat zejména prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., pokud byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu. Tento dovolací důvod obviněná ve svém dovolání ani neuplatnila. Námitka přiměřenosti trestu tak nespadá pod tento ani žádný jiný dovolací důvod. Podle státního zástupce navíc byly splněny podmínky pro uložení trestu zrušení právnické osoby, neboť tato obchodní korporace je již nefunkčním subjektem a její aktivita v rozhodné době zcela spočívala v páčání trestné činnosti.

32. Vyjádřil se i k námitce obviněného P. K. týkající se absence uvedení subjektivní stránky přečinu neoprávněného podnikání ve výroku i v odůvodnění rozsudku soudu druhého stupně. Podle něj se jedná o dílčí nedostatek rozsudku odvolacího soudu, avšak o jednání obviněného v přímém úmyslu není pochyb, zejména s přihlédnutím ke znění skutkové věty (trestná činnost s ústředním angažováním obviněného byla činěna dlouhodobě, sofistickým způsobem, postavení obviněného se v průběhu času měnilo).

33. Neztotožnil se ani s tvrzením obviněného, že předsedou představenstva byl pouze po dobu tří let, nemohl se tak celého skutku dopustit jako předseda představenstva. Podle státního zástupce tato námitka nenaplnuje dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť se jedná o pouhou polemiku se zjištěným skutkovým stavem. Navíc odvolací soud se touto námitkou zabýval ve svém rozsudku (v bodě 29. jeho odůvodnění), na tuto argumentaci proto odkázal. Stejně tak odkázal i na jinou část odůvodnění, která se zabývala vyloučením právního omylu obviněného (bod 31.).

34. Ze všech shora uvedených důvodů státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněných podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněná. Zároveň vyslovil souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání i pro případ jiných rozhodnutí.

35. Vyjádření státního zástupce bylo zasláno k případné replice obviněným, kteří tohoto práva nevyužili.

IV.

Posouzení přípustnosti dovolání

36. Nejvyšší soud se nejprve zabýval otázkou přípustnosti jednotlivých dovolání, tedy zda dovolání podala oprávněná osoba, včas a řádně, zda mají zákonem požadované náležitosti a zda směřují proti rozhodnutí, které lze napadnout tímto mimořádným opravným prostředkem.

37. Nejvyšší soud zkoumal splnění těchto podmínek nejdříve u dovolání, které podala obviněná právnická osoba M.V. P. Předsedou představenstva této právnické osoby, který za právnickou osobu za běžných okolností jedná, byl obviněný P. K. Vzhledem k tomu, že P. K. byl ve stejné věci sám obviněný, nemohl tak činit úkony v trestním řízení za tuto právnickou osobu (§ 34 odst. 4 t. o. p. o.). Obviněná právnická osoba si ve lhůtě stanovené státním zástupcem sama nezvolila osobu, která by za ni v trestním řízení jednala, proto jí byl ustanoven opatrovník. Dovolání může obviněný podat jen prostřednictvím obhájce podle § 265d odst. 2 tr. ř., toto pravidlo se podle § 1 odst. 2 t. o. p. o. užije i pro obviněné právnické osoby, protože jeho užití není z povahy věci vyloučeno. Obviněná právnická osoba (a to i ta, která je zastoupená v řízení opatrovníkem podle § 34 odst. 5 t. o. p. o.) je oprávněna si zvolit obhájce podle § 35 odst. 1 t. o. p. o. (jen se podle druhého odstavce téhož ustanovení u právnické osoby neuplatní ustanovení o nutné obhajobě podle § 36 a násl. tr. ř.).

č. 7

38. Podle § 265e odst. 1 tr. ř. lze dovolání podat do dvou měsíců od doručení rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje. Podle § 34 odst. 8 t. o. p. o. se písemnosti určené právnické osobě doručují pouze opatrovníkovi, pokud jí byl určen, pokud trestní řád nestanoví jinak. Odvolací soud ve věci rozhodl rozsudkem, který se podle § 130 tr. ř. doručuje jak obviněnému, tak i jeho opatrovníku. V průběhu trestního řízení bylo zjištěno, že obviněný P. K. nechal z obchodního rejstříku vymazat celý statutární orgán právnické osoby M. V. P., a to se zpětnou účinností zániku funkce ke dni 2. 8. 2016. V době rozhodnutí odvolacího soudu (13. 7. 2023) tak obviněná právnická osoba neměla statutární orgán, kterému by napadený rozsudek mohl být doručen. Rozsudek soudu druhého stupně byl obviněné právnické osobě zaslán prostřednictvím datové schránky, ale nedošlo k jeho doručení, ale pouze k dodání. Uvedený rozsudek tak byl řádně doručen jen opatrovníkovi obviněné právnické osoby. Takový postup však soudům nižších stupňů nelze vytýkat, neboť není možné požadovat, aby byl rozsudek doručen právnické osobě, která je nefunkční, nemá statutární orgán a ani zaměstnance a nemá tak za ni ani kdo jednat. Rozsudek by totiž nikdy ani nemohl být doručen. Právě v takovýchto případech je ustanovován opatrovník, který také obviněné právnické osobě byl ustanoven a který v trestním řízení hájí zájmy této právnické osoby (viz ustanovení opatrovníka pro případ nemožnosti doručování právnické osobě podle § 34 odst. 5 t. o. p. o.). Rozsudek soudu druhého stupně byl opatrovníkovi řádně doručen dne 5. 1. 2024, lhůtu pro podání dovolání je tak třeba počítat právě od uvedeného data. Soudu prvního stupně pak bylo dne 10. 1. 2024 doručeno podání obviněné právnické osoby označené jako dovolání, které však nebylo učiněno prostřednictvím obhájce (jde o podání opatrovníka obviněné právnické osoby). Dne 14. 2. 2024 byl opatrovníkovi doručen přípis soudu prvního stupně, ve kterém ho předseda senátu opětovně poučil, že dovolání je možné podat pouze prostřednictvím obhájce a že jeho podání opatrovníkem nestačí. Soudu prvního stupně byla dne 21. 2. 2024 doručena žádost opatrovníka o ustanovení obhájce pro podání dovolání, této žádosti soud vyhověl a obviněné právnické osobě ustanovil dne 11. 3. 2024 obhájce, jemuž toto ustanovení bylo doručeno dne 13. 3. 2024. Obhájce posléze dne 19. 3. 2024 doručil soudu prvního stupně podání označené jako dovolání obviněné právnické osoby.

39. Obviněné právnické osobě však uběhla lhůta pro podání dovolání uplynutím dne 5. 3. 2024 (počítáno od 5. 1. 2024), její dovolání tak nebylo podáno včas. Je vhodné připomenout, že v uvedené věci se neuplatní § 265e odst. 2 tr. ř., neboť obviněná v průběhu trestního řízení před soudy nižších stupňů neměla obhájce. Za této situace se opis rozsudku doručuje pouze obviněnému, popř. jeho opatrovníkovi, a to i tehdy, jestliže mu soud prvního stupně v průběhu

lhůty pro podání dovolání obhájce ustanovil. Z hlediska běhu dovolací lhůty tak není významné, zda a kdy byl rozsudek doručen nově ustanovenému obhájci (a to jen pro účely podání dovolání). Dovolání obviněné právnické osoby podané prostřednictvím jejího obhájce nelze považovat ani za doplnění dovolání učiněného prostřednictvím opatrovníka (jak obviněná v dovolání uvedla), protože první podání nelze považovat za dovolání, byť by takto bylo označeno (viz § 265d odst. 2 tr. ř. druhá věta).

40. Lze tak konstatovat, že obviněná právnická osoba M. V. P. podala své dovolání opožděně, což bylo důvodem pro odmítnutí takového dovolání podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř.

41. Nejvyšší soud dále zkoumal přípustnost dovolání V. V., který se ve věci označil za poškozeného. Podle § 265d odst. 1 tr. ř. mohou dovolání podat pouze nejvyšší státní zástupce na návrh krajského nebo vrchního státního zástupce anebo i bez takového návrhu pro nesprávnost kteréhokoli výroku rozhodnutí soudu, a to ve prospěch i v neprospěch obviněného, příslušný orgán Úřadu evropského veřejného žalobce pro nesprávnost kteréhokoli výroku rozhodnutí soudu, a to ve prospěch i v neprospěch obviněného, pokud veřejnou žalobu před soudem zastupoval evropský pověřený žalobce nebo evropský žalobce, nebo obviněný pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se ho bezprostředně dotýká. Uvedený výčet osob je taxativní, tudíž žádná jiná osoba dovolání úspěšně podat nemůže (tedy ani poškozený). V. V. nespadá pod žádnou z výše uvedených alternativ, tudíž je osobou neoprávněnou k podání dovolání. Je proto značně překvapivé, že V. V., advokát znalý práva, tak učinil, ač si toho byl dobře vědom, jak vyplývá z jeho podání, navíc své podání označené jako dovolání směřoval v neprospěch obviněných, což je oprávnění svěřené výlučně veřejnému žalobci – viz § 265d odst. 1 písm. a) nebo b) tr. ř. V. V. se navíc nesprávně označil i za osobu poškozenou trestným činem neoprávněného podnikání, ač poškozeným v tomto řízení nebyl. Podle § 43 odst. 1 tr. ř. je totiž osobou poškozenou ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil. Podle negativního vymezení uvedeného v § 43 odst. 2 tr. ř. se za poškozeného nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem. V. V. se podle svých slov sice cítil být poškozen jednáním P. K. a jím ovládanou obviněnou právnickou osobou (ač po dobu jeho spolupráce s nimi mu to zjevně nevadilo a nechával se jimi najímat, ač musel vědět, jaká je pravá povaha jejich činnosti), což z něj (podle negativního vymezení) nečiní poškozeného (ani jej tak doposud orgány činné v trestním řízení nevnímaly).

42. V každém případě V. V. nebyl osobou oprávněnou v této věci podat dovolání, a proto jeho podání označené jako dovolání bylo třeba odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř.

43. Jedině dovolání obviněného P. K. bylo podáno včas a řádně tak, aby se Nejvyšší soud mohl zabývat otázkou povahy a opodstatněnosti jím uplatněných námitek ve vztahu k označeným dovolacím důvodům. Proto jedině jeho námitkám se mohl Nejvyšší soud věnovat.

V.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

44. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených důvodů v § 265b odst. 1 a 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele takovému důvodu také svým obsahem odpovídaly.

45. Obviněný P. K. uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř.

č. 7

46. Obecně lze uvést, že dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je možno podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotněprávních norem jiných právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Tento dovolací důvod je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění sice potvrzují spáchání určitého trestného činu, ale soudy nižších stupňů přesto dospěly k závěru, že nejde o trestný čin, ačkoli byly naplněny všechny jeho zákonné znaky. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně od názoru dovolatele. Dovolání s poukazem na citovaný důvod nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

47. V tomto stejném duchu a naznačeném směru musí být vykládán také nově formulovaný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který byl do trestního řádu doplněn jeho novelizací provedenou zákonem č. 220/2021 Sb., s účinností od 1. 1. 2022. Šlo zejména o reakci na rozvinutou judikaturu především Ústavního soudu, který dlouhodobě judikuje, že ani Nejvyšší soud nestojí mimo soustavu obecných soudů a že je tudíž též povolán k ochraně základních práv a svobod, takže nemůže ponechat bez povšimnutí zásah do těchto práv v rámci procesu dokazování. Určitou výjimku ze shora rozvedeného přístupu založeného na tom, že Nejvyšší soud zásadně nepřezkoumává proces dokazování a na jeho základě učiněná skutková zjištění, tvoří jen případ tvrzení a prokázání tzv. extrémního nesouladu mezi učiněnými skutkovými zjištěními a obsahem provedených důkazů, z nichž jsou skutková zjištění vyvozována, pokud zároveň učiní dovolatel tento nesoulad předmětem dovolání [nyní podle nově formulovaného § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.]. Jde především o případy týkající se pro rozhodnutí významných (tj. rozhodných) skutkových okolností, které jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, pokud konkrétní skutkové zjištění nevyplývá z žádného provedeného důkazu, pokud se výsledek dokazování jeví jako naprosto nespravedlivý a věcně

neudržitelný, neboť skutková zjištění, o něž se opírají vydaná rozhodnutí, jsou ve zjevném (tj. extrémním) nesouladu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných (tj. absolutně neúčinných) důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy (případ důkazů opomenutých), což lze hodnotit jako porušení základních zásad ovládajících trestní řízení, jako jsou zásady volného hodnocení důkazů, vyhledávací a presumpce nevin. Taková existence tzv. zjevného (extrémního) nesouladu by mohla naplňovat dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a odůvodnit mimořádný zásah do skutkových zjištění, která ale jinak (obecně) v řízení o dovolání nejsou předmětem přezkumné činnosti Nejvyššího soudu, a to ani po uvedeném doplnění trestního řádu o nově formulovaný dovolací důvod. Tento extrémní nesoulad ale není založen jen tím, že z různých verzí skutkového děje se soudy nižších stupňů přiklonily k verzi uvedené v obžalobě, pokud svůj postup přesvědčivě zdůvodnily (např. náleží Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2014, sp. zn. [III. ÚS 888/14](#)). Tvrzení nedostatků skutkových zjištění, která nelze oddělovat od nesprávné právní kvalifikace, samo o sobě nezakládá důvod pro zásah dovolacího soudu, jak uznal i Ústavní soud ve stanovisku ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#).

48. Nejvyšší soud dále obecně připomíná, že zpravidla odmítne jako zjevně neopodstatněné takové dovolání, v němž obviněný pouze opakuje tytéž námitky, jimiž se snažil zvrátit již rozhodnutí soudu prvního stupně, pokud se jimi odvolací soud zabýval a vypořádal se s nimi náležitým a dostatečným způsobem (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#), uveřejněné pod č. T 408. ve svazku 17 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2002).

b) K jednotlivým námitkám obviněného

49. Nejprve je třeba uvést, že dovolací námitky obviněného z velké části představují jeho dosavadní obhajobu, kterou uplatňoval jak v řízení před soudem prvního stupně, tak i v rámci svého řádného opravného prostředku (s výjimkou námítka týkající se posouzení subjektivní stránky trestného činu podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku, neprovedení navrhovaného důkazu a nesprávného časového vymezení protiprávního jednání; posledně uvedené namítl i v rámci svého odvolání, avšak z jiných důvodů, než uvedl v dovolání). Oba soudy nižších stupňů se s touto jeho obhajobou také vypořádaly, takže na odůvodnění jejich rozhodnutí lze plně odkázat, protože Nejvyšší soud s takovým vypořádáním námitek obviněného souhlasí, není třeba tuto argumentaci znovu zevrubně opakovat (obviněnému je vypořádání těchto argumentů také dobře známo). Odkázat lze též na vyjádření státního zástupce k podanému dovolání, s nímž také Nejvyšší soud souhlasí. Nad uvedený rámec proto Nejvyšší soud tuto jinak veskrze správnou argumentaci jen ve stručnosti doplní o několik poznámek k jednotlivým námitkám.

50. Obviněný svým dovoláním předně namítl rozpor rozhodných skutkových zjištění s obsahem provedených důkazů (ohledně jeho postavení jako předsedy představenstva obviněné právnické osoby). Dále podle něj došlo k nedůvodnému neprovedení jím navrhovaných důkazů v přípravném řízení a v řízení před soudy nižších stupňů (usneseními o odložení věci; rozsudkem, kterým byl uznán vinným M. J. za trestný čin neoprávněného podnikání). Největší část jeho dovolání pak spočívala v námitkách směřujících proti nesprávnému právnímu posouzení skutku (měl za to, že skutek byl nesprávně časově vymezen,

že jeho jednání nebylo protiprávní a nenaplnil všechny znaky základní skutkové podstaty trestného činu neoprávněného podnikání, že nejednal zaviněně, případně se trestného činu dopustil v právním omylu). Nejvyšší soud se bude postupně věnovat všem těmto námitkám, z nichž jen některé též odpovídaly uplatněným dovolacím důvodům.

51. Nejprve je na místě připomenout, že Nejvyšší soud v řízení o dovolání není zásadně povolán k přezkumu skutkových zjištění učiněných soudy nižších stupňů, není řádnou třetí instancí sporu mezi veřejnou žalobou a obhajobou obviněného, takto jeho postavení nebylo koncipováno, jak bylo již naznačeno shora. Dokazování je doménou především soudu prvního stupně s možnou korekcí v řízení před soudem druhého stupně jako soudem odvolacím, nikoli však v řízení o dovolání. Dokazování je ovládáno zásadami jeho se týkajícími, a to zásadou vyhledávací, bezprostřednosti a ústnosti, volného hodnocení důkazů a presumpcí nevinu. Hodnotit důkazy tak může jen ten soud, který je také v souladu s principem bezprostřednosti a ústnosti provedl, protože jen díky tomu může konkrétní důkazní prostředek vyhodnotit a získat z něj relevantní poznatky. Zásada bezprostřednosti ve spojitosti se zásadou ústnosti zde hraje významnou roli, soud je přímo ovlivněn nejen samotným obsahem důkazního prostředku, ale i jeho nositelem (pramenem důkazu). Jen takový způsob dokazování může hodnotícímu orgánu poskytnout jasný obraz o dokazované skutečnosti a vynést rozhodnutí pod bezprostředním dojmem z provedených důkazů. I odborná literatura (např. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, str. 180 a násl.; JELÍNEK, J., ŘÍHA, J. Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů. 5. vydání. Praha: Leges, 2023, s. 43 a násl.) uznává, že nejlepší cestou pro správné rozhodnutí je zhodnocení skutkových okolností na podkladě bezprostředního dojmu z přímého vnímání v osobním kontaktu. Před dovolacím soudem se ale dokazování zásadně neprovádí (viz § 265r odst. 7 tr. ř.). Proto je též zcela důvodná koncepce dovolání jako mimořádného opravného prostředku, jímž mají být napravovány jen zásadní vady právního posouzení, případně úzce vymezený okruh vad procesních majících povahu zmatečných důvodů, pro které nemůže napadené pravomocné rozhodnutí obstát. Mezi takové vady se ovšem zásadně neřadí vady dokazování, při němž dochází k utváření závěrů o skutkovém ději, jenž je kladen obviněným za vinu. Naopak Nejvyšší soud, který sám dokazování zásadně neprovádí, musí vycházet ze závěrů soudů nižších stupňů, které samy důkazní prostředky provedly a důkazy z nich vyplývající mohly též náležitě vyhodnotit, jak bylo naznačeno shora.

52. Nejvyšší soud na shora vymezený okruh námitek obviněného ohledně skutkového stavu a hodnocení důkazů vyplývajících z provedených důkazních prostředků nahlížel ve světle judikatury Ústavního soudu, přitom nezjistil ani porušení základních práv obviněného, a to ani práva na spravedlivý proces. Nejvyšší soud přitom interpretoval a aplikoval uvedené podmínky připuštění dovolání tak, aby dodržel maximy práva na spravedlivý proces vymezené Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, Listinou základních práv a svobod, a v neposlední řadě též judikaturou Ústavního soudu (srov. zejména stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 4. března 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#), vyhlášené jako sdělení Ústavního soudu pod č. 40/2014 Sb., uveřejněné pod st. č. 38/14 ve svazku č. 72 na str. 599 Sb. n. a u.). Právě z těchto uvedených hledisek se tedy Nejvyšší soud zabýval některými skutkovými otázkami a hodnocením důkazů soudy nižších stupňů ve vztahu k právnímu posouzení jednání obviněného. V této souvislosti považuje Nejvyšší soud za nutné zdůraznit, že i Ústavní soud výslovně ve svém stanovisku konstatoval, že jeho názor, „... podle kterého nelze nesprávné skutkové zjištění striktně oddělovat od nesprávné právní kvalifikace ... však neznamená,

že by Nejvyšší soud v každém případě, kdy dovolání obsahuje argumentaci ve vztahu ke skutkovým zjištěním, musel považovat dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. za *prima facie* naplněný. ... Je totiž jediným oprávněným orgánem, kterému v tomto stadiu přísluší posuzovat naplnění konkrétního dovolacího důvodu (viz § 54 rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Janyr a ostatní proti České republice ze dne 13. 10. 2011, č. stížnosti [12579/06](#), [19007/10](#) a [34812/10](#)), a toto posouzení je závaznou podmínkou pro případné podání ústavní stížnosti (ustanovení § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu)“ [srov. bod 23 shora označeného stanoviska pléna Ústavního soudu].

53. V daném případě však dovolací soud takový nesoulad, natožpak extrémní, neshledal. Lze tak shrnout, že soudy nižších stupňů se věcí řádně zabývaly, provedly v potřebném rozsahu dokazování, na jehož základě mohly učinit skutkové závěry, které našly odraz v tzv. skutkové větě odsuzujícího rozsudku. Samotná skutečnost, že se soudy nižších stupňů z různých verzí skutkového děje přiklonily k verzi uvedené v obžalobě a podpořené jednou skupinou důkazů, které nebyly nijak deformovány, přičemž tento svůj postup přesvědčivě zdůvodnily, tzv. extrémní nesoulad založit nemůže.

54. Nejvyšší soud se tak může k námitce proti skutkovým závěrům soudů nižších stupňů a proti rozsahu provedení dokazování vyjádřit pouze stručně a nad rámec (jako *obiter dictum*) výše uvedeného vypořádání námitek obviněného jako neodpovídajících uplatněným dovolacím důvodům.

55. Obviněný tvrdil, že skutkové zjištění týkající se délky jeho působení jako předsedy představenstva M. V. P., které soud druhého stupně pojal do výroku svého rozsudku, je v přímém rozporu s provedenými důkazy. Podle něj z provedených důkazů vyplývá (a to z výpisu z obchodního rejstříku a notářského zápisu), že předsedou představenstva byl od 2. 8. 2013 do 2. 8. 2016, přesto soud druhého stupně v tzv. skutkové větě uvedl, že předsedou představenstva byl od 8. 10. 2013 do 16. 3. 2020. Obviněný tuto obhajobu zčásti uplatnil již v řízení před soudy nižších stupňů a oba soudy se jí také zabývaly a vysvětlily, proč ji nepovažovaly za pravdivou, ale za zcela účelovou (soud prvního stupně v bodě 43., odvolací soud v bodě 29. odůvodnění svých rozsudků). Dospěly shodně k závěru, že obviněný vykonával funkci předsedy představenstva fakticky po celou dobu tak, jak je vymezena ve skutkové větě rozsudku soudu druhého stupně, přestože se snažil formálně zkrátit dobu svého aktivního řízení družstva. Obviněný totiž nechal až v průběhu trestního stíhání z obchodního rejstříku vymazat celý statutární orgán družstva, a to se zpětnou účinností zániku funkce ke dni 2. 8. 2016, aby navodil zdání, že tuto funkci vykonával pouze do tohoto data. To, že se jedná o zcela účelové jednání (prováděné v reakci na trestní stíhání), pak soud prvního stupně dovodil z toho, že obviněný předložil listinu (změnu pracovní smlouvy), která byla datována ke dni 23. 6. 2017 a podepsaná místopředsedou představenstva, kterému však měla funkce místopředsedy představenstva zaniknout právě 2. 8. 2016. Skutečnost, že obviněný byl fakticky předsedou představenstva a na řízení družstva měl rozhodující vliv až do roku 2020 vyplývá i z dalších provedených důkazů (disponoval účtem družstva a s prostředky na něm uloženými, měl přístup do datové schránky). Nejvyšší soud tak neshledal žádný rozpor skutkových zjištění s obsahem provedených důkazů, naopak závěr soudů nižších stupňů je zcela odůvodněný a je založen na důkazech vyplývajících z provedených důkazních prostředků.

56. Dovolatel dále namítl, že v průběhu přípravného řízení požadoval od orgánů činných v trestním řízení obstarání a provedení důkazů usneseními o odložení věci vydaných v předchozích řízeních, ve kterých byla činnost obviněného prověřována. Tyto důkazy měly prokazovat, že obviněný neměl důvod domnívat se, že jeho činnost a činnost obviněné právnické osoby byla nezákonná. Státní zástupce obstarání těchto důkazů odmítl, neboť je obviněný mohl předložit sám. Podle obviněného však tyto důkazy předložit sám nemohl, protože ve věci nebylo zahájeno trestní stíhání, tudíž usnesení o odložení věci mu nebylo doručeno a ani neměl právo nahlédnout do trestního spisu. Dále namítl, že nebyl proveden ani důkaz rozsudkem, kterým byl za neoprávněné podnikání spočívající v neoprávněném poskytování právních služeb uznán vinným M. J. Pokud za jednání obviněné právnické osoby již byla odsouzena fyzická osoba, pak není možné za toto jednání uznat vinnou další fyzickou osobu, tedy dovolatele.

č. 7

57. Ani těmto námitkám obviněného nemohl dovolací soud vyhovět. Je sice pravdou, že policejní orgán vyhodnotil procesní návrh obviněného stran zajištění usnesení o odložení věci vydaných v předchozích trestních řízeních jako nedůvodný (č. I. 79 trestního spisu), není však zřejmé, proč obviněný tuto námitku uplatnil až v rámci svého mimořádného opravného prostředku, kterým je dovolání. Obviněný měl možnost tento důkaz navrhnout již dříve, ale neučinil tak. Nenavrhoval jej v rámci prostudování spisu před podáním obžaloby, ke kterému se nedostavil, nenavrhoval jej ani při hlavním líčení opakovaně konaném před soudem prvního stupně, přestože se ho předsedkyně senátu, resp. po zrušení rozsudku soudu prvního stupně odvolacím soudem pak předseda senátu, několikrát dotazovali, zda chce dokazování doplnit, ani v rámci svého odvolání (ve kterém uvedl, že tyto důkazy dříve navrhl, nenamítal však jejich neprovedení, ani nepožadoval důkazy provést) či při veřejném zasedání o jeho odvolání. V těchto fázích trestního řízení nejenže nenavrhoval provedení těchto důkazů, ale ani nenamítal nedůvodné nevyhovění jeho procesnímu návrhu. Dovolací soud tak neshledal důvod pro kasační zásah, když bylo možno namítanou vadu zhojit v dřívějších fázích trestního řízení, ale obviněný této možnosti nevyužil. Nadto by bylo provedení takových důkazů zjevně nadbytečné, protože nemají žádný úzký vztah k prokazovaným skutečnostem (zda v jiném trestním řízení byla věc odložena, což ani nevytváří překážku věci rozsouzené, není z hlediska prokázání relevantních skutečností popsanych ve skutkové větě petitu obžaloby, resp. poté výrokové části rozsudku, významné). Nelze přisvědčit ani další jeho námitce, že důkaz rozsudkem, kterým byl uznán vinným M. J., soudy nižších stupňů opomenuly provést. Z protokolu o hlavním líčení ze dne 13. 7. 2023 (č. I. 9908 trestního spisu) totiž vyplývá, že soud prvního stupně se tímto důkazním návrhem zabýval, zamítl jeho provedení, což následně též řádně odůvodnil. Problematika tzv. opomenutých důkazů byla opakovaně řešena především v judikatuře Ústavního soudu, který v řadě svých nálezů podrobně vyložil pojem tzv. opomenutých důkazů ve vazbě na zásadu volného hodnocení důkazů a kautely, jež zákon klade na odůvodnění soudních rozhodnutí – z mnoha nálezů Ústavního soudu viz např. náleze ze dne 16. 2. 1995, sp. zn. [III. ÚS 61/94](#), publikovaný pod č. 10/1995 ve svazku č. 3 na str. 51 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu (dále jen Sb. nál. a usn.), náleze ze dne 12. 6. 1997, sp. zn. [III. ÚS 95/97](#), publikovaný pod č. 76/1997 ve svazku č. 8 na str. 231 Sb. nál. a usn., náleze ze dne 10. 10. 2002, sp. zn. [III. ÚS 173/02](#), publikovaný pod č. 127/2002 ve svazku č. 28 na str. 95 Sb. nál. a usn. Zásada volného hodnocení důkazů tudíž neznamena, že by soud ve svém rozhodování (v úvahách nad ním) měl na výběr, které z provedených důkazů vyhodnotí a které nikoli nebo o které z provedených důkazů své skutkové závěry (zjištění) opře a které opomene. Neakceptování důkazního návrhu obviněného lze založit toliko třemi

důvody. Prvním je argument, podle něhož tvrzená skutečnost, k jejímuž ověření nebo vyvrácení je navrhován důkaz, nemá relevantní souvislost s předmětem řízení. Dalším je argument, podle kterého důkaz není s to ani ověřit ani vyvrátit tvrzenou skutečnost čili ve vazbě na toto tvrzení nedisponuje vypovídací potencií. Konečně třetím je pak nadbytečnost důkazu, tj. argument, podle něhož určité tvrzení, k jehož ověření nebo vyvrácení je důkaz navrhován, bylo již v dosavadním řízení bez důvodných pochybností (s praktickou jistotou) ověřeno nebo vyvráceno. Právě tohoto důvodu soud prvního stupně využil a jeho postup lze akceptovat. Navíc je třeba upozornit, že obviněný v řízení před soudy nižších stupňů tento důkaz navrhl k prokázání odlišné skutečnosti, než uvedl ve svém dovolání. Jak bude ještě uvedeno níže, tento důkaz by nebyl s to ověřit ani vyvrátit ani tvrzenou skutečnost, kterou obviněný uvedl ve svém dovolání.

58. Další námitka obviněného směřovala proti právnímu posouzení jeho jednání a činnosti obviněné právnické osoby jako trestného činu neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku. Nejprve namítl, že soudy nižších stupňů nesprávně uchopily celý koncept fungování družstva, z čehož pak nesprávně dovodily jeho trestní odpovědnost i trestní odpovědnost obviněné právnické osoby. Podle něj činnost družstva nespočívala v poskytování právních služeb, ale pouze v poskytování pojištění, tedy družstvo v případě potřeby svým členům zajistilo a uhradilo právní služby, což samo o sobě nemohlo být protiprávní. Pokud by právní služby poskytovali pouze advokáti, nebyla by činnost družstva ani obviněného v rozporu se zákonem. Z uvedeného dovodil, že poskytování právních služeb prostřednictvím advokátů nemohlo být součástí pojištění proti pokutám, jinak by šlo o činnost rovněž přičitatelnou družstvu a poskytování právních služeb by již bylo oprávněné a v souladu s právními předpisy. Tento závěr se musí uplatnit i při zastoupení obecným zmocněncem. Z takto nastíněného konceptu fungování družstva pak vyvodil několik tezí. Nejprve uvedl, že za neoprávněné podnikání lze považovat jen tu část činnosti, která zajistila právní služby poskytované osobou bez právního vzdělání, nikoli advokátem. Proto do rozsahu činnosti nelze pojímat veškeré členské příspěvky, ale pouze ty, za které byly zajištěny právní služby osobou neoprávněnou je poskytovat. Stejně tak nelze do rozsahu započítat příspěvky členů družstva, kteří platili pojištění, ale žádná právní služba jim poskytnuta nebyla. Podle něj z uvedeného dále vyplývá, že měly být odsouzeny pouze osoby, které neoprávněně poskytovaly právní služby, nikoli družstvo, které právní služby pouze zprostředkovalo. Avšak vzhledem k tomu, že ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku je uvedeno, že obviněný poskytoval právní služby prostřednictvím obviněné právnické osoby a tato právnická osoba právní služby neposkytovala, nelze uvedené jednání přičíst ani obviněnému. V této souvislosti konečně namítl, že činnost družstva nebyla protiprávní, neboť družstvo může zaměstnat podnikového právníka, který nesmí být advokátem, na kterého se mohou členové družstva obracet s žádostí o radu či pomoc s jejich případy.

59. Obviněný tak v rámci své obhajoby vycházel předně z doslovného vyjádření uvedeného ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku, že obviněný P. K. jako předseda představenstva poskytoval právní služby prostřednictvím M. V. P., a zároveň že obviněná M. V. P. poskytovala právní služby prostřednictvím P. K. Z uvedeného pak vyvodil závěr, že jednání družstva se mu přičítá. Následně pak tvrdil, že obviněná právnická osoba poskytovala pouze pojištění, nikoli právní služby, tudíž nemohl neoprávněně poskytovat právní služby ani on (přestože bylo prokázáno, že neoprávněně právní služby poskytoval) a že M. J. byl již odsouzen

za neoprávněné poskytování právních služeb, je tudíž neudržitelné, aby byl odsouzen i on, když bylo rozhodnuto, že právní služby ve skutečnosti poskytovala jiná osoba.

60. S uvedenými závěry však nelze souhlasit. Předně je třeba uvést, že obhajoba obviněného stojí na nesprávném konceptu přičitatelnosti jednání. České trestní právo je založeno na individuální trestní odpovědnosti, tedy odpovědnosti fyzické osoby za vlastní jednání, nikoli na odpovědnosti za cizí vinu. Trestní odpovědnost fyzické osoby tak vzniká naplněním znaků konkrétního trestného činu právě touto fyzickou osobou a nelze jí přičítat jednání jiné osoby, ať už fyzické či právnické. Naopak zákon o trestní odpovědnosti právnických osob navazuje na fikční teorii právnických osob, z níž vychází i občanský zákoník, který chápe právnickou osobu jako právní konstrukt, jenž nemůže sám jednat, neboť nemá vlastní vůli a jeho vůli nahrazují členové jeho orgánů, kteří za něj jednají. Odpovědnost právnických osob je proto u nás založena na principu přičitatelnosti jednání fyzické osoby právnické osobě, která sama nejedná a nemůže tak ani spáchat trestný čin, dopouští se jej jednáním fyzických osob, jež jsou jí přičítána (viz zejména § 8 odst. 1 a 2 t. o. p. o.). Další argumentaci k problematice přičítání jednání fyzické osoby právnické osobě není třeba vést, protože v těchto pasážích dovolání obviněný vlastně uplatňoval obranu spoluobviněné právnické osoby, kterou ale v tomto trestním řízení, v němž měl sám postavení obviněného, nemůže zastupovat, a tím ani podávat opravný prostředek v její prospěch (viz § 34 odst. 4 t. o. p. o.). Jen je možno stručně konstatovat, že v nyní řešeném případě byly splněny všechny podmínky pro dovození trestní odpovědnosti též právnické osoby M. V. P. Trestného činu neoprávněného podnikání se totiž dopustil obviněný P. K., který byl předsedou představenstva tohoto družstva, jedná se tedy o osobu uvedenou v § 8 odst. 1 písm. a) t. o. p. o., jejíž jednání se právnické osobě přičítá podle § 8 odst. 2 písm. a) t. o. p. o., tento čin byl spáchán v rámci činnosti uvedené právnické osoby, neboť poskytování právních služeb s tvrzeným pojištěním proti pokutám (viz k tomu níže) bylo jediným účelem existence této právnické osoby, a též ku jejímu prospěchu (který od ní čerpal pak i sám obviněný P. K.).

61. Odmítnout je třeba i námitku obviněného, že za neoprávněné podnikání spočívající v neoprávněném poskytování právních služeb byl již odsouzen M. J., a proto je neudržitelné, aby byl odsouzen i obviněný P. K., pokud již bylo pravomocně rozhodnuto, že právní služby (v rámci činnosti obviněné právnické osoby) poskytoval právě M. J. Předně je třeba uvést, že bylo výslovně uvedeno zvláště, v kterých správních řízeních vystupoval jako obecný zmocněnec P. K., ta byla odlišná od případů, v nichž vystupoval jako obecný zmocněnec M. J. Kromě toho obviněný P. K. byl klíčovou figurou rozsáhlé činnosti, kterou vymyslel, organizoval a řídil, sám se na ní i v jednotlivých případech podílel, přičemž šlo o souvislou činnost poskytování tvrzených pojištění proti pokutám spolu s poskytováním právních služeb ve správních řízeních s navazujícím poskytováním právních služeb ve správním soudnictví prostřednictvím obviněným ovládané a řízené právnické osoby M. V. P., které k poskytování právních služeb (ale ani služeb v oblasti pojišťovnictví) nemělo potřebné oprávnění.

62. Nelze souhlasit ani s dalšími námitkami, kterými obviněný zpochybňoval posouzení skutku jako neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku.

63. Přečinu neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí, kdo neoprávněně ve větším rozsahu poskytuje služby nebo provozuje výrobní, obchodní nebo jiné podnikání. Obviněnému bylo kladeno za vinu, že neoprávněně ve větším rozsahu

poskytoval právní služby. Uvedené ustanovení chrání společenské vztahy související s podnikáním v tržní ekonomice, neboť jeho účelem je zajištění rovnosti subjektů v rámci jejich soutěžení zejména na trhu výrobků a služeb, ale i na dalších trzích, a to i ve vztahu ke státní ingerenci nebo regulaci v těch oblastech podnikání, ve kterých je třeba zajistit kvalifikovaný výkon určitých živností nebo profesí, zejména z hlediska ochrany spotřebitelů, ale i zajištění bezpečnosti práce, hygienických a jiných společensky důležitých požadavků (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, str. 3280 a násl.). Primárně jsou chráněni konkurenti na trhu, kteří (na rozdíl od pachatele uvedeného trestného činu) splní všechny zákonné požadavky na provozování určitého podnikání, zajišťuje se tak rovnost jednotlivých subjektů na trhu, sekundárně jsou ovšem chráněny i zájmy dalších osob, a to zejména před zdravotně závadným či nebezpečným zbožím, před poskytováním zdravotně závadných či nebezpečných služeb, před nekvalitními a škodu způsobujícími službami, sekundárně jsou chráněny i fiskální zájmy státu (tamtéž; shodně DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, str. 1865).

64. Podnikáním se obecně rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku, jak bylo do 31. 12. 2013 upraveno v § 2 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, a jak od 1. 1. 2014 vyplývá z § 420 a násl. o. z. (zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů). Podnikání na základě živnostenského oprávnění upravuje zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů (živností je soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených živnostenským zákonem – § 2 cit. zákona). Živnostenský zákon ovšem není jediným zákonem, který upravuje oblast podnikání, a proto je třeba vždy zkoumat, zda konkrétní podnikatelská činnost, která měla být provozována ve větším rozsahu neoprávněně, není upravena některým jiným právním předpisem. Neoprávněného podnikání se dopouští každý, kdo poskytuje služby nebo provozuje výrobní nebo jiné výtěžné podnikání v rozporu se živnostenským zákonem nebo v rozporu s jinými právními předpisy, které stanoví podmínky pro jeho provozování, a činí tak ve větším rozsahu.

65. V případě poskytování právních služeb je třeba vycházet především ze zákona o advokacii, který upravuje podmínky, za nichž mohou být poskytovány právní služby, jakož i poskytování právních služeb advokáty, tj. výkon advokacie (§ 1 odst. 1 ZA). Tak podle § 2 odst. 1 ZA jsou právní služby na území České republiky oprávněni poskytovat za podmínek stanovených tímto zákonem a způsobem v něm uvedeným pouze advokáti, resp. další fyzické osoby jako tzv. evropští advokáti vymezení pod písm. b) citovaného ustanovení. Právní službou se přitom podle § 1 odst. 2 ZA rozumí zastupování v řízení před soudy a jinými orgány, obhajoba v trestních věcech, udělování právních porad, sepisování listin, zpracovávání právních rozborů a další formy právní pomoci, jsou-li vykonávány soustavně a za úplatu; poskytováním právních služeb se rozumí rovněž činnost opatrovníka pro řízení ustanoveného podle zvláštního právního předpisu, je-li vykonávána advokátem.

66. Neoprávněným je pak podnikání nejen tehdy, jestliže někdo podniká např. bez živnostenského oprávnění, které se prokazuje buď živnostenským listem, nebo koncesní listinou, anebo (v případě právních služeb) aniž by splnil podmínky pro výkon advokacie, což se

prokazuje osvědčením České advokátní komory v Praze o zapsání v seznamu advokátů ČAK apod., ale i tehdy, když podnikatel překračuje rozsah svého (např. živnostenského) oprávnění. To přiměřeně platí i o podnikání, které je upraveno zvláštními předpisy.

67. Neoprávněné podnikání musí být k tomu, aby mohlo být posouzeno jako trestný čin, prováděno ve větším rozsahu. Výkladové pravidlo uvedené v ustanovení § 138 odst. 1 tr. zákoníku pro stanovení výše škody zde nelze použít. Při posuzování, zda pachatel neoprávněně podnikal ve větším rozsahu, se proto především zvažuje, zda šlo o činnost srovnatelnou s výkonem zaměstnání, provozovanou s cílem získat trvalý zdroj finančních příjmů, přičemž není rozhodující, jak vysokého zisku pachatel fakticky dosáhl. Jinak řečeno musí jít o soustavnou činnost provozovanou takřka „po živnostensku“ (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 3293–3294; srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. [5 Tdo 209/2011](#)). V případě neoprávněného provozování služeb povahy drobného podnikání, jímž pachatel dosahuje příjmy srovnatelné s příjmy z běžného pracovního poměru s běžným výdělkem, se zpravidla žádá, aby k němu docházelo po dobu alespoň 6 měsíců – srov. rozhodnutí č. [5/1996](#) Sb. rozh. tr. Jinak se obvykle požaduje provedení více akcí, popř. jediné akce po delší dobu (zpravidla nejméně 6 měsíců). Za kritéria posouzení většího rozsahu se považují především délka výkonu dané činnosti (zde poskytování služeb), tedy její soustavnost, ale též objem takové činnosti, dosažený hrubý obrát, příp. i zisk, význam ovšem mohou mít i další jinak spíše podružná kritéria, jako je rozsah zasaženého území, společenský význam činnosti, počet oslovených subjektů, počet klientů apod. Tak Nejvyšší soud shledal větší rozsah v oblasti neoprávněného poskytování právních služeb, vyhrazených advokátům ve smyslu § 2 odst. 1 AZ (tzv. vinklaření) např. v zastupování klientů podezřelých či obviněných ze spáchání přestupků v 38 případech po dobu více než jednoho roku (viz usnesení ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. [5 Tdo 539/2018](#)), v poradenství dlužníkům, sepisování návrhů apod. v 53 případech po dobu 4 let (viz usnesení ze dne 9. 10. 2018, sp. zn. [5 Tdo 1084/2018](#)). Tuto četnost obviněný významně překročil, když takové služby prostřednictvím jím ovládané obviněné právnické osoby poskytoval po dobu bezmála sedmi let, a to sám anebo sjednáním M. J. v nejméně 81 popsanych případech.

68. Z hlediska subjektivní stránky je zapotřebí zavinění, a to ve formě alespoň nepřímého úmyslu. Zavinění se musí vztahovat na všechny objektivně-deskriptivní znaky skutkové podstaty, zaviněním musí být ovšem kryty i znaky normativní, u nichž postačí laická představa. Zavinění se zde musí vztahovat i na neoprávněnost činnosti, která je v popisu skutkové podstaty výslovně vyjádřena (srov. rozhodnutí č. [21/1968](#) Sb. rozh. tr.).

69. V daném případě soudy nižších stupňů správně dovodily, že obviněný naplnil všechny shora popsané znaky objektivní i subjektivní stránky základní skutkové podstaty přečinu neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku. Soudy nižších stupňů vycházely ze skutkových zjištění, že obviněný jako předseda představenstva právnické osoby M. V. P. po dobu delší než 6 let záměrně nabízel a poskytoval prostřednictvím obviněné právnické osoby, která nebyla advokátní kancelář, za úplatu mimo jiné právní služby spočívající v zastupování konkrétních fyzických osob ve správních řízeních, ve kterých se řešily dopravní přestupky, a to na základě plných mocí, které mu udělily, ačkoli si byl vědom toho, že takové služby jsou vyhrazené podle § 2 odst. 1, 2 ZA advokátům, popř. evropským advokátům, a on ani obviněná právnická osoba takové zvláštní postavení nemají, takže jim výkon advokacie nepřísluší.

70. Pokud obviněný namítal, že družstvo neposkytovalo právní služby, ale poskytovalo svým členům pouze pojištění, tudíž právní služby neposkytoval ani obviněný, tak tyto skutkové závěry z provedeného dokazování nevyplývají. Naopak, jak bylo prokázáno, obviněný P. K. sám poskytl na základě udělených plných mocí právní služby minimálně ve 49 případech uvedených ve výroku rozsudku soudu druhého stupně, přičemž se jedná pouze o neúplný (příkladný) výčet. Obviněný přitom skutečně poskytoval právní služby, nejednalo se tedy o pouhou procesní pomoc pro usnadnění komunikace se správními orgány, neboť zastupoval osoby ve správních řízeních na základě plné moci, sepisoval řádné i mimořádné opravné prostředky, a to soustavně a za úplatu. O tom svědčí i stanov y M. V. P., ve kterých je [v bodě III. odst. 1 písm. e)] uvedeno, že „po udělení zmocnění v dané věci MVP nebude člen družstva zasahovat do probíhajícího správního řízení a poskytovat správnímu orgánu, který vede řízení o přestupku bez vědomí a souhlasu MVP žádné informace, vyjádření, či k němu činit úkony“. Jinými slovy veškerou procesní aktivitu tak za účastníka správního řízení vykonávalo družstvo, resp. osoby zmocněné družstvem. Poskytování právních služeb bylo zároveň činností, kterou vykonávala i samotná obviněná právnická osoba prostřednictvím sjednaných fyzických osob (často z řad studentů), nečinil-li tak přímo sám obviněný P. K. či jím sjednaný M. J. To také vyplývá ze stanov, již z výše uvedeného bodu, ale také z jejich bodu II. odst. 4 písm. b), ve kterém je uvedeno, že MVP je oprávněna vykonávat tyto činnosti: plnit závazky plynoucí z příspěvků vzájemného pojištění pro své členy, tj. informační servis, odborné poradenství a právní služby, zejména zastoupení ve správních a soudních řízeních v této souvislosti na základě zmocnění podle zvláštních předpisů (zejm. správní řád, soudní řád správní), a to prostřednictvím členů MVP, zaměstnanců MVP, případně externích advokátů. Z bodu III. odst. 1 stanov pak vyplývá, že osoba, proti které se vedlo správní řízení, k zastupování před správními orgány měla zmocnit právě družstvo nebo družstvem pověřenou osobu. Je tedy zřejmé, že činností družstva nebylo pouze poskytování pojištění, jak obviněný tvrdil, ale i poskytování právních služeb. Na uvedeném závěru nemůže nic změnit ani skutečnost, že v některých případech (zásadně až ve správním soudnictví) poskytovali právní služby sjednaní externí advokáti. Obviněný se sice ve svém dovolání snažil navodit zdání, že většinu klientů zastupovali právě advokáti a že poskytování právních služeb obecnými zmocněnci představovalo pouze několik málo výjimečných případů, avšak tato jeho obrana byla provedeným dokazováním spolehlivě vyvrácena, jak ostatně vyplývá i ze skutkových závěrů koncentrovaných ve skutkové větě výrokové části napadeného rozsudku soudu druhého stupně s popsány mi 81 případy, ve kterých obviněný zařídil sám nebo prostřednictvím M. J. poskytnutí právních služeb osobou k tomu neoprávněnou.

71. Obviněný dále tvrdil, že trestného činu neoprávněného podnikání se nemohl dopustit ani proto, že byl v družstvu zaměstnán na pozici právník, proto mohl ostatním členům družstva poskytovat právní služby. Odkazoval tak na § 2 odst. 2 písm. b) ZA, podle kterého zaměstnanec právnické nebo fyzické osoby, člen družstva nebo příslušník ozbrojených sborů může poskytovat právní služby osobě, k níž je v pracovněprávním nebo pracovním vztahu anebo ve služebním poměru, pokud je poskytování právních služeb součástí jeho povinností vyplývajících z tohoto pracovněprávního nebo pracovního vztahu anebo služebního poměru. Uvedené ustanovení tak umožňuje tzv. podnikovému právníkovi poskytovat právní služby, ale pouze vůči zákonem konkrétně vymezené osobě. Pokud obviněný tvrdí, že byl zaměstnancem družstva, pak právní služby mohl poskytovat pouze svému zaměstnavateli, tedy družstvu (zejména tedy představenstvu) nikoli jeho členům. Obviněným předestřený koncept spočívající v založení právnické osoby (družstva) s jediným cílem poskytovat jejím

členům právní služby zaměstnancem této právnické osoby, považuje Nejvyšší soud, shodně se soudy nižších stupňů a státním zástupcem, za typické obcházení zákona, které je ve svém jádru jeho porušením, protože se jím má jen zastříť uměle vytvořený vztah spočívající v poskytnutí právních služeb fyzickou osobou k tomu neoprávněnou.

72. Obviněný dále namítl, že soudy nižších stupňů nesprávně posoudily naplnění znaku základní skutkové podstaty spočívající v poskytování právních služeb ve „větším rozsahu“. Podle něj do tohoto rozsahu nelze zahrnout členské příspěvky členů, jimž byla zajištěna obhajoba advokátem, neboť tato činnost nebyla protiprávní. Stejně tak nelze do tohoto rozsahu zahrnout příspěvky členů, kterým právní služby poskytnuty nebyly, neboť o ně nepožádali. Ani s touto námitkou dovolací soud nemohl souhlasit, neboť závěr soudů nižších stupňů o tom, že šlo o neoprávněné podnikání ve větším rozsahu, vyplývá z celého souhrnu provedených důkazů. Jak již bylo shora uvedeno, k založení trestní odpovědnosti u neoprávněného provozování služeb nebo provozování výrobního, obchodního nebo jiného podnikání, které má povahu drobného podnikání, jímž pachatel dosahuje příjmy srovnatelné s příjmy z pracovního poměru s běžným výdělkem, je podle soudní judikatury k naplnění znaku „ve větším rozsahu“ zejména třeba, aby trvalo nejméně šest měsíců (srov. rozhodnutí č. [5/1996](#) Sb. rozh. tr.), případně i kratší dobu, bude-li to vyváženo rozsahem poskytnutých služeb. Obviněný se podle odsuzujícího rozsudku trestné činnosti dopouštěl téměř 6,5 roku, bylo prokázáno, že on sám je poskytl minimálně ve 49 případech, v dalších nejméně 32 případech jako osoba ovládající obviněnou právnickou osobu (její předseda představenstva) k tomu sjednal M. J., bylo též zjištěno, že na některé práce sjednal další fyzické osoby bez oprávnění poskytovat právní služby (zejména z řad studentů). Byl tak nepochybně prokázán i požadovaný větší rozsah činnosti ve smyslu shora uvedených názorů vyplývajících z odborné literatury i judikatury.

73. Obviněný brojil proti posouzení skutku jako neoprávněného podnikání též proto, že podle něj jeho jednáním a jednáním družstva nebyly naplněny všechny definiční znaky podnikání, zejména proto, že družstvo nebylo založeno za účelem dosažení zisku. Účelem družstva totiž podle obviněného byla vzájemná pomoc členů družstva v přestupkovém řízení a z členských příspěvků se hradily vlastní výdaje družstva. Přitom jedním z definičních znaků podnikání je snaha dosahovat zisku, který však obvinění údajně nedosahovali, a ani to nebylo jejich účelem. Touto námitkou se již zabývaly a zevrubně vypořádaly soudy nižších stupňů a Nejvyšší soud s takovým vypořádáním souhlasí. Jak bylo totiž prokázáno, obvinění poskytovali právní služby za úplatu, ačkoli formálně byla tato úplata poskytována prostřednictvím členských příspěvků. Část z takto vybraných finančních prostředků pak sloužila k úhradě vlastních nákladů družstva, ale rovněž k odměně obviněného za poskytnutí právních služeb. Obviněný tak příjem z tohoto podnikání zcela nepochybně dosahoval, původně hospodařil bez formálního pokrytí s přebytky družstva, posléze je odčerpával s formálním krytím jako zaměstnanec družstva (v období od 1. 1. 2015 do března 2020 se mzdou 25 000 Kč měsíčně, z níž však ani neodváděl povinné odvody státu, což mu ovšem v tomto řízení nebylo kladeno za vinu; nicméně neplnil ani další evidenční povinnosti za družstvo jako zaměstnavatele – i v tomto ohledu tak šlo jen o předstírání právem regulovaných vztahů a fungování v rámci šedé ekonomiky bez jakékoliv kontroly ze strany státu).

74. Obviněný také nesouhlasil s časovým vymezením svého protiprávního jednání, jak je uvedeno ve výroku dovoláním napadeného odsuzujícího rozsudku. Podle něj odvolací soud

nesprávně posoudil trvání protiprávního jednání od 8. 10. 2013 do 16. 3. 2020, když v tzv. skutkové větě je zároveň uvedeno, že členové družstva poslali na účet obviněné právnické osoby v období let 2017 až 2019 příspěvky v celkové výši 1 249 263 Kč a že si zaměstnanci obviněné právnické osoby v období od ledna 2017 do května 2018 u členů v celkem 2 562 případech vyžádali podepsání plných mocí k zastupování v řízení před správními orgány. Pokud byly plné moci vyžadovány od roku 2017 do roku 2018 a právnická osoba přijala platby v období let 2017 až 2019, pak není obviněnému zřejmé, proč soud druhého stupně zahrnul do popisu skutku i další období (2013 až 2016 a 2019 až 2020).

75. Předně je třeba upozornit, že trestný čin neoprávněného podnikání má povahu trvajících deliktů, jde tak po sledované období o jediný skutek, rozhodnutí o něm vytváří překážku věci rozsouzené i pro případné části, které by v něm nebyly zahrnuty, ale reálně by byly jeho součástí. Jeho správné zasazení do konkrétního období je věcí skutkových zjištění, která zásadně nemají být v dovolacím řízení přezkoumávána, neboť Nejvyšší soud sám dokazování zpravidla neprovádí a vychází ze skutkových závěrů soudů nižších stupňů (viz k tomu výše). Nicméně ani s těmito námitkami obviněného, jak již bylo shora naznačeno, nemohl Nejvyšší soud souhlasit. Časové vymezení rámce protiprávního jednání uvedené obviněným totiž vůbec neodpovídá skutkovým zjištěním učiněným soudy nižších stupňů, které mají oporu v provedených důkazech. Ve výroku rozsudku soudu druhého stupně je totiž důvodně uvedeno celé období fungování M. V. P. v letech 2013 až 2020, protože v celém tomto období obviněný P. K. služby nabízel a též poskytoval, jak ostatně vyplývá i z vylíčení konkrétních 81 případů. Počátek období 8. 10. 2013 je přitom vázán na datum vzniku funkce předsedy představenstva uvedeného družstva, které též uvedeného dne vzniklo. Konec tohoto období souvisí s procesním postupem orgánů činných v trestním řízení, a sice sdělením obvinění ve smyslu § 12 odst. 11 tr. ř., od něhož počíná nový skutek.

76. Obviněnému je možno dát částečně za pravdu snad jen v tom, že odsuzující rozsudek soudu druhého stupně neobsahuje náležité odůvodnění zavinění jako obligatorního znaku subjektivní stránky trestného činu neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku. O naplnění znaku zavinění ve formě přímého úmyslu však, podobně jako soudy nižších stupňů, nemá ani dovolací soud jakýchkoliv pochyb, forma zavinění jednoznačně vyplývá i z výrokové části rozsudku soudu druhého stupně (usuzovat na ni lze i z vyjádření objektivního průběhu provádění činu, není třeba ve výroku výslovně uvést slovo „úmyslně“, aby bylo zřejmé, jaká byla forma zavinění). Skutečnost, že obviněný jednal s úmyslem přímým, vyplývá ze znění skutkové věty, jakož i z celkového vyznění odůvodnění. Je totiž zřejmé, že obviněný si byl velmi dobře vědom toho, že právní služby poskytovat nemůže, sám vysokoškolské magisterské právnické vzdělání (ač o něj usiloval) nezískal, nemohl se proto nikdy stát advokátem, jímž se ani nestal. Zároveň si byl po celou dobu velmi dobře vědom toho, že zastupování fyzických osob ve správních řízeních má povahu poskytování právních služeb, což ostatně sám naformuloval i do stanov družstva (jak bylo shora citováno). Právě proto, že sám tyto služby nemohl poskytovat, záměrně založil právnickou osobu M. V. P., jejímž prostřednictvím pak takové poskytování služeb umně zastíral. Navozoval přitom dojem, že klienti této právnické osoby se nechávají zastupovat přímo právnickou osobou, která ovšem tytéž služby též nemohla poskytovat. Následně pak vymyslel další „fintu“ k obcházení zákona o advokacii, kterého si byl dobře vědom, a vystupoval jako zaměstnanec právnické osoby – družstva, jejímž členům chtěl poskytovat právní služby. Jde tak o sofistikované a vychytralé obcházení právní regulace budící zdání oprávněnosti. Právě i tím obviněný prokázal svou dobrou

vědomost zmíněných zákonných překážek pro poskytování právních služeb, nemohl tak ani jednat v právním omylu. Z tohoto sofistikovaného konstruktů, který sám vymyslel a zrealizoval, je zřejmé, že si musel být velmi dobře vědom, že právní služby poskytovat nemůže, právě proto vytvořil tento systém, jehož jediným účelem bylo obcházení zákona.

77. Kromě toho nemůže Nejvyšší soud nezmínit ani celkovou povahu činnosti obviněného P. K. a jím ovládané právnické osoby M. V. P., které má ještě další aspekty neoprávněnosti, resp. protiprávnosti, které zůstaly v tomto řízení upozaděny (a obviněnému ani nebyly vytýkány). Obviněný široké veřejnosti ve své podstatě nabízel nezákonnou službu spočívající v tzv. pojištění proti pokutám, za tím účelem založil družstvo pojmenované M. V. P., které mělo sdružovat všechny fyzické osoby, které se obávaly postihu za přestupky v dopravě. Obviněný tuto službu nabízel jako záruku, že tyto fyzické osoby nebudou muset platit pokutu, že je bude zastupovat v přestupkovém řízení, které bude obstruovat tak, aby došlo k promlčení přestupku a řidič nebyl vůbec postižen, přičemž pro případ, že se to nezdaří, zaplatí za ně uloženou peněžitou pokutu, postará se i o úhradu nákladů řízení (na zápis tzv. trestných bodů a uložený trest zákazu činnosti se logicky záruka nemohla vztahovat). I v rámci své obhajoby v tomto trestním řízení (i v dovolání) pak obviněný namítal, že šlo vlastně jen o pojištění, které funguje na principu vzájemnosti. Podle obrany obviněného při nejisté budoucí události spočívající ve spáchání přestupku členem družstva, resp. spíše v zahájení správního řízení proti němu pro přestupek, měly být také z členských příspěvků hrazeny náklady na zastupování ve správním řízení a případně pak i ve správním soudnictví. Reklama, která je i dnes stále dohledatelná na internetu, však cílila na tzv. pojištění proti pokutám. Obviněný P. K. vystupoval též jako zmocněnec a poskytovatel zmíněných služeb (i v kooperaci se svým bratrem) v celé řadě řízení, o čemž svědčí i velké množství rozhodnutí Nejvyššího správního soudu (nejméně v řádu stovek podle právního systému ASPI, z nichž některé byly dokonce s právními větami publikovány ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu – dále jen „SbNSS“). Tento soud právě v reakci na činnost především obviněného označil toto tzv. pojištění proti pokutám, které si sjednal pachatel přestupku, za obecně přitěžující okolnost významnou pro výběr a výměru správní sankce při hodnocení osoby odpovědné za správní delikt – viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 12. 2017, č. j. [4 As 199/2017-30](#), uveřejněný pod č. 3932/2019 SbNSS, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 9. 2019, č. j. [5 As 212/2019-40](#), a mnohé další. Je přitom zřejmé, že již samotné smluvní ujednání spočívající v „pojištění proti pokutě“ je v rozporu s právním řádem jako celkem, je nepřipustné a nevymahatelné. To vyplývá již z § 1 odst. 2 o. z., podle něž jsou zakázána ujednání porušující dobré mravy či veřejný pořádek (obdobně předchází § 39 obč. zák.). Není tak vůbec možno sjednat takovou pojistnou smlouvu jako tzv. odvážnou smlouvu závislou na budoucí nejisté události ve smyslu § 2756 odst. 1 o. z. a § 2758 o. z., přičemž touto nejistou událostí by bylo spáchání veřejnoprávního deliktu, popř. zahájení řízení pro něj, a povinností pojistitele uhradit za pojistníka veřejnoprávní sankci. Takové ujednání je zcela zřejmě v rozporu s veřejným pořádkem, se zájmem společnosti na individuálním postihu pachatele veřejnoprávního deliktu, který musí směřovat jen a výlučně proti němu a nikoli proti jinému (byl by zcela popřen účel sankce, její preventivní i nápravné působení, stejně tak i principy individualizace a personality sankce etc.). Jako zjevné obcházení veřejnoprávní regulace se jeví i deklarace nabízené služby jako „pojištění“, a to subjektem, který se dokonce za pojišťovnu neoprávněně vydává. Pojišťovnictví je totiž velmi přísně regulovaný segment podnikání, základní právní úpravu obsahuje zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů. Podle jeho § 5 odst. 2 slovo „pojišťovna“ (nebo jeho překlad nebo slova,

v jejichž základě se tato slova nebo jejich tvary vyskytují) je oprávněna užívat v obchodní firmě pouze právnická osoba, která je oprávněna provozovat pojišťovací činnost podle tohoto zákona (s výjimkou pojišťovny, jejíž činnost je upravena jiným právním předpisem, resp. s výjimkou pojišťovacího zprostředkovatele a samostatného likvidátora pojistných událostí). M. V. P. však takovým subjektem rozhodně nebyla, což vyplývá již jen z toho, že neměla potřebný základní kapitál [např. pro poskytování pojištění právní ochrany ve smyslu přílohy B-17. byl v roce 2013 zapotřebí základní kapitál ve výši 90 milionů Kč, dnes je to 105 mil. Kč – viz § 18 odst. 1 písm. b), odst. 2 cit. zákona], nikdy nezískala povolení České národní banky (ČNB) podle § 3 odst. 1 písm. a), b), § 4 odst. 1 cit. zákona, není tak ani uvedena na seznamu pojišťoven vedeném ČNB, nesplňuje požadavky na činnost ve smyslu § 6 cit. zákona etc. Je sice pravdou, že tento zákon stanovuje mimo jiné vyluku v § 2 odst. 2 písm. a), že se nevztahuje na činnost pojišťoven vykonávajících svoji činnost na principu vzájemnosti, nicméně tento segment pojišťovnictví u nás (na rozdíl od jiných evropských zemí) není zcela záměrně regulován, vznik takových pojišťoven se vůbec nepřipouští (viz k tomu PŘIKRYL, V., ČECHOVÁ, J. Zákon o pojišťovnictví. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017 – komentář k citovanému ustanovení § 2 v systému ASPI; pojišťovnictví na principu vzájemnosti bylo u nás tradiční do r. 1950, tato tradice byla přerušena transformací pojišťoven po roce 1948 podléhajících pak centrálně řízené ekonomice, a nebyla obnovena ani po revoluci v roce 1989 s obnovením tržního hospodářství, doposud i pro absenci společenské poptávky, jakož i z důvodu obav ze zneužití těchto forem při transformaci ekonomiky, nebyla tato možnost obnovena a zvláštní právní úpravou povolena – srov. k tomu též důvodovou zprávu k zákonu č. 304/2016 Sb., kterou byla implementována evropská legislativa v oblasti pojišťovnictví, proč nebyl převzat a upraven institut tzv. velmi malých pojišťoven). I toto bylo bývalo možno obviněnému vytýkat, což ovšem státní zástupce coby veřejný žalobce nečinil, není tak možno o tento segment protiprávního podnikání zažalovaný skutek již rozšiřovat (a to již jen z důvodů procesních pro překážku plynoucí z principu zákazu *reformationis in peius*, neboť Nejvyšší soud rozhoduje výlučně z podnětu opravného prostředku podaného obviněným, stejně tak činil i předtím soud odvolací).

78. Z uvedených důvodů lze uzavřít, že odsouzení obviněného P. K. pro přečin neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku lze považovat za správné a důvodné, naopak jím vyslovené námitky proti takovému odsouzení za zjevně neopodstatněné.

VI. Závěrečné shrnutí

79. Vzhledem ke všem shora zmíněným důvodům Nejvyšší soud dovolání obviněného P. K. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné, dovolání obviněné právnické osoby M. V. P. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř. jako opožděné a dovolání V. V. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř., neboť bylo podáno neoprávněnou osobou. Protože Nejvyšší soud rozhodl o odmítnutí dovolání podle § 265i tr. ř., mohl tak učinit v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.

č. 8

Hrubým ztěžováním výkonu funkce insolvenčního správce ve smyslu § 225 tr. zákoníku je i jednání vyvolávající potřebu jeho podstatně zvýšené aktivity nebo mimořádného úsilí, než jaké činí běžně v rámci plnění pracovních povinností. Mezi běžné pracovní povinnosti insolvenčního správce patří mimo jiné podání návrhu insolvenčnímu soudu na vydání rozhodnutí o nařízení předběžného opatření ohledně dalšího nakládání s nemovitým majetkem určitou osobou.

Porušení povinnosti v insolvenčním řízení, Insolvenční správce

§ 225 tr. zákoníku

č. 8

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2024, sp. zn. [5 Tdo 551/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:5.TDO.551.2024.1

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného O. F. podaného proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 10. 1. 2024, sp. zn. 31 To 460/2022, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 33 T 10/2022, podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. částečně zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 10. 1. 2024, sp. zn. 31 To 460/2022, a to ve výroku, jímž bylo rozhodnuto podle § 259 odst. 3 tr. ř. tak, že se obviněnému ukládá za skutky pod bodem I. a III. výroku o vině rozsudku Okresního soudu v České Lípě ze dne 28. 7. 2022, sp. zn. 33 T 10/2022, podle § 206 odst. 3 a § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody, a že jinak zůstává napadený rozsudek nezměněn, podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočce v Liberci přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 28. 7. 2022, sp. zn. 33 T 10/2022, byl obviněný O. F. uznán vinným přečinem zpronevěry podle § 206 odst. 1, 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen jako „tr. zákoník“), a to pod bodem I. výroku o vině, dále přečinem zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1 tr. zákoníku (bod II.) a přečinem porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 tr. zákoníku (bod III.), za které ho soud prvního stupně podle § 206 odst. 3 a § 43 odst. 1 tr. zákoníku odsoudil k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 2 let, jehož výkon podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 2 a půl roku.

2. Proti tomuto rozsudku podal obviněný odvolání, z jehož podnětu rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozsudkem ze dne 10. 1. 2024, sp. zn. 31 To 460/2022, tak, že podle § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř. částečně zrušil napadený rozsudek ve výroku o vině

pod bodem II. a podle § 223 odst. 1 a § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř. zastavil trestní stíhání obviněného pro skutek popsany v tomto bodě z důvodu promlčení. Současně odvolací soud podle § 259 odst. 3 tr. ř. obviněnému nově uložil podle § 206 odst. 3 a § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání 15 měsíců s podmíněným odkladem jeho výkonu na zkušební dobu v trvání 2 let.

3. Přečinu zpronevěry podle § 206 odst. 1, 3 tr. zákoníku a přečinu porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 tr. zákoníku se obviněný O. F. dopustil skutky podrobně popsány pod body I. a III. výroku o vině rozsudku Okresního soudu v České Lípě, který je procesním stranám dobře znám, proto na něj lze v podrobnostech odkázat. Nejvyšší soud pouze stručně připomíná podstatu těchto skutků. Přečin zpronevěry spočíval v tom, že obviněný od února 2012 do dubna 2013 v úmyslu obohatit se na úkor obchodní společnosti P. s. Č. r., s. r. o., v níž zastával pozici jednatele, převedl z jejího bankovního účtu na svůj soukromý bankovní účet celkem 560 000 Kč, přičemž jednotlivé platby vykazoval jako platby za nájemné v objektu jeho soukromé nemovitosti v XY, který však v uvedené době nebyl způsobilý k užívání pro účely obchodní společnosti P. s. Č. r., s. r. o., čímž jí způsobil škodu v celkové výši 560 000 Kč. Skutkové okolnosti formulované pod bodem III., které soudy posoudily jako přečin porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 tr. zákoníku, Nejvyšší soud vzhledem ke kasačnímu výroku ohledně tohoto skutku uvede níže v bodě 19. tohoto usnesení.

II.

Dovolání obviněného a vyjádření k němu

4. Obviněný O. F. podal prostřednictvím svého obhájce proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 10. 1. 2024, sp. zn. 31 To 460/2022, dovolání, které opřel o první alternativu dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tedy, že rozhodná skutková zjištění určující pro naplnění znaků trestného činu jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů. Druhý dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. uplatnil obviněný s tím, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

5. Obviněný především vytkl odvolacímu soudu nedostatky v odůvodnění jeho rozsudku, což je však podle § 265a odst. 4 tr. ř. nepřipustné. Konkrétně pak obviněný namítl, že ačkoli odvolací soud doplnil dokazování ke skutku pod bodem I., což si obviněný vyložil tak, že nepovažoval tento skutek za dostatečně objasněný, tento soud vůbec nevysvětlil v důvodech svého rozsudku, v jakém rozsahu došlo k doplnění skutkových zjištění v tomto bodě či k jeho změnám. Podle obviněného je proto tento rozsudek nutné označit za nepřezkoumatelný a ve vytýkaném postupu odvolacího soudu spatřoval porušení svého práva na spravedlivý proces.

6. Ohledně skutku pod bodem III. se obviněný ohradil proti jeho popisu a právnímu posouzení. Tzv. skutková věta podle jeho přesvědčení postrádá vyjádření subjektivní stránky, rovněž z ní nevyplývá, že jednal v úmyslu hrubě ztížit výkon funkce insolvenčního správce a ztížit účel insolvenčního řízení, čímž nebylo respektováno ustanovení § 120 odst. 3 tr. ř. Tuto vadu obviněný namítal již v odvolacím řízení, avšak Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci se jeho výhradou nezabýval. Uvedené nesprávnosti pak vedly k nesprávnému právnímu posouzení tohoto skutku ve vztahu k naplnění objektivní i subjektivní stránky

přečinu porušení povinnosti v insolvenčním řízení. K otázce zavinění ještě obviněný připomněl, že prvostupňové rozhodnutí insolvenčního soudu, jímž mu bylo nařízeno zaplatit insolvenčnímu správci DV Insolvency, v. o. s., na účet majetkové podstaty dlužníka P. 24 550 790 Kč, v době podání návrhu na katastrální úřad ještě nenabývalo právní moci, a proto mu z tohoto rozhodnutí v uvedenou dobu neplynuly žádné povinnosti. Obviněný pouze realizoval své ústavní právo volně disponovat s vlastním majetkem. Současně obviněný namítal nedostatek naplnění znaku skutkové podstaty podle § 225 tr. zákoníku, který spočívá ve hrubém ztěžování výkonu funkce insolvenčního správce. Doplnil, že podání návrhu na nařízení předběžného opatření je zcela standardním úkonem insolvenčního správce, nelze je proto považovat za neobvyklý či ztěžující výkon jeho funkce.

č. 8

7. Co se týká přečinu zpronevěry, jímž byl uznán vinným pod bodem I., obviněný popřel, že by z obchodní společnosti P. s. Č. r., s. r. o., nelegálně vyváděl jakékoli finanční prostředky. Označil takovou představu za naprosto nelogickou s ohledem na to, jakou důvěru měl v ekonomický růst této obchodní společnosti, což vyplývá i z jeho poskytované finanční podpory do jejího majetku. Úmyslné zavinění v tomto případě odvolací soud vůbec neodůvodnil a zároveň se nevypořádal s verzí obviněného, podle níž měla být v budoucnu snížena kupní cena za nemovitosti, které hodlal po rekonstrukci převést na obchodní společnost P. s. Č. r., s. r. o., o zaplacené nájmy. Proto bylo vyloučeno, aby měl v úmyslu vyvádět peníze z této obchodní společnosti, a to tím spíše, že nájemce za uhrazené nájemné dostal předmětnou nemovitost k užívání ve stavu shell & core (prostory ve stavu k doděláním). Současně obviněný u skutku pod bodem I. brojil proti výši škody, jež správně měla být zkrácena o hodnotu protiplnění, které za uhrazené nájemné poskytl ve formě „užívání nedokončených prostor“. V návaznosti na snížení celkové výše způsobené škody, jež by podle obviněného nedosahovala hranice 100 000 Kč, se obviněný domáhal promlčení trestního stíhání vedeného pro skutek pod bodem I.

8. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně a tomuto soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

9. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovolání obviněného prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen jako „státní zástupce“). Podle jeho názoru je dovolání obviněného v tom rozsahu, v němž odpovídá uplatněným dovolacím důvodům, zjevně neopodstatněné. Dovolací námitky se shodují s těmi, jež obviněný vnesl v odvolacím řízení, přičemž Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci se s nimi dostatečně vypořádal v bodech 25. až 29. svého rozhodnutí. Proto státní zástupce navrhl odmítnout dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

10. Nejvyšší soud po zjištění, že byly splněny všechny formální a obsahové podmínky k podání dovolání, dospěl k následujícím závěrům.

11. Obecně lze uvést, že dovolací důvod obsažený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze úspěšně uplatnit, pokud rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech anebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. Naplnění tohoto dovolacího důvodu tedy spočívá ve významném narušení procesu dokazování, jež má za následek deformaci skutkových zjištění v intenzitě, která již v dostatečné míře zasahuje do práva na spravedlivý proces a je způsobilá ovlivnit rozhodnutí soudů v otázce naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu, o něž v daném případě šlo. Citovanému dovolacímu důvodu ovšem neodpovídají námitky, které pouze obecně vytýkají nesprávné hodnocení důkazů, případně pouze poukazují na jinou verzi skutkového stavu, aniž by z nich byly zřejmé konkrétní a evidentní rozpory mezi obsahem důkazů a jejich interpretací soudy obou stupňů, ani takové námitky, které se týkají jen nepodstatných skutkových zjištění (srov. rozhodnutí č. [19/2023](#) Sb. rozh. tr.). Jak již bylo avizováno, obviněný využil první z uvedených alternativ tohoto důvodu dovolání.

12. Další obviněným uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je určen k nápravě vyjmenovaných rozhodnutí, která spočívají na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Vadou, která může být vytýkána prostřednictvím tohoto důvodu dovolání, je proto jen nesprávné použití ustanovení hmotného práva, typicky trestního zákoníku, případně na něj navazujících hmotněprávních norem mimo oblast trestního práva. K výkladu tohoto dovolacího důvodu Nejvyšší soud připomíná, že je dán tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v okolnosti, že rozhodná skutková zjištění neposkytují dostatečný podklad k závěru o tom, zda je stíháný skutek vůbec trestným činem, popřípadě o jaký trestný čin jde. Podobně to platí o jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, které lze dovodit pouze za situace, pokud byla určitá skutková okolnost posouzena podle jiného ustanovení hmotného práva, než jaké na ni dopadalo.

13. Nutno předeslat, že převážná část dovolacích námitek obviněného, které uplatnil ve vztahu ke skutku pod bodem III. výroku o vině vysloveném rozsudkem soudu prvního stupně, odpovídala vadám definovaným v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., proto Nejvyšší soud na jejich podkladě přezkoumal podle § 265i odst. 3, 4 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost této napadené části rozsudku odvolacího soudu, který jej ponechal nedotčen, i řízení jemu předcházející. Nejvyšší soud shledal většinu námitek proti bodu III. opodstatněnými, přičemž ostatní výhrady obviněného, které se týkaly skutku pod bodem I., důvodné nebyly, resp. ani neodpovídaly vadám, k jejichž nápravě jsou oba odkazované dovolací důvody určeny.

b) K neopodstatněným námitkám obviněného ke skutku pod bodem I.

14. Nejprve je vhodné připomenout, že pokud se obviněný ohradil proti odůvodnění napadeného rozsudku, je v tomto rozsahu jeho dovolání nepřípustné podle § 265a odst. 4 tr. ř. Konkrétně obviněný vytýkal odvolacímu soudu, že ačkoli ohledně skutku pod bodem I. doplnil ve veřejném zasedání dokazování, nepromítl žádné změny skutkových zjištění do popisu této části výroku o vině, ani do příslušné pasáže odůvodnění svého rozsudku. Je tedy zřejmé, že procesní postup odvolacího soudu si obviněný vyložil tak, že odvolací soud měl pochybnosti

o správnosti objasnění tohoto skutku, přesto nijak nezasáhl do jeho formulace, resp. ponechal jej nedotčen. Takový názor obviněného je však nutné označit za zcela lichý, neboť jde o zjevné nepochopení okolností, pro něž odvolací soud přistoupil k doplnění důkazů, či zopakování některých z těch, které byly provedeny v hlavním líčení.

č. 8

15. Obecně dokazování v odvolacím řízení je třeba chápat jako prostředek sloužící k tomu, aby byly výsledky objasňování skutkových zjištění soudem prvního stupně, na nichž spočívá přezkoumávaný rozsudek, buď potvrzeny jako správné, nebo aby správnost původního dokazování a jeho vyhodnocení byla zpochybněna a umožnila nápravu vad napadeného rozsudku. Meze doplnění dokazování před odvolacím soudem jsou limitovány potřebou spolehlivě rozhodnout o odvolání a odvíjejí se od obsahu a rozsahu přezkumné činnosti odvolacího soudu ve smyslu § 254 tr. ř. (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 3120). Obviněný přitom v rámci odůvodnění svého odvolání založeného na č. l. 1669 a násl. tr. spisu argumentoval mj. nájemními smlouvami, z jejichž obsahu dovozoval oprávněnost úhrady nájemného obchodní společností P. s. Č. r., s. r. o., v rozhodném období. Odvolací soud tudíž tyto důkazní prostředky provedl podle § 263 odst. 6 tr. ř. ve veřejném zasedání dne 10. 1. 2024, aby mohl zodpovědně rozhodnout o odvolacích námitkách obviněného. Obsahem těchto důkazů se pak soud pečlivě zabýval (srov. zejména bod 25. odůvodnění rozsudku odvolacího soudu), následně však dospěl ke stejnému skutkovému závěru jako soud prvního stupně s tím, že obě nájemní smlouvy byly fiktivní (srov. bod 26 rozsudku odvolacího soudu). V tomto ohledu proto nelze akceptovat názor obviněného o nepřezkoumatelnosti napadeného rozsudku odvolacího soudu, neboť on sám zcela pominul jeho hodnotící úvahy v obou shora označených bodech odůvodnění. Do jisté míry lze připustit, že odvolací soud nepřesně označil svůj postup jako doplnění dokazování, byť ve skutečnosti šlo o opakování části listinných důkazů, které byly provedeny již u hlavního líčení konaného dne 13. 6. 2022 (srov. č. l. 1641 tr. spisu). Kromě nájemních smluv však odvolací soud ve veřejném zasedání skutečně doplnil ve vztahu ke skutku pod bodem I. dokazování i zcela novým důkazem, který neměl soud prvního stupně k dispozici, a to rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 1. 6. 2022, č. j. 38 Cm 122/2015-1900 (srov. protokol o veřejném zasedání ze dne 24. 11. 2023, č. l. 1717 verte tr. spisu). Odvolací soud se dostatečně vypořádal i s obsahem tohoto rozhodnutí (srov. bod 27. rozsudku) a vyhodnotil je tak, že v podstatě přispěl k podpoře skutkového závěru přijatého soudem prvního stupně ve vztahu k bodu I. Odvolací soud tedy mj. na podkladě doplněného a opakovaného dokazování potvrdil správnost skutkových i právních závěrů Okresního soudu v České Lípě ohledně skutku pod bodem I. Přezkumné činnosti odvolacího soudu proto nelze v tomto ohledu ničeho vytknout, soud se zabýval důsledně všemi výhradami obviněného, které v odvolání uplatnil ke skutku právně posouzenému jako přečin zpronevěry podle § 206 odst. 1, 3 tr. zákoníku a v odůvodnění svého rozsudku se s nimi přesvědčivě vypořádal.

16. K dalším námitkám obviněného o zjevném rozporu mezi obsahem provedených důkazů a rozhodnými skutkovými zjištěními soudů a proti právnímu posouzení skutku pod bodem I. lze souhrnně nejprve obecně uvést, že představují opakování jeho dosavadní obhajoby. Jde o prezentaci nesouhlasu obviněného s vyhodnocením jednotlivých důkazů soudy obou stupňů a s tím, k jakému skutkovému zjištění soudy dospěly v bodě I. výroku o vině rozsudku Okresního soudu v České Lípě. V tomto ohledu lze jen stručně zdůraznit, že soudy obou stupňů nepřiznaly reálný podklad pro uzavření obou nájemních smluv, jejichž pravým účelem bylo obstarat právní důvod pro vyvedení finančních prostředků z majetku obchodní společnosti

P. s. Č. r., s. r. o., ve prospěch obviněného. Úmyslné zavinění je vyjádřeno přímo v tzv. skutkové větě (srov. „v úmyslu sebe obohatit na úkor této společnosti...“), byť za použití textu zákona, nicméně přímý úmysl podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku je dostatečně zřetelný již ze způsobu provedení tohoto přečinu v komplexu celého popisu této části výroku o vině ve spojení s odpovídající částí odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně (srov. především bod 26.). Rovněž odvolací soud reagoval na shodnou námitku obviněného a srozumitelně vysvětlil své úvahy v bodě 27. svého rozsudku. O fiktivní povaze sporných nájemních smluv vypovídá především skutečnost, že prostory v objektu v XY nebyly v rozhodné době stavebně připravené jako kanceláře pro potřeby poškozené obchodní společnosti, o uzavření těchto smluvních ujednání obviněným nebyl informován ani její společník V. D. Protože tedy bylo vyloučeno, aby obchodní společnost P. s. Č. r., s. r. o., od února 2012 do dubna 2013 prostory v areálu vlastněném obviněným, či jeho manželkou, využívala, nebyl jakýkoli oprávněný důvod pro placení nájemného, jehož celková suma představuje výši škody, jak ji správně stanovily soudy obou stupňů. Ze stejného důvodu nelze akceptovat ani výtky obviněného k otázce promlčení trestního stíhání v návaznosti na případné snížení výše škody, tudíž trestní sazby, a to v souvislosti s jeho tvrzením, že v praxi se běžně pronajímají prostory k dodělení („shell and core“). Za situace, v níž bylo najisto postaveno, že sporná smluvní ujednání měla pouze fiktivní charakter, nedošlo tak k reálnému naplnění vzájemného plnění smluvních stran, nelze z nich vyvodit žádné důsledky. V tomto ohledu jde výlučně o skutkovou výhradu, která je mimo rámec přezkumné činnosti dovolacího soudu.

17. Ze všech shora uvedených důvodů proto Nejvyšší soud neshledal dovolací námitky proti skutkovému zjištění a právnímu posouzení skutku pod bodem I. výroku o vině vysloveném rozsudkem soudu prvního stupně důvodnými. Rovněž úvahy odvolacího soudu, jež přesvědčivě vyložil v odůvodnění svého rozsudku, a které jej vedly k potvrzení správnosti závěrů přijatých soudem prvního stupně v napadené části skutku pod bodem I., jsou logické, odpovídají výsledkům dokazování bez jakýchkoli známek rozporů. Nejvyšší soud se ztotožnil s veškerou argumentací soudů obou stupňů o spáchání přečinu zpronevěry podle § 206 odst. 1, 3 tr. zákoníku obviněným a v podrobnostech na ni odkazuje. Nakonec ani sám obviněný nepředložil konkrétní výhrady na jím tvrzený nesoulad mezi obsahem určitých důkazů a jejich interpretací v napadeném rozhodnutí.

c) K důvodným námitkám obviněného ve vztahu ke skutku pod bodem III.

18. Obviněný v dovolání důrazně brojil proti naplnění objektivní i subjektivní stránky skutkové podstaty přečinu porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 tr. zákoníku a Nejvyšší soud v podstatě všem jeho výhradám přisvědčil.

19. Pro lepší srozumitelnost vytýkaných vad Nejvyšší soud stručně shrne skutková zjištění, která se stala podkladem pro vyslovení výroku o vině pod bodem III. rozsudku soudu prvního stupně. Obviněnému je vytýkáno, že dne 23. 6. 2020 podal na příslušném katastrálním úřadě návrh na vklad vlastnického práva k nemovitostem blíže specifikovaným v tzv. skutkové větě ve prospěch obchodní společnosti C., jejímž jediným akcionářem je manželka obviněného a obviněný členem představenstva. Tomuto právnímu jednání obviněného, jímž se měl zbavit svého jediného hodnotného majetku, předcházelo vyhlášení v té době ještě nepravomocného rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Liberci ze dne 8. 10. 2019, sp. zn. 57 ICm 4453/2017, který mj. obviněnému ukládal povinnost do tří dnů od právní moci tohoto

rozsudku zaplatit částku ve výši 550 790 Kč insolvenčnímu správci do majetkové podstaty insolvenčního dlužníka P. 24, a dále částku 38 934 Kč přímo insolvenčnímu správci DV Insolvence, v. o. s., jako náhradu nákladů řízení. Insolvenční správce byl proto nucen obrátit se na soud s návrhem na nařízení předběžného opatření s cílem zamezit obviněnému v nakládání s vlastním majetkem.

č. 8

20. Již při shlednutí takto ve stručnosti popsaného skutku, který soudy v podstatě převzaly z obžaloby, je evidentní, že neobsahuje většinu okolností, které by charakterizovaly všechny znaky skutkové podstaty přečinu porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 tr. zákoníku. Obviněnému je v podstatě vytýkáno nakládání s jeho vlastním majetkem, s nímž nesporně mohl ke dni 23. 6. 2020 volně disponovat, neboť výše citovaný rozsudek o uložení povinnosti zaplatit necelých 600 000 Kč dosud nenabyl právní moci. Bez zjištění dalších nezbytných okolností tedy nebylo k uvedenému dni možné považovat tuto spornou majetkovou dispozici samu o sobě za protiprávní. Navíc ve skutku chybí vyjádření skutečnosti, že šlo o jediný hodnotný majetek, jehož případným zpeněžením by mohl splnit citovaným rozsudkem uloženou povinnost platby insolvenčnímu správci, obžaloba ani soudy nijak nezkoumaly případné možnosti obviněného splnit budoucí závazek z dosud nepravomocného rozsudku. Rovněž je třeba souhlasit s dovolací námitkou obviněného, podle níž ve skutku chybí okolnosti charakterizující zavinění obviněného jako další nezbytný znak skutkové podstaty každého trestného činu. Dalším zjevným nedostatkem zjištění soudů, který lze označit za jeho nejvýznamnější vadu, je chybějící naplnění znaku, jež spočívá v hrubém ztěžování výkonu funkce insolvenčního správce a následku spočívajícím v ohrožení účelu insolvenčního řízení, k němuž došlo v příčinné souvislosti s hrubým ztěžováním výkonu funkce insolvenčního správce, což obviněný důvodně namítl v dovolání. Tyto znaky jsou v podstatě jen konstatovány v odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně v bodě 32. a v rozsudku odvolacího soudu pod bodem 29., aniž by soudy tyto své právní závěry opřely o argumentaci odpovídající jejich právním úvahám. Soudy se v tomto ohledu víceméně soustředily na porovnání data konání odvolacího řízení ve věci týkající se zaplacení stanovených částek do majetkové podstaty dlužníka P. 24 s. r. o., resp. insolvenčnímu správci, a podání návrhu na zahájení vkladového řízení ohledně převodu nemovitého majetku obviněného.

21. Pachatelem přečinu porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 tr. zákoníku bývá sice v praxi nejčastěji přímo insolvenční dlužník, avšak mohou se ho dopustit i další osoby, které budou mařit nebo hrubě ztěžovat výkon funkce insolvenčního správce například tím, že mu jako povinné osoby neposkytnou součinnost podle § 43 a § 44 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále též jen jako „IZ“), nevydají plnění z neúčinných právních úkonů dlužníka do majetkové podstaty podle § 237 IZ, neoznámí insolvenčnímu správci, že mají u sebe majetek dlužníka, který náleží do majetkové podstaty, nebo neumožní prohlídku a ocenění takového majetku podle § 213 IZ apod. (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, str. 2905). Soudy však v posuzované trestní věci nedospěly k závěru o porušení některé takové povinnosti vymezené v IZ. Nicméně právní praxe zastává názor, že se tohoto přečinu lze dopustit i jednáním, které nespočívá přímo v porušení či neplnění povinností stanovených v IZ, ale také jiným jednáním, jestliže jeho smyslem je znemožnění nebo alespoň podstatné ztížení výkonu funkce insolvenčního správce; přičemž předpokladem právního posouzení jako přečinu porušení povinnosti v insolvenčním řízení musí být závěr mj. o úmyslném zavinění pachatele ve vztahu k následku předvídanému v § 225 tr. zákoníku (srov. usnesení Nejvyššího

soudu ze dne 27. 7. 2005, sp. zn. [5 Tdo 777/2005](#), uveřejněné pod T 811 v sešitě 17 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha). Z hlediska nezbytného následku (ohrožení účelu insolvenčního řízení) v případě skutku pod bodem III. není zřejmé, které skutkové okolnosti mají zakládat naplnění tohoto zákonného znaku objektivní stránky přečinu podle § 225 tr. zákoníku. Jak již bylo konstatováno, odvolací soud se k ohrožení účelu insolvenčního řízení vůbec nevyjádřil a soud prvního stupně bez jakýchkoli podrobností v bodě 32. odůvodnění svého rozsudku pouze stroze konstatoval, že obviněný „... minimálně v úmyslu nepřímém ztížil výkon funkce insolvenčního správce a ohrozil tak jednoznačně účel insolvenčního řízení...“, což k nezpochybnitelnému naplnění tohoto znaku nepostačuje. Ve smyslu § 1 IZ lze spatřovat v účelu insolvenčního řízení primárně řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů, nebo aby bylo dosaženo oddlužení dlužníka. Ohrožením náležitého uspořádání majetkových vztahů dlužníka k osobám dotčeným jeho úpadkem se soudy v posuzované trestní věci prakticky vůbec nezabývaly.

22. Nicméně k alternativnímu znaku spočívajícímu ve hrubém ztěžování výkonu funkce insolvenčního správce, který podle tzv. právní věty soudy zvolily, odvolací soud v bodě 29. svého rozsudku správně vyložil, že k jeho naplnění dojde zejména tím, že pachatel vytvořil podmínky, v jejichž důsledku je třeba k výkonu funkce insolvenčního správce vynaložit podstatně více energie, času a prostředků, než by jinak bylo nutné. Soud prvního stupně neposkytl v tomto ohledu žádnou úvahu, na niž by bylo možné reagovat, tudíž lze vycházet v zásadě ze samotného popisu skutku. Z něho vyplývá, že hrubé ztěžování výkonu funkce insolvenčního správce ze strany obviněného spočívalo v podání návrhu ke Katastrálnímu úřadu Libereckého kraje, Katastrální pracoviště XY, na což musel insolvenční správce reagovat tím, že se u insolvenčního soudu dožadoval vydání rozhodnutí o nařízení předběžného opatření ohledně dalšího nakládání s nemovitým majetkem obviněného. Právě tento úkon insolvenčního správce zmínil odvolací soud při výkladu naplnění znaku ztěžování výkonu jeho funkce (srov. bod 15. odůvodnění jeho rozsudku). Nejvyšší soud musí dát za pravdu důvodné výtce obviněného, že samostatné právní jednání obviněného spočívající v podání návrhu na zahájení vkladového řízení u příslušného katastrálního úřadu, které si vynutilo zmíněnou reakci insolvenčního správce, nelze posoudit jako hrubé ztěžování výkonu funkce insolvenčního správce. Tento znak předpokládá takové jednání pachatele přečinu porušení povinnosti v insolvenčním řízení, které především musí z hlediska pracovního zatížení insolvenčního správce vyvolat potřebu jeho zvýšené aktivity či mimořádného úsilí, než jaké činí běžně v rámci plnění svých povinností insolvenčního správce. Ke hrubému ztížení výkonu funkce insolvenčního správce musí také skutečně dojít. Podání návrhu insolvenčnímu soudu rozhodně nelze bez dalšího mezi takové úkony zařadit. Jde totiž o poměrně běžnou činnost insolvenčního správce, která spadá mezi standardy výkonu funkce insolvenčního správce vymezené vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 121/2019 Sb., o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce, ve znění pozdějších předpisů. Vyhláška například ukládá insolvenčnímu správci povinnost nakládat transparentně s majetkovou podstatou, spravovat ji a nakládat s ní způsobem, který nevede ke snížení uspokojení věřitelů nebo k poškození oprávněných zájmů dlužníka, dále povinnost podle nezbytných podkladů prověřovat možnou neplatnost a neúčinnost právních úkonů dlužníka a případně se bez zbytečného odkladu dovolat neplatnosti právních úkonů nebo odporovat neúčinným právním

úkonům, provádět pravidelně kontrolu účetnictví a daňové evidence vedené dlužníkem a mnohé další povinnosti [srov. § 6 a § 7 písm. g), h), j) citované vyhlášky]. Již samotný pojem „hrubé ztěžování“ znamená, že půjde v praxi o aktivitu většího rozsahu či intenzity ze strany insolvenčního správce, které musí vynaložit za účelem ochrany majetkové podstaty. Jediné podání návrhu k insolvenčnímu soudu insolvenčním správcem nelze hodnotit jako jednání vymykající se obvyklému výkonu funkce insolvenčního správce, neboť představuje poměrně běžnou, rutinní činnost insolvenčního správce. Právní jednání obviněného, jímž se obrátil na uvedený katastrální úřad, bylo v rozhodné době oprávněným projevem nakládání obviněného s jeho vlastním majetkem, k němuž v rozhodné době nebyl vázán jakýmkoli omezeními, např. pravomocným rozhodnutím soudu, určitým zákonným ustanovením podle IZ apod. Nicméně je možné v tomto ohledu rozumět úvaze soudů, neboť je na místě důvodný předpoklad, že obviněný vytýkaným způsobem jednal právě z obavy před hrozbou ztráty nemovitého majetku v reakci na jemu uloženou povinnost finančního plnění. Současně však nebylo objasňováno (srov. bod 20. shora), zda by obviněný nebyl schopen uhradit finanční závazek z jiných zdrojů, a zda by tedy bylo vůbec nutné se domáhat zpeněžení předmětných nemovitostí. Avšak, jak bylo již konstatováno, je pro posouzení trestní odpovědnosti obviněného v posuzované trestní věci významné především to, že reakce insolvenčního správce odpovídala nastalé situaci a následným vydáním soudního rozhodnutí o nařízení předběžného opatření došlo k nápravě, aniž by úkon insolvenčního správce dosáhl intenzity hrubého ztížení výkonu jeho funkce ve smyslu zákonného znaku skutkové podstaty přečinu podle § 225 tr. zákoníku.

23. Pokud jde o zavinění pachatele přečinu porušení povinnosti v insolvenčním řízení, vyžaduje se úmysl, přičemž postačuje úmysl nepřímý podle § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, musí však zahrnovat veškeré znaky objektivní stránky tohoto trestného činu. V otázce naplnění subjektivní stránky přečinu porušení povinnosti v insolvenčním řízení je nutné rovněž považovat námitku obviněného za důvodnou, neboť z popisu skutku není jeho úmysl dostatečně zřetelný. Jestliže ale skutkové zjištění nezahrnuje veškeré znaky objektivní stránky příslušné skutkové podstaty, jak Nejvyšší soud konstatoval shora, nebylo ani možné uvažovat o úmyslném zavinění obviněného ke ztěžování výkonu funkce insolvenčního správce a ohrožení účelu insolvenčního řízení.

24. Nejvyšší soud tedy ze všech shora uvedených důvodů shledal v napadeném rozsudku odvolacího soudu i jemu předcházejícím řízení včetně rozsudku soudu prvního stupně vady v právním posouzení skutku popsaného pod bodem III., neboť nevykazuje všechny znaky skutkové podstaty přečinu porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 tr. zákoníku. Nejvyšší soud proto podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. částečně zrušil dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu, a to ve výroku podle § 259 odst. 3 tr. ř., jímž byl obviněnému O. F. uložen trest a jinak zůstal napadený rozsudek nezměněn. Současně Nejvyšší soud zrušil i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozsudku, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

25. Vzhledem k povaze zjištěných pochybení nebylo třeba věc vracet do stadia řízení před soudem prvního stupně, byť i jím vydaný rozsudek je zatížen vytýkanými vadami. Nápravu bude schopen zajistit odvolací soud, a to i se zřetelem k zájmu na rychlosti trestního řízení. V novém odvolacím řízení Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ve vztahu ke skutku pod bodem III. opětovně posoudí naplnění znaků skutkové podstaty přečinu

porušení povinnosti v insolvenčním řízení, přitom se bude řídit právním názorem vysloveným v tomto rozhodnutí Nejvyššího soudu. Za tímto účelem podle okolností případu a aktivity obžaloby, jejímž úkolem je mj. formulovat skutek dostatečně konkrétně tak, aby vystihoval právní kvalifikaci podle příslušného ustanovení trestního zákona, doplní dokazování, případně některé důkazy zopakuje. Současně Nejvyšší soud připomíná, že kasační výrok v dovolacím řízení byl učiněn na podkladě dovolání obviněného a také odvolací řízení bylo iniciováno pouze obviněným, tudíž odvolací soud musí respektovat zásadu zákazu změny k horšímu (*reformationis in peius*) ve smyslu § 265s odst. 2 tr. ř. a § 259 odst. 4 tr. ř. Dále je třeba upozornit na chybějící výrok dovoláním napadeného rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci, který v předchozím odvolacím řízení opomenul po zrušení části výroku o vině (bod. II. rozsudku soudu prvního stupně) zrušit celý výrok o trestu vyslovený napadeným rozsudkem (§ 258 odst. 2 tr. ř.). Vzhledem ke kasačnímu výroku nepostupoval Nejvyšší soud podle § 265l odst. 2 tr. ř. a nevrátil věc k doplnění tohoto chybějícího výroku, uvedené pochybení bude třeba napravit v novém odvolacím řízení. Nejvyšší soud rovněž připomíná, že neměl žádné pochybnosti o správnosti výroku o vině obviněného přečinem zpronevěry pod bodem I. rozsudku soudu prvního stupně, jeho dovolací námitky z větší části ani neodpovídaly uplatněným ani jiným dovolacím důvodům (srov. body 14. až 17. tohoto usnesení). V novém odvolacím řízení tak bude třeba zrušit výrok o trestu uloženého rozsudkem soudu prvního stupně a poté se zabývat odvoláním obviněného ohledně výroků pod body I. a III. téhož rozsudku. Při opětovném posuzování skutku pod bodem III. je odvolací soud vázán právním názorem vysloveným v tomto rozhodnutí Nejvyššího soudu (srov. § 265s odst. 1 tr. ř.). Podle výsledku přezkoumání této části rozsudku soudu prvního stupně bude nutné znovu rozhodnout a případně uložit obviněnému trest za přečin zpronevěry, jehož se dopustil skutkem pod bodem I., pokud dojde ke zproštění obžaloby obviněného ze skutku pod bodem III.

IV. Závěrečné shrnutí

26. Nejvyšší soud na podkladě všech popsaných skutečností dospěl k závěru, že část námitek obviněného O. F., které uplatnil v dovolání ohledně skutku pod bodem III., odpovídala označeným dovolacím důvodům podle § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř., měla navíc opodstatnění, a proto Nejvyšší soud v neveřejném zasedání [§ 265r odst. 1 písm. b) tr. ř.] z podnětu dovolání obviněného částečně zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 10. 1. 2024, sp. zn. 31 To 460/2022, včetně obsahově navazujících rozhodnutí a v rozsahu zrušení věc vrátil tomuto soudu, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

č. 9

Důležitým důvodem pro delegaci věci podle § 25 tr. ř. mohou být závažné zdravotní problémy obviněného bydlícího nebo zdržujícího se mimo obvod příslušného soudu, které mu neumožňují dostavit se k tomuto soudu k projednání věci. Nepostačuje pouhé zjištění, že obviněný je invalidní, tedy že byl shledán pokles jeho pracovní schopnosti. V takovém případě je však vhodné zohlednit též stanovisko obviněného.

Delegace

§ 25 tr. ř.

č. 9

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2024, sp. zn. [7 Td 32/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:7.TD.32.2024.1

Nejvyšší soud ve věci obviněných J. I. a V. T., vedené u Okresního soudu v Novém Jičíně pod sp. zn. 4 T 102/2024, rozhodl, že se podle § 25 tr. ř. věc Okresnímu soudu v Novém Jičíně neodnímá.

I.

Návrh na delegaci

1. Státní zástupce Okresního státní zastupitelství v Novém Jičíně podal dne 25. 7. 2024 u Okresního soudu v Novém Jičíně obžalobu na obviněné J. I. a V. T. pro zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, dílem dokonaný a dílem ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku. Tohoto deliktu se měli podle skutkových zjištění dopustit v období od 6. 12. 2022 do 1. 4. 2023 celkem padesáti sedmi dílčími útoky spočívajícími v tom, že z místa tehdejšího společného bydliště v Teplicích, po předchozí dohodě s úmyslem se neoprávněně obohatit, dálkově přes internet na e-shopech různých podnikatelských subjektů objednávali zboží, které neměli v úmyslu zaplatit, přičemž část zboží jim byla odeslána a část nikoli. Uvedeným jednáním měli způsobit škodu ve výši 242 407,34 Kč a mohli způsobit další škodu ve výši 871 435,16 Kč.

2. Dne 8. 8. 2024 byl Nejvyššímu soudu předložen trestní spis Okresního soudu v Novém Jičíně pod sp. zn. 4 T 102/2024 k rozhodnutí o návrhu tohoto soudu na odnětí věci a její příkazání Okresnímu soudu v Teplicích. Okresní soud především poukázal na nepříznivý zdravotní stav obviněného J. I., který vyplývá z dokumentů na č. l. 1040 a násl. tr. spisu. Podle tam založeného rozhodnutí ČSSZ ze dne 30. 10. 2023, č. j. R-30.10.2023-4210/900 829 3052, náleží obviněnému J. I. invalidní důchod pro invaliditu II. stupně aktuálně v částce 10 633 Kč. Podle posudku o invaliditě, který byl vydán dne 7. 7. 2023 OSSZ v Teplicích, byl posuzován pro účely rozhodnutí o invaliditě a jeho pracovní schopnosti zdravotní stav obviněného, a to s posudkovým zhodnocením, že obviněný trpí „astmatem bronchiale středně těžké persitující v kontrolách TRN“, s tím, že se jedná o dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav ve smyslu § 25 zákona č. 155/1995 S., o důchodovém pojištění. Podle uvedeného posudku z důvodu

dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu poklesla pracovní schopnost obviněného o 60 %. Obviněný je schopen po vzniku invalidity II. stupně vykonávat výtěžnou činnost jen s podstatně menšími nároky na tělesné, smyslové nebo duševní schopnosti. Jedná se o dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, který má obviněný od dětství.

3. Z výčtu uvedených zdravotních zjištění je podle okresního soudu patrné, že zdravotní a sociální možnosti obviněného J. I. osobně se účastnit řízení u Okresního soudu v Novém Jičíně jsou s ohledem na vzdálenost místa jeho aktuálního pobytu podstatně ztíženy, což je reálně prokazováno také tím, že již v průběhu přípravného řízení byl výslech obviněného policejním orgánem uskutečněn dne 5. 4. 2023 v Teplicích. Okresní soud proto vyjádřil důvodnou obavu, že kombinace nepříznivého zdravotního stavu obviněného J. I. a skutečnosti, že je odkázán v zásadě na přiznaný invalidní důchod v částce 10 633 Kč, mu nebude umožňovat plnohodnotnou účast na vedeném hlavním líčení, tak aby mohl realizovat všechna práva, která mu ve smyslu ustanovení § 33 odst. 1 tr. ř. náležejí. Oprávněnost této obavy nelze rozptýlit například ani tím, že by bylo hlavní líčení konáno za využití videokonference ve spolupráci s Okresním soudem v Teplicích, v jehož územním obvodu se obviněný J. I. zdržuje, neboť využití technických prostředků videokonference jen v omezeném rozsahu umožňuje například to, aby se obviněný v případě svého zájmu mohl seznámat s obsahem trestního spisu, nebo aby se v souladu se svými možnostmi mohl dostavovat k takto nařízeným hlavním líčením, jejichž uskutečnění odvisí od obsazenosti videokonferenčních jednacích sálů u obou soudů, provádět v odpovídajícím rozsahu poradou se svým obhájcem apod.

4. Velmi pravděpodobnou komplikací, která může trestní stíhání obviněného v řízení před soudem nepřiměřeně prodlužovat, je navíc výskyt bronchiálních příhod, zejména astmatických záchvatů a na ně navazující pokles fyzické výkonnosti obviněného. V případě nesoučinnosti obviněného vyvolané zhoršením jeho zdravotního stavu nebo i jinými skutečnostmi by byla pro Okresní soud v Novém Jičíně velmi ztížena, nebo spíše fakticky neuskutečnitelná efektivní komunikace s obviněným a zajištění jeho účasti na probíhajícím hlavním líčení. V provádění nezbytných úkonů trestního stíhání, jako je např. doručování zásilek nebo předvádění obviněného k hlavnímu líčení, by byl Okresní soud v Novém Jičíně závislý na pomoci, kterou by musel zajišťovat Okresní soud v Teplicích.

5. Dále podle soudu nelze přehlédnout, že ve věci obviněná V. T. je rovněž přihlášena k trvalému pobytu a zdržuje se trvale na adrese XY, tedy v územním obvodu Okresního soudu v Teplicích. Bez povšimnutí nelze také ponechat fakt, že v dané věci jsou poškozenými především různé právnické osoby, které – až na společnost K. T. s. r. o., se sídlem XY – nemají sídlo ani žádný věcný vztah k osobám nebo místům, která by se nacházela v územním obvodu Okresního soudu v Novém Jičíně.

6. Za těchto okolností Okresní soud v Novém Jičíně předložil návrh na odnětí a přikázání věci Nejvyššímu soudu, jako soudu nejbližše společně nadřízenému Okresnímu soudu v Novém Jičíně a Okresnímu soudu v Teplicích, kterému by bylo možno s ohledem na uvedená zjištění jako soudu stejného stupně věcně a místně příslušnému věc postupem podle § 25 tr. ř. přikázat.

II.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu o návrhu na delegaci

7. Nejvyšší soud zhodnotil důvody uvedené v návrhu Okresního soudu v Novém Jičíně na delegaci a dospěl k následujícímu závěru.

8. Podle § 25 tr. ř. může být věc z důležitých důvodů odňata příslušnému soudu a přikázána jinému soudu téhož druhu a stupně. Pojem „důležité důvody“ sice není v zákoně blíže definován, ale je nepochybné, že se musí jednat o skutečnosti, jež budou svou povahou výjimečné, neboť ustanovení § 25 tr. ř., podle něhož lze v určitých případech věc delegovat k jinému soudu, je zákonným průlomem do zásady, vyjádřené v čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, podle níž nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Důvody pro odnětí věci příslušnému soudu a její přikázání jinému soudu proto musí být natolik významné, aby dostatečně odůvodňovaly vybočení z výše citovaného ústavního principu.

9. Dále Nejvyšší soud konstatuje, že odejmout lze věc jen soudu příslušnému k jejímu projednání. O místní příslušnosti Okresního soudu v Novém Jičíně k projednání věci obviněných nicméně není pochyb (podvodné jednání obviněných mělo cílit také na společnost K. T., s. r. o., se sídlem XY, okres Nový Jičín), ostatně okresní soud ani svoji příslušnost nesporně.

10. Z obsahu návrhu na delegaci je pak zřejmé, že okresní soud se důležitých důvodů ve smyslu § 25 tr. ř. dovolává s ohledem na zdravotní stav obviněného J. I. zaznamenaný ve zprávách OSSZ Teplice, které sloužily jako podklad pro přiznání invalidního důchodu pro invaliditu druhého stupně obviněnému. Okresní soud vyjádřil obavu, že kombinace nepříznivého zdravotního stavu obviněného J. I. a skutečnosti, že je odkázán v zásadě na přiznaný invalidní důchod v částce 10 633 Kč, mu nebude umožňovat plnohodnotnou účast na hlavním líčení, tak aby mohl realizovat všechna svá práva obviněného. Nejvyšší soud však v uvedené argumentaci existenci žádných důležitých důvodů opodstatňujících postup podle § 25 tr. ř. neshledal.

11. Jak již bylo řečeno, postup podle citovaného ustanovení je zcela výjimečný, a tedy odůvodněný zcela výjimečnými okolnostmi. Okresní soud však zejména dosud neučinil žádné kroky k předvolání obviněného a konání hlavního líčení u příslušného soudu a toliko předjímá potíže (zdravotní a ekonomické) obviněného se k hlavnímu líčení k Okresnímu soudu v Novém Jičíně dostavit.

12. V uvedené trestní věci jsou obviněny dvě osoby, jež obě nemají bydliště v obvodu příslušného soudu, což ovšem není nijak výjimečná skutečnost, která by mohla bez dalšího delegaci odůvodnit.

13. Z protokolu o výslechu obviněného J. I. pak vyplývá, že jednak obviněný svou vinu doznává. Ohledně zdravotního stavu uvedl, že kromě astmatu žádnou jinou zdravotní indispozicí netrpí. Hradí pravidelné platby na nájemném a výživném na nezletilého syna. Je schopen příležitostných brigád (manuální práce), kterými si přivydělává a dále m. j. uvedl, že je kuřák a za tabák utratí asi 200 Kč měsíčně, alkohol pije příležitostně s náklady asi 600 Kč měsíčně a byť není závislým na drogách, měsíčně za ně vydává asi 2 700 Kč. Rovněž uvedl, že má zájem na uzavření dohody o vině a trestu a na předvolání se bude snažit do Nového Jičína dostavit.

Z obsahu spisového materiálu také vyplývá, že obviněný pobírá sociální dávky a invalidní důchod ve výši 10 633 Kč.

14. S ohledem na uvedené a obsah spisového materiálu Nejvyšší soud nemohl v argumentech okresního soudu, jimiž do budoucna předjímal teoreticky možné komplikace na straně obviněného J. I. se kvůli svému nepříznivému zdravotnímu stavu či slabé sociální situaci dostavit k hlavnímu líčení ve své trestní věci, shledat důležité důvody pro tak výjimečný postup podle § 25 tr. ř.

15. V trestním spise se především nenachází žádné zprávy, zejména lékařské, o tom, že by obviněný nebyl v současné době ze zdravotních důvodů schopen se, byť jednorázově, dostavit ve své trestní věci k příslušnému soudu do Nového Jičína. Přičemž důvodem takové neschopnosti dostavit se k příslušnému soudu na straně obviněného může být zejména značně vysoký věk obviněného nebo závažné zdravotní problémy, které např. výrazně omezují jeho mobilitu. Takové skutečnosti však nejsou obsahem trestního spisu. Zde Nejvyšší soud zdůrazňuje, že rozhodnutí o přiznání invalidního důchodu pro invaliditu druhého stupně je vázáno ke snížené pracovní schopnosti obviněného a nikoli k jeho schopnosti (resp. neschopnosti) se dostavit (být jednorázově) k hlavnímu líčení ve své trestní věci k příslušnému soudu (zde Okresnímu soudu v Novém Jičíně). Rovněž obviněný, zastupovaný obhájcem, sám žádné pochybnosti v daném ohledu nevznesl a vyjádřil svoji snahu se do Nového Jičína k projednání věci dostavit. Přehlédnout nelze rovněž jeho – jistě omezenou a Nejvyšší soud rozhodně nechce zdravotní stav obviněného bagatelizovat – brigádnickou pracovní činnost.

16. Pokud jde o soudem zmiňovanou slabou sociální situaci obviněného pobírajícího invalidní důchod ve výši 10 633 Kč, Nejvyšší soud konstatuje, že ani tento argument není bez dalšího důležitým důvodem ve smyslu § 25 tr. ř., který by odůvodňoval výjimečný průlom do zásady, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci, vyjádřené v čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Z trestního spisu sice vyplývá, že obviněný podal návrh na přiznání nároku na bezplatnou obhajobu, což ovšem bez dalšího neznamená, že by nemohl vynaložit žádnou finanční částku (s ohledem na výše uvedené jeho pravidelné výdaje, z nichž některé nelze označit za nezbytné) na cestu k příslušnému soudu, aby mohl náležitě hájit svá práva.

17. Nakonec Nejvyšší soud dodává, že na uvedených závěrech ničeho nemění, že v přípravném řízení, které není ovládáno zcela shodnými zásadami jako řízení před soudem, byl obviněný vyslechnut v Teplicích; lze pak přisvědčit okresnímu soudu, že např. konání nařízeného hlavního líčení může zabránit astmatický záchvat obviněného, což by však patrně platilo i pro projednání před Okresním soudem v Teplicích. V podstatě nerozhodné je, že poškozené právnické osoby, se sídly na různých místech České republiky (Praha, Pardubice, Broumov, Ostrava, Olomouc apod.) nemají vztah k územnímu obvodu Okresního soudu v Novém Jičíně.

18. Po pečlivém zvážení okolností případu tak Nejvyšší soud dospěl k závěru, že v projednávané věci nejsou dány důležité důvody ve smyslu § 25 tr. ř., které by odůvodňovaly odnětí a přikázání věci.

19. Na základě uvedených důvodů rozhodl Nejvyšší soud tak, jak je uvedeno ve výrokové části tohoto usnesení, tedy že se věc Okresnímu soudu v Novém Jičíně neodnímá.

č. 10

Doba, po kterou se na vyžádaného k vydání jinému než členskému státu Evropské unie hledí jako na žadatele o udělení mezinárodní ochrany, se podle § 101 odst. 6 písm. a) z. m. j. s. nezapočítává do nejvyšší přípustné doby trvání vydávací vazby ani poté, co bylo ustanovením § 3d odst. 3 písm. b) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, po novele provedené zákonem č. 173/2023 Sb., umožněno vydat vyžádaného v této době takovému státu.

Právní styk s cizinou, Azyl

§ 101 odst. 6 písm. a) z. m. j. s., § 3d odst. 3 písm. b) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 2. 2024, sp. zn. [14 To 12/2024](#), ECLI:CZ:VSPH:2024:14.TO.12.2024.1

Vrchní soud v Praze podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl stížnost vyžádaného P. O., alias A. A., P., proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. 1. 2024, sp. zn. Nt 401/2023.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným usnesením Městský soud v Praze podle § 101 odst. 3 z. m. j. s. zamítl žádost vyžádaného o propuštění z vydávací vazby.

2. V odůvodnění usnesení městský soud shrnul dosavadní průběh vydávacího řízení. Připomněl, že usnesením Městského soudu v Praze ze dne 6. 1. 2023, sp. zn. Nt 401/2023, byl vyžádaný vzat do předběžné vazby. Usneseními městského soudu ze dne 25. 5. 2023, sp. zn. Nt 401/2023, Nt 410/2023 a Nt 411/2023, pravomocnými téhož dne, bylo rozhodnuto o přípustnosti vydání vyžádaného do Gruzie, Kazachstánu a USA. Dne 17. 7. 2023 vydal ministr spravedlnosti České republiky rozhodnutí č. j. MSP-1191/2022-MOT-T/48, jímž podle § 97 odst. 1, 2 a § 102 odst. 1 z. m. j. s. povolil vydání vyžádaného k trestnímu stíhání do USA a zároveň nepovolil jeho vydání do Kazachstánu a Gruzie. Usnesením předsedy senátu Městského soudu v Praze ze dne 20. 7. 2023, sp. zn. Nt 401/2023, byla předběžná vazba vyžádaného přeměněna na vazbu vydávací.

3. Dne 20. 7. 2023 byl městský soud informován ministerstvem spravedlnosti, že vyžádaný podal ústavní stížnost proti rozhodnutí ministra spravedlnosti, návrh na odklad vykonatelnosti tohoto rozhodnutí a žádost o udělení mezinárodní ochrany. Žádost o udělení mezinárodní ochrany byla Ministerstvu vnitra České republiky doručena dne 18. 7. 2023. Usnesením Ústavního soudu ze dne 26. 7. 2023, sp. zn. [IV. ÚS 1904/2023](#), byla odložena vykonatelnost rozhodnutí ministra spravedlnosti do vykonatelnosti rozhodnutí Ústavního soudu o ústavní stížnosti. Usnesením Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2023, sp. zn. [IV. ÚS 1904/2023](#), byla ústavní stížnost vyžádaného proti rozhodnutí ministra spravedlnosti ze dne 17. 7. 2023 odmítnuta. Dne

13. 9. 2023 obhájce vyžádaného informoval městský soud o podání návrhu na předběžné opatření podle čl. 39 jednacího řádu Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“). Dne 20. 9. 2023 Ústavní soud rozhodnutím sp. zn. [IV. ÚS 1923/2023](#) odmítl ústavní stížnost vyžádaného proti jinému zásahu Police České republiky a Městského soudu v Praze. Dne 16. 10. 2023 vydalo Ministerstvo vnitra ČR rozhodnutí č. j. OAM-1000/LE/LE05-LE05-EX-2023, jímž žádost vyžádaného o udělení mezinárodní ochrany podle § 16 odst. 1 písm. g) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o azylu“), jako zjevně nedůvodnou zamítl. Dne 27. 12. 2023 Městský soud v Praze rozhodnutím č. j. 20 Az 24/2023-51 zamítl žalobu vyžádaného proti citovanému rozhodnutí Ministerstva vnitra České republiky.

4. Městský soud dále konstatoval, že předchozí žádost vyžádaného o propuštění z vydávací vazby byla zamítnuta usnesením městského soudu ze dne 26. 10. 2023. Stížnost vyžádaného proti uvedenému usnesení byla zamítnuta usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 11. 2023, sp. zn. 14 To 120/2023. Dne 4. 1. 2024 podal vyžádaný prostřednictvím svého obhájce další žádost o propuštění z vydávací vazby. Městský soud shrnul argumentaci, o kterou vyžádaný svoji žádost opřel. Vyžádaný odkázal na judikaturu Ústavního soudu a ESLP s tím, že podle ní je řízení o udělení mezinárodní ochrany překážkou realizace vydání. Zákonem č. 173/2023 Sb. bylo však s účinností od 1. 7. 2023 do zákona o azylu vloženo ustanovení § 3d odst. 3 písm. b), které v rozporu s výše uvedenou judikaturou umožňuje vydání žadatele o mezinárodní ochranu ještě před skončením řízení o udělení mezinárodní ochrany. Vzhledem k tomu, že řízení o udělení mezinárodní ochrany podle § 3d odst. 3 písm. b) zákona o azylu nebrání vydání, nemůže podle vyžádaného toto řízení legitimně stavět maximální dobu trvání vydávací vazby ve smyslu § 101 odst. 6 písm. a) z. m. j. s., neboť by se jednalo o nepřiměřený zásah do základního práva vyžádaného na osobní svobodu. S ohledem na výše uvedené tak maximální přípustná doba trvání vydávací vazby uplynula dne 30. 11. 2023, neboť vazba vyžádaného byla na vazbu vydávací přeměněna dne 20. 7. 2023 a vykonatelnost rozhodnutí ministra spravedlnosti o povolení vydání byla po dobu 41 dní odložena, a to usnesením Ústavního soudu ze dne 26. 7. 2023, sp. zn. [IV. ÚS 1904/23](#). Vyžádaný má za to, že je ustanovení § 3d odst. 3 písm. b) zákona o azylu protiústavní. Avizoval, že současně s žádostí o propuštění z vydávací vazby podal k Ústavnímu soudu ústavní stížnost ve spojení s návrhem na zrušení tohoto ustanovení. Rozpor mezi právní úpravou zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních a zákona o azylu je třeba podle vyžádaného řešit výkladem, který musí být v souladu s účelem posuzovaných ustanovení a nesmí jít v pochybnostech k tíži základních práv subjektů těchto norem, a tedy ani vyžádaného. Nad rámec uvedeného vyžádaný požádal, aby s ohledem na pochybnosti o ústavnosti recentních ustanovení zákona o azylu zaujal městský soud zdrženlivý postoj a vyžádaného nevydal k trestnímu stíhání do USA, neboť takové vydání, které by bylo učiněno z nezákonné vazby, by bylo samo o sobě nezákonným. Vyžádaný uvedl, že nežádá o konání vazebního zasedání.

5. Městský soud citoval ustanovení § 101 odst. 1, 5 a 6 z. m. j. s., z jejichž znění dovodil, že vydávací vazba je po kladném rozhodnutí ministra spravedlnosti o povolení vydání vazbou obligatorní, sloužící pro zajištění výkonu realizace vydání. Reagoval na námítky vyžádaného uplatněné v žádosti. Zdůraznil, že základním právním předpisem, který upravuje proces vydávání osob, a na rozdíl od azylového zákona výslovně upravuje trvání vydávací vazby v extradičním řízení, je zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Ten jednoznačně a bez dalšího stanoví, že do trvání vydávací vazby se nezapočítává doba,

po kterou se na osobu, o jejíž vydání jde, hledí jako na žadatele o udělení mezinárodní ochrany, jak již bylo shora uvedeno. Na vyžádaného se přitom stále hledí jako na žadatele o udělení mezinárodní ochrany, což bude třeba vyhodnotit v blízké budoucnosti ve vztahu k tomu, zda si vyžádaný proti rozhodnutí zdejšího soudu o zamítnutí jeho žaloby proti rozhodnutí o neudělení mezinárodní ochrany podá již avizovanou kasační stížnost. Městský soud proto dospěl k závěru, že nejvyšší přípustná doba vydávací vazby vyžádaného po tuto dobu neběží a neběžela.

6. Městský soud připustil, že si je vědom ustanovení § 3d odst. 3 písm. b) zákona o azylu, ale zastává názor, že i přes poněkud nešťastnou formulaci tohoto ustanovení ve vztahu k úpravě zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních je třeba výsledku řízení o mezinárodní ochraně vyčkat a postupovat v duchu shora uvedeného, přičemž v konečném důsledku je takový postup ve prospěch vyžádaného, neboť po tuto dobu ani nemůže být logicky realizováno jeho vydání. Městský soud ve prospěch vyžádaného vyčkává, jak by tomu bylo mimo jiné i v situaci, kdyby vyžádaný byl státním příslušníkem státu, do kterého má být vydán, zda řízení o mezinárodní ochraně, vedené se zřejmým záměrem vyžádaného oddálit realizaci vydání, resp. této se vyhnout, může mít reálný vliv na samotné vydání. Jakkoli může považovat počínání vyžádaného za účelové, nepřísluší mu hodnotit samotné azylové řízení, ve kterém mohou rozhodovat toliko orgány k tomu příslušné. Zopakoval, že postupuje v souladu se zákonnou úpravou zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních a judikaturou Ústavního soudu. Konkrétně poukázal na rozhodnutí sp. zn. [III. ÚS 1924/18](#), z něhož citoval, že probíhá-li řízení o žádosti osoby o udělení mezinárodní ochrany, včetně navazujícího soudního přezkumu, ministr nesmí povolit její vydání do cizího státu podle § 97 odst. 1 z. m. j. s., ledaže by šlo již o opakovanou žádost. To platí i tehdy, žádá-li o vydání jiný stát, než který je či se jeví být státem původu této osoby, jakkoliv toliko vůči státu původu může udělením mezinárodní ochrany vzniknout nepřekročitelná překážka vydání. Byť si je městský soud vědom, že dané rozhodnutí Ústavního soudu řeší procesní situaci před rozhodováním ministra spravedlnosti o povolení vydání osoby, má za to, že uvedené závěry lze uplatnit i ve vztahu k aktuální fázi řízení, tím spíše vzhledem k ustanovení § 101 odst. 6 z. m. j. s.

7. Městský soud je proto přesvědčen, že musí vyčkat konečného výsledku azylového řízení, a to i s vědomím, že vyžádaný je státním příslušníkem jiného státu, nežli do kterého má být vydán. Teprve v závislosti na výsledku řízení o mezinárodní ochraně bude moci posoudit podloženě další možnost činění úkonů směřujících k realizaci vydání. Jakkoli nemůže předvídat výsledek, v případě, že by vyžádanému mezinárodní ochrana udělena byla, musel by se následně vypořádat s touto skutečností z hlediska shora uvedených východisek s přihlédnutím ke skutečnostem zjištěným v průběhu azylového řízení. To platí o to více za situace, kdy je nepochybné, že vyžádaný v řízení o mezinárodní ochraně uplatňuje obsáhle námitky i ve vztahu k USA, byť doposud zcela neúspěšně.

8. Městský soud konstatoval, že vazba vyžádaného je zákonná a její důvody stále trvají. Od posledního rozhodnutí o vydávací vazbě se nic nezměnilo. Vyžádaný se v minulosti snažil vyhnout z dosahu orgánu činných v trestním řízení, což nepřimo dokresluje i skutečnost, že při prvotním zadržení uváděl falešnou identitu, ostatně stejně jako jeho osobní ochránce, a též jeho vystupování pod různými dalšími identitami. V průběhu extradičního řízení nebylo zjištěno, že by vyžádaný měl na území České republiky stálé vazby, toliko při zadržení byla

přítomna jeho partnerka a syn, avšak též cizí státní příslušnosti. Městský soud rovněž připomněl, že vyžádaný sám uvedl, že poté, co se dozvěděl, že na něj byl vydán mezinárodní zatýkácí rozkaz, odcestoval do Turecka a dále do několika dalších států Evropské unie. Na území České republiky není vůbec vázán a je zcela zjevné, že využívá všechny prostředky, aby se vyhnul vydání do USA, o kterém již bylo rozhodnuto. Městský soud proto shledal důvodnou a opodstatněnou obavu, že v případě propuštění vyžádaného na svobodu nyní hrozí obava z jeho útěku, a tedy i zmaření extradičního řízení.

9. Městský soud též konstatoval, že prozatím je i ve správním řízení rozhodováno v zákonných lhůtách, což ověřil z informací poskytnutých orgány rozhodujícími v tomto řízení a vyplývá to i ze samotných dat rozhodnutí. Řízení probíhá bez průtahů, stejně jako samotné extradiční řízení. Celková doba předběžné a vydávací vazby činí necelých 13 měsíců, nejedná se tedy ve vztahu k závažnosti trestné činnosti, pro kterou je žádán, o neoprávněný zásah do práv vyžádaného.

II. Stížnost

10. Proti shora uvedenému usnesení podal vyžádaný ihned po jeho vyhlášení stížnost, kterou následně odůvodnil prostřednictvím svého obhájce. Vyžádaný namítl, že vzhledem k tomu, že může být podle zákona o azylu i přes probíhající azylové řízení vydán, nemůže azylové řízení legitimně stavět maximální dobu vydávací vazby. Nesouhlasí s tím, jak městský soud vyložil ustanovení § 101 odst. 6 z. m. j. s., totiž že se doba řízení o udělení mezinárodní ochrany vždy a bez dalšího nezapočítává do nejvyšší přípustné doby vydávací vazby. Takový výklad považuje za přehnaně formalistický a rozporný s čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. Podle mínění vyžádaného bylo postupem městského soudu nepřiměřeně a bezúčelně zasazeno do jeho základního práva na osobní svobodu garantovaného čl. 8 Listiny základních práv a svobod.

11. Vyžádaný poukázal na judikaturu Ústavního soudu, podle níž je řízení o udělení mezinárodní ochrany překážkou realizace vydání. Konkrétně zmínil náleze ze dne 2. 4. 2019, sp. zn. [III. ÚS 1924/18](#), stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 13. 8. 2013, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 37/13](#) a usnesení Ústavního soudu ze dne ze dne 11. 10. 2022, sp. zn. [I. ÚS 2615/22](#), z něhož citoval, že vydání žadatele o mezinárodní ochranu před pravomocným ukončením řízení o jeho první žádosti by bylo porušením jeho ústavně zaručených práv, a to bez ohledu na to, zda by toto řízení o první žádosti bylo vedeno v České republice či v jiném členském státě Evropské unie. Poukázal i na rozsudek ESLP ze dne 3. 2. 2022, věc Komissarov proti České republice, č. stížnosti [20611/17](#).

12. Vyžádaný upozornil, že zákonem č. 173/2023 Sb. bylo s účinností od 1. 7. 2023 do zákona o azylu vloženo ustanovení § 3d odst. 3 písm. b), které v rozporu s výše uvedenou judikaturou umožňuje vydání žadatele o mezinárodní ochranu ještě před skončením řízení o udělení mezinárodní ochrany. Tato zásadní změna ale nebyla nijak promítnuta v základním právním předpisu, který upravuje vydávání osob, jímž je zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.

13. Citoval ustanovení § 101 odst. 5 z. m. j. s. a připomněl, že vazba předběžná byla na vydávací vazbu přeměněna dne 20. 7. 2023. Vykonatelnost rozhodnutí ministra spravedlnosti

o povolení vydání byla usnesením Ústavního soudu ze dne 26. 7. 2023, sp. zn. [IV. ÚS 1904/23](#), odložena po dobu 41 dní. Tato doba se podle § 101 odst. 6 písm. b) z. m. j. s. nezapočítává do maximální přípustné doby vydávací vazby. Uvedl též, že podle § 101 odst. 6 písm. a) z. m. j. s. se do nejvyšší přípustné doby vydávací vazby nezapočítává také doba, po kterou se na osobu, o jejíž vydání jde, hledí jako na žadatele o udělení mezinárodní ochrany. Toto ustanovení lze však podle názoru vyžádaného aplikovat pouze v případě, že řízení o udělení mezinárodní ochrany brání vydání vyžádaného. S ohledem na to, že ustanovení § 3d odst. 3 písm. b) zákona o azylu vydání vyžádaného i přes probíhající řízení o udělení mezinárodní ochrany umožňuje, nemůže toto řízení podle vyžádaného legitimně stavět maximální dobu trvání vydávací vazby, neboť by se jednalo o nepřiměřený a bezúčelný zásah do základního práva vyžádaného na osobní svobodu.

č. 10

14. Vyžádaný v dalších odstavcích odůvodnění stížnosti podrobněji vysvětlil, proč nesouhlasí s tím, jak městský soud prostřednictvím jazykového výkladu dospěl k závěru, že řízení o udělení mezinárodní ochrany vždy a bez dalšího staví maximální dobu vydávací vazby. Podle mínění vyžádaného je takový výklad nepřipustný, neboť v souladu s čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod lze základní práva omezovat jen do míry, do které toto omezení plní sledovaný účel. Výjimka podle § 101 odst. 6 písm. a) z. m. j. s. by proto měla maximální dobu vydávací vazby stavět pouze v případě, že řízení o udělení mezinárodní ochrany brání vydání vyžádaného. Stavění maximální lhůty vydávací vazby řízením, které nebrání vydání vyžádaného, by nesledovalo zákonem stanovený účel, a bylo by tak nepřiměřeným a bezúčelným zásahem do základního práva na osobní svobodu. Účelem ustanovení § 101 odst. 6 písm. a) z. m. j. s. je podle vyžádaného prodloužit maximální přípustnou dobu vydávací vazby v případech, kdy osoba nemůže být vydána. Při posuzování zásahu do základních práv tak obecný soud nesmí uplatnit toliko jazykový výklad, ale také výklad teleologický, tedy zohlednit účel právní normy. V té souvislosti vyžádaný poukázal na řadu rozhodnutí Ústavního soudu, konkrétně stanovisko pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 1/96](#) a nález ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 33/97](#). Výchozí tezi v této souvislosti zformuloval podle vyžádaného Ústavní soud v nálezu sp. zn. [Pl. ÚS 33/97](#), kde konstatoval, že neudržitelným momentem používání práva je jeho aplikace vycházející pouze z jazykového výkladu; jazykový výklad představuje toliko prvotní přiblížení se k aplikované právní normě, je východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad *e ratione legis* atd.). Tento interpretační a aplikační přístup zdůraznil Ústavní soud kupř. i v nálezu ze dne 6. 5. 2004, sp. zn. [III. ÚS 258/03](#), jakož i nálezu ze dne 16. 9. 2004, sp. zn. [III. ÚS 288/04](#), v němž rovněž poukázal na relevanci teleologické metody směřující k nalezení významu a působení zákona.

15. Podle vyžádaného extradiční řízení nelze posuzovat ve striktním kontextu zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Soud naopak musí na daný případ pohlížet prostřednictvím právního řádu jako celku, a v tomto kontextu také posuzovat účelnost jednotlivých zákonných ustanovení a z nich plynoucího zásahu do základních práv a svobod vyžádaného. S ohledem na výše uvedené neobstojí právní názor městského soudu o aplikaci ustanovení § 101 odst. 6 písm. a) z. m. j. s. v situaci, kdy řízení o udělení mezinárodní ochrany nebrání vydání. Maximální přípustná doba trvání vydávací vazby tak uplynula dne 30. 11. 2023, neboť vazba vyžádaného byla na vazbu vydávací přeměněna dne 20. 7. 2023 a vykonatelnost rozhodnutí ministra spravedlnosti o povolení vydání byla odložena po dobu 41 dní.

16. Vyžádaný také uvedl, že městský soud svůj závěr o legitimitě stavění maximální přípustné doby vydávací vazby opírá mimo jiné o názor, že i přes jasnou jazykovou formulaci zákona o azylu, vyžádaný nemůže být vydán. K tomu citoval z odstavce 23 odůvodnění napadeného usnesení. I vyžádaný má za to, že nemůže být až do skončení soudního přezkumu řízení o udělení mezinárodní ochrany vydán, a dne 5. 1. 2024 proto k Ústavnímu soudu podal ústavní stížnost ve spojení s návrhem na zrušení § 3d odst. 3 písm. b) zákona o azylu. Pokud však má městský soud za to, že ustanovení § 3d odst. 3 písm. b) zákona o azylu nelze aplikovat, tento rozpor v právním řádu, který je vyjádřením vůle zákonodárce, nemohl překlenout pouhou interpretací. Měl postupovat v souladu s čl. 95 odst. 2 Ústavy a § 64 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, a věc předložit k posouzení Ústavního soudu. Vyžádaný poukázal na to, že městský soud svůj názor opřel o dlouhodobou judikaturu Ústavního soudu, konkrétně o nález ze dne 2. 4. 2019, sp. zn. [III. ÚS 1924/18](#), který stanoví, že až do skončení soudního přezkumu azylového řízení nemůže být vyžádaný vydán. Upozornil, že právní názor citovaného nálezu byl vysloven ještě před účinností novelizovaného ustanovení § 3d odst. 3 písm. b) zákona o azylu. Formálně závazným pramenem práva je přitom podle vyžádaného toliko právní řád, k jehož závaznému výkladu slouží judikatura vyšších soudních instancí. Výklad práva však nemůže nahradit vůli zákonodárce, kterou bylo v daném případě umožnit vydání osob i přes probíhající řízení o udělení mezinárodní ochrany.

17. Městský soud proto měl při svém rozhodování zvolit jednu ze dvou možností, a to buď posuzovat ustanovení § 3d odst. 3 písm. b) zákona o azylu jako ústavně konformní, a propustit vyžádaného z vydávací vazby, neboť k 30. 11. 2023 uplynula její maximální přípustná doba, aniž byla vazba prodloužena, nebo předložit ustanovení § 3d odst. 3 písm. b) zákona o azylu Ústavnímu soudu k posouzení jeho souladnosti s ústavním pořádkem. Postup, který městský soud zvolil, považuje vyžádaný za rozporný se základními právy, neboť vyžádaný může být i nadále podle zákona o azylu vydán, a to za současně neomezené doby vydávací vazby.

18. Výklad uplatněný městským soudem považuje vyžádaný za nepřípustný také proto, že by se v takovém případě vydávací vazba stala svévolnou. Poukázal na to, že ESLP ve svém rozsudku ze dne 3. 2. 2022 ve věci Komissarov proti České republice, č. stížnosti [20611/17](#), zopakoval, že mezi faktory významné pro posouzení kvality právní úpravy, v některých případech označované jako záruky proti svévoli, bude patřit mimo jiné existence jednoznačných zákonných ustanovení upravujících vzetí do vazby, prodloužení vazby a stanovení vazebních lhůt. V tehdy projednávané věci přitom při posuzování české právní úpravy shledal stavění maximální doby vydávací vazby z důvodu řízení o udělení mezinárodní ochrany legitimním, a to z důvodu přísných lhůt pro rozhodování v řízení o udělení mezinárodní ochrany, které se v té době pro žadatele v extradiční vazbě uplatnily. Vydávací vazba je tedy tak, jak je definována podle městského soudu, svévolná, neboť lhůty pro rozhodování správních orgánů a soudu nejsou v azylovém řízení dány, a vydávací vazba vyžádaného je tak de facto neomezená. Vydávací vazba se tedy jeví vyžádanému jako svévolná a nezákonná, neboť není za současné situace ohraničena jasnými zákonnými lhůtami.

19. Navrhl, aby stížnostní soud napadené usnesení zrušil a rozhodl tak, že se vyžádaný propouští z vydávací vazby na svobodu.

III. Důvodnost stížnosti

20. Vrchní soud v Praze v souladu s ustanovením § 147 odst. 1 tr. ř. přezkoumal správnost výroku napadeného usnesení i řízení, které vydání usnesení předcházelo.

21. V řízení před městským soudem nezjistil žádné procesní vady. Městský soud rozhodl o žádosti vyžádaného o propuštění z vydávací vazby neprodleně. V souladu s ustanovením § 73d tr. ř. rozhodl v neveřejném zasedání.

22. Věcně správným byl shledán také výrok napadeného usnesení. I vrchní soud sdílí názor, že je namístě aplikovat nejen ustanovení § 101 odst. 6 písm. b) z. m. j. s., jak připustil i vyžádaný, nýbrž též ustanovení § 101 odst. 6 písm. a) z. m. j. s. Nemohl tak přisvědčit vyžádanému, že nejvyšší přípustná doba trvání vydávací vazby podle § 101 odst. 5 z. m. j. s. skončila nejpozději dne 30. 11. 2023 a prodloužena byla jen v důsledku toho, že Ústavní soud odložil vykonatelnost rozhodnutí o povolení vydání. Od 18. 7. 2023, kdy byla kompetentnímu orgánu, tedy Ministerstvu vnitra České republiky, doručena žádost vyžádaného o udělení mezinárodní ochrany, se na vyžádaného hledí jako na žadatele o udělení mezinárodní ochrany. Do nejvyšší přípustné doby vydávací vazby vyžádaného se tak nezapočítává doba od počátku přeměny vazby předběžné na vazbu vydávací, přinejmenším do 27. 12. 2023, kdy Městský soud v Praze rozhodnutím sp. zn. 20 Az 24/2023 zamítl žalobu vyžádaného proti rozhodnutí Ministerstva vnitra České republiky, jímž byla zamítnuta žádost vyžádaného o udělení mezinárodní ochrany.

23. Vrchní soud zastává názor, že novelizace zákona o azylu, provedená zákonem č. 173/2023 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 7. 2023, je naprosto bez vlivu na ustanovení § 101 odst. 6 písm. a) z. m. j. s. Zákon č. 173/2023 Sb. nezměnil jen zákon o azylu, nýbrž celou řadu dalších zákonů. Dalšími měněnými zákony jsou zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád a zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek. Z obecné části důvodové zprávy k zákonu č. 173/2023 Sb. plyne, že navrhované změny v těchto zákonech navazují na úpravy v zákoně o azylu a v zákoně o pobytu cizinců a cílí na zpřesnění stávajících institutů a zajištění větší efektivity řízení. Ve vztahu k samotnému zákonu o azylu pak z důvodové zprávy plyne, že cílem navrhovaných změn je i jasnější rozlišení případů, které mohou být relevantní z hlediska věcného, a těch, které jsou podávány s jasným cílem proces zneužít nebo nedůvodně prodloužit. S uvedeným cílem je spojena úprava lhůt pro rozhodnutí soudu v určitých případech, přičemž předkladatel považoval za klíčové zrychlit přezkumný proces zejména v situacích, kdy je žadatel zajištěn podle zákona o azylu nebo podle zákona o pobytu cizinců a dále v situacích, kdy je z povahy žádosti či řízení dán zvláštní zájem na rychlém vyřešení žádosti či řízení.

24. Ve vztahu ke změnám v ustanovení § 3d zákona o azylu, na které poukázal vyžádaný, je v důvodové zprávě uvedeno, že potřeba novelizace ustanovení § 3d mimo jiné vyplynula z požadavků Nejvyššího státního zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti. Novelizace se jeví jako žádoucí především s ohledem na plnění závazků České republiky v oblasti mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních. Rovněž jde o zpřesnění již provedené transpozice procedurální a přijímací směrnice. Stran možnosti vydání žadatele státu jinému než členskému státu Evropské unie, který je odlišný od státu, jehož je žadatel o mezinárodní ochranu státním

občanem, navrhovatel poukázal na čl. 9 odst. 3 procedurální směrnice, podle něhož může členský stát vydat žadatele o udělení mezinárodní ochrany do třetí země, pouze pokud příslušné orgány prověřily, že rozhodnutím o vydání nedojde k přímému nebo nepřímému navrácení v rozporu se závazky členského státu. Toto prověření (včetně toho, zda žadateli nehrozí tzv. řetězové navracení) provedou příslušné soudy a ministr spravedlnosti podle § 91 z. m. j. s. Bez tohoto prověření nelze setrvání žadatele o udělení mezinárodní ochrany na území ukončit.

25. Je zřejmé, že zákonem č. 173/2023 Sb. navrhovatel nezamýšlel jakkoli zasáhnout do žádných ustanovení zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, tedy ani do ustanovení § 101 odst. 6 písm. a) z. m. j. s. Toto zákonné ustanovení proto nedoznalo změny, což plyne nejen z jazykového výkladu citovaných předpisů. Významu tak nepozbyla ani judikatura Ústavního soudu, na kterou městský soud v rozhodnutí poukázal. Jak již bylo uvedeno výše, přípustná délka vydávací vazby podle § 101 odst. 5 z. m. j. s. tedy nebyla překročena. Jen pro úplnost vrchní soud dodává, že mu není zřejmé, co měl městský soud na mysli, pokud v odůvodnění napadeného usnesení shledal v ustanovení § 3d odst. 3 písm. b) zákona o azylu „poněkud nešťastnou vzájemnou formulaci tohoto ustanovení ve vztahu k z. m. j. s.“.

26. V ostatním může vrchní soud plně odkázat na argumentaci, o kterou městský soud opřel své rozhodnutí o zamítnutí žádosti vyžádaného o propuštění z vydávací vazby. Těž vrchní soud zastává názor, že vydávací vazba vyžádaného trvá plně v souladu se zákonnou úpravou, je důvodná a její celková délka nepředstavuje neoprávněný zásah do práv vyžádaného.

27. Stížnost vyžádaného proto vrchní soud jako nedůvodnou zamítl.

č. 11

Soud rozhodující podle § 205 odst. 1 z. m. j. s. o předání vyžádaného může sám provádět věcné změny v popisu skutku, pro který byl vyžadujícím státem vydán evropský zatýkácí rozkaz, pouze na podkladě informací poskytnutých příslušným orgánem vyžadujícího státu (např. k žádosti soudu o dodatkové informace podle § 205 odst. 1 poslední věty z. m. j. s.).

Právní styk s cizinou, Evropský zatýkácí rozkaz

§ 205 odst. 1 z. m. j. s.

č. 11

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 3. 2024, sp. zn. [14 To 35/2024](#), ECLI:CZ:VSPH:2024:14.TO.35.2024.1

Vrchní soud v Praze z podnětu stížnosti vyžádaného W. Ch. zrušil podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. 2. 2024, sp. zn. Nt 2051/2023 a tomuto soudu uložil, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 14. 2. 2024, sp. zn. Nt 2051/2023, bylo výrokem pod bodem I. rozhodnuto, že podle § 205 odst. 1 z. m. j. s. se vyžádaný W. Ch. předává do Francouzské republiky na základě evropského zatýkácího rozkazu vydaného Státním zastupitelstvím při soudu prvního stupně v Paříži dne 11. 9. 2023, sp. zn. 22062000241, k trestnímu stíhání pro trestné činy účasti na organizované zločinecké skupině určené k páčání trestné činnosti s trestní sazbou až 10 let odnětí svobody podle čl. 450-1 odst. 1 a 2 francouzského trestního zákoníku, neoprávněného držení tabákových výrobků pocházejících z nelegálního dovozu jako člen organizované skupiny podle čl. 419 odst. 1, čl. 215 francouzského celního zákoníku, čl. 1 odst. 6, pododst. 6 ministerské vyhlášky ze dne 11. 12. 2001 a čl. 132-71 francouzského trestního zákoníku, dovozu padělaných tabákových výrobků v organizované skupině podle čl. 417 odst. 1, odst. 2 a čl. 414 odst. 1 francouzského celního zákoníku a čl. 132-71 francouzského trestního zákoníku, dovozu zboží porušujícího právo duševního vlastnictví jako člen organizované skupiny podle čl. L.716-10 odst. 7, odst. 2 písm. a), čl. L.711-1, čl. L.713-1, čl. L.713-2, čl. L.713-3-1 3°, čl. L.713-3-2, čl. L.713-3-3 2° francouzského zákoníku o duševním vlastnictví a čl. 132-71 francouzského trestního zákoníku a držení padělaného zboží pocházejícího z nelegálního dovozu jako člen organizované skupiny podle čl. 419 odst. 1, čl. 215, čl. 215 písm. a) a čl. 38 odst. 4 francouzského celního zákoníku, čl. 1 odst. 4 ministerské vyhlášky ze dne 11. 12. 2001, čl. L.713-3-1 3°, čl. L.713-3-3 2° francouzského zákoníku o duševním vlastnictví a čl. 132-71 francouzského trestního zákoníku, kterých se měl dopustit tím, že v přesně nezjištěném časovém období let 2021 a 2022 zajistil v součinnosti s dalšími osobami, přinejmenším však s osobami J. H., K. L. a D. S., dodání čtyř kontejnerů padělaných cigaret do Francie, přes francouzské přístavy Fos-sur-Mer a Ballancourt-sur-Essonne, přičemž v jednom z těchto kontejnerů, mířícím z Kambodže,

bylo dne 2. 3. 2022 v obchodní zóně Gros v Ballancourt-sur-Essone (budova 5) nalezeno 955 kantonů po 50 baleních padělaných cigaret značky Marlboro o odhadované hodnotě přesahující 5 000 000 euro.

2. Výrokem ad II. uvedeného usnesení bylo rozhodnuto, že podle § 206 odst. 1 z. m. j. s. se W. Ch. bere do předávací vazby.

3. Podle odůvodnění shora uvedeného usnesení Městský soud v Praze neshledal, že by byla dána některá zákonná překážka, která by předání bránila. Výrok o vzetí vyžádaného do předávací vazby odůvodnil odkazem na § 206 odst. 1 z. m. j. s., podle kterého je vzetí vyžádaného do předávací vazby obligatorní za situace, kdy bylo rozhodnuto o jeho předání.

4. K obsahu skutku, ve kterém jsou shledávány zmíněné trestné činy, Městský soud v Praze uvedl, že si vyžádal od francouzské strany dodatkové informace kromě jiného ve snaze přimět francouzské orgány, aby přesně definovaly skutek, ve kterém jsou shledávány shora uvedené trestné činy a pro který se žádá o předání vyžádaného. Ty však této žádosti zjevně neporozuměly, neboť jejich odpověď spíše popisuje postup při vyšetřování a obsah shromážděných důkazů. Soud tak musel skutek definovat sám, neboť vyžádaný se může do jiného státu předat pouze pro skutek, který splňuje požadované náležitosti. Co je předmětem trestního řízení a co je vyžádanému kladeno za vinu, je podle Městského soudu v Praze z příložených dokumentů dostatečně zřejmé, a proto postupoval tak, jak je uvedeno ve výroku ad I. jeho usnesení.

II. Stížnost

5. Proti tomuto usnesení podal vyžádaný ihned po jeho vyhlášení stížnost, směřující proti oběma jeho výrokům, kterou následně odůvodnil prostřednictvím svého obhájce. Ve stížnosti vytýká Městskému soudu v Praze porušení procesních předpisů a nesprávnost celé výrokové části. Podle jeho názoru se soud nevypořádal s veškerými námitkami obhajoby a nezjistil skutečný stav věci. Odkázal na postup soudu, který sám považoval za potřebné upřesnit popis skutku a zjistit, co přesně je francouzskými orgány vyžádanému kladeno za vinu, ačkoliv návrh státního zástupce na vyslovení předání se týkal osoby W. Ch., nar. XX, z odpovědi francouzské strany je zřejmé, že se vyjadřovala k osobě W. Ch., nar. YY. Její informace navíc nepřinesly nic nového, což v odůvodnění napadeného usnesení konstatuje i Městský soud v Praze, který pak přistoupil k vlastní definici skutku ve vztahu k osobě vyžádaného W. Ch., nar. YY. Obhajobě není jasné, jak Městský soud v Praze mohl bez dostatečného množství informací sám definovat skutek, k němuž nemá žádné bližší znalosti trestní věci vedené ve Francii, čímž si mimo jiné převzal pravomoc francouzských orgánů činných v trestním řízení. Navíc, do současné doby nebyl vyžádaný obviněn francouzskými orgány z žádného trestného činu. Soud podle vyžádaného rozhodoval na podkladě nedostatečných podkladů a jeho usnesení je nepřezkoumatelné.

6. Vyžádaný proto prostřednictvím svého obhájce navrhl, aby napadené usnesení bylo zrušeno a Městskému soudu v Praze bylo uloženo, aby o věci znovu jednal a rozhodl, případně, aby stížnostní soud sám ve věci rozhodl tak, že návrh státní zástupkyně na vydání rozhodnutí o předání vyžádaného k trestnímu stíhání do Francouzské republiky se s odkazem na § 205

odst. 5 z. m. j. s. *a contrario* a § 203 odst. 9 písm. b) téhož zákona zamítá. Současně navrhl, aby stížnostní soud rozhodl o propuštění vyžádaného z předběžné vazby na svobodu.

III.

Důvodnost stížnosti

7. Vrchní soud v Praze na základě podané stížnosti podle § 147 odst. 1 tr. ř. přezkoumal správnost výroků napadeného usnesení a řízení, které mu předcházelo a shledal stížnost důvodnou.

8. O návrhu státní zástupkyně na předání vyžádaného Městský soud v Praze jednal a rozhodl ve veřejném zasedání za přítomnosti vyžádaného a jeho obhájce. Vyžádanému umožnil, aby se k uvedenému návrhu vyjádřil a uvedl vše, co považoval za významné. Stejně tak se vyžádaný mohl vyjadřovat k dalším provedeným důkazům, případně navrhopvat důkazy další. V průběhu řízení bylo jeho právo na obhajobu plně respektováno a nedošlo v něm k žádnému procesnímu pochybení, pro které by muselo být napadené usnesení bez dalšího zrušeno.

9. Jako vadný shledal Vrchní soud v Praze výrok napadeného usnesení, kterým bylo rozhodnuto o předání vyžádaného k trestnímu stíhání do Francie. Je třeba souhlasit s tím, že z popisu skutku v evropském zatýkacím rozkazu není dostatečně zřejmé, jaký má být podíl vyžádaného na jeho spáchání a v čem se ohledně něj shledávají zmíněné trestné činy. Uvádí se, že francouzská celní správa byla v únoru 2022 informována o třech kontejnerech pravděpodobně s padělaným zbožím, vypravených z Kambodži do francouzského přístavu Fos-sur-Mer. Dne 2. 3. 2022 byl jeden z těchto kontejnerů zajištěn a bylo v něm nalezeno 955 kرتونů cigaret zn. Marlboro v hodnotě více jak 5 milionů euro. Pokračující vyšetřování vedlo k zadržení J. H., který při výslechu uvedl, že jednal na pokyn W. Ch., jehož kontaktní údaje byly nalezeny v mobilním telefonu zadrženého. Ten rovněž potvrdil, že dovoz zboží do Francie se týkal čtyř kontejnerů a vyžádaný byl v době jejich vykládky v březnu 2022 v pařížském regionu. O tom, že by údaje uvedené v evropském zatýkacím rozkazu byly nějak doplňovány nebo zpřesňovány, není ve spise doklad (kromě opravy záměny jména a příjmení vyžádaného, která v této souvislosti není podstatná).

10. V odpovědi na žádost Městského soudu v Praze o dodatkové informace, se o W. Ch., nar. XX, hovoří v souvislosti se zadržením J. H., který měl uvést, že na konci roku 2021 koupil na pokyn W. Ch. společnost J. D. Y. L. za účelem dovozu těchto kontejnerů do Francie. Jednal na pokyny W. Ch., který po zadržení padělaných cigaret po něm požadoval úhradu ceny zboží. W. Ch. byl zřejmě organizátorem vývozu a měl klíčové postavení. V zajištěném kontejneru se mělo vedle 955 kرتونů cigaret nacházet rovněž 96 kرتونů různé obuvi.

11. Městský soud v Praze na základě těchto informací skutek, pro který se má vyžádaný předat, formuloval tak, že ten v letech 2021 a 2022 zajistil v součinnosti s osobami J. H., K. L. a D. S. dodání čtyř kontejnerů padělaných cigaret do Francie..., přičemž v jednom z nich... bylo nalezeno 955 kرتونů po 50 baleních padělaných cigaret zn. Marlboro. Na rozdíl od státní zástupkyně soud z popisu skutku vypustil pasáž o tom, že zadržený J. H. uvedl, že jednal na pokyn vyžádaného.

12. Je třeba souhlasit s argumentací uváděnou ve stížnosti, že popis skutku, uvedený v evropském zatýkacím rozkaze, se odlišuje od popisu obsaženém ve výroku napadeného

usnesení, a to ne v nepodstatných formulacích, ale ve vymezení údajné role vyžádaného při jeho páchání. Zatímco podle evropského zatýkacího rozkazu role vyžádaného měla spočívat v tom, že dal blíže neurčený pokyn později zadrženému J. H., v popisu skutku ve výroku napadeného usnesení se uvádí, že to byl vyžádaný, kdo „zajistil v součinnosti s dalšími osobami“ jmenovitě uvedenými dodávky kontejnerů s padělanými cigaretami. Vyžádaný je líčen jako ten, kdo rozhodoval v rámci organizované skupiny.

13. S ohledem na shora uvedené je třeba v první řadě posoudit, zda soud, rozhodující o evropském zatýkacím rozkazu vydaném v jiném státě Evropské unie, může sám provádět zásahy do popisu toho, pro co je nebo má být ve vyžadujícím státě vedeno trestní stíhání. Jednoznačnou odpověď na tuto otázku neobsahuje ani rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. 6. 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (2002/584/SVV), ani příslušné pasáže zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, týkající se předávání na základě evropského zatýkacího rozkazu. V obou uvedených předpisech se bez dalšího hovoří o tom, že předávací řízení se vede o skutku, uvedeném v evropském zatýkacím rozkazu a nestanoví se podmínky, za nichž by do působnosti soudu v dožádaném státu patřilo provádění nikoliv jen formulačních změn. Provádění věcných změn lze podle názoru vrchního soudu přesto dovodit s ohledem na zakotvení institutu dodatkových informací (někdy označovaných jako doplňkové informace), jak jej obsahují oba zmíněné právní předpisy (srov. čl. 15 odst. 2 cit. Rámcového rozhodnutí a § 205 odst. 1 z. m. j. s.). Zatímco zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních takový postup podmiňuje tím, že dodatkové informace jsou potřebné pro rozhodnutí o předání, citované rámcové rozhodnutí je přesnější a stanoví, že vykonávající justiční orgán tak postupuje, pokud informace, které mu sdělil vystavující členský stát, považuje za nedostatečné pro to, aby mohl rozhodnout o předání. Je nesporné, že obsahem dodatkových informací mohou být jak údaje vztahující se k osobě vyžádaného, tak okolnosti, za nichž měl být spáchán skutek, pro který se žádá o předání k trestnímu stíhání.

14. Městský soud v Praze postupoval správně, pokud si ke zpřesnění zmíněného skutku dodatkové informace vyžádal. Za situace, kdy obsahem odpovědi byly informace o úkonech, které se uskutečnily po vydání evropského zatýkacího rozkazu, aniž by ze strany vyžadujícího státu došlo ke zpřesnění popisu skutku v něm obsaženém, přistoupil Městský soud v Praze k tomu, že, jak i uvádí v odůvodnění napadeného usnesení, „soud tak musel skutek definovat sám“. Je třeba souhlasit s námitkami uvedenými ve stížnosti, že tím *de facto* převzal pravomoc francouzských orgánů činných v trestním řízení, aniž by měl bližší znalosti trestní věci vedené ve Francii. Samotná skutečnost, že francouzské justiční orgány na žádost o doplňkové informace nereagovaly způsobem, který si Městský soud v Praze představoval, nemůže takový postup odůvodnit.

15. Pochybnosti vyvolává napadené usnesení i z jiného pohledu. Vyžádaný v průběhu předávacího řízení opakovaně uváděl, že v České republice žije od roku 1999, přicestoval sem se svými rodiči, studoval zde, má zde trvalé bydliště a rovněž zde podniká. Žije zde s rodinou a jeho dvě děti se narodily již v České republice. Hodlá zde i nadále zůstat, má zde pracovní, rodinné a sociální zázemí. Pokud by údaje vyžádaného odpovídaly skutečnosti, je na něj patrně třeba pohlížet jako na osobu s trvalým pobytem (nikoliv jen evidenčním, ale především faktickým). Za takové situace k předání k trestnímu stíhání do vyžadujícího státu podle § 205 odst. 2 písm. a) z. m. j. s. může dojít jen tehdy, jestliže příslušný orgán takového státu poskytne

dostatečné ujištění ve smyslu § 203 odst. 6 cit. zákona, tedy že vyžádanému bude umožněn výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody v České republice, pokud mu bude uložen takový druh trestu nebo ochranného opatření a po vynesení rozsudku nevysloví souhlas s výkonem trestu nebo ochranného opatření ve vyžadujícím státě. Nic takového vyžadující stát neposkytl a ani státní zástupkyně, ani Městský soud v Praze to po něm nepožadoval.

16. Vzhledem k tomu, že náprava zmíněných nedostatků v rámci řízení o stížnosti vyžádaného by šla nad rámec uvedeného řízení, vrchní soud napadené usnesení v celém rozsahu podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušil a Městskému soudu v Praze uložil, aby o věci znovu jednal a rozhodl. V první řadě bude nutné vyjasnit pochybnosti týkající se popisu skutku v evropském zatýkacím rozkaze. Je třeba souhlasit s tím, že vymezení role vyžádaného jako osoby, na jejíž pokyn jednal zadržený J. H., je zejména pro posouzení oboustranné trestnosti činu nedostatečné, byť v evropském zatýkacím rozkazu se skutek, kterého se měl vyžádaný dopustit, kvalifikuje jako účast na zločinném spolčení a výroba padělků a nedovolených napodobenin, tedy jako trestné činy, u nichž se nedokazuje trestnost v dožádaném státě. To ale platí za podmínky, že popis skutku, uvedený v evropském zatýkacím rozkaze, koresponduje tvrzené právní kvalifikaci. Je na orgánech vyžadujícího státu, aby alespoň dodatečně zpřesnily popis skutku, který je předmětem trestního řízení a v tomto směru potvrdily jeho případné změny v evropském zatýkacím rozkazu. Žádost o doplňující informace bude patrně třeba formulovat daleko přesněji, včetně toho, zda a jaké změny v popisu skutku v evropském zatýkacím rozkaze vyžadující stát považuje za odpovídající a zda je srozuměn s tím, že o upravené formulaci skutku se bude rozhodovat v řízení o předání. Nic samozřejmě nebrání tomu, aby Městský soud v Praze v žádosti o dodatkové informace rovněž uvedl, že dosud sdělené informace jej vedou k závěru, že skutek nad rámec toho, jak je uveden v evropském zatýkacím rozkazu, vykazuje další okolnosti, které formuloval ve výroku napadeného usnesení; rozhodně by ale nemělo chybět vyjádření vyžadujícího státu, zda takové okolnosti odpovídají dosud jím provedenému šetření, zda z pohledu francouzského práva jsou úplné a významné a zda vyžadující stát souhlasí s takovou změnou popisu skutku oproti evropskému zatýkacímu rozkazu.

17. Současně by se měl příslušný orgán vyžadujícího státu vyjádřit k tomu, zda k uvedení jiných údajů o osobě vyžádaného došlo jen písařskou chybou, nebo z jiného důvodu.

18. Pokud by vyžadující stát na žádost o dodatkové informace odpovídajícím způsobem nereagoval, je na soudu, aby zvážil, zda pro skutek, jak je formulovaný v evropském zatýkacím rozkaze, přichází v úvahu rozhodnutí o předání.

19. Současně bude třeba vyžádat stanovisko vyžadujícího státu k ujištění, které se v čl. 5 odst. 3 shora citovaného rámcového rozhodnutí formuluje jako možnost a do § 203 odst. 6 z. m. j. s. bylo převzato jako povinnost.

20. O propuštění z předběžné vazby, jak se uvádí ve stížnosti (patrně míněno z předávací vazby) vrchní soud nerozhodoval, protože zrušení výroku o vzetí vyžádaného do předávací vazby, aniž by došlo k jeho nahrazení jiným výrokem o vazbě, má bez dalšího za následek vydání příkazu k propuštění vyžádaného z takové vazby. Vyžádaný se upozorňuje, že povinnosti vyplývající z usnesení Městského soudu v Praze z 18. 9. 2023, sp. zn. Nt 2051/2023, o přijetí peněžité záruky, písemného slibu a o vyslovení dohledu probačního

úředníka za současného propuštění vyžádaného z předběžné vazby i nadále trvají a vyžádaný je povinen je respektovat, pokud nechce riskovat zrušení těchto opatření a vzetí do předběžné vazby.

č. 12

Ke spáchání přečinu přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku ani přečinu podplacení podle § 332 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku nepostačuje, že poskytnutí či přijetí úplatku vedlo k protiprávnímu jednání uplácené osoby, ale vyžaduje se, aby se tak stalo v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu touto osobou. Proto objektivní stránku skutkové podstaty žádného z uvedených přečinů nemůže naplnit jednání, jímž jedna osoba za úplatu poskytnutou druhou osobou např. podstoupí test na onemocnění COVID-19, při němž se vydává za druhou osobu, která tím neoprávněně získá úřední potvrzení o prodělaném onemocnění. Souvislost s obstaráváním věcí obecného zájmu by zde přicházela v úvahu jen v případě úplatku zaměřeného na ovlivnění činnosti zaměstnanců zdravotnického zařízení, kteří prováděli zmíněný test, resp. vydali úřední potvrzení.

Přijetí úplatku, Podplacení, Obstarání věci obecného zájmu

§ 331 odst. 1 alinea 1, § 332 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2024, sp. zn. [7 Tdo 445/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:7.TDO.445.2024.1

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněných M. U. a E. S. V. proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 10. 10. 2023, sp. zn. 8 To 168/2023, jenž rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 9 pod sp. zn. 50 T 97/2022, jednak z podnětu dovolání obviněné M. U. ohledně této obviněné podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 10. 2023, sp. zn. 8 To 168/2023, v části, v níž byl v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 5. 4. 2023, sp. zn. 50 T 97/2022, ponechán nedotčen výrok o vině přípravou zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 20 odst. 1, § 145 odst. 1 tr. zákoníku, a ve výroku o trestu, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 5. 4. 2023, sp. zn. 50 T 97/2022, ve výroku o vině přípravou zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 20 odst. 1, § 145 odst. 1 tr. zákoníku; dále z podnětu dovolání obviněné E. S. V. ohledně této obviněné podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. v celém rozsahu zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 10. 2023, sp. zn. 8 To 168/2023, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 5. 4. 2023, sp. zn. 50 T 97/2022; dále podle § 265k odst. 2 tr. ř. s přiměřeným užitím § 261 tr. ř. ohledně obviněné M. U. zrušil rozsudek Městského soudu v Praze také ve výroku o vině přečinem přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku a rovněž podle § 265k odst. 2 tr. ř. s přiměřeným užitím § 261 tr. ř. ohledně obviněné V. H. zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 10. 2023, sp. zn. 8 To 168/2023, v části, v níž byl v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 5. 4. 2023, sp. zn. 50 T 97/2022, ponechán nedotčen výrok o vině přípravou zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 20 odst. 1, § 145 odst. 1 tr. zákoníku, a ve výroku o trestu a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 5. 4. 2023, sp. zn. 50 T 97/2022, ve výroku o vině přípravou zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 20 odst. 1, § 145 odst. 1 tr. zákoníku a rovněž podle § 265k odst. 2 tr. ř. s přiměřeným užitím § 261 tr. ř. ohledně obviněné L. E. v celém rozsahu zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 10. 2023, sp. zn. 8 To 168/2023, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 5. 4. 2023, sp. zn.

50 T 97/2022. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušené části obou rozsudků obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Obvodnímu soudu pro Prahu 9 přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodností soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 5. 4. 2023, č. j. 50 T 97/2022-1559, byly uznány vinnými

- obviněná M. U. a V. H. jako spolupachatelky podle § 23 tr. zákoníku přípravou zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 20 odst. 1, § 145 odst. 1 tr. zákoníku (bod 1 výroku),
- obviněná M. U. zločinem šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 odst. 1, odst. 2 písm. b), c) tr. zákoníku (bod 2 výroku), přečinem přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku a dalším zločinem šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 odst. 1, odst. 2 písm. b), c) tr. zákoníku (bod 4 výroku),
- obviněná V. H. zločinem šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 odst. 1, odst. 2 písm. b), c) tr. zákoníku (bod 3 výroku),
- obviněná L. E. organizátorstvím přečinu přijetí úplatku podle § 24 odst. 1 písm. a), § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku a přečinu podplacení podle § 24 odst. 1 písm. a), § 332 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku (bod 4 výroku),
- obviněná E. S. V. přečinem podplacení podle § 332 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku (bod 4 výroku).

2. Za tyto trestné činy jim byly uloženy

- obviněné M. U. podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání tří let, pro jehož výkon byla zařazena do věznice s ostrahou,
- obviněné V. H. podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání tří let s podmíněným odkladem na zkušební dobu pěti let za současného vyslovení dohledu,
- obviněné L. E. podle § 331 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání dvanácti měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu třiceti šesti měsíců,
- obviněné E. S. V. podle § 332 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 67 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku peněžitý trest ve výměře 50 denních sazeb s tím, že jedna denní sazba činí 4 000 Kč, tedy v celkové výši 200 000 Kč.

3. Kromě toho bylo rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 rozhodnuto také ohledně obviněného J. H. a ohledně nároku poškozeného M. B. na náhradu škody, kterou trestným činem způsobil obviněný J. H.

4. O odvoláních, která podali obvinění J. H., M. U., V. H., L. E. a E. S. V., každý proti všem jeho se týkajícím výrokům, a poškozený M. B. proti výroku o náhradě škody, bylo rozhodnuto rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 10. 10. 2023, č. j. 8 To 168/2023-1769. Podle § 258 odst. 1 písm. d), e), odst. 2 tr. ř. byl rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 zrušen ohledně obviněné M. U. ve výroku o vině oběma zločiny šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 odst. 1, odst. 2 písm. b), c) tr. zákoníku (body 2, 4 výroku o vině), ve výroku o vině přečinem přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku (bod 4 výroku o vině) a ve výroku o trestu, ohledně obviněné V. H. ve výroku o vině zločinem šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 odst. 1, odst. 2 písm. b), c) tr. zákoníku (bod 3 výroku o vině) a ve výroku o trestu, ohledně obviněných L. E. a E. S. V. v celém jich se týkajícím rozsahu a v rozsahu zrušení bylo podle § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodnuto tak, že

- obviněná M. U. byla uznána vinnou přečinem přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku, odsouzena podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání tří let s tím, že výkon trestu byl podmíněně odložen za současného vyslovení dohledu na zkušební dobu pěti let, a podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěna obžaloby pro zločin šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 odst. 1, odst. 2 písm. b), c) tr. zákoníku, který měla spáchat skutkem uvedeným v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 9 v bodě 2 výroku o vině,

- obviněná V. H. byla odsouzena podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání tří let s tím, že výkon trestu byl podmíněně odložen za současného vyslovení dohledu na zkušební dobu čtyř let, a podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěna obžaloby pro zločin šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 odst. 1, odst. 2 písm. b), c) tr. zákoníku, který měla spáchat skutkem uvedeným v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 9 v bodě 3 výroku o vině,

- obviněná L. E. byla uznána vinnou organizátorstvím přečinu přijetí úplatku podle § 24 odst. 1 písm. a), § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku a přečinu podplacení podle § 24 odst. 1 písm. a), § 332 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku a odsouzena podle § 331 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody na jeden rok s tím, že výkon trestu byl podmíněně odložen na zkušební dobu dvou let,

- obviněná E. S. V. byla uznána vinnou přečinem podplacení podle § 332 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku a odsouzena podle § 332 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 67 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku k peněžitému trestu ve výměře 50 denních sazeb s tím, že jedna denní sazba činí 4 000 Kč, tedy v celkové výši 200 000 Kč.

5. Dále bylo rozsudkem Městského soudu v Praze rozhodnuto tak, že podle § 256 tr. ř. se odvolání obviněných J. H. a E. S. V. a odvolání poškozeného M. B. zamítají.

6. Jako příprava zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 20 odst. 1, § 145 odst. 1 tr. zákoníku byl posouzen skutek spočívající podle zjištění Obvodního soudu pro Prahu 9, s nimiž se

ztotožnil také Městský soud v Praze, v podstatě v tom, že obviněná V. H. s obviněnou M. U. ve snaze eliminovat zásahy poškozeného M. B. jako otce do výchovy nezletilého AAAAA (pseudonym), žijícího u obviněné V. H. jako matky v XY, se dohodly na postupu, při němž obviněná M. U. kontaktovala obviněného J. H. s tím, aby poškozenému M. B. udělal za odměnu 30 000 Kč „bububu“, tak aby poškozený v důsledku vážného zranění nebyl schopen po delší dobu péče o nezletilého syna, následně dne 18. 11. 2021 obviněná M. U. vyzvedla obviněného J. H., svým vozidlem ho dovezla k bydlišti obviněné V. H., kde mu označila osobu poškozeného M. B., načež obviněný J. H. přistoupil k poškozenému M. B., avšak nijak mu neublížil a ani to neměl v úmyslu, naopak mu sdělil, že byl najat, aby ho zbil nebo mu zpřelámal ruce a nohy, a začal se na poškozeném domáhat částky 30 000 Kč za to, že poškozený přežil.

7. Jako přečin podplacení podle § 332 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku u obviněné E. S. V., resp. přečin přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku u obviněné M. U. a organizátorství obou těchto přečinů podle § 24 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku u obviněné L. E., byl posouzen skutek spočívající podle zjištění Městského soudu v Praze a předtím i podle zjištění Obvodního soudu pro Prahu 9 v podstatě v tom, že obviněná L. E. dne 6. 1. 2022 zprostředkovala, že obviněná E. S. V. přislíbila obviněné M. U. úplatu 3 000 Kč jako odměnu za to, že obviněná M. U. podstoupí pod jménem obviněné E. S. V. PCR test na přítomnost infekce SARS-CoV-2, následně dne 7. 1. 2022 si obviněná E. S. V. v souladu s instrukcemi obviněné L. E. nechala od své lékařky vystavit žádanku o provedení PCR testu, předala obviněné L. E. kartičku zdravotní pojišťovny, kterou obviněná L. E. dovezla obviněné M. U., a obviněná M. U. s úmyslem získat od obviněné E. S. V. úplatu 3 000 Kč podstoupila v odběrovém místě v Plzni, XY, jménem obviněné E. S. V. a s použitím její kartičky zdravotní pojišťovny PCR test na přítomnost infekce SARS-CoV-2, avšak k vyplacení úplaty nedošlo pro negativní výsledek testu. Podle zjištění soudů obviněná M. U. v kritickou dobu prodělávala onemocnění covid-19 a obviněné E. S. V. šlo o to, aby se vyhnula očkování a získala digitální certifikát EU COVID s ohledem na prodělané onemocnění.

č. 12

II.

Dovolání obviněných a vyjádření k nim

8. Obviněné M. U. a E. S. V. podaly dovolání proti rozsudku Městského soudu v Praze.

9. Obviněná M. U. napadla rozsudek Městského soudu v Praze proto, že jím zůstal nedotčen výrok o vině přípravou zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 20 odst. 1, § 145 odst. 1 tr. zákoníku. Odkázala na důvody dovolání uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř. Vyjádřila nesouhlas se závěrem soudů, podle něhož naváděla obviněného J. H. k tomu, aby poškozenému M. B. způsobil těžkou újmu na zdraví. Uvedla, že výpověď obviněného J. H. v otázce, co měl podle jejího návodu udělat poškozenému, je velmi nekonzistentní, nejednoznačná a nezpůsobilá odůvodnit zmíněný závěr soudů. Popřela úmysl směřující ke způsobení těžké újmy na zdraví poškozenému. V návaznosti na to namítla, že z nedostatku takového úmyslu vyplývá nesprávnost právního posouzení skutku. Obviněná M. U. se dovoláním domáhala toho, aby Nejvyšší soud ohledně ní zrušil napadený rozsudek Městského soudu v Praze včetně vadného předcházejícího řízení a aby přikázal nové projednání a rozhodnutí věci.

10. Obviněná E. S. V. napadla rozsudek Městského soudu v Praze co do jí se týkajícího výroku o vině a trestu. Odkázala na důvody dovolání uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř. Uvedla,

že po nikom nežádala, aby se dal jejím jménem testovat na onemocnění covid-19, a že v souvislosti s takovým testem nikomu nenabídla, neposkytla ani neslíbila žádné plnění. Vyjádřila nesouhlas se zjištěními, která v tomto ohledu učinily soudy, jednak proto, že soudy podle ní nesprávně hodnotily důkazy, a jednak proto, že nevyhověly jejím návrhům na provedení důkazů, o kterých měla za to, že podpoří její obhajobu. Pro případ, že by se dopustila jednání, tak jak ho zjistily soudy, namítla, že toto jednání nevykazovalo znaky trestného činu podplacení podle § 332 tr. zákoníku, protože tu nebyla souvislost s obstaráváním věcí obecného zájmu. V tomto směru zdůraznila, že obviněná M. U., které měla prostřednictvím obviněné L. E. slíbit částku 3 000 Kč, nebyla v postavení osoby obstarávající věci obecného zájmu. Obviněná E. S. V. se dovoláním domáhala toho, aby Nejvyšší soud ohledně ní zrušil napadený rozsudek Městského soudu v Praze, případně i rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9, a aby přikázal nové projednání a rozhodnutí věci.

č. 12

11. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření konstatovala, že skutková zjištění soudů odpovídají obsahu provedených důkazů a jsou založena na dokazování provedeném v dostatečném rozsahu, přičemž soudy se odpovídajícím způsobem vypořádaly i s návrhy na doplnění dokazování. Ztotožnila se také s tím, jak soudy posoudily zjištěný skutkový stav po právní stránce. Navrhla, aby dovolání obviněných byla podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítnuta jako zjevně neopodstatněná.

12. Obviněná E. S. V. ve velmi obsáhlé replice podané prostřednictvím obhájce k vyjádření státní zástupkyně zdůraznila, že její dovolací námitky nebyly tímto vyjádřením vyvráceny. Setrvala na svém dovolání a na argumentech v něm obsažených, které znovu podrobně rozvinula. Jednak opět zkritizovala hodnocení důkazů soudy a jejich skutková zjištění, jednak připomněla svůj názor, že se nejednalo o obstarávání věcí obecného zájmu. V obdobném duchu zpracovala obviněná osobně i další repliku, k níž však Nejvyšší soud nemohl přihlížet, neboť nebyla podána prostřednictvím obhájce.

III.

Přípustnost a důvodnost dovolání

13. Nejvyšší soud shledal, že dovolání jsou přípustná podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a), h) tr. ř., byla podána obviněnými jako oprávněnými osobami podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř., prostřednictvím obhájců podle § 265d odst. 2 tr. ř., ve lhůtě a na místě podle § 265e odst. 1 tr. ř., s obsahovými náležitostmi podle § 265f odst. 1 tr. ř. a nelze je odmítnout podle § 265i odst. 1 tr. ř.

14. Poté Nejvyšší soud podle § 265i odst. 3, 4, 5 tr. ř. přezkoumal ohledně obviněných M. U. a E. S. V. napadený rozsudek i předcházející řízení a dospěl k závěru, že dovolání jsou důvodná.

K podaným dovoláním z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

15. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhané podstatné důkazy.

16. Ve výroku o vině obviněné M. U. přípravou zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 20 odst. 1, § 145 odst. 1 tr. zákoníku je rozhodným skutkovým zjištěním to, co obviněné M. U. a V. H. požadovaly od obviněného J. H., resp. co měl obviněný J. H. podle pokynů obviněné M. U. udělat poškozenému M. B. Zjištění, že mu měl udělat „bububu“, lze akceptovat, protože vyplývá z obsahu provedených důkazů, jak Obvodní soud pro Prahu 9 logicky a přesvědčivě vysvětlil v odůvodnění svého rozsudku. S ohledem na okolnosti vyplývající z výpovědí obviněného J. H. a svědka M. B. v jejich souhrnu by bylo možno dovodit i to, že se mělo jednat o fyzické napadení, při němž bylo nutno počítat i s určitou újmou na zdraví poškozeného.

17. Avšak to, co Obvodní soud pro Prahu 9 uvedl ve skutkové části výroku o vině v návaznosti na zmíněné zjištění, totiž že obviněný měl poškozeného napadnout tak, aby v důsledku vážného zranění nebyl poškozený schopen po delší dobu péče o nezletilého syna, v podstatě ani nemá povahu skutkového zjištění v pravém smyslu tohoto pojmu. Jde o interpretaci, kterou Obvodní soud pro Prahu 9 bez jakéhokoli podkladu v důkazech dodal předcházejícímu zjištění, podle něhož obviněný J. H. měl poškozenému udělat „bububu“. Toto zjištění svým jazykovým vyjádřením ve výroku rozsudku odpovídá spíše jen nějakému zastrašení, pohrůžce apod., nikoli však nutně fyzickému napadení, nota bene s následkem těžké újmy na zdraví. Ostatně z výpovědi obviněného J. H. k otázce, co po něm obviněná M. U. chtěla, aby udělal poškozenému, rozhodně nevyplývá, že mu měl způsobit vážné zranění. Požadavek, který měl obviněný J. H. splnit, spočíval podle jeho výpovědi v tom, aby poškozenému pohrozil, zbil ho nebo ho vystrašil, přičemž nebylo nijak blíže řečeno, jak mu má ublížit. Pokud Obvodní soud pro Prahu 9 v odůvodnění svého rozsudku uvažoval o tom, že obviněná M. U. použila slova, aby obviněný J. H. poškozeného zabil, resp. zpřelámal mu nohy, pak je nutno dodat, že obviněný J. H. toto nepotvrdil. Tato slova ze strany obviněné M. U. sice připustil (možná, že to řekla), ale rozhodně nepotvrdil (neví, to by lhal). Z výpovědi obviněného J. H. nevyplývá ani to, co mělo být účelem útoku na poškozeného a že by tímto účelem mělo být, aby poškozený v důsledku vážného zranění nebyl po delší dobu schopen péče o nezletilého syna. Podle výpovědi obviněného J. H. mu obviněná M. U. neřekla nic o tom, proč má poškozenému ublížit.

18. Záměr obviněné M. U. způsobit poškozenému těžkou újmu na zdraví nelze přesvědčivě dovozovat ani z toho, co obviněný J. H. řekl poškozenému. Jestliže obviněný J. H. měl od počátku úmysl nesplnit požadavek vznesený obviněnou M. U. a naopak chtěl dosáhnout toho, aby mu poškozený zaplatil za to, že ho nenapadl, nezbil a nic mu neudělal, pak je logické, že hrozbu, které byl poškozený vystaven, musel prezentovat jako velmi závažnou, nadsazenou a zveličenou.

19. Soudy zdůrazňovaly také to, že obviněná M. U. se na obviněného J. H. s požadavkem, aby poškozenému udělal „bububu“, obrátila z toho důvodu, že obviněný J. H. byl v minulosti pachatelem závažných násilných trestných činů, pro které byl odsouzen k mnohaletým trestům odnětí svobody. Tato okolnost je určitou indicií v tom smyslu, že obviněný J. H. by nemusel mít zábrany v tom, aby někoho fyzicky napadl a případně i vážně zranil, avšak sama neprokazuje, že výlučně to bylo záměrem obviněné M. U. Pokud by se pod zjištění, že obviněný J. H. měl poškozenému udělat „bububu“, zahrnulo i fyzické napadení poškozeného a jeho zranění, pak takový závěr zahrnuje širokou paletu různých i méně vážných zranění, která nedosahují závažnosti těžké újmy na zdraví.

20. Závěr, že zadáním bylo způsobení těžké újmy na zdraví, nelze dovozovat ani z jednání obviněného J. H., jímž měl za pomoci poškozeného předstírat splnění zadání pro případ, že je obviněná M. U. sleduje. Šlo pouze o nevelkou silou vedené dva údery pěstí do zátylku a pokus o úder rukou do břicha. A stejně tak nelze uvedený závěr dovozovat z obsahu telefonického rozhovoru obviněné V. H. se svědkyní P. H. ze dne 2. 12. 2021, kde hovořily o setkání s poškozeným mezi 18. 11. 2021 a 2. 12. 2021 a řešily, zda poškozený měl modřiny či zda kulhal, tedy nikoli zda byl zmrzačen, zda přišel o některý z údů apod. (viz str. 45 rozsudku soudu prvního stupně).

21. Zjištění soudů, že obviněný J. H. měl poškozenému způsobit vážné zranění, pro které by po delší dobu nebyl schopen péče o nezletilého syna, tedy je ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů. Proto je dovolání obviněné M. U. důvodné.

č. 12

22. Ve výroku o vině obviněné E. S. V. přečinem podplacení podle § 332 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku rozhodnými skutkovými zjištěními jsou zjištění, že obviněná E. S. V. prostřednictvím obviněné L. E. slíbila obviněné M. U. částku 3 000 Kč za to, že obviněná M. U. se jako osoba prodávající onemocnění covid-19 bude vydávat za obviněnou E. S. V., podstoupí pod jejím jménem PCR test na infekci SARS-CoV-2 a tím obviněná E. S. V. získá digitální certifikát EU COVID.

23. Tato zjištění nejsou v žádném, natož pak zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů. Soudy ve vztahu k těmto zjištěním provedly dostatečné důkazy, které hodnotily ve shodě s jejich obsahem a při jejichž hodnocení se nedopustily žádné deformace ani jiného vybočení z mezí volného hodnocení důkazů podle § 2 odst. 6 tr. ř. Objektivně bylo zjištěno, že obviněná M. U. podstoupila test s průkazkou zdravotní pojišťovny obviněné E. S. V., za kterou se vydávala. Z výpovědi obviněné M. U. je patrné, že tak učinila poté, co jí to obviněná L. E. nabídla jako možnost přivýdělku až 3 000 Kč a co jí předala kartičku zdravotní pojišťovny obviněné E. S. V. Jediným logicky přijatelným závěrem pak je, že obviněná E. S. V. chtěla tímto způsobem získat digitální certifikát EU COVID a že za to slíbila peněžní odměnu pro obviněnou M. U. Důkazy, jejichž neprovedení obviněná E. S. V. namítala, neměly k uvedeným skutkovým okolnostem takový vztah, aby byly způsobilé zvrátit skutková zjištění soudů. Proto je dovolání obviněné E. S. V. v části napadající skutková zjištění soudů nedůvodné.

K podaným dovoláním z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

24. Podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

25. Obviněná M. U. byla uznána vinnou přípravou zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 20 odst. 1, § 145 odst. 1 tr. zákoníku.

26. Zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví. Podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu (§ 14 odst. 3 tr. zákoníku), mimo jiné v jeho organizování, je přípravou jen tehdy, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a pokud nedošlo k pokusu ani dokonání zvlášť závažného zločinu. Trestný čin těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku

je zvláště závažným zločinem ve smyslu § 14 odst. 3 tr. zákoníku a v § 145 odst. 4 tr. zákoníku je stanoveno, že příprava je trestná. Podle § 122 odst. 2 tr. zákoníku se těžkou újmou na zdraví rozumí jen vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění, přičemž za těchto podmínek je těžkou újmou na zdraví taková porucha zdraví, která je uvedena pod písmeny a) až i).

27. Základní podmínkou výroku o vině přípravou zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 20 odst. 1, § 145 odst. 1 tr. zákoníku tedy je zjištění, že jednání pachatele přípravy směřovalo ke způsobení těžké újmy na zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 tr. zákoníku. Tento zákonný znak byl podle výroku o vině obviněné M. U. naplněn vážným zraněním, které mělo být způsobeno poškozenému M. B. Jak již bylo vysvětleno v předcházející části tohoto usnesení, tento závěr nemá povahu skutkového zjištění, ale je v podstatě jen svévolnou interpretací, kterou soudy spojily se zjištěním, že obviněný J. H. měl poškozenému udělat „bububu“. Toto zjištění je z hlediska hrozícího následku nejasné, neurčité, nekonkrétní a rozhodně z něj nelze vyvozovat, že hrozícím následkem posuzovaného jednání byla těžká újma na zdraví podle § 122 odst. 2 tr. zákoníku. Zmíněné zjištění, pokud by vůbec mělo vyjadřovat nějaký následek, reálně připouští různá zranění, která nejsou těžkou újmou na zdraví podle § 122 odst. 2 tr. zákoníku. V případě, že by šlo o ublížení na zdraví podle § 122 odst. 1 tr. zákoníku a že by posuzované jednání směřovalo k spáchání trestného činu ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku, by příprava trestného činu nepřicházela v úvahu, protože tento trestný čin není zvláště závažným zločinem podle § 14 odst. 3 tr. zákoníku.

28. Pro to, aby skutek, jímž byla obviněná M. U. uznána vinnou, mohl být posouzen jako příprava zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 20 odst. 1, § 145 odst. 1 tr. zákoníku, není ve zjištěném skutku odpovídající podklad. Na tom nic nemění ani fakt, že prokázané jednání obviněné je zavrženíhodné. Dovolání obviněné M. U. je důvodné.

29. Obviněná E. S. V. byla uznána vinnou přečinem podplacení podle § 332 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku.

30. Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo sám nebo prostřednictvím jiného poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek jinému nebo pro jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu. Z tzv. právní věty výroku o vině je patrné, že obviněná E. S. V. byla uznána vinnou tím, že prostřednictvím jiného slíbila úplatek jinému v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu.

31. Trestný čin podplacení podle § 332 tr. zákoníku je jedním z trestných činů, které jsou pod názvem „úplatkářství“ uvedeny v hlavě X, dílu 3 zvláštní části trestního zákoníku. Hlava X zvláštní části trestního zákoníku upravuje „trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných“. V dílu 1 jsou upraveny „trestné činy proti výkonu pravomoci orgánu veřejné moci a úřední osoby“, v dílu 2 jsou upraveny „trestné činy úředních osob“, v dílu 4 jsou upravena „jiná rušení činnosti orgánu veřejné moci“. Již z názvů jednotlivých dílů hlavy X zvláštní části trestního zákoníku vyplývá, že jde o trestné činy buď namířené proti subjektům, které tak či onak vykonávají veřejnou moc či obstarávají záležitosti, na nichž je obecný zájem, anebo jde o trestné činy pachatelů, kteří sami vykonávají veřejnou moc či obstarávají záležitosti, na nichž je obecný zájem.

32. Ustanovení o úplatkářských trestných činech chrání čistotu veřejného života, zejména nestranné a objektivní obstarávání věcí obecného zájmu osobami, které tyto věci obstarávají,

před různými formami korupce. Tou je třeba rozumět jednání, jímž se na určitou osobu v nějakém kvalifikovaném postavení a v souvislosti s činností, kterou v tomto postavení vykonává, působí prostřednictvím majetkového nebo jiného zvýhodnění. Podstatné tedy je, že úplatek ve smyslu trestného činu podplacení podle § 332 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku (stejně jako ve smyslu trestného činu přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku) musí směřovat k osobě, která věci obecného zájmu obstarává. Zákonný znak „v souvislosti s obstaráváním věci obecného zájmu“ je naplněn tím, že úplatek je poskytnut, nabídnut nebo slíben osobě, která obstarává věci obecného zájmu, resp. se na tom podílí, a že úplatek má nějakou spojitost s činností této osoby při obstarávání věci obecného zájmu.

33. Výjimku představuje trestný čin nepřímého úplatkářství, jehož se dopustí

- podle § 333 odst. 1 tr. zákoníku ten, kdo sám nebo prostřednictvím jiného žádá, dá si slíbit nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem nebo prostřednictvím jiného působit na výkon pravomoci úřední osoby, nebo za to, že tak již učinil,

- podle § 333 odst. 2 tr. zákoníku ten, kdo sám nebo prostřednictvím jiného z důvodu uvedeného v odstavci 1 jinému poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek.

34. V ustanovení § 333 tr. zákoníku je trestnost činu konstruována tak, že příjemce úplatku sám nevykonává činnost, která má být ovlivněna, ani se na takové činnosti nepodílí, ale svým vlivem nebo prostřednictvím někoho dalšího působí na osobu, která zmíněnou činnost vykonává nebo se podílí na jejím vykonávání. Ovlivňovanou činností tu není obstarávání věci obecného zájmu v rozsahu vyplývajícím z ustanovení § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku, § 332 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku, ale jen jeho dílčí zúžená výseč, která má povahu výkonu pravomoci úřední osoby. Smyslem ustanovení § 333 tr. zákoníku je jednak postihnout korupční jednání osob, které samy neobstarávají věci obecného zájmu ani se na tom nepodílejí a úplatek přijmou za svůj vliv, a korupční jednání směřující vůči těmto osobám, jednak zúžit dosah tohoto postihu jen na oblast výkonu pravomoci úřední osoby, tedy nikoli na veškeré obstarávání věci obecného zájmu. Pokud by příjemcem úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku a podle § 332 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku měla být i osoba, která neobstarává věci obecného zájmu ani se na tom nepodílí, nemělo by ustanovení § 333 tr. zákoníku o trestném činu nepřímého úplatkářství smysl, protože jednání uvedené v § 333 odst. 1 tr. zákoníku by bylo podřaditelné pod ustanovení § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku a jednání uvedené v § 333 odst. 2 tr. zákoníku by bylo podřaditelné pod ustanovení § 332 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku.

35. Pro uvedený závěr nepřímo svědčí také to, že u trestného činu nepřímého úplatkářství podle § 333 odst. 1 tr. zákoníku ani podle § 333 odst. 2 tr. zákoníku není stanovena žádná okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby. Tím je vyjádřena nižší typová společenská škodlivost trestného činu nepřímého úplatkářství. Naproti tomu u trestných činů přijetí úplatku podle § 331 tr. zákoníku a podplacení podle § 332 tr. zákoníku jsou stanoveny okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. Evidentně to souvisí s tím, že účelem těchto ustanovení je ochrana veřejného života před korupčním jednáním osob, které obstarávají věci obecného zájmu nebo se na tom podílejí, a před korupčním jednáním směřujícím vůči těmto osobám. Zároveň to vyjadřuje vyšší typovou společenskou škodlivost těchto forem korupčního jednání.

36. V posuzované věci byla částka 3 000 Kč nabídnuta obviněné M. U. Ta ale žádné věci obecného zájmu neobstarávala, a to ani v postavení osoby, která se nechala testovat na přítomnost infekce SARS-CoV-2 a chtěla touto cestou při pozitivním výsledku testu získat digitální certifikát EU COVID z důvodu prodělané nemoci covid-19. Nic na tom nemění okolnost, že se při tom vydávala za obviněnou E. S. V., že vystupovala pod jejím jménem a že chtěla certifikát získat pro ni. Tím, kdo v daném kontextu obstarával věci obecného zájmu, byly osoby činné v příslušném zdravotnickém zařízení při provádění testu, resp. i osoby činné při vydávání certifikátu. O trestný čin podplacení podle § 332 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku by šlo jen za předpokladu, že by slíbená částka 3 000 Kč byla určena pro některou z těchto osob. Nic takového ovšem nebylo zjištěno, naopak příjemcem slíbené částky byla podle zjištění soudů obviněná M. U., která ji měla obdržet za své vlastní protiprávní jednání. Lze jen poznamenat, že toto jednání mohlo být přestupkem proti pořádku ve státní správě podle § 2 odst. 2 písm. b) zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, jehož se dopustí fyzická osoba tím, že úmyslně uvede nesprávný nebo neúplný údaj správnímu orgánu anebo mu požadovaný údaj zatají za účelem získání neoprávněné výhody. Správním orgánem tu bylo Ministerstvo zdravotnictví, které vydávalo digitální certifikáty EU COVID a vůči kterému směřovaly nepravdivé údaje o osobě, jíž měl být certifikát vydán.

37. Vztah obviněné M. U. k obstarávání věcí obecného zájmu soudy vyvozovaly z úvah, v nichž poukazovaly na závažnost situace vyvolané epidemií nemoci covid-19, na důležitost testování, na význam digitálního certifikátu EU COVID a výhody, jichž se dostávalo jeho držiteli, apod. Tyto úvahy jsou irelevantní, neboť nic nemění na tom, že obviněná M. U. v postavení osoby, která se nechala testovat, sama nijak neobstarávala věci obecného zájmu. Ostatně sám Obvodní soud pro Prahu 9 v odůvodnění rozsudku (v odst. 73 na str. 70) konstatoval, že „slib úplatku vyjadřuje závazek úplatek poskytnout, jestliže v souvislosti s obstaráváním věci obecného zájmu bude osobou, jíž je slib úplatku dán a která takovou věc obstarává, požadavku pachatele vyhověno“. Obvodní soud pro Prahu 9 tím výslovně vyjádřil podmínku, že slíbený úplatek musí směřovat k osobě obstarávající věci obecného zájmu, avšak rozhodl v rozporu s touto zásadou, pokud obviněnou M. U. považoval za osobu, která v dané situaci obstarávala věci obecného zájmu. Peněžní částka, která jí byla slíbena za to, že podstoupí test pod jménem jiné osoby, neměla povahu úplatku ve smyslu § 332 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku (ani ve smyslu § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku).

38. Ze skutečnosti, že v zásadě každé porušení zákonné povinnosti je v určitém smyslu v rozporu s obecným zájmem, nelze dovozovat, že každé plnění povinností nebo výkon práv je obstaráváním věci obecného zájmu ve smyslu § 331 a násl. tr. zákoníku. Souvislost s obstaráváním věci obecného zájmu nevyplývá ani z toho, že k protiprávnímu jednání dojde za úplatu, a to ani tehdy, když k němu dojde v mimořádné situaci ve společnosti, například v době pandemie. Úplata přijatá za protiprávní jednání není bez dalšího úplatkem ve smyslu § 331 a násl. tr. zákoníku. To platí i tehdy, jestliže protiprávním jednáním, za které byla nebo měla být poskytnuta úplata, byla vylákána neoprávněná výhoda od osoby obstarávající věci obecného zájmu, například podvodně získána listina osvědčující určitou skutečnost.

39. Skutek, jímž byla obviněná E. S. V. uznána vinnou, byl jako přečin podplacení podle § 332 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku posouzen v rozporu se zákonem pro nedostatek zákonných znaků „úplatek“ a „v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu“. Napadený rozsudek Městského soudu v Praze ve výroku o vině obviněné tímto trestným činem je rozhodnutím,

keré spočívá na nesprávném právním posouzení skutku ve smyslu § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Dovolání obviněné E. S. V. je z hlediska tohoto ustanovení důvodné.

IV. Závěrečné shrnutí

40. Z důvodů, které byly vyloženy v předcházejících částech toho usnesení, Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněné M. U. zrušil ohledně této obviněné napadený rozsudek Městského soudu v Praze jednak v části, v níž byl v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 9 ponechán nedotčen výrok o vině přípravou zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 20 odst. 1, § 145 odst. 1 tr. zákoníku, jednak ve výroku o trestu, a zrušil i rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ve výroku o vině přípravou zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 20 odst. 1, § 145 odst. 1 tr. zákoníku. Nedotčen zůstal výrok, jímž Městský soud v Praze ohledně obviněné M. U. zrušil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ve výroku o vině oběma zločiny šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 odst. 1, odst. 2 písm. b), c) tr. zákoníku a přečinem přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku a ve výroku o trestu. Nedotčen zůstal také výrok, jímž Městský soud v Praze zprostil obviněnou M. U. obžaloby pro zločin šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 odst. 1, odst. 2 písm. b), c) tr. zákoníku.

41. Z podnětu dovolání obviněné E. S. V. Nejvyšší soud ohledně této obviněné zrušil napadený rozsudek Městského soudu v Praze a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 jako součást řízení předcházející napadenému rozsudku, a to v celém rozsahu týkajícím se této obviněné. Zrušen tedy byl i výrok, jímž bylo odvolání obviněné E. S. V. zamítnuto, neboť tímto výrokem neměl Městský soud v Praze vůbec rozhodovat. Jestliže Městský soud v Praze z podnětu odvolání obviněné zrušil ohledně ní rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 a nově v její věci meritorně rozhodl, pak nepřicházelo v úvahu, aby současně její odvolání zamítl. Odvolání lze zamítnout pouze za situace, kdy z jeho podnětu odvolací soud do rozsudku soudu prvního stupně nijak nezasahuje.

42. Důvod, z něhož Nejvyšší soud rozhodl ve prospěch obviněné M. U. (nedostatek zákonného znaku „těžká újma na zdraví“), prospívá také obviněné V. H., která nepodala dovolání. Proto Nejvyšší soud ohledně obviněné V. H. zrušil napadený rozsudek Městského soudu v Praze jednak v části, v níž byl v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 9 ponechán nedotčen výrok o vině přípravou zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 20 odst. 1, § 145 odst. 1 tr. zákoníku, a jednak ve výroku o trestu a zrušil také rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ve výroku o vině přípravou zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 20 odst. 1, § 145 odst. 1 tr. zákoníku.

43. Důvod, z něhož Nejvyšší soud rozhodl ve prospěch obviněné E. S. V. (nedostatek zákonných znaků „úplatek“ a „v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu“), prospívá také obviněné M. U., která nepodala dovolání proti výroku o vině přečinem přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku, a obviněné L. E., která nepodala dovolání vůbec. Proto Nejvyšší soud ohledně obviněné M. U. zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ve výroku o vině přečinem přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku a ohledně obviněné L. E. zrušil v celém rozsahu rozsudek Městského soudu v Praze a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9.

44. Po zrušení napadeného rozsudku Městského soudu v Praze a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 9 ve vymezených částech Nejvyšší soud zrušil také všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která zrušením uvedených částí obou rozsudků pozbyla podkladu.

45. Nejvyšší soud přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 9, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Při tom se Obvodní soud pro Prahu 9 bude řídit právními názory, které v tomto usnesení vyslovil Nejvyšší soud (§ 265s odst. 1 tr. ř.).

46. Vzhledem k výraznému časovému odstupu od vyhlášení napadeného rozsudku, k němuž došlo dne 10. 10. 2023, pokládá Nejvyšší soud za nutné konstatovat, že věc mu byla s dovoláními obviněných předložena dne 17. 5. 2024. V řízení před Nejvyšším soudem tedy nedošlo k průtahům.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

č. 8

Společné jmění manželů lze v režimu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, vypořádat i nařízením prodeje společné věci a rozdělením výtěžku jejího zpeněžení.

Společné jmění manželů

§ 712 o. z., § 1147 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2024, sp. zn. [22 Cdo 925/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:22.CDO.925.2023.1

č. 8

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 10. 2022, sp. zn. 16 Co 231/2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud ve Frýdku-Místku (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 24. 5. 2021, č. j. 16 C 176/2018-226, vypořádal společné jmění účastníků (dále též jen „SJM“) tak, že nařídil prodej budovy č. p. 1, rodinný dům, nacházející se na pozemku parc. č. 2, v k. ú. F. (dále jen „rodinný dům“) s tím, že výtěžek z prodeje bude rozdělen rovným dílem mezi účastníky (výrok I), a dále nařídil prodej podílu účastníků řízení o velikosti 1/2 na pozemku parc. č. 3, v k. ú. F. (dále jen „podíl na lesním pozemku“) s tím, že výtěžek z prodeje bude rozdělen rovným dílem mezi účastníky (výrok II). Dále rozhodl o nákladech řízení (výrok III).

2. Soud prvního stupně o způsobu vypořádání zaniklého společného jmění účastníků rozhodoval – ve smyslu § 712 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“) – na základě § 1147 o. z.

3. Dospěl k závěru, že rozdělení rodinného domu není dobře možné a vyloučil rovněž možnost jeho přikázání do podílového spoluvlastnictví účastníků, a to zejména z důvodu silně narušených vztahů mezi účastníky řízení jakožto bývalými manžely, a současně proto, že předmětný rodinný dům zahrnuje celkem tři bytové jednotky o dispozici 3+1, které tudíž nelze vhodně rozdělit na dvě stejné části. Ohledně možnosti přikázání rodinného domu do výlučného vlastnictví některého z účastníků soud prvního stupně uzavřel, že ani tento způsob vypořádání není v dané věci možný, a to s ohledem na nedostatečnou solventnost účastníků; ani jeden z účastníků totiž nemá k dispozici dostatečné finanční prostředky k vyplacení vypořádacího podílu druhému z účastníků. S ohledem na to, že tedy nebylo možné vypořádat zaniklé společné jmění účastníků žádným z uvedených způsobů, nařídil soud prvního stupně prodej rodinného domu s rozdělením výtěžku rovným dílem mezi účastníky. Shodně pak rozhodl i o způsobu vypořádání podílu účastníků na lesním pozemku, u něhož navíc oba účastníci uvedli, že o předmětnou nemovitost zájem nemají a požadují její vypořádání nařízením prodeje s rozdělením výtěžku.

4. Soud prvního stupně v odůvodnění svého rozhodnutí rovněž uvedl, že si je vědom ustálené rozhodovací praxe ve vztahu k nemožnosti vypořádání zaniklého společného jmění manželů nařízením prodeje věci a rozdělením výtěžku, nicméně tato rozhodovací praxe byla přijata ještě v poměrech zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, (dále též jen „obč. zák.“), který neobsahoval přímý odkaz na použití ustanovení o podílovém spoluvlastnictví jako je tomu v případě „aktuální právní úpravy“. S ohledem na to, že k zániku společného jmění účastníků došlo již za účinnosti „nové právní úpravy“, soud prvního stupně vycházel právě z § 712 o. z., na základě kterého mu zákon umožňuje společné jmění účastníků vypořádat i nařízením prodeje nemovitostí, a to podle § 1147 o. z. týkajícího se způsobů vypořádání podílového spoluvlastnictví.

5. K odvolání žalovaného Krajský soud v Ostravě (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 5. 10. 2022, č. j. 16 Co 231/2021-308, rozsudek soudu prvního stupně změnil pouze tak, že nařídil prodej rodinného domu specifikovaného ve výroku I rozsudku soudu prvního stupně, a to včetně příslušenství tvořeného zejména budovou bez č. p., garáž, nezapsanou v katastru nemovitostí, nacházející se na pozemku parc. č. 2, v k. ú. F., a dále nařídil prodej podílu účastníků na lesním pozemku specifikovaném ve výroku II rozsudku soudu prvního stupně, s tím, že výtěžek z prodeje bude v obou případech rozdělen rovným dílem mezi účastníky (výrok I). Dále rozhodl o nákladech řízení před soudem prvního stupně (výrok II) a o nákladech odvolacího řízení (výrok III).

6. Odvolací soud se ohledně způsobu vypořádání rodinného domu ztotožnil se závěry soudu prvního stupně, že v projednávané věci nepřipadá v úvahu rozdělení rodinného domu ani jeho přikázání do výlučného vlastnictví některého z účastníků, což ostatně nebylo v rámci řízení před odvolacím soudem zpochybňováno ani samotnými účastníky. Ztotožnil se i se závěrem soudu prvního stupně o neúčelnosti vypořádání rodinného domu jeho přikázáním do podílového spoluvlastnictví obou účastníků, a to s ohledem na zcela rozvrácené vztahy mezi účastníky. Zohlednil postoj žalobkyně, podle kterého v případě přikázání rodinného domu do podílového spoluvlastnictví účastníků by ihned zahájila řízení o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví. Ve shodě se soudem prvního stupně – i přes nesouhlas žalovaného s tímto způsobem vypořádání – proto odvolací soud uzavřel, že jediným možným způsobem vypořádání je prodej rodinného domu s rozdělením výtěžku. K tomuto závěru dospěl i přesto, že rodinný dům a pozemek, na němž se tento dům nachází, i k němu přilehlá zahrada, mají odlišného vlastníka (rodinný dům mají ve společném jmění manželů účastníci řízení, zatímco předmětné pozemky vlastní v podílovém spoluvlastnictví pouze žalobkyně a dcera účastníků; původně je vlastnili účastníci řízení rovněž v podílovém spoluvlastnictví), přičemž tento rozdílný vlastnický režim může mít nepříznivý vliv na výši výtěžku za předpokladu, že při prodeji předmětných nemovitostí nedojde ke společnému postupu s dcerou účastníků. Při rozhodování o způsobu vypořádání odvolací soud proto zohlednil i skutečnost, že to byl právě žalovaný, kdo svůj podíl na předmětných pozemcích převedl na dceru účastníků krátce před zahájením rozvodového řízení ve snaze ztížit možnost budoucího vypořádání společného jmění.

7. Ve shodě se soudem prvního stupně uvedl, že oproti ustálené rozhodovací praxi vztahující se k zákonu č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, jež zastávala k vypořádání společného jmění manželů nařízením prodeje věci zamítavý postoj, je v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, podle převažujících názorů právní doktríny i judikatorní praxe prodej věci

a rozdělení výtěžku dalším přípustným způsobem vypořádání společného jmění manželů, a to na základě § 712 o. z., jenž dává možnost obdobného užití ustanovení o spoluvlastnictví, a to včetně § 1147 o. z.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, ve kterém namítl, že soudy obou stupňů nesprávně posoudily otázku možnosti vypořádání společného jmění manželů, neboť připustily způsob vypořádání společného jmění nařízením prodeje nemovitosti a rozdělením výtěžku mezi účastníky, navíc za situace, v níž jeden z manželů má nadále o vlastnictví předmětné nemovitosti zájem a příkazání předmětné nemovitosti do podílového spoluvlastnictví účastníků podle žalovaného nic nebránilo. Soudy nesprávně vycházely z § 712 o. z. a na základě toho z § 1147 o. z., v důsledku čehož připustily možnost vypořádání společného jmění účastníků prodejem rodinného domu v dražbě, přičemž odkazovaly rovněž na rozhodovací praxi týkající se vypořádání podílového spoluvlastnictví, která má být bez dalšího použitelná i pro vypořádání zaniklého společného jmění. Žalovaný nesouhlasil s tím, že by (ani v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník) bylo možné vypořádat zaniklé společné jmění nařízením prodeje věci v dražbě, neboť ačkoliv by došlo k vydání pravomocného rozhodnutí o vypořádání zaniklého společného jmění, nebyl by ani poté majetek mezi bývalými manžely reálně vypořádán, přičemž samotné vypořádání by bylo odloženo na dobu neurčitou do doby, než by případně (pokud vůbec) došlo k samotnému prodeji. Právní stav, v němž ani po pravomocném rozhodnutí soudu o vypořádání společného jmění by toto společné jmění ve skutečnosti vypořádáno nebylo, však zákon nepředpokládá. Rozhodnutí soudu by navíc nebylo způsobilé vyvolat změnu zápisu v katastru nemovitostí. Také by nebylo zřejmé, v jakém režimu se takto vypořádaný majetek nachází do doby, než bude prodej uskutečněn, což by mohlo mít praktické dopady např. v případě úmrtí jednoho z bývalých manželů či zahájení insolvenčního řízení apod. Obdobné užití § 712 o. z. podle žalovaného automaticky neznamená, že by pro vypořádání společného jmění manželů bylo možné použít všechny způsoby vypořádání, jaké zákon stanoví v případě podílového spoluvlastnictví, a to včetně prodeje věci v dražbě. Soud prvního stupně ani soud odvolací přitom neodkazují na jakoukoliv judikatorní praxi či odbornou literaturu, podle které by byla taková možnost vypořádání zaniklého společného jmění přípustná, přičemž žalovaný neměl za to, že by se právní úprava zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, od právní úpravy zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nějak zásadně odlišovala a rozhodovací praxi v poměrech zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, která tento způsob vypořádání společného jmění vylučovala, považuje za použitelnou i za účinnosti současné právní úpravy. Žalovanému současně nebylo známo, že by Nejvyšší soud otázku možnosti vypořádání společného jmění manželů nařízením prodeje v dražbě za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, posuzoval a stanovil případná kritéria, za kterých může soud k takovému postupu přistoupit. Tuto otázku proto v dovolání předložil jako v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud neřešenou. Navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

9. Žalovaný navrhl rovněž odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí odvolacího soudu, neboť v případě, že by došlo k výkonu rozhodnutí odvolacího soudu a předmětný rodinný dům

byl prodán, zaniklo by žalovanému právo tento dům (který navíc užívá spolu se svou dlouhodobě nemocnou invalidní dcerou) užívat a byl by nucen se z něj vystěhovat.

10. Žalobkyně se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

11. Podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, (dále jen „o. s. ř.“) není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

12. Dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden (§ 242 odst. 1 o. s. ř.). Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihledne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

13. Jelikož k zániku společného jmění účastníků došlo po 1. 1. 2014, projednal dovolací soud dovolání žalovaného a rozhodl o něm podle příslušných ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – [viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. [22 Cdo 6109/2017](#), uveřejněný pod č. 63/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a dostupný též (stejně jako všechna další citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu) na www.nsoud.cz].

14. Žalovaný v dovolání předkládá otázku, zda lze v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, vypořádat společné jmění manželů nařízením prodeje věci.

15. S ohledem na to, že na řešení této otázky je napadené rozhodnutí odvolacího soudu založeno, žalovaný závěry formulované dovolacím soudem napadá a uvedená právní otázka dosud nebyla v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu vyřešena, je dovolání pro její řešení ve smyslu § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Dovolání není důvodné.

17. Podle § 740 o. z. nedohodnou-li se manželé o vypořádání, může každý z nich navrhnout, aby rozhodl soud. O vypořádání rozhoduje soud podle stavu, kdy nastaly účinky zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění.

18. Podle § 712 o. z. není-li v této části zákona stanoveno jinak, použijí se pro společné jmění obdobně ustanovení tohoto zákona o společnosti, popřípadě ustanovení o spoluvlastnictví.

19. Podle § 1147 o. z. není-li rozdělení společné věci dobře možné, přikáže ji soud za přiměřenou náhradu jednomu nebo více spoluvlastníkům. Nechce-li věc žádný ze spoluvlastníků, nařídí soud prodej věci ve veřejné dražbě; v odůvodněném případě může soud rozhodnout, že věc bude dražena jen mezi spoluvlastníky.

20. Smyslem úpravy § 712 o. z. je zakotvení obecné podpůrné aplikovatelnosti ustanovení o společnosti (§ 2716 a násl. o. z.), popřípadě o spoluvlastnictví (§ 1115 a násl. o. z.), a to všude tam, kde právní řád nestanoví zvláštní pravidla o společném jmění manželů. Ačkoli sice z dikce § 712 o. z. plyne, že se má subsidiarita použít tehdy, když není stanoveno jinak pouze ve druhé části zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, je třeba toto ustanovení v širším kontextu chápat tak, že stanoví-li právní řád na kterémkoliv místě (tj. nejen ve druhé části o. z., ale i v jeho jiné části, nebo ve zcela jiném zákoně) zvláštní pravidla o společném jmění manželů, pak se tato pravidla musí na základě pravidla *lex specialis derogat legi generali* upřednostnit před obecnou úpravou společnosti nebo spoluvlastnictví, která se má použít jen subsidiárně [k tomu srovnej Melzer, F, Tégl, P. § 712. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 354, shodně též Králík, M. § 712 (Užití ustanovení občanského zákoníku o společnosti a spoluvlastnictví na poměry SJM). In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 3]. Odkaz na úpravu spoluvlastnictví pak směřuje nejen na úpravu podílového spoluvlastnictví (§ 1115 a násl. o. z.), nýbrž i na úpravu bytového spoluvlastnictví (§ 1158 a násl. o. z.), přídatného spoluvlastnictví (§ 1223 a násl. o. z.) a na zvláštní ustanovení o společenství jmění (§ 1236 a násl. o. z.) – [viz Melzer, F, Tégl, P. § 712. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 355, shodně též Králík, M. § 712 (Užití ustanovení občanského zákoníku o společnosti a spoluvlastnictví na poměry SJM). In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 5].

21. Subsidiární použitelnost je založena na principu obdobného použití, který představuje užší vazbu na právní úpravu, na kterou norma odkazuje, než je tomu u přiměřeného použití, se kterým nicméně právní úprava společného jmění také výslovně počítá (§ 736 odst. 1 o. z.), a to pro období od zrušení, zúžení nebo zániku společného jmění do doby jeho vypořádání [Králík, M. § 712 (Užití ustanovení občanského zákoníku o společnosti a spoluvlastnictví na poměry SJM). In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 6].

22. Podpůrná úprava o spoluvlastnictví však neznamená, že by na aktiva SJM mělo být nahlíženo jako na podílové spoluvlastnictví. Nedílný (bezpodílový) charakter SJM je obsahem zvláštní úpravy části druhé zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, která se jako *lex specialis* prosadí vůči úpravě podílového spoluvlastnictví. Aplikace ustanovení o spoluvlastnictví je tak možná jen potud, pokud jsou tato ustanovení slučitelná s nedílnou povahou SJM (Melzer, F, Tégl, P. § 712. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 355).

23. V praxi by tedy mělo jít především o to, aby se při aplikaci § 712 o. z. respektoval bezpodílový charakter SJM a při subsidiárním použití ustanovení o společnosti, případně

(podílového) spoluvlastnictví, se zvažovala nejenom existence odpovídajícího ustanovení v části o společnosti nebo o spoluvlastnictví, ale také jeho smysl a účel, který musí být v souladu se smyslem a účelem právní úpravy společného jmění tak, aby byla respektována především jeho nedílná povaha. Zde může jít často o složité zvažování podpůrného použití jiných zákonných ustanovení tam, kde výslovnou úpravu normy společného jmění manželů neobsahují, a to zejména s přihlédnutím k dosavadnímu přístupu soudní praxe, který SJM a ostatní právní instituty výrazně odděloval, což bylo zřetelné zejména u vztahu SJM a podílového spoluvlastnictví, kde soudní praxe zastávala názor o zásadní odlišnosti obou institutů vzhledem k jejich odlišnému charakteru danému bezpodílovou povahou u SJM a podílovou povahou u spoluvlastnictví [k tomu srovnej Králík, M. § 712 (Užití ustanovení občanského zákoníku o společnosti a spoluvlastnictví na poměry SJM). In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 2].

č. 8

24. Soudní praxe za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, nepřijala koncept použitelnosti právní úpravy podílového spoluvlastnictví do poměrů společného jmění manželů, a to ani tam, kde to zejména řízení o vypořádání SJM z praktických důvodů vyžadovala – např. právě při úvaze o způsobu vypořádání SJM nařízením prodeje a rozdělením výtěžku (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. [22 Cdo 1399/2004](#), uveřejněný rovněž v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck pod č. C 3 096, který uváděly i nalézací soudy v projednávané věci).

25. Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, zastávala názor, že vypořádání SJM nařízením prodeje a rozdělením výtěžku možné není, a to z důvodu značné odlišnosti obou institutů, neboť v případě podílového spoluvlastnictví každému ze spoluvlastníků náleží jen jeho podíl, avšak v případě společného jmění manželů (dříve bezpodílového spoluvlastnictví manželů) každému z manželů náleží celá věc, byť spolu s druhým manželem. Z toho vyplývá, že vypořádáním společného jmění příkazáním nemovitosti do vlastnictví jednomu z manželů se tomuto manželovi nedostává nic (více), než co by mu již dříve nenáleželo. Současně, pokud soud rozhoduje o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, pak teprve právní mocí takového rozhodnutí dochází současně k zániku tohoto vztahu a jeho vypořádání, a pokud soud nařídí jako způsob vypořádání prodej věci a rozdělení výtěžku a k prodeji (tudíž ani k vypořádání) následně nedojde, pak spoluvlastnictví nadále trvá (k tomu srovnej výňatek ze zprávy občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu SSR, uveřejněný pod [R 54/1973](#) Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek). Oproti tomu společné jmění manželů zaniká již se zánikem manželství, případně může být soudem za trvání manželství zúženo, a je-li podán návrh na vypořádání SJM podle § 150 odst. 3 obč. zák., soud vypořádává již zaniklý spoluvlastnický vztah a jelikož se jedná o ustanovení kogentní povahy, vyplývá soudu ze zákona povinnost takový vztah vypořádat. Není proto možné, aby soud vypořádal SJM tak, že nařídí prodej nemovitostí, u něhož nelze vyloučit, že nebude realizován, tedy že nemovitosti nebudou prodány, a tudíž nebude ani výtěžek, který lze mezi účastníky rozdělit. V takovém případě by k vypořádání SJM soudem nedošlo a takový stav zákon nepředpokládá, přičemž nelze uvažovat ani o tom, že by nemovitosti v případě, že by se nepodařilo je prodat, přešly do podílového spoluvlastnictví účastníků podle § 149 odst. 4 obč. zák., neboť uvedená domněnka se vztahuje jen na případy, v nichž k vypořádání SJM nedošlo dohodou ani rozhodnutím soudu. Tento závěr se opíral o výslovnou akceptaci názoru vysloveného v dobové literatuře (Sekaninová, E., Říhová, L.

K možnosti vypořádání zaniklého bezpodílového spoluvlastnictví nařízením prodeje, popř. reálným rozdělením věci, Socialistická zákonnost, 1988, č. 8, s. 455), podle kterého „smyslem řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví soudem není, aby se účastníci zbavovali vlastnictví k věcem, jež nadále vlastniti nechtějí. Protože každý z bezpodílových spoluvlastníků byl za trvání spoluvlastnictví vlastníkem celé věci, nelze nařít při vypořádání soudním rozhodnutím prodej věci, kterou žádný z bývalých spoluvlastníků nechce“ (k tomu srovnej již výše uvedený rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. [22 Cdo 1399/2004](#); shodně na nemožnost vypořádání společného jmění nařízením prodeje a rozdělením výtěžku za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, nahlížel Nejvyšší soud dále např. v rozsudku ze dne 7. 7. 2015, sp. zn. [22 Cdo 538/2015](#), na který odkazoval rovněž soud prvního stupně).

26. Zásadní odlišností právní úpravy společného jmění manželů v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, a v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, je však výše citované ustanovení § 712 o. z. umožňující subsidiární použití právní úpravy (podílového) spoluvlastnictví do poměrů SJM – a to včetně způsobů vypořádání podílového spoluvlastnictví ve smyslu § 1147 o. z. – za předpokladu, že to smysl a účel právní úpravy umožňuje a současně bude respektován bezpodílový charakter SJM. Obdoba ustanovení § 712 o. z. přitom v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, obsažena nebyla. V poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, je proto třeba o subsidiárním použití ustanovení o podílovém spoluvlastnictví ve smyslu § 712 o. z. naopak uvažovat, a to zejména právě při volbě způsobů vypořádání společného jmění, neboť v soudní praxi ve vazbě na SJM zdaleka nejvíce převažují právě spory o vypořádání SJM [Králík, M. § 712 (Užití ustanovení občanského zákoníku o společnosti a spoluvlastnictví na poměry SJM). In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 4].

27. Soudní praxe se zatím kladně vyslovila obecně k možnosti podpůrné aplikace způsobů vypořádání SJM podle úpravy způsobů vypořádání podílového spoluvlastnictví.

28. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 22. 9. 2020, sp. zn. [22 Cdo 2068/2019](#), uvedl, že „úprava vypořádání SJM obsažená v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, se co do základních hmotněprávních souvislostí zásadně neliší od úpravy zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Nevyplyvají z ní výslovně (stejně jako v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník) žádné konkrétní způsoby vypořádání SJM. Pouze podpůrně lze uvažovat o aplikaci způsobů vypořádání podle úpravy podílového spoluvlastnictví (§ 712 o. z.). Lze proto připustit, stejně jako za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, způsob vypořádání příkázáním majetkových hodnot do výlučného vlastnictví některému z bývalých manželů, ale i příkázáním oběma manželům společně. To ostatně při subsidiární použitelnosti úpravy vypořádání podílového spoluvlastnictví výslovně připouští i § 1147 o. z.“.

29. Nejvyšší soud tedy ve výše citovaném rozhodnutí – byť v poměrech v něm souzené věci v kontextu příkázání majetkové hodnoty do výlučného vlastnictví jednoho z manželů – výslovně potvrdil obecnou možnost subsidiárního použití § 1147 o. z. na základě § 712 o. z. Na toto východisko Nejvyšší soud následně navázal i ve svých dalších rozhodnutích (např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2021, sp. zn. [22 Cdo 2695/2021](#), anebo v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. [22 Cdo 753/2020](#)).

30. Lze tedy uzavřít, že subsidiární použití § 1147 o. z., jenž stanoví způsoby vypořádání podílového spoluvlastnictví, v poměrech SJM možné je. V praxi však současně vystává otázka, zda je možné použití všech v tomto ustanovení uvedených způsobů vypořádání, a to včetně vypořádání nařízením prodeje věci ve veřejné dražbě, kterou judikatura přijatá v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dosud výslovně neřešila.

31. Přestože dosavadní rozhodovací praxe dovolacího soudu přijatá ještě v poměrech zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, zastávala k tomuto způsobu vypořádání společného jmění negativní postoj (srovnej výše citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. [22 Cdo 1399/2004](#), a další na něj navazující rozhodnutí), odborná literatura se v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jednoznačně přiklání k závěru, že prodej věci a rozdělení výtěžku je dalším z možných způsobů vypořádání SJM (Melzer, F, Tégl, P. § 740 In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 599-601.; Králík, M. § 740 (Vypořádání SJM rozhodnutím soudu). In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 14.; Psutka, J. § 740 (Vypořádání rozhodnutím soudu). In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 333).

32. Závěry starší rozhodovací praxe nelze proto – zejména s ohledem na výslovné zakotvení subsidiární aplikovatelnosti ustanovení o spoluvlastnictví do poměrů SJM podle § 712 o. z., jehož obdoba v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, obsažena nebyla – považovat za nadále plně použitelné.

33. Předně je totiž třeba poznamenat, že pokud současná právní úprava v § 712 o. z. výslovně odkazuje na právní úpravu spoluvlastnictví, která zahrnuje i způsoby vypořádání podílového spoluvlastnictví stanovené v § 1147 o. z., odkazuje i na vypořádání prodejem věci a rozdělením výtěžku. Tento způsob vypořádání v poměrech SJM současně zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, na žádném místě výslovně nevylučuje, přičemž tato možnost není ani v rozporu s vlastním účelem vypořádání SJM, respektive jeho použití není nijak vyloučeno bezpodílovým charakterem SJM, neboť účelem vypořádání společného jmění (podobně jako v případě podílového spoluvlastnictví) jistě není nutit (bývalé) manžele do vlastnictví či spoluvlastnictví věcí, které tvořily jejich společné jmění (k tomu srovnej Melzer, F, Tégl, P. § 740. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 600). Tento způsob vypořádání je proto třeba připustit jako další možnost, která má vést v řízeních o vypořádání SJM ke spravedlivému uspořádání právních poměrů bývalých manželů [s odkazem na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. [22 Cdo 1137/2012](#) či ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. [22 Cdo 1096/2011](#) – srovnej Králík, M. § 740 (Vypořádání rozhodnutím soudu). In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 14].

34. Zejména by nedávalo dobrý smysl bránit možnosti vypořádání společného jmění prodejem věci s rozdělením výtěžku v případě, že takový způsob vypořádání požadují sami účastníci coby bývalí manželé. Takový přístup by vedl pouze ke vzniku vyšších transakčních nákladů, pokud by manželé v řízení o vypořádání SJM mohli dosáhnout pouze založení podílového spoluvlastnictví a nikoliv přímo nařízením prodeje společné věci, aby pak následně obratem podali žalobu na zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, jejímž prostřednictvím již

nařízení prodeje dosáhnout lze, neboť např. ani jeden z nich o společnou věc nemá zájem, případně nedisponuje dostatečnými prostředky na vyplacení druhého z manželů, aby mohla být věc přikázána do jeho výlučného vlastnictví [k tomu srovnej zejména Melzer, F, Tégl, P. § 740. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 600; shodně též Psutka, J. Společné jmění manželů. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 235, nebo Psutka, J. § 740 (Vypořádání rozhodnutím soudu). In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 333].

35. Zvolit takový způsob vypořádání nicméně soudu nebrání ani skutečnost, že s tímto řešením některý z manželů (případně oba) nesouhlasí, neboť soud v řízení o vypořádání SJM není s ohledem na § 153 odst. 2 o. s. ř. vázán návrhy účastníků řízení na způsob vypořádání jednotlivých položek tvořící SJM [k tomu srovnej též stanovisko občanskoprávního kolegia bývalého Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 2. 1972, sp. zn. [Cpi 86/71](#) (uveřejněné pod č. 42/1972 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek) či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. [22 Cdo 2103/2016](#)]. Z nesouhlasu některého z manželů s tímto způsobem vypořádání přitom nelze *a priori* dovozovat rozpor s účelem institutu vypořádání SJM, neboť např. i přikázání věci do výlučného vlastnictví jednoho z manželů proti vůli druhého společně s uložením kompenzační povinnosti vůči druhému z manželů je přípustné, přičemž pouze způsobem, jakým se zde postupuje jen vůči jednomu z manželů, by se v případě prodeje věci v dražbě s rozdělením výtěžku postupovalo vůči oběma, přičemž oba manželé pozbudou své vlastnictví s tím, že mají právo na peněžní kompenzaci ve formě podílu na výtěžku z prodeje (viz Melzer, F, Tégl, P. § 740. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 600).

36. V některých případech, které v praxi mohou být časté, by nevyužití tohoto způsobu vypořádání dokonce bránilo naplnění účelu vypořádání SJM. Typickým příkladem může být situace, v níž mají manželé ve společném jmění např. pouze jednu velmi hodnotnou věc (typicky nemovitost), přičemž ani jeden z nich nemá dostatek finančních prostředků na vyplacení druhého z manželů (a případně další vypořádávané položky společného jmění hodnotu podílu na nemovitosti nedorovnají), a současně jsou jejich vzájemné vztahy po rozvodu natolik narušené, že nelze předpokládat rozumnou domluvu ohledně správy společné věci, pročež je vyloučeno přikázání dané nemovitosti do jejich podílového spoluvlastnictví (či její rozdělení na bytové jednotky, pokud by to bylo možné), anebo by to pouze zapříčinilo okamžité zahájení dalšího sporu o zrušení a vypořádání tohoto podílového spoluvlastnictví. V tomto ohledu jsou názory odborné praxe za jedno v tom, že zpeněžení věci a rozdělení výtěžku v takových případech rozhodně není v rozporu se smyslem úpravy vypořádání SJM, ba je dokonce pro tyto situace vhodným a žádoucím řešením [k tomu srovnej např. Melzer, F, Tégl, P. § 740. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 600; dále Psutka, J. Společné jmění manželů. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 235; nebo Psutka, J. § 740 (Vypořádání rozhodnutím soudu). In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 333].

37. Při řešení dovoláním otevřené otázky nelze také přehlédnout společenský a právní vývoj, ke kterému od 90. let 20. století došlo. Předmětem řízení o vypořádání společného jmění manželů se staly mnohem vyšší hodnoty, než tomu bylo ve sporech o vypořádání

bezpodílového spoluvlastnictví manželů ve zcela jiných cenových a hodnotových relacích a také s mnohem vyššími částkami odpovídajícími přiměřené náhradě coby kompenzací poskytované manželovi, kterému nebyly věci do jeho výlučného vlastnictví přikázány. Taktéž rozsah součástí společného jmění manželů se výrazně kvalitativně i kvantitativně proměnil (vypořádání obchodních podílů, cenných papírů, členských podílů v družstvech apod.), a soudní praxe se stále častěji setkávala s případy, v nichž žádný z manželů některou z významných součástí společného jmění přikázat do svého vlastnictví nechtěl, anebo chtěl, ale nedisponoval finančními prostředky k zaplacení přiměřené náhrady. Jestliže se těmto důsledkům v řízení o vypořádání společného jmění manželů nepodařilo čelit celkovým způsobem vypořádání společného jmění, setkávala se praxe i s případy, ve kterých společné věci byly přikazovány do výlučného vlastnictví některého z manželů i s vědomím, že potřebnými finančními prostředky nedisponuje, anebo docházelo u hodnotnějších součástí společného jmění k jejich vypořádání založením režimu podílového spoluvlastnictví i při konfliktních vztazích manželů nebo při avizovaném nezájmu setrvat v takto založeném spoluvlastnickém vztahu.

38. Současně také soudní praxe začala ve sporech o vypořádání majetkových společenství klást zásadní význam na splnění požadavku tzv. solventnosti, tj. uplatňovala jako jednu z prioritních podmínek pro přikázání věci do vlastnictví schopnost zaplatit přiměřenou náhradu osobě, která vlastnické právo pozbývala (k tomu v poměrech vypořádání podílového spoluvlastnictví srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. [22 Cdo 1942/2016](#) a tam uvedenou judikaturu Nejvyššího a Ústavního soudu). Ostatně již i v poměrech vypořádání společného jmění manželů podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, judikatura zdůrazňovala požadavek solventnosti se závěrem, že manželovi, který požaduje přikázání nemovitostí do svého výlučného vlastnictví, ale nemá prostředky na vypořádání podílu druhého manžela, v zásadě nelze nemovitosti přikázat (k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2006, sp. zn. [22 Cdo 680/2005](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2016, sp. zn. [22 Cdo 5655/2015](#)). Tento přístup pak judikatura sdílí i při vypořádání společného jmění manželů podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2022, sp. zn. [22 Cdo 3390/2022](#), nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 9. 2020, sp. zn. [II. ÚS 1993/20](#), dostupné na <http://nalus.usoud.cz>).

39. Lze tedy učinit závěr, že v poměrech vypořádání společného jmění manželů podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, je možné provést vypořádání nařízením prodeje společné věci a rozdělením výtěžku. Přijetí tohoto řešení má umožnit soudní praxi dalším možným způsobem vypořádání dosáhnout obecně zdůrazňovaného požadavku rozumného a spravedlivého uspořádání právních poměrů bývalých manželů ohledně společného jmění manželů a reagovat na individuální okolnosti konkrétních případů širšími způsoby vypořádání společného jmění manželů.

40. Výše uvedená východiska se plně uplatní i na nyní projednávanou věc, přičemž oba nalézací soudy shodně dospěly k závěru, že nejvhodnějším způsobem vypořádání společného jmění (a současně jediným možným) bude nařízením prodeje věcí a následné rozdělení výtěžku mezi účastníky.

41. V posuzované věci byly součástí vypořádání SJM účastníků dvě položky: rodinný dům (jako samostatná stavba, která není součástí pozemku) a dále spoluvlastnický podíl účastníků

na lesním pozemku. Žalobkyně nejprve navrhovala přikázání obou věcí do výlučného vlastnictví žalovaného, nicméně následně své stanovisko s ohledem na nedostatek finančních prostředků k vyplacení vypořádacího podílu u obou účastníků změnila a navrhla nařízení prodeje rodinného domu i podílu na lesním pozemku a rozdělení výtěžku mezi účastníky. Žalovaný ve vztahu k rodinnému domu nesouhlasil s nařízením prodeje, neboť v něm bydlí společně s invalidní dcerou účastníků, a má tudíž zájem být i nadále jeho vlastníkem, případně spoluvlastníkem, a současně tento způsob vypořádání považoval za nejméně vhodný, protože rodinný dům není součástí pozemku, ale nachází se na pozemku v podílovém spoluvlastnictví žalobkyně a dcery účastníků, což by mělo nepříznivý vliv na případný prodej rodinného domu bez pozemku. S ohledem na nedostatek finančních prostředků k vyplacení případného vypořádacího podílu žalobkyni proto navrhl přikázání rodinného domu do podílového spoluvlastnictví účastníků. Ve vztahu k podílu na lesním pozemku navrhoval stejně jako žalobkyně nařízení prodeje a rozdělení výtěžku.

42. Soud prvního stupně při úvaze o vhodném způsobu vypořádání rodinného domu zvažoval mimo jiné možnost přikázání domu do výlučného vlastnictví některého z účastníků řízení, což v určitých fázích řízení navrhovali oba účastníci. K tomuto způsobu vypořádání nicméně nebylo možné přistoupit z důvodu zjištěné nedostatečné solventnosti obou účastníků řízení k vyplacení případného vypořádacího podílu druhému z manželů (bod 55 odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně).

43. Nalézací soudy při úvaze o možných způsobech vypořádání rodinného domu dále vyloučily možnost reálného rozdělení domu na bytové jednotky, a to mimo jiné i z toho důvodu, že v domě se nacházejí celkem tři byty o velikosti 3+1, pročež dům nelze dobře rozdělit na dvě stejné části. Stěžejním důvodem odmítnutí tohoto způsobu vypořádání nicméně byly zjištěné vysoce konfliktní vztahy mezi účastníky řízení, které nepřipouštějí možnost, aby rodinný dům se společnými prostory byl nadále společně užíván oběma účastníky, kteří by se byli nuceni denně potkávat, museli by se společně domlouvat na správě domu, jeho údržbě a nezbytných opravách atd. (bod 54 odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně ve spojení s bodem 17 odůvodnění rozsudku odvolacího soudu).

44. Ze stejných důvodů (zejména existence konfliktních vztahů) soudy vyloučily rovněž možnost přikázání rodinného domu do podílového spoluvlastnictví, což požadoval žalovaný i nyní v rámci dovolání. Současně podotkly, že zvolení tohoto způsobu vypořádání by vedlo jen k zahájení dalšího sporu o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, což navíc žalobkyně výslovně avizovala, pročež toto řešení neshledaly účelným ani hospodárným (bod 54 odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně ve spojení s bodem 18 odůvodnění rozsudku odvolacího soudu).

45. S ohledem na to, že jiný způsob vypořádání společného jmění účastníků ve vztahu k rodinnému domu z výše uvedených důvodů nepřipadal v úvahu, soudy nižších stupňů shodně zvolily jako jediný možný způsob vypořádání prodej rodinného domu v dražbě s následným rozdělením výtěžku rovným dílem mezi oba účastníky. Reflektovaly přitom i skutečnost, že se rodinný dům nachází na pozemku, jehož vlastníci jsou v podílovém spoluvlastnictví žalobkyně a dcera účastníků. O nařízení prodeje rodinného domu tedy rozhodly i s vědomím toho, že dům není součástí pozemku, na němž je postaven, a obě nemovitosti mají jiný vlastnický režim, což by mohlo mít nepříznivý vliv na možnosti prodeje

i výši výtěžku, nedošlo-li by ke společnému postupu s dcerou účastníků. Odvolací soud nicméně tuto skutečnost přičítel k tíži žalovanému, neboť předmětný pozemek měli původně v podílovém spoluvlastnictví právě žalobkyně a žalovaný, přičemž žalovaný krátce před zahájením rozvodového řízení svůj podíl převedl na dceru účastníků, a to podle odvolacího soudu bez pochybností o tom, že tak učinil ve snaze ztížit možnosti budoucího vypořádání společného jmění manželů.

46. S výše uvedenými závěry nalézacích soudů se dovolací soud plně ztotožňuje. S ohledem na dovolací námitky žalovaného v projednávané věci nyní připadají do úvahy pouze dva způsoby vypořádání rodinného domu – příkázání do podílového spoluvlastnictví účastníků a prodej domu v dražbě s rozdělením výtěžku mezi účastníky.

47. Dovolací soud v první řadě podotýká, že příkázání věci do podílového spoluvlastnictví by v případě vypořádání SJM – s ohledem na to, že v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, je i na základě § 712 o. z. ve spojení s § 1147 o. z. přípustné vypořádání společného jmění nařízením prodeje věci v dražbě – mělo být řešením výjimečným, neboť je tímto způsobem založen nový spoluvlastnický vztah. Byť tento způsob vypořádání ani současná judikatura v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, obecně zcela nevylučuje (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2021, sp. zn. [22 Cdo 2695/2021](#)), v praxi by nemělo pro budoucí období jít o způsob příliš častý vzhledem k tomu, že v poměrech zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, byl tento způsob vypořádání obvykle volen zejména v těch případech, v nichž by se lépe uplatnilo právě nařízení prodeje věci a rozdělení výtěžku, nicméně tehdejší rozhodovací praxe tento způsob vypořádání SJM neumožňovala [k tomu srovnej též Králík, M. § 740 (Vypořádání rozhodnutím soudu). In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 13].

48. S ohledem na výjimečnost tohoto způsobu vypořádání SJM – a odhlédne-li současně dovolací soud od zjištění nalézacích soudů ohledně značně narušených vztahů mezi účastníky, které (stejně jako u případného rozdělení domu na bytové jednotky) brání příkázání domu do podílového spoluvlastnictví účastníků – dovolací soud souhlasí s nalézacími soudy, že v projednávané věci nebylo možné přikázat předmětný dům do podílového spoluvlastnictví účastníků, a to značnou měrou v důsledku předchozího jednání žalovaného. Nebýt totiž účelového převodu podílu na předmětném pozemku z žalovaného na dceru účastníků, mohlo by být při zachování původního vlastnického vztahu v případě pozemku (který se nacházel v podílovém spoluvlastnictví žalobkyně a žalovaného; každý byl vlastníkem ideální 1/2) příkázáním rodinného domu ze SJM také do podílového spoluvlastnictví účastníků docíleno naplnění zásady *superficies solo cedit*, a stavba rodinného domu by se tak stala součástí pozemku. Sladění vlastnického režimu stavby a pozemku na základě superficiální zásady proto mohlo být významným argumentem právě pro vypořádání společného jmění ve vztahu k předmětnému domu jeho příkázáním do podílového spoluvlastnictví účastníků, jenž nyní požaduje žalovaný. S ohledem na odlišný vlastnický režim rodinného domu a pozemku, na němž se tento dům nachází, zde ani dovolací soud neshledává žádný rozumný důvod (i zejména s ohledem na silně narušené vzájemné vztahy účastníků), proč by měl být rodinný dům příkázán do podílového spoluvlastnictví. A pokud snad žalovaný v praxi očekává problémy s prodejem domu, jenž není součástí pozemku, anebo případný negativní vliv této skutečnosti na prodejní cenu nemovitosti, a tedy i následnou výši výtěžku, nelze než přičíst tyto skutečnosti k tíži žalovaného, který je výlučně svým jednáním způsobil.

49. Za této situace proto soudy nařídily prodej rodinného domu ve veřejné dražbě. Rozhodnutí nalézacích soudů ohledně zvoleného způsobu vypořádání SJM je tedy v souzeném případě správné. Nad rámec již uvedeného ještě dovolací soud považuje za vhodné se blíže vyjádřit k některým dovolacím námitkám žalovaného stran (ne)vhodnosti nařízení prodeje s rozdělením výtěžku jako jednoho z možných způsobů vypořádání SJM.

50. V prvé řadě žalovaný namítá, že v případě nařízení prodeje věci ve veřejné dražbě nedojde k vypořádání společného jmění rozhodnutím soudu, nýbrž se vypořádání odkládá až do doby prodeje, přičemž není ani jisté, zda vůbec k prodeji dojde.

51. Žalovaný zde nicméně upozorňuje na názor, který zastávala dřívější rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (srovnej výše zmiňovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. [22 Cdo 1399/2004](#)). Ta sice správně poukazovala na to, že nevyvratitelná domněnka vypořádání podle § 149 odst. 4 obč. zák. (nyní § 741 o. z.) se vztahuje pouze na případy, kdy k vypořádání SJM nedošlo ani dohodou, ani rozhodnutím soudu, resp. nebyl ani podán návrh na soudní vypořádání společného jmění, to nicméně nepředstavuje překážku vypořádání SJM prodejem věci a rozdělením výtěžku, pro kterou by tento způsob vypořádání nebylo možné použít. Vydáním rozhodnutí, kterým je společné jmění vypořádáno nařízením prodeje, jsou vzájemné vztahy mezi manžely ohledně konkrétní majetkové hodnoty závazně vyřešeny, pouze může být odložena samotná realizace tohoto řešení (prodej věci), pokud k samotnému prodeji nedojde hned. Účinky ve smyslu § 741 o. z. zde skutečně nenastupují, neboť k vypořádání došlo na základě soudního rozhodnutí. To, že k prodeji věci nedojde okamžitě, nelze přitom chápat tak, že by daná majetková hodnota nebyla do té doby vypořádána. I při nařízení prodeje věci je totiž soudem závazným způsobem stanoveno, a tedy postaveno na jisto, jakým způsobem a v jaké míře se (v budoucnu, až k prodeji věci reálně dojde a bude možné mezi účastníky rozdělit konkrétní výtěžek) budou oba manželé na dané vypořádávané majetkové hodnotě podílet (podrobněji také viz Melzer, F., Tégel. P. § 740. In: Melzer, F., Tégel. P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 601). Ostatně stejná situace může nastat i v případě zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, u kterého § 1147 o. z. možnost nařízení prodeje věci s rozdělením výtěžku jako jeden ze způsobů vypořádání předpokládá výslovně – faktické účinky vypořádání zde také nenastávají ihned vydáním soudního rozhodnutí, ale až samotným prodejem věci, což však neznamená, že by podílové spoluvlastnictví nebylo pro účastníky tímto rozhodnutím závazně vypořádáno, pouze se odkládá samotná realizace tohoto vypořádání do okamžiku prodeje (k tomu srovnej Králík, M. § 1147 (Přikázání společné věci a její prodej ve veřejné dražbě). In: Spáčil, J., Králík, M. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (976–1474). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 788–789 a tam uvedená judikatura Nejvyššího soudu).

52. Žalovaný dále namítá, že v případě vypořádání SJM nařízením prodeje věci není zřejmé, v jakém právním režimu se daná majetková hodnota bude nacházet v mezidobí od rozhodnutí soudu o vypořádání do doby, než bude její prodej reálně uskutečněn.

53. Dovolací soud k tomuto konstatuje, že daná věc se bude nadále nacházet v dosavadním režimu bezpodílového vlastnictví (jímž je i společné jmění) obou manželů ve smyslu § 736 o. z., neboť faktické vypořádání nastává až v okamžiku prodeje. Není zde žádný důvod např. pro analogickou aplikaci § 741 o. z., na základě které by v takovém případě vzniklo podílové spoluvlastnictví (k tomu shodně i již zmiňovaný rozsudek Nejvyššího soud sp. zn.

[22 Cdo 1399/2004](#)). Takové řešení by nijak nepřispělo ochraně manželů ani třetích osob, pouze by mohlo vyvolat dodatečné obtížně řešitelné problémy jako např. možnost žádat zrušení podílového spoluvlastnictví, možnost samostatně disponovat se spoluvlastnickým podílem apod. (srovnej opět Melzer, F, Tégl, P. § 740. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 601). Do podílového spoluvlastnictví se proto daná majetková hodnota SJM může dostat pouze na základě nevyvratitelné právní domněnky podle § 741 o. z., pokud do tří let od zániku SJM nedojde k jeho vypořádání dohodou nebo soudním rozhodnutím, anebo pak výslovně příkázáním v rámci rozhodnutí soudu o vypořádání SJM. A stejně jako v případě předchozí námitky žalovaného, i v tomto případě se jedná o téměř totožnou situaci jako v případě vypořádání podílového spoluvlastnictví nařízením prodeje věci, v níž si daná věc také až do doby, kdy se prodej reálně uskuteční, drží dosavadní spoluvlastnický režim, přičemž ani v případě podílového spoluvlastnictví nelze tvrdit, že by z tohoto důvodu spoluvlastnictví nebylo soudem vypořádáno. Tento stav se přitom nijak nedotkne ani třetích osob, jak naznačuje žalovaný, neboť vůči třetím osobám jednají (bývalí) manželé i nadále ve shodě, ostatně obdobně jako podíloví spoluvlastníci. Totéž se týká další námitky, že takové rozhodnutí není schopné vyvolat změnu zápisu v katastru nemovitostí, neboť totéž platí i pro podílové spoluvlastnictví a z hlediska např. ochrany dobré víry třetích osob zde existují obecná pravidla týkající se materiální publicity a nabývání od neoprávněného.

54. Ze všech výše uvedených důvodů proto dovolací soud uzavírá, že nařízení prodeje věci ve veřejné dražbě s rozdělením výtěžku mezi účastníky je přípustným způsobem vypořádání společného jmění, přičemž v poměrech projednávané věci šlo o nejvhodnější a také jediné možné řešení.

55. Jelikož Nejvyšší soud dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu je správné a dovolání žalovaného tudíž neshledal důvodným, dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

56. Vzhledem k tomu, že nebylo dovolání shledáno důvodným, zamítl dovolací soud pro nedůvodnost návrh na odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí (srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. [29 Cdo 78/2016](#), či ze dne 4. 10. 2017, sp. zn. [23 Cdo 3999/2017](#)), a to v rozhodnutí, kterým bylo rovněž dovolací řízení skončeno [srovnej náleží Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. [III. ÚS 3425/16](#) (dostupný na <http://nalus.usoud.cz>)].

č. 9

Návrhem na zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. e) zákona o rozhodčím řízení lze napadnout rozhodčí nález též jen ve výroku o náhradě nákladů řízení.

Rozhodčí řízení, Náklady řízení

§ 23, § 31 a § 32 zákona č. 216/1994 Sb.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2024, sp. zn. [23 Cdo 2848/2022](#), ECLI:CZ:NS:2024:23.CDO.2848.2022.1

č. 9

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 1. 2022, sp. zn. 11 Cmo 5/2021, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 22. 10. 2020, č. j. 1 Cm 7/2020-74, rozhodl, že rozhodčí nález vydaný Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR pod sp. zn. Rsp 170/19 ze dne 13. 11. 2019 se ve výroku II. ruší (výrok I.). Současně rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II.).

2. Soud prvního stupně rozhodl o žalobě, kterou se žalobkyně domáhala zrušení výroku II. uvedeného rozhodčího nálezu, kterým bylo rozhodnuto o tom, že žádný z účastníků rozhodčího řízení nemá právo na náhradu nákladů řízení. Rozhodčí soud svým postupem při rozhodování o nákladech řízení odňal žalobkyni možnost věc projednat ve smyslu § 31 písm. e) zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále jen „ZRR“). Rozhodčí soud žalobu žalované v plném rozsahu zamítl výrokem I. rozhodčího nálezu, avšak nepřiznal náhradu nákladů řízení ani jedné ze stran navzdory plnému úspěchu žalobkyně ve věci samé. Žalobkyni přitom nebylo umožněno vyjádřit se k takto zamýšlenému nepřiznání náhrady nákladů, tento výrok byl pro ni nepředvídatelný a narušující základní zásady ovládající (nejen) rozhodčí řízení.

3. Soud prvního stupně se zabýval otázkou, zda není vyloučen soudní přezkum samotného výroku o náhradě nákladů rozhodčího řízení obsaženého v rozhodčím nálezu, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé. Uvedl, že soudní přezkum rozhodnutí vydaných v rozhodčím řízení není omezen jen na případy, v nichž je (resp. má být) rozhodováno formou rozhodčího nálezu, ale je připuštěn i u některých usnesení, a že soudní přezkum není omezen na určité typy rozhodčích nálezů anebo na určité typy výroků. Je nutné vycházet ze zásady univerzality, tj. že návrh na zrušení rozhodčího nálezu je v zásadě přípustný proti každému rozhodčímu nálezu a v určitých případech i proti jinému typu rozhodnutí. Pokud tedy jde o návrh na zrušení rozhodčího nálezu pouze v části týkající se náhrady nákladů řízení, aniž žalobkyně současně brojí proti výroku o věci samé, z žádného ustanovení zákona o rozhodčím řízení ani

občanského soudního řádu nevyplývá, že by podání a následné projednání takového návrhu podle § 31 ZRŘ mělo být vyloučeno. Soud prvního stupně tak uzavřel, že rozhodčí nález či jiné rozhodnutí rozhodčího soudu, jehož obsahem je výrok o náhradě nákladů řízení, je přezkoumatelný soudem dle ustanovení § 31 ZRŘ.

4. Poté se soud prvního stupně zabýval otázkou, zda byl naplněn důvod dle § 31 písm. e) ZRŘ, konkrétně zda byla žalobkyni poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat, pokud jde o rozhodování o nákladech řízení. Z rozhodčího spisu, konkrétně ze zápisů z ústních jednání, soud zjistil, že v těchto zápisech není žádný záznam o tom, že by rozhodčí soud upozornil žalobkyni na skutečnost, že jí zamýšlí nepřiznat náhradu nákladů řízení i přesto, že byla ve sporu plně úspěšná. Z rozhodčího nálezu vyplývá, že výrokem I. byla žaloba žalované (v rozhodčím řízení v postavení žalobkyně) zamítnuta, zatímco výrokem II. rozhodčí soud rozhodl o tom, že úspěšné žalobkyni (v rozhodčím řízení žalované) nepřiznává náhradu nákladů. Uvedené rozhodčí soud odůvodnil odkazem na § 55 odst. 6 Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále jen „Řád“) s tím, že žalobkyně se mohla vyhnout nákladům řízení, pokud by vůči žalované uplatnila rozumnější postoj, vyjednala přiměřený kompromis a přijala alespoň částečně tvrzené závazky.

č. 9

5. Soud prvního stupně poukázal na to, že obdobné ustanovení jako § 55 odst. 6 Řádu obsahuje § 150 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), přičemž dle § 30 ZRŘ platí, že nestanoví-li zákon o rozhodčím řízení nebo statuty či řády stálých rozhodčích soudů jinak, užijí se na řízení před rozhodci přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu. Soud prvního stupně konstatoval, že chtěl-li rozhodčí soud postupovat podle § 55 odst. 6 Řádu, měl žalobkyni umožnit, aby se k takto zamýšlenému postupu vyjádřila. Rozhodčí soud by dostal svým povinností, jakož i požadavku na předvídatelnost rozhodnutí, kdyby žalobkyni poskytl poučení dle § 118a o. s. ř. Tímto způsobem však nepostupoval. Rozhodčí soud přistoupil pro žalobkyni zcela překvapivě k nepřiznání náhrady nákladů řízení, na které by žalobkyně měla jinak právo. Odůvodnění rozhodčího soudu, pokud jde o nepřiznání náhrady nákladů řízení, nelze považovat za dostačující. Soud prvního stupně tak uzavřel, že žalobkyni nebyla dána plná příležitost k uplatnění jejích práv, tj. nebyla jí poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat, pokud jde o nepředvídatelné rozhodnutí rozhodčího soudu o nákladech řízení. Z uvedeného důvodu soud prvního stupně rozhodčí nález ve výroku II. zrušil.

6. K odvolání žalované odvolací soud rozsudkem v záhlaví uvedeným rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. změnil tak, že se žaloba na zrušení výroku II. předmětného rozhodčího nálezu zamítá (první výrok), a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně a soudem odvolacím (druhý a třetí výrok).

7. Odvolací soud ve vztahu k stěžejní otázce, zda se lze u soudu (úspěšně) domáhat zrušení rozhodčího nálezu pouze v části, jíž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů rozhodčího řízení, nikoliv tedy o věci samé, zaujal názor, že žalobou na zrušení rozhodčího nálezu se lze (úspěšně) domáhat pouze zrušení rozhodčího nálezu jako celku, respektive v těch jeho částech (výrocích), jimiž bylo ve věci samé rozhodnuto o některých nárocích uplatněných v žalobě na vydání rozhodčího nálezu, nikoliv jen výroku o nákladech řízení, neboť smyslem úpravy § 31 ZRŘ je na základě důvodů, jež jsou v tomto ustanovení taxativně uvedeny, „napravit“ rozhodnutí rozhodčího soudu o věci samé. Poukázal rovněž na to, že zákon o rozhodčím řízení

stanoví přesný postup, jak je třeba po případném zrušení rozhodčího nálezu dále postupovat, a mj. konstatoval, že v případě zrušení rozhodčího nálezu ve výroku o nákladech rozhodčího řízení podle § 31 písm. a) nebo b) ZRŘ by nemohlo být pokračováno v jednání ve věci samé. Uvedl, že nemožnost brojit pouze proti výroku o nákladech řízení není v českém právním řádu zcela ojedinělá a že případná skutečnost, že výrok II. rozhodčího nálezu mohl být z pohledu žalobkyně překvapivý, nezakládá možnost domáhat se (úspěšně) zrušení pouze tohoto výroku. Odvolací soud proto rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že se žaloba zamítá.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu, výslovně v rozsahu výroku prvního až třetího, podala žalobkyně (dále též „dovolatelka“) dovolání s tím, že je považuje za přípustné dle ustanovení § 237 o. s. ř., když napadený rozsudek odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a otázky procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

9. Dovolatelka předkládá, jako dosud v judikatuře neřešené, otázky, zdali může soud dle § 31 ZRŘ na návrh kterékoliv strany zrušit rozhodčí náleze, jehož obsahem je výrok o náhradě nákladů řízení, zdali může soud dle § 31 ZRŘ na návrh kterékoliv strany částečně zrušit rozhodčí náleze, tj. v rozsahu jeho výroku či některých výroků, a zdali může soud dle § 31 písm. e) ZRŘ na návrh kterékoliv strany částečně zrušit rozhodčí náleze v rozsahu výroku o náhradě nákladů řízení.

10. Nesprávné právní posouzení věci dle ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. spatřuje dovolatelka v závěru odvolacího soudu, že žalobou na zrušení rozhodčího nálezu se lze (úspěšně) domáhat pouze zrušení rozhodčího nálezu jako celku, respektive v těch jeho částech (výrocích), jimiž bylo ve věci samé rozhodnuto o některých nárocích uplatněných v žalobě na vydání rozhodčího nálezu, nikoliv jen výroku o nákladech řízení.

11. Dovolatelka namítá, že o náhradě nákladů řízení je rozhodováno rozhodčím nálezem, tj. ve formě předvídané ustanovením § 31 ZRŘ. Soud dle § 31 ZRŘ tak může zrušit rozhodčí náleze, jehož obsahem je výrok o náhradě nákladů řízení. Přezkumu lze podrobit a případně zrušit i jen jednotlivý výrok či několik výroků rozhodčího nálezu a soud tedy může zrušit rozhodčí náleze pouze částečně. Dle dovolatelky nic nebrání částečnému zrušení rozhodčího nálezu v rozsahu výroku o náhradě nákladů řízení. Výrok o náhradě nákladů řízení je možno považovat za relativně samostatný a oddělitelný od ostatních výroků, přičemž tento výrok může výrazně zasáhnout do majetkové sféry stran rozhodčího řízení. Dodává, že při interpretaci § 31 ZRŘ je nutno upřednostnit materiální hledisko a vyjít z účelu tohoto ustanovení a přípustné je tak požadovat i zrušení usnesení či rozhodnutí jen v části jeho výroků.

12. Dovolatelka spatřuje přípustnost dovolání též v tom, že odvolací soud se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu při řešení otázky, zda zakládá porušení povinnosti poučení rozhodčího soudu (o záměru nepřiznat náhradu nákladů řízení straně, jež má ve věci plný úspěch) důvod pro zrušení rozhodčího nálezu ve smyslu § 31 písm. e) ZRŘ. Odvolací soud se dle dovolatelky touto otázkou dostatečně nezabýval a posoudil ji nesprávně.

Dovolatelka namítá, že Nejvyšší soud dlouhodobě zastává názor, že rozhodčí soud je povinen poučovat strany rozhodčího řízení obdobným způsobem, jako to činí obecný soud při postupu dle § 118a o. s. ř., a uplatňováním poučovací povinnosti dochází k naplňování procesní rovnosti stran řízení ve smyslu kogentního ustanovení § 18 ZRŘ. Dojde-li k porušení takové povinnosti, je uvedené důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. e) ZRŘ.

13. Rozhodnutí odvolacího soudu je dle dovolatelky pro nedostatek důvodů rovněž nepřezkoumatelné.

14. Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu změnil, případně aby jej zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

15. K dovolání žalobkyně se žalovaná vyjádřila tak, že závěry v dovolání napadeném rozhodnutí jsou správné a navrhuje, aby dovolání bylo odmítnuto.

č. 9

III.

Přípustnost dovolání

16. Nejvyšší soud (jako soud dovolací dle § 10a o. s. ř.) postupoval v dovolacím řízení a o dovolání žalobkyně rozhodl podle o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II. a XII. zákona č. 286/2021 Sb.). Po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., Nejvyšší soud zkoumal, zda dovolání obsahuje zákonné obligatorní náležitosti dovolání a zda je přípustné.

17. Úvodem Nejvyšší soud podotýká, že i když dovolatelka ohlašuje, že rozhodnutí odvolacího soudu napadá ve všech jeho výrocích, z obsahu dovolání je zřejmé, že zpochybňuje pouze rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu prvního výroku; výroky o nákladech řízení před soudem prvního stupně a soudem odvolacím se dovolací soud proto nezabýval.

18. Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

19. Podle ustanovení § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

20. Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., když v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena dovolatelkou předkládaná právní otázka možnosti zrušení rozhodčího nálezu soudem dle § 31 písm. e) ZRŘ toliko v části výroku o náhradě nákladů rozhodčího řízení.

IV.

Důvodnost dovolání

21. Dovolání je důvodné.

Rozhodná právní úprava

22. Dle § 23 ZRŘ rozhodčí řízení končí a) právní mocí rozhodčího nálezu, nebo b) doručením usnesení v těch případech, kdy se nevydává rozhodčí náleze; usnesení musí být podepsáno, odůvodněno a doručeno jako rozhodčí náleze; je-li žaloba podaná u stálého rozhodčího soudu vzata zpět ještě před ustavením senátu nebo jmenováním rozhodce, vydává a podepisuje usnesení o zastavení řízení předseda stálého rozhodčího soudu.

23. Dle § 31 ZRŘ soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí náleze, jestliže a) byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu, b) rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje, c) ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem, d) rozhodčí náleze nebyl usnesen většinou rozhodců, e) straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat, f) rozhodčí náleze odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému, g) se zjistí, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení.

24. Dle § 32 ZRŘ návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem musí být podán do tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu té straně, která se zrušení rozhodčího nálezu domáhá, nestanoví-li tento zákon jinak (odst. 1). Podání návrhu podle odstavce 1 nemá odkladný účinek na vykonatelnost rozhodčího nálezu. Na žádost povinného může však soud vykonatelnost rozhodčího nálezu odložit, jestliže by neprodleným výkonem rozhodčího nálezu hrozila závažná újma nebo jestliže je z návrhu na zrušení rozhodčího nálezu možné usuzovat, že je důvodný (odst. 2).

K povaze rozhodnutí o náhradě nákladů rozhodčího řízení

25. Rozhodčí řízení se podle § 23 ZRŘ končí a) právní mocí rozhodčího nálezu, nebo b) doručením usnesení v těch případech, kdy se nevydává rozhodčí náleze.

26. Rozhodčí náleze je vydáván nejen v situacích, kdy a) je rozhodováno ve věci samé, nebo b) je schvalován smír mezi stranami, ale rovněž tehdy, kdy c) je některé ze stran ukládána jakákoliv povinnost, tj. včetně povinnosti k náhradě nákladů řízení.

27. Na typová rozhodnutí ad a) až c) lze nahlížet jako na samostatná a vzájemně oddělitelná rozhodnutí, bez ohledu na skutečnost, zda je obsahem rozhodčího nálezu výrok jediný či je takových výroků více.

28. Rozhodčí náleze se vydává vždy, je-li v řízení rozhodováno ve věci samé nebo kterékoliv straně ukládána jakákoliv povinnost, tj. případně i povinnost k náhradě nákladů řízení. Kupříkladu splní-li povinný (žalovaný), který je v prodlení, svůj závazek až po zahájení řízení a žalobce vezme žalobu zpět, ovšem trvá na náhradě nákladů řízení, které mu doposud vznikly, a uloží-li rozhodci odpovídající povinnost k úhradě nákladů řízení žalovanému, musí vždy rozhodnout ve formě rozhodčího nálezu, a nikoliv usnesením (Bělohávek, A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezu. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, § 23, m. č. 23.1., s. 801). Právní řád výroku rozhodčího nálezu o nákladech rozhodčího řízení přiznává účinky soudního rozhodnutí a může proto být i tento výrok vykonatelný státní mocí.

29. K této argumentaci o povaze rozhodnutí o náhradě nákladů rozhodčího řízení ve formě nálezu se přihlásila i judikatura v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. [23 Cdo 2950/2010](#), kde dovolací soud mj. uvedl, že je-li stranám nebo některé ze stran ukládána nějaká povinnost, tj. včetně případné povinnosti ke krytí nákladů řízení, je možno rozhodnout výlučně ve formě rozhodčího nálezu, byť by jinak byly dány důvody pro ukončení řízení vydáním usnesení ve smyslu ustanovení § 23 písm. b) ZRŘ.

30. Z dosavadních závěrů judikatury tak vyplývá, že rozhodnutí o náhradě nákladů rozhodčího řízení se činí ve formě rozhodčího nálezu.

31. Již z návěti § 31 ZRŘ vyplývá, že předmětem přezkumu mohou být rozhodnutí rozhodčího soudu ve formě rozhodčího nálezu. Podle § 31 ZRŘ tak soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, je-li naplněn některý z předpokladů v zákoně vyjádřený pod písm. a) až g) ZRŘ. Z pohledu přezkumu těchto předpokladů je tak třeba individuálně posuzovat i rozhodčí nález v části náhrady nákladů rozhodčího řízení.

32. V této souvislosti je třeba uvést, že nálezová judikatura Ústavního soudu umožnila v některých případech soudní přezkum nejen rozhodčích nálezů, ale i usnesení. A to dokonce usnesení rozhodce o povinnosti zaplatit poplatek za rozhodčí řízení.

33. Ústavní soud se tak konkrétně v nálezu ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. [I. ÚS 1794/10](#) (uveřejněném pod č. 118/2013 USn. Sbírka nálezů a usnesení ÚS, 70/2013), jednak kriticky vyjádřil k názorům, dle kterých lze soudnímu přezkumu podrobit toliko rozhodčí nálezy, nikoliv však usnesení, s tím, že jakýmkoli výsledkem rozhodčího řízení nesmí být vyloučení či snížení úrovně ochrany, které by se stranám dostalo v civilním řízení soudním, jednak s odkazem na nález ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. [I. ÚS 3227/07](#), uvedl, že „jedním z principů právního státu je princip autonomie vůle, jenž se vztahuje i na sjednání rozhodčí smlouvy; právní řád proto respektuje, že strany nechtějí svůj spor řešit v řízení před soudem, ale že dávají přednost rozhodčímu řízení. Vzhledem k tomu, že projednání věci před rozhodci nemá být popřením právní ochrany, ale toliko jejím přenesením ze soudů na rozhodce, se stát nemůže zcela zbavit ingerence v této oblasti, ale musí si prostřednictvím soudů podržet určitou kontrolní funkci. Rozsah této kontroly přitom musí být pečlivě vyvážen tak, aby na jedné straně nebylo popřeno pravidlo, že i v řízení před rozhodci má být poskytována právní ochrana, a na straně druhé, aby tím nebyly setřeny výhody rozhodčího řízení, a tak i jeho praktická využitelnost“.

34. V nálezu sp. zn. [I. ÚS 1794/10](#) se potom Ústavní soud vyjádřil k možnostem soudního přezkumu usnesení rozhodce o povinnosti zaplatit poplatek za rozhodčí řízení. Obdobně Ústavní soud připustil možnost přezkumu usnesení rozhodce v otázce vrácení poplatku za rozhodčí řízení v nálezu ze dne 3. 7. 2014, sp. zn. [III. ÚS 2407/13](#).

35. Z výše uvedeného lze tak shrnout dílčí závěry, podle nichž k rozhodnutí o náhradě nákladů rozhodčího řízení dochází rozhodčím nálezem. Soudnímu přezkumu v řízení o zrušení podléhají primárně rozhodčí nálezy. Nálezová judikatura Ústavního soudu umožnila v některých případech soudní přezkum nejen rozhodčích nálezů, ale i usnesení. A to dokonce usnesení rozhodce o povinnosti zaplatit poplatek za rozhodčí řízení. Tím spíše nelze z možného soudního přezkumu bez dalšího vyloučit nález rozhodce o náhradě nákladů rozhodčího řízení.

Účel řízení o zrušení rozhodčího nálezu

36. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi opakovaně vyslovil, že institut zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 ZRŘ nepředstavuje řádný ani mimořádný opravný prostředek proti rozhodčímu nálezu, formou opravného prostředku jak po stránce procesní, tak i věcné správnosti rozhodčího nálezu může být jedině přezkum jinými rozhodci podle § 27 ZRŘ. Účelem institutu zrušení rozhodčího nálezu soudem je umožnit ještě v jiném řízení než v řízení o výkonu rozhodnutí soudní přezkum toho, zda byly splněny základní podmínky pro projednání a rozhodnutí věci rozhodci, tedy základní podmínky pro to, aby bylo suspendováno ústavní právo domáhat se svých práv u nestranného a nezávislého soudu ve smyslu ustanovení článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“), na které navazuje též ústavní právo podle článku 38 odst. 2 poslední věty LZPS. Kontrolní činnost obecných soudů připouští zákon zejména tím, že umožňuje uplatnit existenci vad, jimiž by trpělo řízení před rozhodci *ad hoc* i řízení před stálým rozhodčím soudem, popř. rozhodčí nález, pokud se takové vady příčí základním zásadám, na nichž jinak spočívá samo rozhodčí řízení a rozhodování (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2009, sp. zn. [33 Cdo 2675/2007](#), uveřejněný pod číslem 46/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2022, sp. zn. [23 Cdo 3192/2021](#)).

č. 9

37. Podstatou rozhodčího řízení a navazujícího výkonu rozhodčích nálezů je přenesení projednávání a rozhodování určitých sporů ze soudů, do jejichž pravomoci tyto věci jinak patří, na rozhodce. Výsledkem činnosti rozhodců je rozhodčí nález, který má zásadně tytéž účinky jako pravomocný soudní rozsudek, zejména je státní mocí vykonatelný.

38. Je nutné zdůraznit, že jde o pravomoc soudu kontrolní (nikoli přezkumnou), kdy obecné soudy mohou kontrolovat pouze to, zda byly dodrženy základní zákonné předpoklady pro vedení rozhodčího řízení. Soudy zásadně nepřezkoumávají rozhodčí nálezy věcně. Účelem řízení o zrušení rozhodčího nálezu je zajištění ústavně garantovaných procesních práv v případě, že výkon této pravomoci, která byla svěřena osobám odlišným od státu, selže. (Srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. [I. ÚS 3227/07](#), či rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2013, sp. zn. [33 Cdo 153/2013](#), a ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. [23 Cdo 4542/2016](#)).

39. Soudní moc tak nemůže rezignovat na svoji kontrolní funkci ani ve vztahu k rozhodnutí rozhodce o náhradě nákladů rozhodčího řízení, a to v rozsahu, v jakém je připuštěna limity stanovenými § 31 ZRŘ.

40. Naplnění účelu přezkumu rozhodčího nálezu odpovídá proto takový výklad, dle kterého je věcný rozsah řízení o zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 ZRŘ posuzován ve vztahu k rozhodcem uložené povinnosti, jež je obsahem výroku, nikoliv formálně na základě toho, zda jde o výrok o povinnosti ve věci samé či o výrok o náhradě nákladů rozhodčího řízení.

Posouzení v poměrech projednávané věci

41. V projednávané věci se žalobkyně domáhá zrušení části rozhodčího nálezu v rozsahu rozhodnutí o nepřiznání náhrady nákladů rozhodčího řízení podle § 31 písm. e) ZRŘ, tedy že stranám nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat.

42. Nejvyšší soud v této souvislosti připomíná, že podle ustálené judikatury důvod ke zrušení rozhodčího nálezu soudem upravený v § 31 písm. e) ZRŘ míří především na ochranu dodržování základních procesních práv a povinností účastníků rozhodčího řízení s ohledem na zásadu rovnosti účastníků řízení vyjádřenou v § 18 téhož zákona; účastníkům musí být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv. Při posuzování otázky, zda byla straně poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat, musí soud zkoumat, zda v konkrétním rozhodčím řízení s přihlédnutím ke všem okolnostem případu byla straně poskytnuta dostatečná možnost k uplatnění jejich procesních práv a rovněž zda se procesním postupem rozhodčího soudu jedna ze stran nedostala do nerovného postavení vůči druhé straně. Otázku, zda byla s ohledem na rovné postavení stran rozhodčího řízení poskytnuta stranám možnost věc před rozhodci projednat, respektive, zda byla řádně poskytnuta dostatečná možnost k uplatnění procesních práv účastníků rozhodčího řízení, je pak třeba zkoumat nejen z toho hlediska, zda byly procesní postupy dodrženy po formální stránce, nýbrž též z hlediska materiálního, totiž zda skutečně měly obě strany rovnou a dostatečnou možnost uplatnění svých procesních práv (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2008, sp. zn. [32 Cdo 1201/2007](#), ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. [23 Cdo 2570/2007](#), ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. [23 Cdo 4386/2011](#)).

43. Odvolací soud se s ohledem na obecné odmítnutí možnosti přezkumu rozhodnutí rozhodce v nákladovém výroku dosud, oproti soudu prvního stupně, nezabýval tím, zdali konkrétní zjištění namítaný důvod představují. Vzhledem k rozsahu přezkumu rozhodnutí odvolacího soudu při vázanosti dovolacími důvody tak nyní nemůže učinit ani dovolací soud.

44. Lze tak uzavřít, že naplnění předpokladů § 31 písm. e) zákona o rozhodčím řízení lze posuzovat i tehdy, byl-li rozhodčí nález napaden pouze ve výroku o náhradě nákladů řízení. Předpoklady jeho naplnění je však třeba zkoumat v každém individuálním případě. Odvolací soud se jejich posouzením dosud nezabýval. Jeho právní posouzení je tak neúplné, tudíž nesprávné.

45. Nejvyšší soud s ohledem na výše uvedené shledal, že rozhodnutí odvolacího soudu není správné a dovolání je důvodné. Z toho důvodu napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) zrušil.

č. 10

Zásah do základního lidského práva na ochranu zdraví spočívající v tzv. devastaci zbytku života člověka vysokého věku, který byl úrazem natrvalo vytržen z navyklého životního prostředí a sklonek života strávil ve zdravotnických zařízeních marným bojem s narůstajícím množstvím různých obtíží, jež vedly i ke znásobení dosavadních nemocí a omezení, je odčinitelný náhradou další nemajetkové újmy podle § 2958 o. z.

Nemajetková újma (o. z.), Další nemajetkové újmy, Bolestné

§ 2958 o. z.

č. 10

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2024, sp. zn. [25 Cdo 1313/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:25.CDO.1313.2023.1

Nejvyšší soud zrušil k dovolání žalobců rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 14. 12. 2022, sp. zn. 68 Co 113, 311/2022, v části výroku I, již bylo potvrzeno zamítavé rozhodnutí soudu prvního stupně ohledně 200.000 Kč s 8,05% úrokem z prodlení ročně od 7. 2. 2017 do zaplacení, a ve výrocích II a III o náhradě nákladů řízení, spolu s rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 24. 1. 2022, sp. zn. 10 C 417/2016, v části zamítavého výroku II ohledně 200.000 Kč s 8,05% úrokem z prodlení ročně od 7. 2. 2017 do zaplacení a ve výrocích III a IV o náhradě nákladů řízení, a věc v tomto rozsahu vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 10 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 10 rozsudkem ze dne 24. 1. 2022, č. j. 10 C 417/2016-270, ve spojení s doplňujícím rozsudkem ze dne 9. 6. 2022, č. j. 10 C 417/2016-320, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobcům 285.380 Kč s 8,05% úrokem z prodlení ročně od 25. 12. 2016 do zaplacení (výrok I), ohledně 2.214.620 Kč s tímtož úrokem od 7. 2. 2017 do zaplacení z částky 500.000 Kč a od 25. 12. 2016 do zaplacení z částek 1.714.613 Kč a 7 Kč žalobu zamítl (výrok II ve znění doplňujícího rozsudku) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky III a IV a výrok doplňujícího rozsudku). Rozhodl tak o nároku právního předchůdce žalobců (jejich otec V. L., narozený v roce 1929, zemřelý v roce 2017) na náhradu za bolest (1.000.000 Kč), ztížení společenského uplatnění (1.000.000 Kč) a další nemajetkovou újmu (500.000 Kč). Vyšel ze zjištění, že V. L. utrpěl újmu na zdraví při dopravní nehodě zaviněné žalovaným, který jej dne 22. 10. 2016 na přechodu pro chodce v ulici Městská v Praze 10 při couvání se svým vozidlem srazil. Poškozený utrpěl tříštivou zlomeninu kyčelní jamky s posunem úlomků a krevními výrony v měkkých tkáních v okolí, zlomeninu obou ramének kosti stydké vlevo, drobnou ranku s kožní oděrkou na levé straně čela, pohmoždění v levém podbřišku a zhmoždění hlavy. Soud prvního stupně při stanovení výše náhrady za újmu na zdraví podle § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), vyšel ze znaleckého posudku MUDr. L. Ž. a bolestné určil na 285.387 Kč, aniž shledal mimořádné okolnosti pro zvýšení náhrady. Nárok na náhradu za ztížení společenského uplatnění nevznikl,

neboť V. L. zemřel, aniž by se ustálil jeho zdravotní stav, přičemž úmrtí nebylo v příčinné souvislosti se škodní událostí. Soud nedovodil ani vznik další nemajetkové újmy na zdraví, a to s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 2245/2017](#) a sp. zn. [25 Cdo 2635/2018](#), neboť další tvrzená újma spočívala v přechodné bolesti, aniž by šlo o specifické okolnosti vymykající se obvyklému způsobu života poškozeného v průběhu léčby (paralýza střečních kliček, obstrukce močové trubice i nosokomiální bronchopneumonie a pneumonie provázená oboustranným pohrudničním výpotkem byly odškodněny v rámci bolestného). Zástava krevního oběhu při fibrilaci komor (následovaná akutním respiračním selháním a přechodným obdobím oběhové nestability) není pro absenci příčinné souvislosti odškodnitelná ani v rámci jiné nemajetkové újmy, stejně jako nemožnost slavit s příbuznými Vánoce, neboť s ohledem na srdeční selhání v prosinci 2016 by V. L. s příbuznými tyto svátky slavit nemohl, ani pokud by bylo k úrazu nedošlo. Soud prvního stupně uzavřel, že V. L. utrpěl mnohačetná zranění na různých částech těla a byl léčen v nemocničním zařízení, kde podstoupil obvyklou léčbu pro daný typ zranění a věk, míra takových obtíží byla zohledněna při stanovení výše bolestného. Znaleckým posudkem bylo prokázáno, že doba 20 týdnů představuje běžnou dobu hospitalizace osoby tohoto věku s tak závažným poraněním.

2. K odvolání žalobců, žalovaného i vedlejší účastnice Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 14. 12. 2022, č. j. 68 Co 113, 311/2022-347, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil ve výrocích o věci samé, změnil jej ve výrocích ohledně náhrady nákladů řízení před soudem prvního stupně a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a potvrdil i jeho právní závěry ve věci samé. Ohledně nároku na náhradu další nemajetkové újmy uvedl, že žalobci akcentovaná omezení jejich otce byla dílem součástí odškodnění v rámci ohodnocení utrpěné bolesti, dílem je na ně třeba pohlížet jako na běžné, přechodné okolnosti daného poškození zdravotního stavu, které dílem nevznikly v příčinné souvislosti s úrazem zaviněným žalovaným. Možnost strávit Vánoce s rodinou byla V. L. zmařena primárně v důsledku jeho onemocnění srdce a oběhové soustavy, jimiž trpěl již v době před úrazem.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti části výroku rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně o zamítnutí žaloby ohledně náhrady další nemajetkové újmy ve výši 200.000 Kč, podali žalobci dovolání s tím, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (rozhodnutí sp. zn. [25 Cdo 2245/2017](#)) a Ústavního soudu. Namítají, že odvolací soud zařadil komplikace při léčení (recidivující infekce respirační a močové, nosokomiální bronchopneumonii, pneumonii provázenou oboustranným pohrudničním výpotkem, paralýzu střečních kliček, obstrukci močové trubice mající za následek zástavu močení) do odškodnění bolesti, ačkoli Nejvyšší soud v Metodice k náhradě za bolest a ztížení společenského uplatnění i své navazující judikatuře opakovaně řadí nečekaně závažné komplikace spojené s léčením pod další nemajetkovou újmu, coby jednotlivý, dílčí, samostatný nárok, odlišný od nároku na náhradu za bolest. Závěr odvolacího soudu proto zcela popírá „princip úplné náhrady újmy, majetkové i nemajetkové, tomu, kdo utrpěl újmu na zdraví“, tak jak plyne z práva na ochranu tělesné a duševní integrity podle čl. 7 odst. 1 Listiny, a jak jej ve své judikatuře opakovaně připomíná Ústavní soud (např. v nálezu ze dne 9. 2. 2021, sp. zn.

[II. ÚS 1564/20](#), bod 19, v nálezu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. [I. ÚS 2315/15](#), bod 65, či v nálezu ze dne 14. 5. 2020, sp. zn. [II. ÚS 4100/19](#), bod 21). Žalobci dále vymezují otázky, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury Nejvyššího soudu i Ústavního soudu: 1. Plyne princip úplné náhrady újmy, majetkové i nemajetkové, tomu, kdo utrpěl újmu na zdraví, z práva na ochranu tělesné a duševní integrity podle čl. 7 odst. 1 Listiny? 2. Jsou nároky na odškodnění bolesti a na odškodnění další nemajetkové újmy při ublížení na zdraví ve smyslu § 2958 o. z. nároky samostatnými, vznikajícími nezávisle na sobě, jež mohou být samostatně uplatněny? 3. Má postup popsany v Metodice Nejvyššího soudu plnit i požadavek legitimního očekávání ve smyslu § 13 o. z.? 4. Je diskomfort při délce hospitalizace přesahující obvyklou mez pro obdobné případy další nemajetkovou újmou při ublížení na zdraví ve smyslu § 2958 o. z.? 5. Je selhání funkce orgánů následkem úrazu, které samo o sobě nebolí, ale zraněného ohrožuje na životě, další nemajetkovou újmou při ublížení na zdraví ve smyslu § 2958 o. z.? 6. Jsou specifické okolnosti vymykající se obvyklému průběhu léčby a stabilizace zdravotního stavu, které nenastávají pravidelně, ale zvyšují intenzitu utrpěné újmy na zdraví nad obvyklou míru, další nemajetkovou újmou při ublížení na zdraví ve smyslu § 2958 o. z.? 7. Jsou nečekaně závažné komplikace spojené s léčením další nemajetkovou újmou při ublížení na zdraví ve smyslu § 2958 o. z.? Dovolatelé namítají extrémní nesoulad skutkových zjištění s provedenými důkazy, odkazují na znalecký posudek MUDr. Ž., podle něhož obvyklá délka hospitalizace při poranění, jaké při předmětné nehodě utrpěl jejich otec, činí pouhých 6 až 8 týdnů, avšak odvolací soud uzavřel, že hospitalizace původního žalobce v délce 19 týdnů nebyla nadměrně dlouhá. Žalobci navrhli, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu v napadeném rozsahu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

č. 10

4. Žalovaný ve vyjádření k dovolání uvedl, že považuje rozsudek odvolacího soudu za zcela správný. Dovolatelé opakují již dříve uvedené výtky proti soudem zjištěnému skutkovému stavu. Z výsledku soudního znalce MUDr. Ž. vyplývá, že hospitalizace jejich otce trvala 20 týdnů včetně rehabilitace, což znalec považoval za úměrné. Žalovaný má tak za to, že se odvolací soud neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, z jeho rozhodnutí naopak přímo vycházel. Navrhl, aby bylo dovolání odmítnuto, případně zamítnuto.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu bylo podáno v zákonné lhůtě oprávněnými osobami – účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenými advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., dospěl k závěru, že dovolání je podle § 237 o. s. ř. přípustné pro právní otázku rozlišení bolesti a další nemajetkové újmy na zdraví podle § 2958 o. z. Dovolání je důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Je třeba předeslat, že otec žalobců za svého života uplatnil u soudu všechny tři dílčí nároky na náhradu nemajetkové újmy na zdraví zakotvené v § 2958 o. z. (náhrada za bolest, za ztížení společenského uplatnění a za další nemajetkovou újmu). Žalobcům, na které smrtí jejich otce přešly tyto nároky děděním, byla zčásti přiznána náhrada za vytrpěnou bolest a předmětem dovolacího řízení učinili (viz tzv. kvantitativní vázanost dovolacího soudu rozsahem dovolání podle § 242 odst. 1 o. s. ř., aniž by šlo o některou z výjimek uvedených v odstavci 2 tohoto

ustanovení) pouze část neúspěšně uplatněného nároku na náhradu další nemajetkové újmy v rozsahu 200.000 Kč.

7. Podle § 2958 o. z. při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

8. Odvolacímu soudu lze přisvědčit, že smyslem náhrady za bolest je vedle samotného bolestivého stavu odškodnit i určitou míru nepohodlí, stresu či obtíží spojených s utrpěnou zdravotní újmu (srov. též obavu ze ztráty života či vážného poškození zdraví ve smyslu § 2957 věty třetí o. z.), a to v rozsahu, v němž tyto zásahy do osobnostní sféry poškozeného z povahy věci souvisí s bolestí obvykle doprovázející stavy popsané v jednotlivých položkách. Výkladem § 2958 o. z. nelze dovodit, že má být pojem bolest chápán toliko jako fyzická bolest bez souvislosti s duševními aspekty bolestivých stavů. Nárokem na odškodnění bolesti je myšleno odškodnění bolesti v tzv. širším smyslu, tedy jak bolesti fyzické, tak i duševního strádání (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. [25 Cdo 2245/2017](#), uveřejněné pod č. 7/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní – dále jen „Sb. rozh. obč.“). Opačný výklad by znamenal, že za účinnosti původní úpravy zákonem č. 40/1964 Sb. a vyhláškou č. 440/2001 Sb., jež pojem další nemajetkové újmy neznačily, nebyly vůbec duševní obtíže spojené s léčením odškodnitelné. Tak tomu však prokazatelně nebylo, neboť duševní útrapy byly odškodňovány v rámci bolestného, a pokud se staly trvalými, byly odškodňovány v rámci náhrady za ztížení společenského uplatnění (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. [25 Cdo 3228/2014](#), č. 7/2017 Sb. rozh. obč.).

9. Z uvedeného vyplývá, že další nemajetkové újmy jsou kategorií nároku náhrady za újmu na zdraví, kterou nelze jednoduše definovat (§ 2958 o. z. tak ani nečiní), avšak jež má vystihovat nekonečnou variabilitu soukromého života a různých životních situací. Tento typ újmy bývá spojen s takovými zásahy do zdraví, které nespočívají v přechodné bolesti ani ve fyzické či psychické újmě dlouhodobého (trvalého) charakteru; jde o specifické okolnosti vymykající se obvyklému způsobu života poškozeného v průběhu léčby a stabilizace zdravotního stavu, tedy o okolnosti, které nenastávají pravidelně, ale zvyšují intenzitu utrpěné újmy na zdraví nad obvyklou míru, často též z důvodů stojících již poněkud mimo samotné zdravotní postižení (např. nemožnost zúčastnit se pracovní či studijní stáže, nebo jiné pro poškozeného významné plánované aktivity, ale může jít též o různé situace založené konkrétními životními poměry poškozeného). Nepřiměřené rozšíření zbytkové kategorie dalších nemajetkových újem by sice vedlo k vynětí standardních situací z rámce odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění (jejich objektivizace se v právní praxi úspěšně prosazuje za využití Metodiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví – srov. náleží Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2024, sp. zn. [Pl. ÚS 27/23](#), bod 49) a tím k nesystémovému stírání rozdílů mezi jednotlivými druhy nemajetkových újem na zdraví (srov. již citované usnesení sp. zn. [25 Cdo 2245/2017](#), na něž odkazují rovněž dovolatelé), na druhou stranu má-li být újma na zdraví poškozenému odčiněna plně, resp. podle zásad slušnosti, musí být právě u tohoto dílčího nároku zohledněny specifické okolnosti, které zosťrují vnímání nepříznivého zásahu do zdravotního stavu nad míru obvyklou standardnímu průběhu léčby (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 5. 2019, sp. zn. [25 Cdo 2635/2018](#), č. 12/2020 Sb. rozh. obč., a v obecnější rovině též náleží Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2021, sp. zn. [II. ÚS 1564/20](#)).

Takové okolnosti v projednávaném případě nastaly, aniž byly dostatečně zohledněny ve výši finanční náhrady.

10. V nyní posuzované věci utrpěl otec žalobců ve věku 87 let při dopravní nehodě těžká poranění, která jej na více než sedm měsíců upoutala na lůžko, a vzhledem k vysokému věku a závažnému předchorobí se jeho léčba neodbývala běžným způsobem, neboť se projevila celá řada komplikací, a byť u všech z nich nebyla doložena příčinná souvislost se škodní událostí, vývoj zdravotního stavu v celém komplexu představoval pro poškozeného abnormální zátěž, kterou jeho organismus nezvládl, takže bez známek zlepšení nastala smrt. Komplikace vyvolané přechodnou paralýzou střevních kliček a obstrukcí močové trubice způsobily zásadní obtíže s vyměšováním, nosokomiální infekce ovlivnila negativně plicní činnost a srdeční selhání vedlo k zástavě krevního oběhu a k následné oběhové nestabilitě. Doporučení plynoucí z Metodiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví u bolestného (srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2022, sp. zn. [25 Cdo 2207/2020](#), č. 7/2023 Sb. rozh. obč.) umožňuje zvýšit bodové ohodnocení znalci strukturovaně v rozsahu 5 až 20 %, přičemž za těžkou se v obecné rovině považuje komplikace celková, přechodně ohrožující život či závažně ohrožující zdraví (např. orgánové selhání, nutnost kardiopulmonální resuscitace).

č. 10

11. Je třeba zdůraznit, že bodové hodnocení lékaře (znalce) je pouze východiskem, na jehož základě soud určuje konečnou výši náhrady s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem každého případu (demonstrativní výčet důvodů pro zvýšení náhrady obsahuje též § 2957 o. z.), je tedy úlohou soudu, aby medicínsky objektivizované obtíže při stanovení výše náhrady doplnil svou úvahou zohledňující individuální poměry na straně poškozeného (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2022, sp. zn. [25 Cdo 2076/2020](#)). Odvolací soud sice uvedl, že komplikace tohoto typu byly zohledněny v hodnocení bolesti, ovšem nestalo se tak, neboť soud prvního stupně vyšel z nijak nezvýšených bodových hodnot (807 bodů za rok 2016 s přiřazenou hodnotou jednoho bodu 265,91 Kč a 255 bodů po 277,64 Kč za rok 2017), byť do nich zahrnul některé výkony spojené s uvedenými obtížemi (zavedení katetru či nosní výživové sondy). Je tedy zřejmé, že z tohoto pohledu není výše náhrady dostatečná a že odkazem na poskytnutou náhradu za bolest nelze vyloučit náhradu za další nemajetkové újmy na zdraví.

12. Nesprávný je též závěr odvolacího soudu, že popsané okolnosti bez dalšího spadají pod pojem bolestného, neboť šlo o přechodné obtíže. To platí v případě obvyklého průběhu léčby, kdy se zdravotní stav zlepší a tyto obtíže pominou, nikoliv v případě, kdy souhrn primárního zranění v souvislosti s nastalými komplikacemi končí smrtí poškozeného; pak nelze hovořit o dočasnosti obtíží ve smyslu přechodnosti, nýbrž o jejich definitivním negativním ovlivnění zdravotního stavu. Poškozený byl z nemocnice propuštěn po čtyřech měsících, avšak pro naprostou závislost na péči třetích osob byl umístěn v ústavu a zemřel zhruba po sedmi měsících od dopravní nehody. To je pro zranitelného člověka, který byl ve vysokém věku natrvalo vytržen z navyklého životního prostředí a sklonek života strávil marným bojem s narůstajícím množstvím různých obtíží, jež vedly i ke znásobení jeho dosavadních nemocí a omezení, nepochybně citelným zásahem do základního lidského práva na zdraví (§ 81 odst. 2 o. z.), který je třeba zohlednit. I když žaloba ohledně tohoto nároku poukazuje též na okolnosti, které spadají pod dílčí nárok na náhradu za bolest (délka a komplikace léčení), je součástí skutkového vymezení i tzv. devastace zbytku života, která za shora popsaných okolností zakládá nárok na náhradu další nemajetkové újmy podle § 2958 o. z.

13. Ze všech těchto důvodů je zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu v části napadeného výroku týkajícího se částky 200.000 Kč s úrokem z prodlení není věcně správné. Nejvyšší soud je proto podle § 243e o. s. ř. v tomto rozsahu zrušil, a to včetně akcesorických nákladových výroků. Jelikož důvody zrušení platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i jeho rozsudek v příslušných výrocích a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 10 k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

14. Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný. Soud prvního stupně zvaží povahu a mimořádnou míru obtíží poškozeného a rozhodne o výši náhrady z nároku, který děděním přešel na žalobce. V novém rozhodnutí o věci rozhodne nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 243g odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).

č. 11

Při uplatnění principu poctivosti (§ 6 o. z.) lze na základě analogického použití úpravy § 1956 o. z. připustit jednostrannou změnu místa plnění i při změně účtu věřitele.

Změna závazku, Splnění závazku, Splnění dluhu, Úschova

§ 10 o. z., § 1910 o. z., § 1953 o. z., § 1954 o. z., § 1955 o. z., § 6 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2024, sp. zn. [27 Cdo 544/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:27.CDO.544.2023.1

č. 11

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 12. 2022, sp. zn. 7 Cmo 17/2022, jakož i rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 23. 11. 2021, sp. zn. 56 Cm 142/2017, a věc vrátil Krajskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou doručenu Krajskému soudu v Praze dne 26. 7. 2017 se žalobce domáhá na žalovaném zaplacení 250.000 Kč s příslušenstvím z titulu nedoplatku části ceny za převod podílu.

2. Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 23. 11. 2021, č. j. 56 Cm 142/2017-105, žalovanému uložil, aby žalobci zaplatil 250.000 Kč s příslušenstvím (výrok I.), a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

3. Jde přitom již o druhé rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé poté, kdy byl předchozí zamítavý rozsudek soudu prvního stupně ze dne 27. 2. 2018, č. j. 56 Cm 142/2017-69, usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 6. 2021, č. j. 7 Cmo 107/2018-90, pro nepřezkoumatelnost zrušen a věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

4. Soud prvního stupně vyšel mimo jiné z toho, že:

1) Mezi žalobcem a žalovaným byla dne 31. 3. 2015 uzavřena smlouva o úplatném převodu podílu v A, s. r. o. (dále jen „smlouva“).

2) Podle smlouvy vznikla žalovanému povinnost zaplatit žalobci 6.069.000 Kč za převod podílu ve dvou splátkách, a to ve výši 4.069.000 Kč do 10 pracovních dnů ode dne uzavření smlouvy do advokátní úschovy na ve smlouvě uvedený účet (první splátka) a ve výši 2.000.000 Kč do 31. 3. 2017 bezhotovostním převodem na bankovní účet věřitele (žalobce) určený ve smlouvě (druhá splátka).

3) První splátka byla žalovaným splacena řádně.

4) Dne 3. 8. 2015 zaplatil žalovaný část druhé splátky ve výši 1.500.000 Kč na účet žalobce, odlišný od účtu určeného ve smlouvě, a žalobce tuto částku nevrátil. Žalovaný dále zaplatil žalobci 14. 10. 2015 další část druhé splátky ve výši 250.000 Kč v hotovosti a žalobce částku nevrátil.

5) Účet žalobce, určený ve smlouvě, byl následně zrušen.

6) Předžalobní výzvou ze 4. 5. 2017 (doručenou 10. 5. 2017) vyzval žalobce (prostřednictvím svého zástupce) žalovaného k úhradě 2.000.000 Kč na v ní konkretizovaný účet advokátních úschov, a to do 11. 5. 2017, a sdělil mu, že ve smlouvě sjednaný účet věřitele (na který mělo být plněno), byl zrušen a dále, že se žalobce nachází ve výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „výzva“).

7) Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 9. 8. 2017, č. j. 34 Sd 45/2017-20, bylo na návrh žalovaného a F. K. z 19. 5. 2017 rozhodnuto o přijetí částky 2.000.000 Kč do soudní úschovy jako plnění závazku ze smlouvy. Usnesení nabylo právní moci dne 30. 8. 2017.

5. Odvolává se na právní názor vyslovený Vrchním soudem v Praze v usnesení ze dne 16. 6. 2021, č. j. 7 Cmo 107/2018-90, podle něhož právní úprava v § 1955 odst. 1 větě druhé a § 1956 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“ nebo „občanský zákoník“), připouští změnu místa plnění oznámením věřitele, soud prvního stupně dovedl, že prostřednictvím výzvy bylo místo plnění žalobcem „efektivně změněno“.

6. Ve vztahu k náhradnímu plnění žalovaným do soudní úschovy soud prvního stupně dovedl, že pro takový postup nebyl dán objektivní důvod, tudíž složením finančních prostředků do soudní úschovy žalovaným nemohlo dojít ke splnění závazku ze smlouvy.

7. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze v záhlaví uvedeným rozhodnutím rozsudek soudu prvního stupně potvrdil v části výroku I., kterou byla žalovanému uložena povinnost zaplatit žalobci 250.000 Kč se zákonným úrokem z prodlení ve výši 8,05% ročně od 12. 5. 2017 do zaplacení, a změnil v části výroku I., kterou byl žalovaný zavázán platit úrok z prodlení i za období od 1. 4. 2017 do 11. 5. 2017, tak, že žalobu v tomto rozsahu zamítl (první výrok), a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok).

8. Odvolací soud, ztotožňuje se jinak s právním názorem soudu prvního stupně, shledal důvodnými toliko námitky žalovaného ohledně počátku prodlení s úhradou žalované částky. Žalobce jakožto věřitel totiž žalovanému poskytl součinnost sdělením čísla účtu advokátní úschovy, na který má být plněno, až ve výzvě, s určením dodatečné lhůty k plnění do 11. 5. 2017, jejímž uplynutím se žalovaný dostal do prodlení.

9. Odvolací soud proto uzavřel, že v této věci „nebyl dán důvod, aby žalovaný plnil žalobci náhradně podle § 1953 o. z., tj. složením částky 250.000 Kč do soudní úschovy“, závazek žalovaného složením částky 250.000 Kč do soudní úschovy nezanikl, a to i přesto, že usnesení o přijetí do úschovy pro nepřítomnost věřitele je pravomocné.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání (doplněné podáním z 15. 3. 2023), jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), namítaje, že napadené rozhodnutí spočívá na otázkách hmotného a procesního práva, a sice:

1) přípustnosti jednostranné změny místa plnění určeného dohodou smluvních stran, při jejímž řešení se odvolací soud měl odchýlit od ustálené judikatury Nejvyššího soudu (rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2009, sp. zn. [32 Cdo 1604/2008](#), ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. [31 Cdo 3065/2009](#), ze dne 28. 8. 2018, sp. zn. [33 Cdo 4288/2016](#), nebo ze dne 14. 4. 2021, sp. zn. [33 Cdo 4273/2019](#)), a

2) „vlivu naplnění jiného zákonného hmotněprávního důvodu soudní úschovy než důvodu uvedeného v návrhu na přijetí do úschovy a potažmo v rozhodnutí soudu o přijetí do úschovy, na soluční účinky úschovy a jejich posouzení a závaznost pro soud rozhodující o žalobě na plnění“, která dosud nebyla v rozhodovací praxi odvolacího soudu vyřešena.

11. Ve vztahu k první dovolací otázce dovolatel namítá, že odvolací soud na poměry projednávané věci nesprávně aplikoval § 1956 o. z., který na skutkový stav věci nedopadá, jelikož se jedná o zákonné subsidiární pravidlo, použitelné pouze za předpokladu, že místo plnění nebylo smluvně ujednáno.

12. Prostřednictvím druhé dovolací otázky dovolatel namítá, že odvolací soud pochybil, když při posuzování důvodnosti plnění do soudní úschovy ve smyslu § 1953 o. z. vycházel pouze z důvodu uvedeného v návrhu na přijetí plnění do soudní úschovy a v soudním rozhodnutí o úschově, jímž byla v projednávané věci nepřítomnost věřitele, aniž by se naplněním předpokladů náhradního splnění jinak zabýval.

13. Dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil tak, že se žaloba zamítá, *in eventum* rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení

III.

Přípustnost dovolání

14. Dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou a splňující podmínku podle § 241 odst. 1 o. s. ř.; dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

15. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení otázky jednostranné změny místa plnění dohodnutého ve smlouvě, která dosud nebyla v rozhodovací praxi odvolacího soudu vyřešena, a pro řešení otázky vlivu naplnění jiného zákonného hmotněprávního důvodu soudní úschovy, než který byl uveden v návrhu na přijetí do úschovy nebo rozhodnutí soudu o přijetí do úschovy, na soluční účinky úschovy, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury Nejvyššího soudu.

IV.

Důvodnost dovolání

a) K jednostranné změně místa plnění

16. Podle § 6 o. z. má každý povinnost jednat v právním styku poctivě (odstavec první). Nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu (odstavec druhý).

17. Podle § 10 odst. 1 o. z. nelze-li právní případ rozhodnout na základě výslovného ustanovení, posoudí se podle ustanovení, které se týká právního případu co do obsahu a účelu posuzovanému právnímu případu nejbližšího.

18. Podle § 1790 o. z. nelze závazek změnit bez ujednání věřitele a dlužníka, ledaže zákon stanoví jinak.

19. Podle § 1910 o. z. nemůže být věřitel proti své vůli nucen, aby přijal něco jiného, než co přísluší k jeho pohledávce, a dlužník nemůže být nucen, aby poskytl něco jiného, než co je dlužen. Totéž platí o místě, čase a způsobu splnění.

20. Podle § 1954 o. z. se k řádnému splnění vyžaduje, aby byl dluh splněn ve stanoveném místě. Nelze-li místo plnění zjistit ze smlouvy, povahy závazku nebo z účelu plnění, plní se v místě stanoveném zákonem.

21. Podle § 1955 o. z. nepeněžitý dluh plní dlužník v místě svého bydliště nebo sídla. Peněžitý dluh plní dlužník v místě bydliště nebo sídla věřitele

22. Podle § 1956 o. z., má-li být plněno u věřitele a změnil-li věřitel po uzavření smlouvy své bydliště nebo sídlo, popřípadě umístění závodu nebo provozovny, nese věřitel zvýšené náklady a zvýšené nebezpečí, které tím dlužníku vzniknou.

23. Z ustálené judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu se podává, že:

1) K podmínkám řádného a včasného splnění závazku patří splnění ve stanoveném místě (tzv. splniště).

2) Sjednají-li si strany, že dlužník bude plnit ve prospěch v dohodě označeného účtu věřitele, lze tuto dohodu považovat za určení místa plnění ve smyslu ustanovení § 335 a § 339 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“ nebo „obchodní zákoník“).

3) Je-li místo plnění určeno dohodou smluvních stran, nelze je jednostranně změnit, nýbrž je nutné vyžádat souhlas druhé strany.

4) Úhrada dluhu na účet věřitele odlišný od účtu, na nějž podle smlouvy mělo být plněno, nezakládá účinky splnění dluhu.

5) Jestliže věřitel bez zbytečného odkladu poté, kdy mohl při řádném chodu věcí zjistit, že dlužník poukázal peněžité plnění na jeho účet (odlišný od účtu, na který měl dlužník dle dohody plnit), tyto peněžité prostředky dlužníkovi nevrátí, lze zásadně uzavřít, že dlužníkovo plnění na jiný účet akceptoval; v takovém případě zanikne dlužníkům závazek (neplyne-li z uzavřené smlouvy něco jiného) dnem připsání poukázané částky na účet věřitele.

6) Závazek nelze měnit jen z vůle jedné strany, jestliže s tím nevyjádřila souhlas i strana druhá, jejíhož právního postavení se změna bezprostředně dotýká.

Srovnej rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2000, sp. zn. [20 Cdo 2018/98](#), uveřejněný pod číslem 35/2001 Sb. rozh. obč., sp. zn. [31 Cdo 3065/2009](#), ze dne 20. 7. 2009, sp. zn. [23 Cdo 1737/2009](#), ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. [33 Cdo 4053/2010](#), sp. zn. [33 Cdo 4288/2016](#), nebo ze dne 24. 9. 2020, sp. zn. [23 Cdo 2180/2020](#), rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. [31 Cdo 3065/2009](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. [23 Cdo 746/2010](#), a ze dne 16. 10. 2013, sp. zn. [26 Cdo 2442/2013](#), ze dne 5. 10. 2022, sp. zn. [20 Cdo 2768/2022](#), či nálezy Ústavního soudu ze dne 14. 4. 2005, sp. zn. [I. ÚS 625/2003](#), a ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. [Pl. ÚS 20/05](#).

24. Byť byly přijaty za účinnosti obchodního zákoníku a zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, citované závěry se obdobně uplatní i v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

25. Nejvyšší soud se ve své rozhodovací činnosti opakovaně zabýval také působením principu poctivosti podle § 6 o. z. v právních vztazích, k čemuž uvedl, že:

1) Podle důvodové zprávy k § 6 o. z. standardní občanské zákoníky spojují výkon subjektivních práv a plnění právních povinností s kritériem čestnosti a absence zlé vůle i podvodného úmyslu.

2) Ustanovení § 6 odst. 1 o. z. představuje generální klauzuli, která obsahuje princip poctivosti coby stěžejní princip soukromého práva. Platí, že se jej lze dovolat vždy, i když jej konkrétní ustanovení neobsahuje, to znamená i mimo případy výslovně stanovené zákonem.

3) Ustanovení § 6 odst. 1 o. z. „zakotvuje povinnost jednat poctivě či, chceme-li, v dobré víře. To značí šetřit práva a legitimní zájmy druhého a jednat tak, jak je to podle stavu vědomí jednajícího slušné a čestné.... Jednání v dobré víře vylučuje jednání klamavé a směřující k poškození druhé strany. Nebrání ale uzavírání transakcí v rozumné míře výhodných pro jednajícího“ [viz Komentář k § 6 o. z. Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1-645, obecná část), Praha: Wolters Kluwer, 2014].

4) Poctivost představuje standard jednání v právním styku, spočívající zejména v povinnosti zohlednit oprávněné zájmy ostatních zúčastněných osob s tím, že čestné jednání předpokládá zachování povinností, jejich porušování či zanedbávání je naopak nečestné. Odchýlení se od příkazu „jednat v právním styku poctivě“ by

představovalo rozpor se zákonem, který může v některých případech představovat současně i rozpor s dobrými mravy. Ve vztahu k dobrým mravům lze poctivost chápat jako výjimečné pravidlo, které se aplikuje nad jejich rámec s tím, že jde o přísnější požadavek. Poctivost však není kritériem platnosti právního jednání (oproti dobrým mravům – srov. § 580 odst. 1 a § 588 o. z.) a z toho důvodu (její absence) nezpůsobuje neplatnost právního jednání (v právní teorii srov. např. Lavický, P. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Obecná část. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 72-81, anebo Melzer, F., Tégl, P. in Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník - velký komentář. Svazek I. § 6. Praha: Leges, 2014, s. 102-120, a literaturu tam citovanou).

Srovnej rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2019, sp. zn. [26 Cdo 1984/2018](#), a ze dne 23. 3. 2020, sp. zn. [22 Cdo 4490/2018](#).

č. 11

26. Literatura dále dovozuje, že z principu poctivosti ve smyslu § 6 o. z. vyplývá také požadavek loajality mezi stranami závazku, v jejímž důsledku dochází k „doplňujícímu výkladu“ smlouvy tak, že k určitým změnám se již v samotné smlouvě implicitně svoluje. Při řádném oznámení změny, absenci zneužití a odlišné smluvní úpravy tak lze dovodit povinnost určité míry vstřícnosti vůči druhé smluvní straně a přiznat smluvním stranám implicitní právo jednostranné změny závazku přímo na základě doplňující funkce poctivosti. Přípustnost jednostranné změny smlouvy pak bude záviset na okolnostech, zejména poměřování následků nevyhovění požadavku vstřícnosti pro každou ze stran smlouvy (v odborné literatuře viz Šilhán, J. Jednostranné určení či změna smluvního závazku. In: Hajn, P., Ondřejová, D., Lasák, J., Ruban, R., Houdek, Z. a kol, Kotásek, J. a Špačková, M. (ed.). Pocta prof. Josefu Bejčkovi k 70. narozeninám. Brno: Masarykova univerzita, 2022, s. 546-565, nebo Pipková, P. J. § 6 [Poctivost]. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023).

27. Úprava § 1956 o. z. umožňuje jednostrannou změnu místa plnění, má-li být plněno u věřitele a změnil-li věřitel po uzavření smlouvy své bydliště nebo sídlo, popřípadě umístění závodu nebo provozovny. Z teleologického hlediska přitom není důvodu, aby v porovnání se změnami předpokládanými tímto ustanovením, nebylo možné postupovat obdobně v případech, kdy je jako místo plnění sjednán účet věřitele.

28. Ve vztahu ke změně účtu věřitele – jakožto sjednaného splniště – tedy existuje v zákoně tzv. otevřená nepravá (teleologická) mezera, kterou je třeba uzavřít pomocí analogie (k tomu srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. [32 Cdo 1519/2012](#), nebo ze dne 1. 6. 2017, sp. zn. [32 Cdo 2422/2015](#), dále důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. [III. ÚS 2264/13](#), nebo v právní teorii Melzer, F. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 230).

29. Ve světle nastíněné argumentace je na místě přijmout závěr, podle něhož lze na základě analogického použití úpravy § 1956 o. z. při uplatnění principu poctivosti připustit jednostrannou změnu místa plnění i při změně účtu věřitele; s tím, že věřitel ponese zvýšené náklady a nebezpečí, které tím druhé straně vzniknou.

30. Ačkoli se při posuzování změny závazků obecně vychází ze zásadní nezměnitelnosti smluv jednostranným právním jednáním (viz judikatura citovaná v odst. 23), oprávnění k určité

minimální funkční míře (jednostranných) změn závazku lze dovozovat implicitně na základě uplatnění principu poctivosti, a to při vyvažování oprávněných zájmů obou stran.

31. V projednávané věci odvolací soud [s odkazem na komentářovou literaturu (Šilhán, J. § 1956 [Změna místa u věřitele]. In: Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 989)] dovedl, že v případě zrušení účtu věřitele sjednaného jako místo plnění ve smlouvě lze *per analogiam* použít § 1956 o. z. Byl-li účet věřitele (žalobce) zrušen a dlužník (dovolatel) byl o této skutečnosti vyrozuměn a vyzván k platbě na jiný účet – čímž bylo místo plnění jednostranně změněno – byl podle názoru odvolacího soudu dlužník (dovolatel) povinen plnit na tento nový účet, nikoli do soudní úschovy.

32. Potud je právní posouzení této otázky odvolacím soudem správné.

33. Nicméně, i když je za popsanych okolností dlužník zásadně povinen plnit na nově určený účet, nelze zcela vyloučit možnost náhradního splnění (§ 1953 o. z.). To může přicházet v úvahu například tehdy, bude-li dlužník s ohledem na konkrétní okolnosti věci bez své viny v nejistotě, zda plněním na nově určený účet svůj závazek vůči věřiteli skutečně splní anebo bylo-li jednání věřitele nepoctivé (např. vedeno záměrem ztížit dlužníku splnění závazku).

34. V projednávané věci dlužník (dovolatel) svou nejistotu opírá o tvrzení, že žalobce je ve výkonu trestu odnětí svobody, a tudíž je pro dovolatele „zcela nedostupný“, sjednaný účet byl „z neznámých důvodů“ a „bez upozornění dovolatele“ žalobcem zrušen, zrušení účtu „mohlo souviset s trestnou činností žalobce“, podpisy žalobce na plné moci advokáta a na výzvě nebyly úředně ověřeny a výzvou byla požadována částka mnohonásobně vyšší než skutečný dluh.

35. Tyto skutečnosti odvolací soud ve svém právním posouzení nezohlednil.

b) K důvodům náhradního splnění do soudní úschovy

36. Podle § 1953 odst. 1 o. z. nelze-li dluh splnit proto, že věřitel je neznámý nebo nepřítomný, že věřitel odmítl bezdůvodně plnění přijmout, že dlužník je bez své viny v nejistotě, kdo je věřitelem, nebo z jiných důležitých příčin na straně věřitele, je dlužník oprávněn složit předmět plnění do soudní úschovy. Účelně vynaložené náklady spojené s náhradním splněním jdou k tíži věřitele.

37. Podle § 291 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“) lze řízení zahájit jen na návrh (odstavec první). Návrh na přijetí do úschovy musí obsahovat prohlášení složitela, který peníze, cenné papíry nebo jiné věci do úschovy skládá, že závazek, jehož předmětem jsou hodnoty skládané do úschovy, nelze splnit, protože věřitel je nepřítomen nebo je v prodlení, nebo že složitel má odůvodněné pochybnosti, kdo je věřitelem, nebo že složitel věřitele nezná; to neplatí, jde-li o povinnou úschovu (odstavec druhý).

38. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu se k plnění do soudní úschovy podává:

- 1) Důvod úschovy a věcnou legitimaci účastníků (složitela, příjemce a přihlašovatele) soud z hlediska pravdivosti tvrzení složitela při rozhodování o přijetí do úschovy

nepřezkoumává; vychází v tomto směru z tvrzení složitele a nezjišťuje, zda složitel je opravdu dlužníkem, zda příjemce je skutečně věřitelem, zda věřitel je skutečně nepřítomen, zda se věřitel opravdu ocitl v prodlení, zda tu byly důvodné pochybnosti o tom, kdo je dlužníkovým věřitelem, nebo zda byl věřitel pro dlužníka skutečně neznámou osobou, popřípadě, zda tu je jiný zákonem stanovený důvod úschovy.

2) Pravomocné usnesení soudu o přijetí plnění do úschovy má z hlediska zániku závazků stejné právní následky jako převzetí plnění věřitelem; za okamžik uspokojení nároku se považuje den, v němž byl předmět plnění složen u soudu.

3) Zjistí-li se, že důvody pro složení plnění u soudu nebyly dány, např. proto, že věřitel přijetí plnění ve skutečnosti neodmítá (a není tak v prodlení) nebo je přítomen, nebo že dlužník (složitel) neměl důvod pochybovat o tom, kdo je věřitelem apod., pak dluh nebyl složením do soudní (soluční) úschovy splněn a povinnost dlužníka (složitele) poskytnout plnění přímo věřiteli (příjemci, přihlašovatel) nadále trvá.

4) Otázku, zda byl dán důvod pro složení plnění u soudu, soud zkoumá (může zkoumat) nejen v době, kdy rozhoduje o přijetí do soudní (soluční) úschovy, nýbrž i v případném sporu o nahrazení souhlasu s vydáním předmětu úschovy (§ 299 z. ř. s.) vedeném mezi tím, kdo žádal o vydání předmětu úschovy (příjemce nebo přihlašovatel), a tím, kdo vydání odporoval (§ 298 z. ř. s.), po právní moci usnesení o přijetí plnění do soudní (soluční) úschovy.

5) Platí dále, že posuzuje-li soud v řízení o úschovách, co složitel uvedl v návrhu na přijetí o důvodu úschovy (a pak z tohoto tvrzení při rozhodování o přijetí do úschovy výše popsaným způsobem vychází), není rozhodující, jak složitel kvalifikoval důvod úschovy po právní stránce, ale vylíčení důvodu úschovy prostřednictvím rozhodujících skutečností.

V režimu soudní úschovy podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2013 se výše formulované závěry podávají z ustálené judikatury Nejvyššího soudu (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 5. 5. 2016, sp. zn. [21 Cdo 4255/2014](#), ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. [21 Cdo 3924/2013](#) nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2016, sp. zn. [21 Cdo 3853/2015](#)); jde nicméně o závěry uplatnitelné i v poměrech soudní úschovy podle zákona o zvláštních řízeních soudních a občanského zákoníku (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 2019, sp. zn. [21 Cdo 1736/2019](#), ze dne 10. 3. 2022, sp. zn. [21 Cdo 3565/2021](#), ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. [29 Cdo 902/2022](#), ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. [29 Cdo 903/2022](#), ze dne 22. 3. 2023, sp. zn. [29 Cdo 905/2022](#), ze dne 30. 3. 2023, sp. zn. [29 Cdo 911/2022](#), ze dne 30. 3. 2023, sp. zn. [29 Cdo 901/2022](#) a ze dne 30. 3. 2023, sp. zn. [29 Cdo 793/2022](#)).

39. Plnění do soudní úschovy má účinky splnění, ale jen tehdy, pokud byly naplněny zákonné důvody pro soudní úschovu, uvedené dlužníkem v návrhu na zahájení řízení o úschově.

40. V řízení o zaplacení dluhu (který měl být splněn složením do soudní úschovy), soud musí zkoumat, zda důvody uvedené dlužníkem v návrhu na soudní úschovu byly splněny. Také v tomto řízení soud nemá posuzovat důvody plnění do úschovy podle toho, jak je navrhovatel

(dlužník) právně kvalifikoval v návrhu na zahájení řízení o úschově, ale jak je skutkově vymezil (právní kvalifikace, tedy podřazení pod některý ze zákonem vymezených důvodů, je věcí soudu).

41. Skutečnost, že důvody plnění do úschovy jsou v § 1953 odst. 1 o. z. vymezeny zčásti odlišně (šířeji), než v § 291 odst. 2 z. ř. s., přitom není významná; přednost musí mít (zvláštní) hmotněprávní úprava (obdobně viz i Levý, J. § 291 [Zahájení řízení]. In: Svoboda, K., Tlášková, Š., Vlášil, D., Levý, J., Hromada, M. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 593–594). Návrh na přijetí plnění do soudní úschovy je proto důvodný i tehdy, je-li naplněn důvod, který sice není vymezen v § 291 z. ř. s., ale je vymezen – jako důvod soudní úschovy – v § 1953 o. z.).

42. Naopak je významné, jaké skutečnosti z pohledu hmotněprávní úpravy dlužník (žalovaný) skutkově vymezil v návrhu na zahájení řízení o úschově, protože tyto skutečnosti jsou těmi důvody, které v řízení o zaplacení soud musí zkoumat, aby posoudil, zda plněním do úschovy byl splněn dluh (protože tyto důvody byly dány) anebo zda splněn nebyl (protože důvody dány nebyly).

43. I v poměrech projednávané věci proto pro posouzení, zda může mít plnění dovolatele do soudní úschovy soluční účinky, není významné, jak dovolatel právně kvalifikoval důvod úschovy v návrhu na zahájení řízení o úschově, podstatné je, jak jej skutkově vymezil. A právě to, zda byl naplněn takto skutkově vymezený důvod, musí soud v řízení v projednávané věci posoudit, aby mohl přijmout právní závěr, zda složením plnění do úschovy dovolatel splnil svůj dluh vůči žalobci.

44. Odvolací soud proto pochybil, když vycházel toliko z dovolatelem označeného zákonného důvodu, aniž by jakkoli zohlednil skutečnosti, které dovolatel v návrhu vylíčil. V tomto ohledu je posouzení věci odvolacím soudem neúplné, a tudíž nesprávné.

c) Shrnutí

45. Jelikož posouzení první dovoláním otevřené otázky odvolacím soudem není (zcela) správné a při řešení druhé dovoláním otevřené otázky se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, byl dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř. uplatněn právem. Nejvyšší soud proto, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozhodnutí odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

46. Právní názor dovolacího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1 část první věty za středníkem a § 226 odst. 1 o. s. ř.).

47. V dalším řízení se budou soudy zabývat důvodností plnění dovolatele do soudní úschovy s ohledem na skutečnosti vylíčené v návrhu na přijetí plnění do soudní úschovy (viz též odst. 33 a 34).

48. O návrhu dovolatele na odklad vykonatelnosti napadeného rozsudku odvolacího soudu Nejvyšší soud nerozhodoval. Návrh na odklad vykonatelnosti či právní moci je závislé povahy (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. [III. ÚS 3425/16](#)), což mimo jiné znamená, že rozhodl-li dovolací soud o podaném dovolání, stává se návrh na odklad vykonatelnosti bezpředmětný (obsoletní). K tomu obdobně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. [27 Cdo 2826/2017](#).

č. 12

Také tehdy, jde-li o právní úkony nebo o právní jednání, pro která definuje osobu ovládající a osobu ovládanou úprava obsažená v § 73 a v § 74 odst. 1 a 3 z. o. k., platí, že ovládaná osoba má při právním úkonu nebo při právním jednání, které činí, takový úmysl, jaký má osoba, která ji ovládá.

Smlouva, kterou smluvní strany uzavřely v úmyslu zkrátit uspokojení věřitele jedné z nich, je absolutně neplatná.

Incidenční spory (žaloba odpůrčí), Jednání právnických osob, Neplatnost právního jednání (o. z.), Neplatnost právního úkonu, Osoba blízká, Úmysl

§ 234 IZ, § 237 odst. 1 IZ, § 242 IZ, § 22 o. z., § 588 o. z., § 1908 odst. 1 o. z., § 2390 o. z., § 3028 o. z., § 116 obč. zák., § 559 odst. 1 obč. zák., § 657 obč. zák., § 73 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., § 74 zákona č. 90/2012 Sb., § 775 zákona č. 90/2012 Sb., § 780 zákona č. 90/2012 Sb.

č. 12

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2024, sen. zn. [29 ICdo 142/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:29.ICDO.142.2023.1

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 4. 2023, sp. zn. 199 ICM 2291/2018, 101 VSPH 916/2022 (MSPH 99 INS 9101/2016), a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 12. 10. 2022, č. j. 199 ICM 2291/2018-189, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zamítl žalobu, kterou se žalobce (Mgr. M. J., jako insolvenční správce dlužníka B. s. r. o.) domáhal vůči žalovanému (M. H.) jednak určení, že právní úkony dlužníka spočívající v zaplacení částky 928.292 Kč dne 21. 3. 2014 a částky 70.000 Kč dne 17. 12. 2014 žalovanému jsou neúčinné vůči věřitelům dlužníka, jednak zaplacení částky 998.292 Kč do majetkové podstaty dlužníka (body I. a II. výroku).

[2] Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 98.010 Kč (bod III. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházející z ustanovení § 3 odst. 1 a 2, § 235, § 236 odst. 2, § 237 odst. 1, § 239, § 240 odst. 1, § 241 odst. 1 a § 242 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), z ustanovení § 22 odst. 2 a § 2390 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), a z ustanovení § 657 zákona č. 40/1964 Sb.,

občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

3. Právní úkony, jimiž dlužník vrátil v roce 2014 žalovanému půjčky, nenaplnují znaky neúčinného právního úkonu bez přiměřeného protiplnění dle § 240 insolvenčního zákona, neboť žalobce v řízení neprokázal, že by se dlužník v rozhodné době nacházel v úpadku. Z provedeného dokazování naopak vyplývá, že dlužník se v roce 2014 v úpadku nenacházel, vykazoval zisk a disponoval aktivy v řádu stovek tisíc Kč.

4. Vzhledem k tomu, že dlužník v roce 2014 nebyl v úpadku, nešlo ani o zvýhodňující právní úkony dle § 241 insolvenčního zákona a žalovaný vyvrátil, že by odporované úkony k úpadku dlužníka vedly. V době vrácení půjček neměl dlužník žádného věřitele z řad dalších účastníků Sdružení VP (dále též jen „sdružení“), kterého by mohl znevýhodnit (neboť pohledávky dalších účastníků sdružení mohly vzniknout až v roce 2015).

5. Odporované právní úkony nenaplnují ani znaky úmyslně zkracujícího právního úkonu dle § 242 insolvenčního zákona, neboť pohledávky účastníků sdružení za dlužníkem vznikly až po uskutečnění těchto úkonů (v době, kdy k nim došlo, zde nebyl žádný věřitel, kterého by dlužník mohl zkrátit společně s žalovaným). Dlužník se i po provedení těchto úkonů „nacházel v zisku“ a „byl převeden na nového nabyvatele za účelem dalšího rozvoje podnikání dlužníka“.

6. K odvolání žalobce a žalovaného (u toho jen proti výroku o nákladech řízení) Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 20. 4. 2023:

[1] Změnil rozsudek insolvenčního soudu v zamítavých výrociích o věci samé tak, že určil, že právní úkony dlužníka spočívající v zaplacení částky 928.292 Kč dne 21. 3. 2014 a částky 70.000 Kč dne 17. 12. 2014 jsou vůči majetkové podstatě dlužníka neúčinné, a uložil žalovanému zaplatit do majetkové podstaty dlužníka do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 998.292 Kč (první výrok).

[2] Uložil žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 57.785 Kč (druhý výrok).

7. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 240, § 241 a § 242 insolvenčního zákona a z označené judikatury Nejvyššího soudu představované rozsudkem ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. [21 Cdo 2811/2013](#), uveřejněným pod číslem 24/2015 Sb. rozh. obč. [který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu], rozsudkem ze dne 30. 6. 2016, sen. zn. [29 ICdo 44/2014](#), uveřejněným pod číslem 117/2017 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 117/2017“), rozsudkem ze dne 28. 2. 2017, sen. zn. [29 ICdo 13/2015](#), uveřejněným pod číslem 139/2018 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 139/2018“), rozsudkem ze dne 20. 12. 2018, sen. zn. [29 ICdo 90/2016](#), rozsudkem ze dne 28. 5. 2020, sen. zn. [29 ICdo 60/2018](#) (jde rozsudek o uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 10, ročníku 2021, pod číslem 99), a rozsudkem ze dne 22. 12. 2022, sp. zn. [29 Cdo 1917/2021](#) – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

8. Právní jednání dlužníka spočívající v zaplacení částek 928.292 Kč (21. 3. 2014) a 70.000 Kč (17. 12. 2014) není neúčinným jednáním ve smyslu § 240 a § 241 insolvenčního zákona. V době, kdy dlužník právní jednání provedl, nebyl v úpadku. Splatnost všech přihlášených

pohledávek nastala až 18. 6. 2015, takže v době provedení právních jednání neměl dlužník žádné věřitele.

9. Dlužník a žalovaný byli v době provedení právních úkonů osobami blízkými (žalovaný byl jediným společníkem a jednatelem dlužníka). Žalovaný vykonával funkci ředitele pivovaru Vyškov (dále též jen „pivovar“) provozovaného sdružením, jehož účastníkem byl i dlužník. Podíl dlužníka na zisku (ztrátě) z provozování pivovaru byl sjednán ve výši 20 %. Žalovaný jako ředitel musel znát stav hospodaření pivovaru (tedy také vědět, že docházelo ke ztrátě). Tato skutečnost vyplynula i z výsledovky za rok 2013 zasláné dlužníku e-mailem 9. 3. 2014 a ze zprávy o hospodaření z 1. 9. 2014. Žalovaný tedy věděl a musel vědět, že vůči dlužníku vzniká ostatním účastníkům sdružení pohledávka z titulu ztráty vzniklá provozováním pivovaru, která se stane splatnou (až) po schválení roční účetní závěrky. Ostatně, z „rozhodnutí“ ze dne 7. 12. 2016 (správně jde o usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 12. 2016), vyplývá, že dlužník nijak nepochybnil, že hospodaření sdružení bylo ztrátové. Z článku 2.4 smlouvy o sdružení ze dne 3. 1. 2011 (dále též jen „smlouva o sdružení“) vyplývá závazek společnosti C. a. s. (dále jen „společnost C“) financovat nebo zajistit financování veškerých závazků (sdružení). Vzhledem k právní úpravě, podle které mají účastníci sdružení postavení solidárních dlužníků (§ 835 odst. 2 obč. zák.), je nepochybné, že společnost C byla oprávněna požadovat po dlužníku (v souladu s § 511 odst. 3 obč. zák.) náhradu za splnění dluhu, který uhradila, a to ve výši dlužníkovu podílu. Za popsaného stavu uhradil dlužník žalovanému 928.292 Kč a (později) 70.000 Kč. Poté žalovaný změnil obchodní firmu dlužníka (do stávající podoby) a založil novou společnost s obchodní firmou stejnou jako původní obchodní firma dlužníka [B. C. s. r. o. (dále jen „společnost B“)], se shodným předmětem podnikání jako měl dlužník.

č. 12

10. Na základě shora uvedeného má odvolací soud (v intencích § 242 insolvenčního zákona) za nepochybné, že dlužník učinil právní úkony v úmyslu zkrátit věřitele (účastníky sdružení) a že dlužník i žalovaný věděli, že jde o „právní úkon“, který učinili v úmyslu zmařit v rozporu se zákonem (obejitím zákona) uspokojení věřitelů sdružení. Je (též) nepochybné, že dlužníkovy právní úkony zkracují uspokojení pohledávek věřitelů a vedly ke zmenšení jeho majetku, které mělo (současně) za následek, že věřitelé nemohli dosáhnout uspokojení svých pohledávek z majetku dlužníka, ačkoli (nebyť těchto úkonů) by se uspokojili z majetku dlužníka alespoň částečně.

11. Úmysl dlužníka zkrátit věřitele prokazuje (mimo jiné) i to, že žalovaný založil společnost B s obchodní firmou odpovídající původní obchodní firmě dlužníka vykonávající shodnou činnost a (naopak) dlužník nemá majetek, z něhož by mohl uhradit pohledávky věřitelů. Zjištění insolvenčního soudu, že v roce 2014 měl dlužník aktiva v rozsahu 760.000 Kč, neznamená, že pohledávky jeho věřitelů mohly být v celém rozsahu uspokojeny; již tehdy pohledávky za dlužníkem ona aktiva převyšovaly. V době zjištění úpadku neměl dlužník žádný majetek k uspokojení přihlášených pohledávek.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

12. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, při jejichž

řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, případně, že dílčí právní otázka v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Konkrétně má jít o následující otázky:

[1] Otázku rozsahu poučovací povinnosti odvolacího soudu podle ustanovení § 213b o. s. ř.

[2] Má účastník řízení právo vyjádřit se v odvolacím řízení k provedenému důkazu?

[3] Otázku naplnění předpokladů úmyslně zkracujících úkonů dlužníka.

13. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby je Nejvyšší soud zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení, případně aby je změnil v tom duchu, že se potvrzuje rozhodnutí insolvenčního soudu.

14. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel následovně:

K otázce č. [1] (K poučovací povinnosti odvolacího soudu)

15. Odvolací soud neposkytl dovolateli poučení podle § 118a o. s. ř., respektive podle § 213b o. s. ř. Zamítavé rozhodnutí insolvenčního soudu změnil odvolací soud poté, co zopakoval důkaz e-mailem z 9. 4. 2014 a zápisem z valné hromady společnosti C. Byť to v napadeném rozhodnutí není uvedeno výslovně, odvolací soud musel dospět k závěru, že dovolatel neunáší důkazní břemeno co do obrany, že nejsou splněny předpoklady odporovatelnosti podle ustanovení § 240 až § 242 insolvenčního zákona. Odvolací soud též dospěl k jinému právnímu posouzení věci než insolvenční soud. Proto bylo jeho povinností poučit dovolatele o odlišném právním názoru a o možnosti navrhnout další důkazy na podporu svých tvrzení, což se nestalo.

16. Pochybení odvolacího soudu je o to závažnější, že podle ustálené praxe tíží dovolatele břemeno tvrzení i břemeno důkazní, neboť byl osobou dlužníku blízkou a insolvenční zákon tak presumuje, že mu byl znám dlužníkův úmysl. Srov. vyvratitelnou právní domněnku uvedenou v § 242 odst. 2 insolvenčního zákona a *mutatis mutandis* rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2001, sp. zn. [21 Cdo 1912/2000](#) [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 35/2002 Sb. rozh. obč.], nebo [R 117/2017](#).

17. Tím, že rozhodl sám (místo toho, aby odvoláním napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení), připravil odvolací soud dovolatele o možnost bránit se napadenému rozhodnutí po skutkové stránce; došlo tedy k porušení zásady dvouinstančnosti. Přitom o skutkovém stavu existují závažné pochyby (např. není jistá existence nebo výše dluhu, o jehož uspokojení se měl dlužník pokoušet zkrátit svého jediného údajného věřitele).

18. Srov. dále jednak (citované) pasáže z díla Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022 (komentář k § 213b o. s. ř.) a (k poučovací povinnosti podle § 118a o. s. ř.) [citované] pasáže z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2018, sp. zn. [30 Cdo 4327/2016](#), a z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. [29 Cdo 1829/2011](#) [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 59/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 59/2012“)], jakož i (citované) pasáže z díla Jirsa, J. a kol.: Občanské

soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79–180 občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, str. 277. Při nesplnění poučovací povinnosti je napadené rozhodnutí překvapivé ve smyslu judikatury Ústavního soudu; srov. (citovanou) pasáž z usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 321/07](#) [usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže) dostupné na webových stránkách Ústavního soudu].

19. Napadené rozhodnutí je o to překvapivější, že odvolací soud rozhoduje o stejném skutkovém stavu mezi týmiž účastníky pokaždé jinak; srov. jeho závěry ve věci sp. zn. 74 Cm 27/2019 (kde jde o žalobu z titulu ručení žalovaného coby člena statutárního orgánu dlužníka), z nichž plyne neexistence dluhu, k jehož zkrácení mělo dojít.

K otázce č. [2] (K právu vyjádřit se k důkazu)

20. V návaznosti na závěry k překvapivosti rozhodnutí obsažené v odstavci 18. a 19. odůvodnění shora dovolatel poukazuje u otázky č. [2] na to, že (jak vyplývá z protokolu o odvolacím jednání, jež se konalo 20. 4. 2023) po zopakování dokazování oněmi dvěma důkazy bylo protokolováno, že účastníci byli „bez námitek“ a senát „bez dotazů“, načež bylo přistoupeno k závěrečným návrhům. Účastníci tak neměli právo vyjádřit se k (opětovně) provedeným důkazům, což odporuje § 123 o. s. ř. uplatnitelnému i v odvolacím řízení; srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2004, sp. zn. [26 Cdo 2411/2003](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2006, sp. zn. [26 Cdo 1793/2005](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2010, sp. zn. [26 Cdo 3838/2009](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2006, sp. zn. [29 Odo 789/2004](#). Odvolací soud tak porušil i článek 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

K otázce č. [3] (K předpokladům úmyslně zkracujících právních úkonů dlužníka)

21. U této otázky dovolatel odkazuje na (citované) pasáže z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2021, sp. zn. [29 ICdo 58/2020](#) (jde o rozsudek uveřejněný v časopise Vybraná judikatura, číslo 12, ročníku 2022, pod číslem 108), a z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 1917/2021](#).

22. Podle napadeného rozhodnutí bylo úmyslem dlužníka zkrátit účastníky sdružení, kterým měla v budoucnu vzniknout pohledávka za dlužníkem z titulu ztráty sdružení. Povědomí dlužníka o budoucím dluhu musí být natolik konkrétní, aby mohl pojmout zkracující úmysl. Při pochybnostech dlužníka o budoucích dlužích u něj nelze dovodit zkracující úmysl. V posuzovaném případě dlužník nemohl mít povědomí o budoucím dluhu, takže ani nemohl jednat v úmyslu zkrátit své věřitele.

23. Vznikající (budoucí) dluh sdružení měl být evidován v účetnictví společnosti C. Podle účetní závěrky společnosti C za rok 2012 (sestavené 28. 2. 2013) a za rok 2013 (sestavené 25. 6. 2014) nemá společnost C žádné pohledávky za účastníky sdružení. Z těchto účetních dokumentů tedy nevyplývá, že by dlužník měl jakékoli budoucí dluhy.

24. Dovolatel pak sice byl ředitelem pivovaru, nikdy však nebyl odpovědný za ekonomickou stránku jeho provozu. V řízení navíc dokládal, že účetnictví společnosti C bylo vedeno

pro 2 střediska (Prahu a Vyškov), bylo tedy těžko rozlišitelné, které položky se týkají toho kterého střediska.

25. E-mail z 9. 3. 2014 nemohl v dlužníku vyvolat povědomí o jeho budoucích dlužích. Šlo totiž o nedokončené vyúčtování, které (tedy) mohlo doznat změn. Navíc bylo (vyúčtování) v rozporu s oficiálními účetními dokumenty společnosti C. Právní jednání, která dlužník následně činil, tak nebyla vedena úmyslem zkrátit budoucí věřitele; dlužník v rozhodné době nemohl vědět, že mu vznikají budoucí dluhy.

26. Také nelze přehlížet, že v prosinci 2014 dovolatel převedl společnost (dlužníka) na třetí osobu. Nabyvatel obchodního podílu měl o koupi dlužníka aktivní zájem (mimo jiné i pro vlastnictví akcií ve společnosti C). V době převodu byl dlužník aktivním podnikatelským subjektem s dlouhodobým majetkem za rok 2013 v hodnotě 654.000 Kč, s vlastním kapitálem za rok 2013 ve výši 649.000 Kč a se ziskem po zdanění za rok 2013 ve výši 299.000 Kč. Dovolatel tedy neměl důvod pochybovat o tom, že dlužník bude dále podnikat. Pouze vlivem okolností nezávislých na vůli dovolatele, nadto několik let poté, co dovolatel společnost (dlužníka) opustil, došlo k úpadku dlužníka a k podání žaloby v této věci.

27. Odvolací soud se (tedy) odchýlil od shora označené judikatury dovolacího soudu v tom smyslu, že ji vykládal příliš široce. V dané věci (totiž) nebyly naplněny podmínky odporovatelnosti dle § 242 insolvenčního zákona.

28. Dovolací soud by měl řešit také zásadní otázku, jak lze posoudit budoucí pohledávku, jestliže o ní dlužník nemá žádné bližší informace [jeho jediný (údajný) věřitel mu poskytne jen základní sdělení, že pohledávka asi „bude“ a „bude asi v takovéto výši“, aniž by mu předložil jakékoli vyúčtování, důkazy a tuto (budoucí) pohledávku ani nezanese do svého účetnictví]. *Ad absurdum* lze položit otázku, zda údajný dlužník nesmí hradit žádné své závazky poté, co si někdo pohledávku vůči němu vymyslí (jen ji sdělí, ale nedoloží).

29. Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako zjevně bezdůvodné. Dovolací argumentaci k dovoláním otevřeným právním otázkám pak v jednotlivostech oponuje následovně:

K otázce č. [1] (K poučovací povinnosti odvolacího soudu)

30. Řízení bylo řádně koncentrováno (v souladu s § 118b o. s. ř.), přičemž vzhledem k délce řízení měl dovolatel dostatek času předložit důkazy potřebné k prokázání svých tvrzení. Podle platné úpravy pak není odvolací soud povinen sdělovat svůj předběžný právní názor na projednávanou věc. Žalobce též nesouhlasí s tím, že šlo o překvapivé rozhodnutí.

K otázce č. [2] (K právu vyjádřit se k důkazu)

31. V odvolacím řízení měl každý z účastníků prostor pro případnou další aktivitu. Z protokolu o odvolacím jednání je zřejmé, že účastníci měli možnost se řádně vyjádřit k (opakovaně) provedeným důkazům.

K otázce č. [3] (K předpokladům úmyslně zkracujících úkonů dlužníka)

32. K tvrzené neexistenci dluhu poukazuje žalobce na to, že závěry usnesení odvolacího soudu ze dne 9. 9. 2021, č. j. 6 Cmo 285/2020-183, jsou založeny na nesprávném (ustanovení § 829 a násl. obč. zák. odporujícím) předpokladu, že jednotliví účastníci sdružení odpovídali za podíl na ztrátě vůči sdružení, tedy že sdružení bylo věřitelem a účastníci sdružení byli dlužníky. Sdružení však nemá právní subjektivitu (srov. § 829 odst. 2 a § 835 odst. 2 obč. zák.). Byla to tedy společnost C, která průběžně hradila náklady a uspokojovala závazky vůči jednotlivým dodavatelům, k jejichž úhradě (však) byli zavázáni všichni členové sdružení společně a nerozdílně. Společnosti C tak v souladu s § 511 odst. 3 obč. zák. svědčil nárok na náhradu „dluhů“, které uhradila za zbylé dva účastníky sdružení (ve výši podílů sjednaných ve smlouvě o sdružení).

III.

Přípustnost dovolání

č. 12

33. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

34. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení způsobilosti (kvality) budoucí pohledávky založit neúčinné právní jednání dlužníka ve smyslu § 242 insolvenčního zákona jde o věc dovolacím soudem neřešenou. V posouzení otázky úmyslu dlužníka „*cum animo fraudandi*“ a vědomosti dovolatele o tomto úmyslu, je pak napadené rozhodnutí v rozporu s níže označenou judikaturou Nejvyššího soudu

35. Procesní otázky předestřené dovolatelem se týkají (tvrzených) vad řízení, jejichž existenci zkoumá dovolací soud u přípustného dovolání z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Nejvyšší soud neshledává účelným zabývat se (poté, co dovolání připustil pro řešení otázky označené v předchozím odstavci) samostatně přípustností dovolání k otázkám č. [1] a [2]; s námitkami vznesenými v souvislosti s těmito otázkami se vypořádá v mezích přípustného dovolání.

IV.

Důvodnost dovolání

36. Podle ustanovení § 242 odst. 3 o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a/ a b/ a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

37. Nejvyšší soud se tedy nejprve zabýval dovolatelem namítanými vadami řízení (předestřenými k otázkám č. [1] a [2]). Pro účely posouzení těchto vad jsou rozhodná následující ustanovení občanského soudního řádu [ve znění, jež od podání žaloby v této věci (od 6. 8. 2018) nedoznalo změn]:

§ 40 (o. s. ř.)

(1) Úkony, při nichž soud jedná s účastníky, provádí dokazování nebo vyhledává rozhodnutí, se zaznamenávají ve formě zvukového nebo zvukově obrazového záznamu (dále jen „záznam“). Záznam se uchovává na trvalém nosiči dat, který je součástí spisu.

(2) Není-li pořízení záznamu možné nebo stanoví-li tak zákon, sepisuje se o úkonech, při nichž soud jedná s účastníky, provádí dokazování nebo vyhledává rozhodnutí, protokol. Soud může rozhodnout, že bude současně s pořízením záznamu sepsán o úkonu protokol. Nejsou-li při úkonu přítomni účastníci, zástupci ani veřejnost a soud provádí pouze listinné důkazy nebo vyhledává rozhodnutí, postačí pořízení protokolu. V případě rozporu protokolu a záznamu má přednost záznam. Protokol se sepisuje vždy o úkonu, kterým

a/ byl uzavřen smír, nebo

b/ došlo k uznání nároku podle § 153a odst. 1.

(3) Přepis záznamu nebo jeho části se pořídí, pokud tak ze závažných důvodů určí soud. Přepis záznamu nebo jeho části se pořídí vždy, je-li podán řádný nebo mimořádný opravný prostředek ve věci samé. Věta druhá se nepoužije, pokud soud prvního stupně rozhoduje o odmítnutí odvolání podle § 208 odst. 1 nebo byl-li pořízen protokol.

(...)

§ 118a (o. s. ř.)

(1) Ukáže-li se v průběhu jednání, že účastník nevykládá všechny rozhodné skutečnosti nebo že je uvedl neúplně, předseda senátu jej vyzve, aby svá tvrzení doplnil, a poučí jej, o čem má tvrzení doplnit a jaké by byly následky nesplnění této výzvy.

(2) Má-li předseda senátu za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkovy právního názoru, vyzve účastníka, aby v potřebném rozsahu doplnil vykládkou rozhodných skutečností; postupuje přitom obdobně podle odstavce 1.

(3) Zjistí-li předseda senátu v průběhu jednání, že účastník dosud nenavrl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí jej o následcích nesplnění této výzvy.

(...)

§ 123 (o. s. ř.)

Účastníci mají právo vyjádřit se k návrhům na důkazy a ke všem důkazům, které byly provedeny.

§ 213 (o. s. ř.)

(1) Odvolací soud není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně.

(2) Odvolací soud může zopakovat dokazování, na základě kterého soud prvního stupně zjistil skutkový stav věci; dosud provedené důkazy zopakuje vždy, má-li za to, že je z nich možné dospět k jinému skutkovému zjištění, než které učinil soud prvního stupně.

(...)

§ 213b (o. s. ř.)

(1) V odvolacím řízení se postupuje podle § 118a; tento postup však nemůže vést k uplatnění nových skutečností nebo důkazů v rozporu s ustanovením § 205a nebo 211a nebo k uplatnění procesních práv, která jsou za odvolacího řízení nepřijatelná.

(2) Porušení ustanovení § 118a odst. 1 až 3 soudem prvního stupně je vadou řízení, jen jestliže potřeba uvést další tvrzení nebo důkazy vyplývá z odlišného právního názoru odvolacího soudu.

§ 215 (o. s. ř.)

(...)

(2) Po zahájení jednání podá předseda nebo pověřený člen senátu zprávu o dosavadním průběhu jednání; jinak platí pro jednání před odvolacím soudem přiměřeně § 116 až 118, § 118a odst. 4 a § 119. Na závěr předseda senátu účastníky vyzve, aby shrnuli své návrhy a aby se vyjádřili k dokazování a ke skutkové a k právní stránce věci.

38. Ve výše ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním namítaným vadám řízení následující závěry:

K otázce č. [1] (K poučovací povinnosti odvolacího soudu)

39. Jak Nejvyšší soud opakovaně vysvětlil ve svých rozhodnutích, poučovací povinnost podle § 118a o. s. ř. je vybudována na objektivním principu. Znamená to, že poskytnutí potřebného poučení není závislé na tom, zda se soud o potřebě poučení vůbec dozvěděl. Nebylo-li účastníku potřebné poučení poskytnuto, ačkoliv se tak mělo z objektivního hlediska stát, došlo i v tomto případě k porušení ustanovení § 118a o. s. ř. Jestliže soud prvního stupně příslušné poučení neposkytne (lhostejno z jakých důvodů), musí tak učinit (je-li podáno odvolání) odvolací soud v odvolacím řízení (§ 213b odst. 1 o. s. ř.), a to bez ohledu na to, že již došlo ke koncentraci řízení (srov. [R 59/2012](#)).

40. V rozsudku svého velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. [31 Cdo 619/2011](#), uveřejněném pod číslem 115/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 115/2012“), jehož judikatorní význam je nadřazen rozhodnutím tříčlenných senátů

Nejvyššího soudu o stejných otázkách, Nejvyšší soud vysvětlil, že rozsah důkazní povinnosti je ve sporném řízení zásadně určen rozsahem povinnosti tvrdit skutečnosti, neboť aby mohl účastník nějakou skutečnost prokázat, musí ji nejdříve tvrdit. V tomto smyslu právní teorie hovoří o břemenu tvrzení, jímž rozumí procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že za řízení netvrdil všechny rozhodné skutečnosti významné pro rozhodnutí a že z tohoto důvodu muselo být rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch. Smyslem břemene tvrzení je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí věci, pro nečinnost účastníků (v důsledku nesplnění povinnosti uložené účastníkům ustanovením § 101 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.) nemohla být prokázána, neboť vůbec nebyla účastníky tvrzena. K tomu, aby účastník v řízení dostal své povinnosti tvrzení, slouží poučení podle ustanovení § 118a odst. 1 o. s. ř.

č. 12

41. Poučení dle § 118a odst. 2 o. s. ř. je poučením pro případ jiné (než účastníkem očekávané) právní kvalifikace věci. Jde např. o situaci, kdy je soud názoru, že požadované plnění není plněním podle smlouvy (jak očekává účastník), ze skutkového stavu věci však lze dovodit nárok na vydání bezdůvodného obohacení [k čemuž ale ještě chybí (v některých případech může chybět) vylíčení skutkových okolností případu ohledně výše bezdůvodného obohacení]. Srov. v literatuře např. dílo Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 830, a v judikatuře např. odstavec [18] odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. [29 Cdo 3071/2018](#), uveřejněného v časopise Soudní judikatura, číslo 9, ročníku 2020, pod číslem 89.

42. Poučovací povinnost ve smyslu § 118a odst. 3 o. s. ř. se pak uplatňuje tam, kde je namístě učinit závěr, že účastník, jemuž je ku prospěchu prokázání určité (pro věc rozhodné) skutečnosti, nesplnil svou důkazní povinnost, respektive dosud provedenými důkazy neunesl důkazní břemeno o takové skutečnosti, takže nenabídne-li (po poučení dle § 118a odst. 3 o. s. ř.) důkazy způsobilé takovou skutečnost prokázat, budou jej stíhat procesní následky spočívající v neunesení důkazního břemene o takové skutečnosti (srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. [31 Cdo 4616/2010](#), uveřejněný pod číslem 98/2013 Sb. rozh. obč., nebo opět [R 115/2012](#)).

43. O případ, kdy by odvolací soud měl přistoupit k poučení podle § 118a odst. 2 o. s. ř., v dané věci zjevně nešlo, když odvolací soud věc po právní stránce neposuzoval jinak než insolvenční soud (stejně jako insolvenční soud se věcí zabýval jen v mezích tvrzené neúčinnosti právních jednání dlužníka v rovině skutkových podstat uvedených v § 240 až § 242 insolvenčního zákona). Důvod postupovat ve vztahu k dovolateli podle § 118a odst. 2 o. s. ř. tedy odvolací soud neměl a dovolání potud žádnou argumentaci, která by svědčila o opaku, ani neuplatňuje.

44. Nejde ani o případ, kdy by odvolací soud měl přistoupit k poučení podle § 118a odst. 1 o. s. ř., když napadené rozhodnutí není (ani nemá být) založeno na úsudku, že dovolatel ve sporu neuspěl proto, že nedostal své povinnosti tvrzení. Ostatně, dovolání ani potud žádnou zvláštní argumentaci, na kterou by Nejvyšší soud měl (ještě) reagovat, neobsahuje.

45. Zbývá vyjádřit se k poučovací povinnosti ve smyslu § 118a odst. 3 o. s. ř. Potud dovolatel namítá (srov. reprodukci dovolání v odstavci 15. odůvodnění shora), že byť to v napadeném rozhodnutí není uvedeno výslovně, odvolací soud musel dospět k závěru, že dovolatel neunáší důkazní břemeno co do obrany, že nejsou splněny předpoklady odporovatelnosti podle ustanovení § 240 až § 242 insolvenčního zákona. Tato jeho argumentace nicméně vychází

z nepochopení podstaty (smyslu) poučovací povinnosti podle § 118a odst. 3 o. s. ř. (jak shrnuta v odstavci 42. odůvodnění shora).

46. Rozhodnutí založené na neunesení důkazního břemene o určité skutečnosti totiž nelze zaměňovat s rozhodnutím založeným na tom, že na základě jiných důkazů byl skutkový stav o této skutečnosti zjištěn (pozitivně) jinak, než tvrdil některý z účastníků. V takovém případě nejde o to, že se určitá skutečnost neprokázala, nýbrž o to, že se prokázala jinak, než účastník tvrdil. Má-li soud určitou skutečnost za prokázanou jinak, než tvrdil některý z účastníků řízení, pak nemá důvod přistoupit k poučení dle § 118a odst. 3 o. s. ř., jelikož jeho rozhodnutí není v takovém případě rozhodnutím založeným na neunesení důkazního břemene o oné skutečnosti. Srov. shodně opět rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 3071/2018](#) nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2021, sen. zn. [29 ICdo 112/2019](#), uveřejněný pod číslem 97/2021 Sb. rozh. obč.

47. V daném případě závěry odvolacího soudu nevycházejí z toho, že dovolatel neunesl důkazní břemeno o určité (jím tvrzené) skutečnosti, nýbrž z toho, že na základě zjištěného skutkového stavu (pozitivně) lze uzavřít, že:

[1] dlužník učinil právní úkony (obě platby) v úmyslu zkrátit věřitele (účastníky sdružení),

[2] dlužník i žalovaný věděli, že jde o „právní úkon“, který učinili v úmyslu zmařit v rozporu se zákonem (obejitím zákona) uspokojení věřitelů sdružení,

[3] dlužníkovy právní úkony (ony platby) zkracují uspokojení pohledávek věřitelů a vedly ke zmenšení jeho majetku, které mělo (současně) za následek, že věřitelé nemohli dosáhnout uspokojení svých pohledávek z majetku dlužníka, ačkoli (nebýt těchto úkonů) by se uspokojili z majetku dlužníka alespoň částečně.

Srov. odstavec 23. odůvodnění napadeného rozhodnutí, jakož i reprodukci odůvodnění napadeného rozhodnutí v odstavci 10. odůvodnění shora.

48. To, že odvolací soud nepřikročil k poučení podle § 118a odst. 3 o. s. ř. tedy odpovídá shora označené (ustálené) judikatuře Nejvyššího soudu. Naopak dovolatelův předpoklad, že (ač napadené rozhodnutí takový úsudek neobsahuje) odvolací soud musel dospět k závěru, že dovolatel neunáší důkazní břemeno, nemá oporu ani v napadeném rozhodnutí ani v obsahu spisu. Dovolání tedy potud není důvodné.

K otázce č. [2] (K právu vyjádřit se k důkazu)

49. Ustanovení § 213 o. s. ř. je procesním projevem stěžejního principu občanského soudního řízení, podle něhož soudem prvního stupně zjištěný skutkový stav sice může doznat změn v důsledku odchýlného hodnocení důkazů, které byly provedeny již soudem prvního stupně, je však nepřípustné, aby odvolací soud jinak hodnotil důkazy, které sám nezopakoval. U důkazních prostředků listinných (§ 129 o. s. ř.) je vliv skutečností nezachytitelných v protokolu o jednání na hodnocení jejich věrohodnosti vyloučen; proto není porušením zásady přímosti občanského soudního řízení, vyvodil-li z nich odvolací soud jiné skutkové závěry než soud prvního stupně, aniž je sám znovu předepsaným procesním způsobem

zopakoval, případně doplnil. Srov. shodně z recentní judikatury např. již odstavec 63. odůvodnění odvolacím soudem citovaného rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 1917/2021](#) nebo odstavce 70. až 72. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2023, sen. zn. [29 NSČR 51/2023](#). Nejvyšší soud též nemá pochyb o tom, že doplní-li odvolací soud dokazování, nebo opakuje-li odvolací soud některé důkazy (včetně listinných), postupuje (má postupovat) v odvolacím řízení přiměřeně (§ 211 o. s. ř.) též podle § 123 o. s. ř.; srov. obdobně např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2001, sp. zn. [20 Cdo 1020/99](#), uveřejněného pod číslem 25/2002 Sb. rozh. obč., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2002, sp. zn. [29 Cdo 2893/2000](#), uveřejněného pod číslem 40/2003 Sb. rozh. obč., nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2022, sen. zn. [29 NSČR 90/2021](#), uveřejněného pod číslem 83/2023 Sb. rozh. obč.

č. 12

50. Není úkolem Nejvyššího soudu spekulovat o tom, zda způsob, jakým odvolací soud zaznamenal v protokolu o odvolacím jednání z 20. 4. 2023 (č. l. 227-228) reakce na opakování dvou listinných důkazů („Účastníci bez námitek.“ a „Senát bez dotazů.“), zahrnoval (měl vyjádřit) též procesní postoj dovolatele k tomuto dokazování. Z protokolu o odvolacím jednání se však také podává, že poté účastníci přednesli závěrečné návrhy (srov. i § 215 odst. 2 větu druhou o. s. ř.). Účastník řízení, jenž má za to, že mu soud neposkytl možnost vyjádřit se řádně k důkazu listinou, tak nepochybně může učinit (vyjádřit se k dokazování) nejpozději v rámci svého závěrečného návrhu; srov. pro řízení před soudem prvního stupně § 119a odst. 2 o. s. ř. a pro odvolací řízení již zmíněný § 215 odst. 2 větu druhou o. s. ř. Řečené platí tím více, má-li jít jen o neposkytnutí možnosti vyjádřit se k opakování důkazu listinou, která i poté, co jí soud provede důkaz (zopakuje důkaz), zůstane součástí spisového materiálu (jak pro danou věc plyne z obsahu spisu).

51. Měl-li tedy dovolatel (zastoupený při odvolacím jednáním přítomnou advokátkou) za to, že mu odvolací soud neumožnil řádně se vyjádřit k opakování důkazu dvěma listinami, pak skutečnost, že toto své vyjádření nepřednesl v rámci závěrečného návrhu v dané odvolací věci, jde na vrub jeho vlastní procesní nedbalosti nebo neopatrnosti [je to dovolatel, kdo nedbal obecného právního principu „*vigilantibus iura skripta sunt*“ (bdělým náležeji práva)].

52. Ostatně, ze spisu se podává, že šlo o případ uvedený v § 40 odst. 1 a odst. 2 větě druhé o. s. ř., tedy o situaci, kdy odvolací jednání bylo zaznamenáno ve formě zvukového záznamu a současně byl sepsán (přítomnou zapisovatelkou) protokol. Srov. zvukový záznam u evidenčního listu o zvukovém záznamu (č. l. 226 p. v.). Z onoho zvukového záznamu se pak podává, že předseda senátu po provedení důkazu oběma listinami položil otázku: „Jsou nějaké námitky proti provedeným důkazům?“; jelikož dotaz zůstal bez jakékoli (zvukové) reakce, zaprotokoloval předseda senátu větu „Účastníci bez námitek“. Následně (poté, co neměl dotazy ani senát) vyzval předseda senátu (podle zvukového záznamu) účastníky k závěrečným návrhům slovy: „Tak bych prosil závěrečné návrhy“. S přihlédnutím k pravidlu formulovanému v § 40 odst. 2 větě čtvrté o. s. ř. (které v případě rozporu mezi protokolem a záznamu upřednostňuje záznam), je zjevné, že dovolací námitka není opodstatněná též proto, že popisuje (v části týkající se možnosti dovolatele vyjádřit se k opakovaným důkazům) průběh odvolacího jednání v rozporu se skutečností (která dokládá, že dovolatel měl možnost se k opakovaným důkazům vyjádřit již bezprostředně po jejich zopakování, leč neučinil tak).

Dovolání tak ani potud není důvodné a namítaný rozpor s článkem 38 odst. 2 Listiny dozajista dán není.

K otázce č. [1] (K poučovací povinnosti odvolacího soudu) a k otázce č. [2] (K právu vyjádřit se k důkazu) co do překvapivosti rozhodnutí

53. Jako součást vad řízení uplatňovaných v rámci otázek č. [1] a [2] namítá dovolatel také to, že napadené rozhodnutí pro něj bylo „překvapivé“. Potud Nejvyšší soud ustáleně judikuje, že byla-li právní otázka, kterou odvolací soud zkoumal s jiným výsledkem, zkoumána již soudem prvního stupně, mohl být rozhodnutím odvolacího soudu v dotčeném aspektu „překvapen“ jen účastník svých práv nedbalý a na jednání odvolacího soudu nepřipravený (srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2014, sp. zn. [29 Cdo 914/2014](#), uveřejněného pod číslem 107/2014 Sb. rozh. obč.). Otázkou, zda jsou splněny předpoklady neúčinnosti podle § 242 insolvenčního zákona, se ve svém rozsudku zabýval již insolvenční soud. Tím, že stejnou otázku řešil (na základě odvolací argumentace) i odvolací soud (jen s opačným závěrem), tedy dovolatel překvapen být nemohl a neměl.

č. 12

K otázce č. [1] (K poučovací povinnosti odvolacího soudu) co do „zásady dvouinstančnosti“

54. V rámci argumentace k otázce č. [1] dovolatel též namítal, že tím, že rozhodl sám (místo toho, aby odvoláním napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení), porušil odvolací soud „zásadu dvouinstančnosti“ (srov. reprodukci dovolání v odstavci 17. odůvodnění shora). Potud dovolatel přehlíží, že zásada dvouinstančnosti, jež (ani) není v českém právním řádu zásadou obecně platnou, se v občanském soudním řízení v apelačním systému upraveném občanským soudním řádem prosazuje jen omezeně, potud, že odvolací soud je oprávněn zrušit odvoláním napadené rozhodnutí soudu prvního stupně jen z důvodů taxativně vypočtených v § 219a o. s. ř. Srov. již rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. [31 Cdo 3881/2009](#), uveřejněný pod číslem 10/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 10/2014“), a rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2021, sp. zn. [31 Cdo 1475/2020](#), uveřejněný pod číslem 58/2021 Sb. rozh. obč. (jejichž judikatorní význam je opět nadřazen rozhodnutím tříčlenných senátů Nejvyššího soudu o stejných otázkách), nebo nález Ústavního soudu ze dne 6. 11. 2003, sp. zn. [III. ÚS 150/03](#), uveřejněný pod číslem 128/2003 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu. Naopak rušení a vracení věci odvolacím soudem mimo rámec kogentní úpravy obsažené v § 219a o. s. ř. tam, kde odvolací soud mohl o věci sám rozhodnout, by nahrávalo judikaturou Ústavního soudu kritizovanému justičnímu „ping pongu“ (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. [II. ÚS 2941/17](#), uveřejněný pod číslem 78/2018 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Tato dovolací námitka tedy též není opodstatněná. Dovolatelem namítanými vadami tedy řízení není postiženo.

K otázce č. [3] (K předpokladům úmyslně zkracujících úkonů dlužníka)

55. Jelikož vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti se nepodávají ani ze spisu, Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval dále správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

56. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

57. Pro právní posouzení věci k dovoláním předestřeným otázkám jsou rozhodná následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

58. Dlužník, společnost ILDEFONS s. r. o. (dále jen „společnost I“) a společnost C uzavřeli dne 3. 1. 2011 smlouvu o sdružení dle § 829 a násl. obč. zák. za účelem vzniku Sdružení VP a společného provozování pivovaru Vyškov. Podle článku 3.1. smlouvy o sdružení činil podíl na zisku sdružení u dlužníka 20 %, u společnosti I 20 % a u společnosti C 60 %. Podle článku 3.2. smlouvy o sdružení bylo sjednáno, že veškeré příjmy a výdaje bude evidovat ve svém účetnictví společnost C, která po skončení každého kalendářního roku (popřípadě hospodářského roku) nebo po zániku sdružení rozdělí zisk podle článku 3.1. smlouvy o sdružení mezi jednotlivé účastníky sdružení. Splatnost jednotlivých podílů na zisku byla stanovena nejpozději do konce měsíce následujícího po měsíci, v němž byla schválena účetní závěrka příslušného roku.

59. Dovolatel byl v době od 17. 6. 2008 do 16. 12. 2014 jediným společníkem a jednatelem dlužníka.

60. Dovolatel půjčil (v době od 1. 1. 2014 zapůjčil) dlužníku:

[1] dne 1. 3. 2009 částku 100.000 Kč,

[2] dne 6. 10. 2009 částku 100.000 Kč,

[3] dne 10. 1. 2010 částku 550.000 Kč,

[4] dne 31. 12. 2012 částku 70.000 Kč,

[5] dne 5. 1. 2013 částku 100.000 Kč,

[6] dne 19. 1. 2014 částku 100.000 Kč,

Celkem šlo o částku 1.020.000 Kč.

61. Dlužník zaplatil dovolateli z titulu vrácení půjček (zápůjčky):

[1] dne 28. 9. 2013 částku 20.000 Kč,

[2] dne 21. 3. 2014 částku 928.292 Kč,

[3] dne 17. 12. 2014 částku 70.000 Kč.

Celkem šlo o částku 1.018.292 Kč.

62. Jako přílohu e-mailu ze dne 9. 3. 2014 zaslal O. Š. za společnost C dlužníku výsledovku za střediska společnosti C (Prahu a Vyškov) za rok 2013, podle které středisko Vyškov vykázalo

ztrátu ve výši 6.719.804,65 Kč. V e-mailu se uvádí, že O. Š. v příloze posílá „víceméně finální výsledovku za rok 2013 v členění dle středisek“.

63. Podle účetní závěrky za rok 2013 ze dne 25. 6. 2014 nevykazovala společnost C žádné pohledávky vůči účastníkům sdružení.

64. Dne 1. 9. 2014 valná hromada společnosti C neschválila účetní závěrku, schválila však zprávu o hospodaření, podle které ztráta ve výši 10.364.858 Kč bude převedena do následujícího roku.

65. Dne 15. 12. 2014 převedl dovolatel podíl v dlužníkovi na společnost P. a. s.

66. Podle účetní závěrky za rok 2014 ze dne 2. 3. 2015 vykazovala společnost C ztrátu ve výši 25.626.309,47 Kč, přičemž společnost C nevykazovala žádné pohledávky vůči účastníkům sdružení.

67. Podle účetní závěrky za rok 2015 ze dne 31. 3. 2016 společnost C vykazovala pohledávku vůči účastníkům sdružení ve výši 1.992.000 Kč.

68. Účast dlužníka ve sdružení zanikla k 31. 12. 2014.

69. V době od svého založení do 31. 12. 2013 utrpělo sdružení ztrátu ve výši 4.249.396 Kč.

70. Podle schváleného hospodářského výsledku sdružení za rok 2014 ze dne 31. 3. 2015 bylo sdružení za rok 2014 ve ztrátě ve výši 7.961.209 Kč, přičemž podíl dlužníka na ztrátě činí 20 %.

71. Dopisem z 18. 5. 2015 vyzvala společnost C dlužníka k úhradě podílu na kumulované ztrátě sdružení ve výši 2.492.214,50 Kč.

72. Po úhradě částek 928.292 Kč (21. 3. 2014) a 70.000 Kč (17. 12. 2014) neměl dlužník majetek dostatečný k úhradě podílu na ztrátě sdružení (pohledávky věřitelů převyšovaly aktiva dlužníka).

73. Insolvenční řízení na majetek dlužníka bylo zahájeno 18. 4. 2016.

74. Usnesením ze dne 1. 9. 2017 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka a prohlásil konkurs na jeho majetek a insolvenčním správcem dlužníka ustanovil žalobce.

75. Pro další úvahy Nejvyššího soudu k otázce č. [3] jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, insolvenčního zákona a zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) [dále též jen „z. o. k.“]:

§ 22 (o. z.)

(1) Osoba blízká je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství (dále jen „partner“); jiné osoby

v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.

(2) Stanoví-li zákon k ochraně třetích osob zvláštní podmínky nebo omezení pro převody majetku, pro jeho zatížení nebo přenechání k užití jinému mezi osobami blízkými, platí tyto podmínky a omezení i pro obdobná právní jednání mezi právnickou osobou a členem jejího statutárního orgánu nebo tím, kdo právnickou osobu podstatně ovlivňuje jako její člen nebo na základě dohody či jiné skutečnosti.

§ 588 (o. z.)

Soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přičí dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému.

§ 1908 (o. z.)

(1) Splněním dluhu závazek zaniká.

(...)

§ 2390 (o. z.)

Základní ustanovení

Přenechá-li zapůjčitel vydlužiteli zastupitelnou věc tak, aby ji užil podle libosti a po čase vrátil věc stejného druhu, vznikne smlouva o zápůjčce.

§ 3028 (o. z.)

(1) Tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti.

(2) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

(3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

§ 116 (obč. zák.)

Osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.

§ 559 (obč. zák.)

(1) Splněním dluh zanikne.

(...)

§ 657 (obč. zák.)

Smlouvou o půjčce přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit po uplynutí dohodnuté doby věci stejného druhu.

§ 234 (insolvenčního zákona)

Byla-li zjištěna neplatnost právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka, který lze současně považovat za neúčinný, postupuje se podle § 233.

§ 237 (insolvenčního zákona)

(1) Povinnost vydat do majetkové podstaty dlužníkovo plnění z neúčinných právních úkonů mají osoby, v jejichž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn nebo které z něho měly prospěch.

(...)

§ 242 (insolvenčního zákona)

Neúčinnost úmyslně zkracujících právních úkonů

(1) Odporovat lze rovněž právnímu úkonu, kterým dlužník úmyslně zkrátil uspokojení věřitele, byl-li tento úmysl druhé straně znám nebo jí se zřetelem ke všem okolnostem musel být znám.

(2) Má se za to, že u úmyslně zkracujícího právního úkonu učiněného ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, byl dlužníkův úmysl této osobě znám.

(3) Úmyslně zkracujícímu právnímu úkonu lze odporovat, byl-li učiněn v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení.

§ 73 (z. o. k.)
Většinový společník

(1) Společník, který má většinu hlasů plynoucích z účasti v obchodní korporaci, je většinový společník a obchodní korporace, ve které tuto většinu má, je obchodní korporace s většinovým společníkem.

(...)

§ 74 (z. o. k.)

(1) Ovládající osobou je osoba, která může v obchodní korporaci přímo či nepřímo uplatňovat rozhodující vliv. Ovládanou osobou je obchodní korporace ovládaná ovládající osobou.

(...)

(3) Řídící osoba podle § 79 a většinový společník jsou vždy ovládajícími osobami, ledaže ve vztahu k většinovému společníkovi § 75 stanoví jinak. Řízená osoba podle § 79 je vždy ovládanou osobou.

§ 775 (z. o. k.)

Tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne jeho účinnosti.

§ 780 (z. o. k.)

(1) Účinnost ovládacích smluv a smluv o převodu zisku uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona zaniká posledním dnem účetního období závazného pro řídící osobu, který následuje bezprostředně po uplynutí šesti měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, pokud účinnost těchto smluv nezanikne dříve jinak.

(2) Ustanovením odstavce 1 nejsou dotčena práva a povinnosti z tam uvedených smluv a z právních předpisů upravujících tyto smlouvy přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona vzniklé před zánikem jejich účinnosti podle odstavce 1.

76. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, a zákona o obchodních korporacích již od účinnosti těchto kodexů (od 1. 1. 2014) a později nedoznala změn. Ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve výše uvedené (pro věc opět rozhodné) podobě pak platila jak v době poskytnutí půjčky z 1. 3. 2009, tak v době poskytnutí půjčky z 5. 1. 2013, přičemž do 1. 1. 2014, kdy byl tento zákon zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, nedoznala změn.

77. Ustanovení insolvenčního zákona v citovaném (rozhodném) znění platí beze změny od zahájení insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (od 18. 4. 2016). Na tomto místě pak Nejvyšší soud připomíná, že s přihlédnutím k době vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka (1. 9. 2017) se pro insolvenční řízení vedené na majetek dlužníka a incidenční spory tímto řízením vyvolané uplatní i v době od 1. 6. 2019 insolvenční zákon ve znění účinném

do 31. 5. 2019 [srov. článek II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony].

78. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k problematice otevřené otázkou č. [3] následující závěry:

79. Půjčky, které dovolatel (coby věřitel) poskytl dlužníku 1. 3. 2009 (100.000 Kč), 6. 10. 2009 (100.000 Kč), 10. 1. 2010 (550.000 Kč), 31. 12. 2012 (70.000 Kč), a 5. 1. 2013 (100.000 Kč) [celkem šlo o částku 920.000 Kč] se řídí (vzhledem k § 3028 o. z., při současné absenci jiné dohody předjímané v § 3028 odst. 3 poslední větě o. z.) i v době od 1. 1. 2014 ustanoveními zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku; srov. tedy co do vzniku smlouvy o půjčce coby reálného kontraktu § 657 obč. zák. a co do právního úkonu, jímž dlužník půjčky splatil, § 559 odst. 1 obč. zák.

80. Zápůjčka, kterou dovolatel (coby zapůjčitel) poskytl dlužníku (coby vydlužiteli) dne 19. 1. 2014 (100.000 Kč), se již řídí ustanoveními zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (srov. § 3028 odst. 1 o. z.); srov. tedy co do vzniku smlouvy o zápůjčce coby reálného kontraktu § 2390 o. z. a co do právního jednání, jímž dlužník zápůjčku splatil, § 1908 odst. 1 o. z.

81. V této souvislosti Nejvyšší soud poznamenává, že zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nahradil s účinností od 1. 1. 2014 pojem „právní úkon“ dle § 34 obč. zák. pojmem „právní jednání“ (srov. § 545 a násl. o. z.). Ve stejném duchu je proto třeba pro rozhodné období interpretovat slovní spojení „právní úkon“ v § 111 insolvenčního zákona a v § 235 a násl. insolvenčního zákona. Srov. i ustanovení § 3028 odst. 3 o. z. a argumentaci obsaženou k terminologii např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2020, sen. zn. [29 ICdo 113/2018](#), uveřejněném pod číslem 27/2021 Sb. rozh. obč. Jinak řečeno, v rozsahu, v němž dlužník platbami z 21. 3. 2014 a 17. 12. 2014 splácel půjčky, které mu dovolatel poskytl v době do 5. 1. 2013, jsou tyto platby „právními úkony“ dlužníka, a v rozsahu, v němž dlužník stejnými platbami splácel zápůjčku, kterou mu dovolatel poskytl 19. 1. 2014, jde o „právní jednání“ dlužníka. Nejvyšší soud dodává, že zjištěný skutkový stav (absence skutkového závěru na dané téma) mu nedovoluje uzavřít, v jakém rozsahu hradil dlužník uvedenými platbami zápůjčku, respektive půjčky, tato mezera ve skutkových zjištěních však na další úvahy Nejvyššího soudu vliv nemá.

82. Pro výklad § 242 insolvenčního zákona vskutku platí závěry citované dovolatelem z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [29 ICdo 58/2020](#), totiž že ustanovení § 242 insolvenčního zákona obsahuje samostatnou úpravu úmyslně zkracujících právních úkonů (od 1. 1. 2014 právních jednání) dlužníka a předpokladem jeho aplikace (tedy) není požadavek, aby šlo o právní úkon (právní jednání), který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo aby šlo o právní úkon (právní jednání), který vedl k dlužníkovu úpadku (srov. [R 117/2017](#)). Podmínky

této odporovatelnosti se posuzují ke dni vzniku právního úkonu (právního jednání) respektive, jde-li o právní úkon (právní jednání), jehož účinky nastávají až účinností vkladu práva do katastru nemovitostí, ke dni, kdy nastaly právní účinky takového vkladu; srov. obdobně např. též [R 139/2018](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. [29 ICdo 90/2016](#). Přitom musí jít o právní úkon (právní jednání), kterým dlužník skutečně a objektivně zkrátil některého svého věřitele, přičemž úmysl věřitele zkrátit (úmysl dlužníka „*cum animo fraudandi*“), lhostejno, zda šlo o úmysl přímý nebo nepřímý, druhé smluvní straně byl znám, nebo jí se zřetelem ke všem okolnostem musel být znám (§ 242 odst. 1 insolvenčního zákona); srov. opět i rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. [29 ICdo 90/2016](#). V intencích § 242 insolvenčního zákona přitom postačí, že dlužník zkrátil uspokojení pohledávky byť jediného svého věřitele (srov. rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. [29 ICdo 60/2018](#)).

č. 12

83. Vzhledem k tomu, že lze odporovat právním úkonům (právním jednáním) dlužníka, které zkracují věřitele (učiněným v úmyslu zkrátit věřitele), postačuje, aby dlužník sledoval svým jednáním zkrácení jakékoliv pohledávky svého věřitele; není rozhodné, zda šlo o pohledávku splatnou, nesplatnou, nebo budoucí, nebo zda pohledávka byla vymahatelná; srov. opět rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [29 ICdo 58/2020](#) (odstavec 22. odůvodnění), nebo odstavec 41. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2022, sen. zn. [29 ICdo 133/2020](#).

84. K dovolací námitce, podle které si odvolací soud vyložil (pro poměry dané věci) závěry judikatury příliš široce, Nejvyšší soud uvádí, že pro výsledek dovolacího řízení je určující především posouzení, zda skutková zjištění (skutkové závěry), z nichž vyšel odvolací soud, dovolují v rovině právní uzavřít, že dlužník konal v úmyslu *cum animo fraudandi* (v úmyslu zkrátit své věřitele). Potud dovolatel oponuje závěru odvolacího soudu o existenci úmyslu dlužníka *cum animo fraudandi* námitkou, že dlužník nemohl mít povědomí o budoucím dluhu, takže ani nemohl jednat v úmyslu zkrátit své věřitele (srov. reprodukci dovolání v odstavci 22. odůvodnění shora), jakož i otázkou, jak posuzovat budoucí pohledávku, o které dlužník nemá žádné bližší informace (srov. reprodukci dovolání v odstavci 28. odůvodnění shora).

85. K tomu Nejvyšší soud připomíná, že při úvaze, zda právní posouzení věci odvolacím soudem je ve smyslu ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. správné, vychází dovolací soud ze skutkových závěrů odvolacího soudu a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů (případně) nejprve zformuluje sám dovolatel. Srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. [29 Odo 268/2003](#), uveřejněného pod číslem 19/2006 Sb. rozh. obč., a důvody [R 10/2014](#). Pro tyto účely se též nezabývá námitkami, jež dovolatel ke skutkovému stavu věci, z něž vyšel odvolací soud, snesl prostřednictvím tvrzení o vadách řízení ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř. Samotné hodnocení důkazů (opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v ustanovení § 132 o. s. ř.) nelze úspěšně napadnout žádným dovolacím důvodem (srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2011, sen. zn. [29 NSČR 29/2009](#), uveřejněného pod číslem 108/2011 Sb. rozh. obč., jakož i důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1997, sp. zn. [IV. ÚS 191/96](#), uveřejněného pod číslem 1/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Při respektu k těmto závěrům přikročil Nejvyšší soud ke zkoumání námitek týkajících se „kvality“ budoucí pohledávky a možnosti usuzovat na základě zjištěného skutkového stavu věci na úmysl dlužníka *cum animo fraudandi*.

a) „Kvalita“ budoucí pohledávky

86. Nejvyšší soud nesdílí představu dovolatele (promítnutou v argumentaci shrnuté v odstavci 28. odůvodnění shora), že úmysl zkrátit právním jednáním (právním úkonem) věřitele, jemuž má vůči dlužníku vzniknout pohledávka v budoucnu (budoucí pohledávka) může mít dlužník jen tehdy, půjde-li o konkrétní (budoucí) pohledávku určité výše, o které onen věřitel (podnikatel) řádně účtuje (zanesl ji do svého účetnictví). Budoucí pohledávka je pohledávkou, která (dokonce) ještě nevznikla, takže nejde-li o pohledávku, jejíž budoucí vznik (včetně výše) si dlužník dohodl věřitelem smluvně (o pohledávku *ex contractu*), lze stěžít očekávat (požadovat), že dlužník bude mít o dosud neexistující pohledávce jinou představu, než tu, které bude odpovídat kvalifikovaný odhad budoucí existence pohledávky a její výše, daný mírou vědomostí, jež lze u osoby ve stejném nebo obdobném postavení očekávat při zvážení okolností, které jí musely být zřejmé. Obecná lidská zkušenost dokládá, že dlužník „odklání“ majetek před svými věřiteli již na základě reálné hrozby vzniku závazků (dluhů) určité jím odhadované výše.

87. Poměřováno těmito závěry není námitka dovolatele ke „kvalitě“ budoucí pohledávky opodstatněná, když skutkové závěry, z nichž odvolací soud vyšel (zejména ty, jež mají oporu v ujednáních smlouvy o sdružení o podílu na ztrátě a v obsahu e-mailu z 9. 3. 2014 a jeho přílohy), dovozovaly uzavřít, že úmysl dlužníka *cum animo fraudandi* se mohl pojit s reálnou obavou ze vzniku dluhu (budoucí pohledávky společnosti C) založeného ztrátovým hospodařením sdružení.

b) Úmysl dlužníka *cum animo fraudandi*

88. Co do záměru, že dlužník konal v úmyslu *cum animo fraudandi* (v úmyslu zkrátit věřitele budoucí pohledávky) je napadené rozhodnutí (na daném skutkovém základě) souladné s výše rozebranou judikaturou k tomuto úmyslu.

c) Vědomost dovolatele o úmyslu dlužníka *cum animo fraudandi*

89. S existencí úmyslu dlužníka *cum animo fraudandi* souvisí (navazuje na ni) otázka, zda dovolatel o takovém úmyslu věděl, nebo zda mu takový úmysl musel být znám (§ 242 odst. 1 insolvenčního zákona).

90. Odvolací soud založil závěr o takové vědomosti dovolatele na tom, že dlužník a žalovaný byli v době provedení právních úkonů (právních jednání) osobami blízkými (žalovaný byl jediným společníkem a jednatelem dlužníka); srov. § 242 odst. 2 insolvenčního zákona. Při autonomní (samostatné) úpravě úmyslně zkracujících právních úkonů (právních jednání) dlužníka v § 242 insolvenčního zákona je tudíž pro další úvahy významná též odpověď na otázku, jak má být v daných souvislostech definován pojem osoba dlužníku blízká, který je v § 242 odst. 2 insolvenčního zákona zmiňován jako další eventualita pro založení tam uvedené domněnky vedle „osoby, která tvoří s dlužníkem koncern“.

91. Nejvyšší soud již ve své judikatuře uzavřel, že slovní spojení „osoba blízká“ (dlužníku) a osoba „tvořící s dlužníkem koncern“ je nutno vykládat způsobem vymezeným legální definicí těchto pojmů v příslušných právních předpisech, tedy pro dobu před 1. 1. 2014 způsobem vymezeným ustanovením § 116 obč. zák., a ustanovením § 66a odst. 7 zákona č. 513/1991 Sb.,

obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), a pro dobu od 1. 1. 2014 způsobem vymezeným ustanovením § 22 o. z. a ustanovením § 79 z. o. k.; srov. shodně např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2016, sen. zn. [29 NSČR 55/2014](#), uveřejněného pod číslem 106/2017 Sb. rozh. obč., nebo odstavec [36] odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2020, sen. zn. [29 ICdo 43/2018](#), uveřejněného pod číslem 100/2020 Sb. rozh. obč.

92. V dané věci jde nicméně také o to, zda v těch případech, kdy dlužník platbami 21. 3. 2014 a 17. 12. 2014 splácel půjčky, které mu dovolatel poskytl v době do 5. 1. 2013 [a kdy tedy šlo o právní vztah, na který se nadále uplatní ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (srov. odstavec 79. odůvodnění shora)], je použitelná legální definice osoby blízké podle stavu v době (s)plnění dluhu (tedy podle § 22 o. z.), nebo podle stavu právních předpisů rozhodných pro zánik dluhu splněním (srov. § 116 a § 559 odst. 1 obč. zák.). K tomu Nejvyšší soud uvádí, že pro posouzení, zda šlo o (s)plnění závazku (dluhu) mezi osobami sobě blízkými, je určující úprava rozhodná pro zánik dluhu splněním, od které nelze odpoutat úpravu definující postavení osob, mezi nimiž se plnilo, coby osob blízkých, tedy úpravu obsaženou (i pro platby z roku 2014) v § 116 obč. zák. Úprava definující osobu blízkou v § 22 o. z. se tedy uplatní jen v rozsahu, v němž dlužník platbami z 21. 3. 2014 a 17. 12. 2014 splácel zápůjčku z 19. 1. 2014.

93. Na výše uvedeném základě pak Nejvyšší soud uzavírá, že vztah jednatele společnosti s ručením omezeným (coby jejího statutárního orgánu) k oné společnosti s ručením omezeným definuje jako vztah osob navzájem si blízkých přímo § 22 odst. 2 o. z.; při výkladu § 116 obč. zák. pak k témuž závěru dospěla ustálená judikatura Nejvyššího soudu představovaná především rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2002, sp. zn. [21 Cdo 2192/2001](#), uveřejněným pod číslem 53/2004 Sb. rozh. obč.

94. Těmito závěry se nicméně problematika vědomosti (nebo presumované vědomosti) osoby, v jejíž prospěch dlužník učinil právní úkon (právní jednání), o úmyslu dlužníka *cum animo fraudandi* nevyčerpává. Jde totiž i o otázku, jakým způsobem se tam, kde jde o právní úkon (právní jednání) právnické osoby, utváří vůle právnické osoby. Pro odpověď na tuto otázku jsou i v těch případech, kdy právnická osoba činí v době od 1. 1. 2014 (v souladu s § 3028 odst. 3 o. z.) právní úkon podle právních předpisů ve znění účinném do 31. 12. 2013, rozhodná ustanovení korporátního práva ve znění účinném v době, kdy právnická osoba takový právní úkon učinila (tedy ustanovení zákona o obchodních korporacích v rozhodném znění). Srov. k tomu též § 775 z. o. k. a podpůrně i § 780 z. o. k., jakož i výklad podaný v díle: Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 237 až 247 (k § 71 z. o. k.) a str. 1302 – 1302 (k § 780 z. o. k.).

95. Jednatel a jediný společník (majitel) společnosti s ručením omezeným je ve vztahu k této společnosti ovládající osobou (§ 73, § 74 odst. 1 a 3 z. o. k.) a ona společnost s ručením omezeným je coby obchodní korporace v takovém případě ovládanou osobou (§ 74 odst. 1 věta první z. o. k.), tedy osobou, kterou ovládá onen jednatel a jediný společník.

96. Je-li prokázáno, že ovládaná osoba (dlužník-obchodní korporace) měla v úmyslu zkrátit právním jednáním své věřitele, pak platí, že stejný úmysl měla i druhá strana [osoba, v jejíž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn (bylo neúčinné právní jednání učiněno) nebo která z něho měla prospěch], jestliže šlo o osobu ovládající.

97. Jde o závěr, který se prosazuje v judikatuře Nejvyššího soudu (jako ustálený) k výkladu § 66a odst. 1 až 3 obch. zák.; srov. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2014, sp. zn. [29 Cdo 758/2012](#), nebo odstavec [25] odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2017, sp. zn. [29 Cdo 4554/2015](#), uveřejněného pod číslem 9/2019 Sb. rozh. obč.

98. Nejvyšší soud pak nenalézá důvod vyloučit shodný úsudek ani v režimu zákona o obchodních korporacích. Jinak řečeno, také tehdy, jde-li o právní úkony nebo o právní jednání, pro která definuje osobu ovládající a osobu ovládanou úprava obsažená v § 73 a v § 74 odst. 1 a 3 z. o. k., platí, že ovládaná osoba má při právním úkonu nebo při právním jednání, které činí, takový úmysl, jaký má osoba, která ji ovládá.

99. Platí dále, že má-li úmysl zkrátit věřitele právním úkonem (právním jednáním) [úmysl *cum animo fraudandi*] nejen dlužník, nýbrž i osoba, v jejíž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn (bylo neúčinné právní jednání učiněno) nebo která z něho měla prospěch, jde o oboustranné jednání *in fraudem legis* a (proto) o právní úkon absolutně neplatný (právní jednání absolutně neplatné); srov. k tomu (pro účely výkladu § 39 obč. zák.) již rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 7. 2008, sp. zn. [29 Odo 1027/2006](#), uveřejněný pod číslem 40/2009 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 40/2009“), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2016, sen. zn. [29 ICdo 77/2014](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 4, ročníku 2018, pod číslem 53, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2018, sp. zn. [29 Cdo 614/2014](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 2, ročníku 2020, pod číslem 17. V poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, závěr, že jde o oboustranné jednání *in fraudem legis*, nezpůsobuje absolutní neplatnost právního jednání bez dalšího, nýbrž až ve spojení se závěrem, že právní jednání, které odporuje zákonu, současně (zároveň) „zjevně narušuje veřejný pořádek“ (srov. § 588 větu první o. z.). K výkladu pojmu „veřejný pořádek“ srov. především usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2018, sp. zn. [21 Cdo 1012/2016](#), uveřejněném pod číslem 95/2019 Sb. rozh. obč., k jehož závěrům se přihlásil též rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2020, sen. zn. [31 ICdo 36/2020](#), uveřejněný pod číslem 104/2020 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 104/2020“). V [R 104/2020](#) pak Nejvyšší soud ozřejmil, že výraz „zjevně“ užitý v § 588 o. z. nevyjadřuje požadavek na určitý stupeň intenzity narušení veřejného pořádku posuzovaným právním jednáním, nýbrž toliko zdůrazňuje, že narušení veřejného pořádku musí být zřejmé, jednoznačné a nepochybné. Závěr, že smlouva (šlo o smlouvu kupní), kterou obě smluvní strany uzavřely ve zjevném úmyslu zkrátit možnost uspokojení pohledávek věřitelů jedné ze smluvních stran (dlužníka), je absolutně neplatným právním jednáním i v poměrech právní úpravy obsažené v § 588 o. z., přijal Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 10. 8. 2020, sen. zn. [24 ICdo 20/2019](#), a nevidí důvod se od něj odchýlit ani v poměrech dané věci. Smlouva, kterou smluvní strany uzavírají za tím účelem, aby zkrátily uspokojení věřitele jedné z nich, narušuje práva třetí osoby (věřitele) chráněná právním řádem způsobem, jenž vylučuje její platnost. Ve smluvním právu je takovým (zákonem odporujícím) jednáním typově poškozován obecný právní princip „*pacta sunt servanda*“ (smlouvy se mají dodržovat). Je proto společensky nepřijatelné (v rozporu s veřejným pořádkem), aby takové smlouvy platily, dokud se dotčený subjekt neplatnosti nedovolá. Řečené platí tím více, že takové právní jednání může být postižitelné (byť ne vždy bez dalšího) i v rovině práva trestního; srov. § 222 a § 223 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (ve znění pozdějších předpisů). V literatuře srov. např. též dílo Moravec, T., Kotoučová, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021 (komentář k § 242 insolvenčního zákona).

100. Jinak řečeno (shrnutu), smlouva, kterou smluvní strany uzavřely v úmyslu zkrátit uspokojení věřitele jedné z nich, je absolutně neplatná, když odporuje zákonu a je zřejmé, že takové jednání (zároveň) narušuje veřejný pořádek (§ 588 odst. 1 věta první o. z.).

101. Poměřováno závěry obsaženými v odstavcích 89. až 100. shora napadené rozhodnutí neobstojí jak ve vztahu k platbě z 21. 3. 2014 (928.292 Kč), tak ve vztahu k platbě ze 17. 12. 2014 (70.000 Kč).

102. U platby ze 17. 12. 2014 (70.000 Kč) odporuje závěr, že dovolatel byl coby jediný společník a jednatel dlužníka osobou dlužníku blízkou, skutkovému zjištění, že dovolatel převedl podíl v dlužníku 15. 12. 2014 (srov. odstavec 65. odůvodnění shora) a že jednatelem dlužníka byl do 16. 12. 2014 (srov. odstavec 59. odůvodnění shora). Nelze vyloučit, že pokyn k platbě provedené 17. 12. 2014 vydal dovolatel ve vnitřních poměrech dlužníka ještě předtím, než ztratil postavení jednatele a společníka dlužníka, na posouzení této otázky však napadené rozhodnutí nespočívá a pro takovou úvahu si soudy také neopatřily žádný skutkový podklad (ze zjištěného skutkového stavu věci se žádná taková skutečnost nepodává). Z týchž příčin nelze k 17. 12. 2014 pojmout právní úkon (právní jednání), jímž dlužník splatil dovolateli (na úhradu půjčky nebo zápůjčky) částku 70.000 Kč, jako právní úkon (právní jednání), který dlužník činil coby osoba ovládaná dovolatelem.

103. U platby z 21. 3. 2014 naopak platí, že právní úkon (právní jednání), jímž dlužník splatil dovolateli (na úhradu půjčky nebo zápůjčky) částku 928.292 Kč, je právním úkonem (právním jednáním), který dlužník učinil coby osoba ovládaná dovolatelem (jako osobou ovládající) a u kterého proto měl stejný úmysl (úmysl *cum animo fraudandi*) jak dlužník, tak dovolatel. Šlo o jednání *in fraudem legis*, které je absolutně neplatné jak podle § 39 obč. zák., tak podle § 588 o. z. Absolutně neplatnému právnímu jednání pak účinně nelze odporovat; srov. § 234 insolvenčního zákona, jenž v takovém případě předepisuje postup podle § 233 insolvenčního zákona (kterým se vypořádávají nároky získané plněním z neplatného právního úkonu nebo z neplatného právního jednání), i [R 40/2009](#).

104. Právní posouzení věci odvolacím soudem tedy neobstojí v posouzení otázky, zda dovolatel byl k 17. 12. 2014 osobou dlužníku blízkou, ani v posouzení následku vyvolaného tím, že dovolatel 21. 3. 2014 splatil dovolateli (na úhradu půjčky nebo zápůjčky) částku 928.292 Kč nejen jako osobě blízké, nýbrž (současně) jako osobě, která jej ovládala.

105. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil (včetně závislého výroku o nákladech řízení) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

č. 13

Ten, kdo podává žalobu pro zmatečnost, se v těch případech, kdy trestní stíhání soudce nebo přisedícího není nepřipustné, dozví (ve smyslu § 234 odst. 4 o. s. ř.) o důvodu zmatečnosti uvedeném v § 229 odst. 1 písm. g/ o. s. ř., tedy o tom, že bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce nebo přisedícího, nejdříve dnem právní moci soudního rozhodnutí, jímž byl soudce nebo přisedící uznán vinným ze spáchání takového trestného činu.

Žaloba pro zmatečnost, Konkurs, Lhůta procesní [Lhůty], Vedlejší účastník

§ 229 odst. 1 písm. g) o. s. ř., § 234 odst. 4 o. s. ř., § 235 odst. 1 o. s. ř., § 90 o. s. ř., § 93 o. s. ř., § 4 odst. 1 ZKV ve znění do 31. 12. 2007, § 7 ZKV ve znění do 31. 12. 2007

č. 13

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2024, sp. zn. [29 Cdo 1845/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:29.CDO.1845.2023.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání Stanislava Ludvíka; v rozsahu, v němž dovolání směřovalo proti té části výroku usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 2. 2023, sp. zn. 17 Cmo 32/2022, kterou odvolací soud odvolání dlužníka zčásti odmítl, Nejvyšší soud dovolání dlužníka odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 18. 12. 2002, č. j. 45 K 16/2001-224, Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „konkursní soud“) k návrhu věřitelů [1/ JUDr. E. Z., jako správce konkursní podstaty úpadce A. s. r. o., 2/ Ing. V. H., jako správkyně konkursní podstaty úpadce L. s. r. o., 3/ M. S., 4/ O. V. a 5/ P. s. r. o., prohlásil konkurs na majetek dlužníka S., a. s. (dále též jen „dlužník“ nebo „úpadce“) [bod I. výroku]. Usnesení (zveřejněné na úřední desce konkursního soudu dne 18. 12. 2002) nabylo právní moci dne 20. 12. 2002.

2. Usnesením ze dne 12. 8. 2011, č. j. 45 K 16/2001-1764, konkursní soud:

[1] Zrušil konkurs vedený na majetek úpadce po splnění rozvrhového usnesení (bod I. výroku).

[2] Uložil správci konkursní podstaty úpadce, aby mu do 30 dnů od doručení usnesení písemně oznámil, zda uzavřel účetní knihy a sestavil účetní závěrku (bod II. výroku).

3. K odvolání úpadce Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 30. 11. 2011, č. j. 2 Ko 41/2011-1777, které nabylo právní moci dne 14. 12. 2011, změnil usnesení konkursního soudu ze dne 12. 8. 2011 „jen tak“, že se konkurs zrušuje na návrh úpadce.

4. Dlužník podal 12. 2. 2019 proti usnesení konkursního soudu ze dne 18. 12. 2002 žalobu pro zmatečnost; jako důvod zmatečnosti označil ve smyslu § 229 odst. 1 písm. g/ zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), skutečnost, že konkurs na jeho majetek byl prohlášen v důsledku trestného činu soudce JUDr. Jiřího Berky (dále jen „J. B.“).

5. Usnesením ze dne 11. 11. 2020, č. j. 24 Cm 21/2019-103, konkursní soud:

[1] Zamítl žalobu pro zmatečnost (bod I. výroku).

[2] Vrátil dlužníku zaplacený soudní poplatek ze žaloby pro zmatečnost ve výši 5.000 Kč (bod II. výroku).

6. Jako s účastníky řízení o žalobě pro zmatečnost jednal konkursní soud s původním třetím navrhujícím věřitelem (M. S.), s dlužníkem a se správcem konkursní podstaty dlužníka Ing. O. K., jakož i (na základě svého usnesení ze dne 25. 5. 2020, č. j. 24 Cm 21/2019-34, které nabylo právní moci dne 15. 7. 2020) s J. N. coby právní nástupkyní původního čtvrtého navrhujícího věřitele.

7. K odvolání dlužníka a S. L. Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 20. 8. 2021, č. j. 17 Cmo 32/2021-135, zrušil usnesení ze dne 11. 11. 2020 a věc vrátil konkursnímu soudu k dalšímu řízení. Odvolací soud (mimo jiné) vytkl konkursnímu soudu, že měl nesprávně za účastníka řízení správce konkursní podstaty úpadce. S odvolatelem S. L. jednal odvolací soud jako s vedlejším účastníkem řízení (poukazuje na jeho vstup do řízení z vlastní iniciativy).

8. Usnesením ze dne 24. 8. 2022, č. j. 24 Cm 21/2019-230, konkursní soud:

[1] Opět zamítl žalobu pro zmatečnost (bod I. výroku).

[2] Opět vrátil dlužníku zaplacený soudní poplatek ze žaloby pro zmatečnost ve výši 5.000 Kč (bod II. výroku).

9. Jako s účastníky řízení o žalobě pro zmatečnost jednal konkursní soud s osobami, jež měl předtím za účastníky řízení odvolací soud.

10. Konkursní soud – vycházející z § 229 odst. 1 písm. g/, § 234 odst. 4 a § 235e odst. 2 o. s. ř. – dospěl poté, co v návaznosti na uplatněný důvod zmatečnosti provedl dokazování ke včasnosti žaloby pro zmatečnost, k závěru, že žaloba pro zmatečnost je opožděná, když dlužník se dozvěděl o důvodu zmatečnosti 29. 8. 2017 a lhůta k podání žaloby pro zmatečnost tak uplynula 29. 11. 2017.

11. K odvolání dlužníka i S. L. odvolací soud usnesením ze dne 27. 2. 2023, č. j. 17 Cmo 32/2022-274, potvrdil usnesení konkursního soudu ze dne 24. 8. 2022 ve výroku o zamítnutí žaloby pro zmatečnost. Současně odmítl odvolání dlužníka proti bodu II. výroku usnesení konkursního soudu ze dne 24. 8. 2022.

12. Ohledně odvolání dlužníka a S. L. proti výroku o zamítnutí žaloby pro zmatečnost (jež měl za přípustná objektivně i subjektivně), odvolací soud – vycházející rovněž z § 229 odst. 1

písm. g/, § 234 odst. 4 a § 235e odst. 2 o. s. ř. a ze závěrů obsažených především v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2003, sp. zn. [21 Cdo 960/2003](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 2, ročníku 2004, pod číslem 26 [které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu] – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

13. Odvolací soud souhlasí se závěrem konkursního soudu, že lhůta k podání žaloby pro zmatečnost z důvodu uvedeného v ustanovení § 229 odst. 1 písm. g/ o. s. ř. běží – bez ohledu na to, zda bylo zahájeno trestní stíhání soudce – zásadně od okamžiku, kdy se účastník dozví o jednání soudce, v němž lze spatřovat trestný čin. O skutečnostech týkajících se trestné činnosti soudce J. B., jež zakládaly žalobou tvrzený důvod zmatečnosti napadeného rozhodnutí (tedy o všech významných skutečnostech), se dlužník dozvěděl dne 29. 8. 2017, kdy byl prvostupňový (odsuzující) rozsudek v trestní věci J. B. doručen JUDr. Jiřímu Kovandovi (dále jen „J. K.“) [advokátu Ing. Jana Neužila, předsedy představenstva dlužníka a kvalifikovaného akcionáře dlužníka ve smyslu § 365 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákona o obchodních korporacích)].

14. Žaloba pro zmatečnost byla podána 12. 2. 2019, po uplynutí lhůty dle § 234 odst. 4 o. s. ř.

15. Odmítnutí odvolání dlužníka proti výroku o vrácení soudního poplatku odůvodnil odvolací soud ve smyslu § 218 písm. b/ o. s. ř. subjektivní nepřípustností dovolání v tomto rozsahu.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

16. Proti usnesení odvolacího soudu podali dovolání S. L. i dlužník, shodně požadujíce, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil konkursnímu soudu k dalšímu řízení.

17. S. L. má dovolání za přípustné podle § 237 o. s. ř., s tím, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, kterou soudy rozhodovaly rozdílně, „respektive jiným způsobem“ než v napadeném rozhodnutí, namítaje, že jsou dány dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř.

18. Dlužník vymezuje přípustnost dovolání ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení „zásadní“ právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu a která je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, respektive má být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

19. Dlužník namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, vytýkáje soudům, že o věci rozhodly v rozporu se skutečným smyslem usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 960/2003](#) a argumentuje ve prospěch názoru, že lhůta k podání žaloby pro zmatečnost z důvodu uvedeného v § 229 odst. 1 písm. g/ o. s. ř. začíná běžet nejdříve právní mocí rozsudku, jímž byl soudce uznán vinným trestným činem, který byl příčinou rozhodnutí v dané věci. Míní, že názor obsažený v označeném rozhodnutí se prosadí teprve tehdy, nebyl-li soudce pro své jednání odsouzen (např. proto, že trestní stíhání bylo nepřípustné, nebo proto, že trestnost zanikla).

III.

Přípustnost dovolání

20. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností podaných dovolání.

21. Žaloba pro zmatečnost směřuje proti usnesení konkursního soudu vydanému v první fázi konkursního řízení vedeného podle zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“). Jde o mimořádný opravný prostředek proti rozhodnutí vydanému v konkursním řízení; srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2006, sp. zn. [29 Odo 783/2005](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 10, ročník 2006, pod číslem 147. I pro řízení o takové žalobě pro zmatečnost tedy platí ustanovení § 432 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona). Podle tohoto ustanovení pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona (před 1. 1. 2008) se použijí dosavadní právní předpisy. V intencích závěrů obsažených již v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2008, sp. zn. [29 Cdo 3409/2008](#), uveřejněném pod číslem 16/2009 Sb. rozh. obč., se oněmi „dosavadními právními předpisy“ rozumí i občanský soudní řád ve znění účinném do 31. 12. 2007. Srov. shodně též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2019, sp. zn. [29 Cdo 619/2018](#), na které (při použití občanského soudního řádu v témže rozhodném znění) odkázal odvolací soud v odstavci 15. odůvodnění napadeného rozhodnutí). Občanský soudní řád ve znění účinném do 31. 12. 2007 je rozhodný i pro dovolací řízení v této věci.

22. Dovolání S. L. jako „vedlejšího účastníka“ Nejvyšší soud bez dalšího odmítl podle § 243c odst. 1 a 3 o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 218 písm. b/ a § 240 odst. 1 o. s. ř., jako podané osobou, která k němu není oprávněna. Srov. shodně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. [25 Cdo 162/2003](#), uveřejněné pod číslem 3/2004 Sb. rozh. obč. Ostatně, soudy přiznaly S. L. více procesních práv, než mu náleželo, již tím, že s ním jako s vedlejším účastníkem řízení vůbec jednaly (a odvolací soud tím, že dokonce věcně projednal obě jeho odvolání). Úprava účastenství v konkursu totiž stojí na zásadě, že účastníkem je ten, koho zákon o konkursu a vyrovnání za účastníka označí, přičemž § 90 o. s. ř. se v konkursním řízení nepoužije ani přiměřeně. V souladu s § 4 odst. 1 a § 7 ZKV jsou v době od podání návrhu na prohlášení konkursu do právní moci usnesení o prohlášení konkursu účastníky konkursního řízení dlužník a věřitelé, kteří podali návrh, případně další osoby, jimž zvláštní zákon přiznává legitimaci k podání návrhu, jestliže takový návrh podaly; srov. shodně bod XVIII. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, [Cpin 19/98](#), uveřejněného pod číslem 52/1998 Sb. rozh. obč., str. 359-361 (183-185). V řízení, pro které nelze použít definici účastenství podle § 90 o. s. ř., je vedlejší účastenství podle § 93 o. s. ř. pojmově vyloučeno (srov. v literatuře např. dílo Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 610), což platí tím více v řízení konkursním, pro které okruh účastníků definuje zákon o konkursu a vyrovnání.

23. Jinak řečeno, vedlejší účastenství není v konkursním řízení vedeném podle zákona o konkursu a vyrovnání přípustné; to platí i pro řízení o opravných prostředcích podaných proti rozhodnutí konkursního soudu vydanému v konkursním řízení, včetně řízení o mimořádném opravném prostředku, jímž je žaloba pro zmatečnost.

24. Dovolání dlužníka, jež co do svého rozsahu směřuje (poměřováno obsahem) proti oběma výrokům napadeného usnesení, může být v dané věci objektivně přípustné jen podle § 238a odst. 1 písm. b/, odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 237 odst. 1 písm. b/ a c/ a odst. 3 o. s. ř. O případ

podle § 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř. nejde. V rozsahu, v němž dlužník dovoláním napadá výrok o odmítnutí odvolání proti usnesení o vrácení soudního poplatku, je Nejvyšší soud odmítl podle § 243b odst. 5 a § 218 písm. c/ o. s. ř., jelikož není nepřipustné podle žádného z ustanovení občanského soudního řádu, jež přicházejí v úvahu (ve vazbě na § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. nejde o potvrzující usnesení odvolacího soudu „ve věci samé“); srov. shodně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. [29 Odo 381/2005](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 12, ročník 2006, pod číslem 174.

25. V rozsahu, v němž dlužník dovoláním napadá potvrzující výrok napadeného usnesení, shledává Nejvyšší soud dovolání přípustným podle § 238a odst. 1 písm. b/, odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., když po právní stránce zásadní význam napadeného rozhodnutí „ve věci samé“ (kterou se rozumí meritorní rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost) spatřuje v posouzení otázky běhu lhůty k podání žaloby pro zmatečnost dle § 234 odst. 4 o. s. ř., dovolacím soudem v daných souvislostech neřešené.

č. 13

IV.

Důvodnost dovolání

26. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.).

27. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

28. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. K tomu budiž řečeno, že dlužník nezpochybňuje skutkový závěr soudů, že o skutečnostech týkajících se trestné činnosti soudce J. B., jež zakládaly žalobou tvrzený důvod zmatečnosti napadeného rozhodnutí, se dozvěděl dne 29. 8. 2017, kdy byl prvostupňový (odsuzující) rozsudek v trestní věci J. B. (konkrétně rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře, ze dne 25. 11. 2015, č. j. 9 T 1/2007-10471) doručen advokátu J. K.; má však za to, že tato okolnost není určující pro počátek běhu lhůty k podání žaloby pro zmatečnost (odvívá počátek běhu lhůty až od rozsudku ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 4 To 8/2018, jímž Vrchní soud v Olomouci potvrdil rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře, ze dne 25. 11. 2015 ve výroku o vině J. B.).

29. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení občanského soudního řádu:

§ 229 (o. s. ř.)

(1) Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno, jestliže

(...)

g/ bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce nebo přisedícího.

§ 234 (o. s. ř.)

(1) Není-li dále stanoveno jinak, musí být žaloba pro zmatečnost podána ve lhůtě tři měsíců od doručení napadeného rozhodnutí.

(...)

(4) Z důvodu zmatečnosti uvedeného v § 229 odst. 1 písm. g/ lze žalobu podat ve lhůtě tři měsíců od té doby, kdy se ten, kdo žalobu podává, o důvodu zmatečnosti dozvěděl.

(...)

§ 235 (o. s. ř.)

(1) Prominutí zmeškání lhůt k žalobě není přípustné.

(...)

30. Předmětná ustanovení jsou citována ve znění účinném do 31. 12. 2007, rozhodném i pro posouzení včasnosti žaloby pro zmatečnost (srov. odstavec 21. odůvodnění shora). Vzhledem k níže uvedeným odkazům na literaturu a judikaturu Nejvyšší soud již na tomto místě uvádí, že tato ustanovení nedoznala změn ani později (jde rovněž o aktuální znění občanského soudního řádu).

31. V literatuře k § 234 odst. 4 o. s. ř. (v rozhodném i aktuálním znění) se otázka počátku běhu subjektivní lhůty k podání žaloby pro zmatečnost z důvodu uvedeného v § 229 odst. 1 písm. g/ o. s. ř. podrobněji nerozebírá. V díle Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009 (dále jen „Drápal, Bureš, II.“), se komentář k § 234 odst. 4 o. s. ř. omezuje na konstatování, že:

„Výjimečně má tříměsíční lhůta k žalobě subjektivně stanovený počátek běhu lhůty. Je tomu u žaloby podané (...) podle § 229 odst. 1 písm. e/ a g/, u níž počíná běžet dnem, kdy se ten, kdo žalobu podává, o důvodu zmatečnosti dozvěděl (...)“ [str. 1835].

32. Shodně se k této otázce vyjadřuje dílo Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022 (dále jen „Komentář, C. H. Beck, 2022“) [komentář k § 234 o. s. ř.].

33. Dílo Lavický, P. a kol.: Občanský soudní řád (§ 1 až § 250I). Řízení sporné. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016 (dále jen „Lavický a kol.“) [komentář k § 234 o. s. ř.], se rovněž omezuje na konstatování, že:

„Při podání žaloby pro zmatečnost dle § 229 odst. 1 písm. g) zákon upravuje pouze subjektivní lhůtu a to 3 měsíce od doby, kdy se ten, kdo žalobu podává, o důvodu zmatečnosti dověděl.“

34. Dílo Jirsa, J. a kol.: Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I. § 1–250l občanského soudního řádu. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2023 (dále jen „Jirsa a kol.“) [komentář k § 234 odst. 4 o. s. ř.], na dané téma uvádí, že:

„Lhůta v tomto případě není objektivně omezena ani právní mocí napadeného rozhodnutí, ani právní mocí odsuzujícího rozsudku, jímž byl soudce uznán vinným trestným činem, v jehož důsledku bylo rozhodnuto v neprospěch určitého účastníka (navíc takového odsuzujícího trestního rozhodnutí ani není třeba k naplnění důvodu zmatečnosti - viz komentář k ustanovení § 229 odst. 1 písm. g/). Lhůta se odvíjí pouze od okamžiku, kdy se onen účastník o tomto důvodu zmatečnosti dozvěděl. Kdy tento okamžik nastal, tj. kdy se účastník o existenci důvodu zmatečnosti dozvěděl (resp. kdy se dozvědět mohl), musí v žalobě nejen tvrdit, ale musí zároveň označit důkazy, jimiž by takovou skutečnost prokázal, neboť on je tím, kdo tvrdí a prokazuje včasnost žaloby.“

č. 13

35. U vědomí, že z usnesení, jímž Nejvyšší soud odmítne podané dovolání jako nepřípustné, nemůže plynout právní názor, který by mohl [ve smyslu zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích (ve znění pozdějších předpisů)] jakkoli zavazovat Nejvyšší soud při meritorním zkoumání dovoláním předestřených právních otázek (srov. např. usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2019, sp. zn. [31 Cdo 2389/2019](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2022, sp. zn. [30 Cdo 3113/2022](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2023, sp. zn. [29 Cdo 106/2022](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2023, sp. zn. [29 Cdo 899/2022](#)), jakož i u vědomí, že obecně precedenčně významná ani závazná *erga omnes* nebo i jen pro Ústavní soud nejsou ani usnesení Ústavního soudu [srov. náleží Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2007, sp. zn. [I. ÚS 643/06](#), uveřejněný pod číslem 142/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu a např. též náleží Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 301/05](#), uveřejněný pod číslem 190/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu [nálezy jsou (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněné níže) dostupné i na webových stránkách Ústavního soudu], lze odkázat i na (odmítací) usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2015, sp. zn. [21 Cdo 1616/2015](#), jakož i na usnesení ze dne 8. 9. 2015, sp. zn. [II. ÚS 2305/15](#), jímž Ústavní soud odmítl ústavní stížnost podanou proti onomu usnesení Nejvyššího soudu.

36. V usnesení sp. zn. [21 Cdo 1616/2015](#) Nejvyšší soud odmítl podané dovolání (týkající se zamítnutí žaloby pro zmatečnost pro opožděnost) jako nepřípustné, maje za to [při současném odkazu na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 960/2003](#), na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. [29 Cdo 4284/2007](#), uveřejněný pod číslem 80/2010 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 80/2010“), a na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2013, sp. zn. [21 Cdo 215/2013](#)], že v souladu s ustanovením § 234 odst. 4 o. s. ř. se odvíjí počátek lhůty pro podání žaloby pro zmatečnost „zásadně od okamžiku, kdy se účastník řízení dozví o jednání soudce, v němž spatřuje trestný čin“. K tomu budiž dodáno, že [R 80/2010](#) ani usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 215/2013](#), se nezabývala včasností žaloby pro zmatečnost podle § 234 odst. 4 o. s. ř.

37. Usnesení Ústavního soudu sp. zn. [II. ÚS 2305/15](#) zakládá důvod odmítnutí ústavní stížnosti proti (odmítacímu) usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 1616/2015](#) na následující argumentaci:

„9. Polemizuje-li stěžovatel se závěrem Nejvyššího soudu, podle něhož je důvod zmatečnosti ve smyslu ustanovení § 229 odst. 1 písm. g/ o. s. ř. naplněn i tehdy, dopustí-li se soudce nebo přísedící jednání naplňujícího znaky trestného činu (aniž by však byl pravomocně uznán vinným), pak ani Ústavní soud se s tímto právním názorem Nejvyššího soudu plně neztotožňuje. Na druhou stranu, stěžovatel ani v ústavní stížnosti netvrdí jinou rozhodnou skutečnost (např. existenci pravomocného rozhodnutí trestního soudu ...), od níž by se teprve lhůta k podání stěžovatelovy žaloby pro zmatečnost měla odvíjet. Jinak řečeno, relevanci by tato argumentace stěžovatele mohla mít pouze tehdy, pokud by skutečně došlo k vydání pravomocného odsuzujícího trestního rozhodnutí (od něhož by stěžovatel konzistentně teprve odvozoval lhůtu pro podání žaloby pro zmatečnost), což se však zjevně nestalo.“

38. Ponechá-li Nejvyšší soud (prozatím) stranou závěry obsažené v jeho usnesení sp. zn. [21 Cdo 960/2003](#), lze coby na judikaturu k § 234 odst. 4 o. s. ř. odkázat na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2016, sp. zn. [21 Cdo 5274/2014](#). Nosnou argumentaci onoho usnesení představují tyto závěry:

„Spatřuje-li ten, kdo podává žalobu, naplnění důvodu zmatečnosti uvedeného v ustanovení § 229 odst. 1 písm. g/ o. s. ř. v jednání soudce nebo přísedícího, ačkoliv nebyl pravomocně odsouzen za trestný čin (a ani proti němu nebylo zahájeno trestní stíhání), je (bez dalšího) zřejmé, že se o důvodu zmatečnosti dozvěděl tehdy, kdy se dozvěděl o samotném jednání, které mělo (podle jeho názoru) naplnit znaky trestného činu. Názor žalovaných, podle něhož lhůta k žalobě nemůže „začít plynout dříve, než bude civilním soudem rozhodnuto o tom, zda bude považováno nepřihlédnutí samosoudkyně ... k absolutní neplatnosti právního úkonu ze dne 31. 5. 2002 za společensky nebezpečný čin naplňující znaky uvedené v trestním zákoně“, nebere v úvahu, že otázku, zda jednání soudce (přísedícího) má vskutku znaky trestného činu, soud řeší v řízení o žalobě pro zmatečnost, a že tu není žádné jiné řízení, v němž by se „civilní soud“ mohl touto otázkou zabývat.

V projednávané věci žalovaní spatřovali důvod zmatečnosti uvedený v ustanovení § 229 odst. 1 písm. g/ o. s. ř. v ‚pochybení samosoudkyně ...‘, která (podle jejich názoru) při rozhodování věci ‚nepřihlédla k absolutní neplatnosti právního úkonu ze dne 31. 5. 2002‘ a která proto rozhodla spor v jejich neprospěch. O tomto jednání (opomenutí) soudkyně ... se žalovaní dozvěděli z výsledků původního řízení před soudy, které bylo pravomocně skončeno dne 8. 6. 2005 na základě rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 12. 4. 2005, jenž byl téhož dne doručen žalovaným (...).

Žalovaným tedy začala běžet tříměsíční lhůta k podání žaloby pro zmatečnost dnem 8. 6. 2005 (...).“

39. Nehledě k míře (ne)přesnosti srovnávací historické metody výkladu právní normy jako druhu její interpretace (srov. Knapp, V.: Teorie práva. 1. vydání. Praha. C. H. Beck, 1995, str. 169-173), pokládá Nejvyšší soud na tomto místě za žádoucí připomenout, že otázka

včasnosti mimořádného opravného prostředku podaného proti pravomocnému soudnímu rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce nebo přisedícího, byla ve hře i v dřívějších zákonných procesních úpravách platných na území České republiky. Šlo o úpravu obsaženou v zákoně č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilním řádu soudním) [dále též jen „c. ř. s.“], recipovaném Československou republikou a platném na jejím území až do 31. 12. 1950, dále o úpravu obsaženou pro dobu od 1. 1. 1951 do 31. 3. 1964 v zákoně č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanském soudním řádu) [dále též jen „o. s. ř. 1950“], jakož i o úpravu obsaženou pro dobu od 1. 4. 1964 do 31. 12. 2000 v zákoně č. 99/1963 Sb., občanském soudním řádu (dále též jen „o. s. ř. 1963“). V této souvislosti Nejvyšší soud připomíná, že žaloba pro zmatečnost se jako mimořádný opravný prostředek vrátila do českého právního řádu (až) s účinností od 1. 1. 2001, po novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Před 1. 1. 2001 se nicméně účastníku nabízela možnost zpochybnit pravomocné soudní rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto v jeho neprospěch v důsledku trestného činu soudce nebo přisedícího, prostřednictvím jiného mimořádného opravného prostředku, a to prostřednictvím návrhu na obnovu řízení (v době od 1. 1. 1951 do 31. 12. 2000). O důvod obnovy řízení (na základě žaloby na obnovu řízení) přitom šlo i před 1. 1. 1951 (kdy civilní řád soudní znal jak žalobu pro zmatečnost, tak žalobu na obnovu řízení). Pro historický exkurs jsou rozhodná následující ustanovení:

č. 13

§ 530 (c. ř. s.)

Řízení skončené rozsudkem může na návrh strany býti opět obnoveno:

(...)

4. dopustil-li se soudce, vydávaje rozsudek nebo dřívější rozhodnutí, jež jest základem rozsudku, vzhledem k této rozepři na újmu strany porušení svých úředních povinností trestného podle trestního zákona;

(...)

§ 534 (c. ř. s.)

Žaloba budiž podána v konečné lhůtě jednoho měsíce.

Tato lhůta budiž počítána:

(...)

3. v případě § 530 č. 1 až 5 ode dne, kterého rozsudek trestního soudu nebo usnesení, vyslovující zastavení trestního řízení, nabyly právní moci;

(...)

§ 539 (c. ř. s.)

Žádá-li se o obnovu pro některý trestný čin, uvedený v § 530 č. 1 až 4, ačkoli ještě nedošlo k pravoplatnému odsouzení za něj, má procesní soud bez předchozího ústního jednání dáti podnět k zavedení trestního řízení, aby tvrzený trestný čin byl vyšetřen a zjištěn. Proti tomuto usnesení není opravného prostředku; před usnesením může soud vyslechnouti strany nebo jednu z nich a zavést šetření, která se mu jinak zdají důležitými.

Rok k ústnímu jednání o žalobě o obnovu budiž ustanoven teprve po pravoplatném skončení trestního řízení, a to toliko tenkrát, když řízení toto buď vedlo ku pravoplatnému odsouzení pro trestný čin, jenž byl uveden k odůvodnění žaloby o obnovu, nebo když trestní řízení nevedlo k odsouzení z jiných důvodů než pro nedostatek skutkové podstaty nebo pro nedostatek důkazů. Jinak budiž žaloba po oznámení výsledků trestního řízení odmítnuta jako nepřípustná. Toto odmítnutí se stane rovněž bez předchozího ústního jednání a u sborových soudů usnesením učiněným v neveřejném zasedání. Trestní soud neb úřad státního zastupitelství mají, oznamující usnesení, učiněná o tom, že se nezavedlo nebo že se zastavuje trestní řízení, označiti pokaždé výslovně důvod, proč bylo od zavedení řízení upuštěno nebo řízení zastaveno.

§ 197 (o. s. ř. 1950)

Pravomocné rozhodnutí ve věci samé lze napadnou návrhem na obnovu řízení:

(...)

b/ bylo-li rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce.

§ 200 (o. s. ř. 1950)

(1) Návrh na obnovu řízení je nutno podat ve lhůtě tří měsíců.

(2) Lhůta se počítá ode dne právní moci rozhodnutí v původním řízení, popřípadě schválení soudního smíru; dověděl-li se však účastník o důvodu obnovy teprve později, anebo mohl-li jej teprve později uplatnit, počítá se mu lhůta ode dne, kdy se dověděl o důvodu obnovy, anebo kdy jej mohl uplatnit.

(3) Uplynulo-li pět let od doby, kdy se rozhodnutí stalo pravomocným, popřípadě kdy byl schválen soudní smír, může být návrh na obnovu řízení podán, jen byla-li účastníku nezákonným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem.

§ 206 (o. s. ř. 1950)

(1) Navrhuje-li se obnova řízení pro trestný čin uvedený v § 197 písm. b) nebo pro jiný trestný čin, oznámí soud, pokud ještě trestné řízení nebylo zahájeno, věc prokurátorovi a vytká výsledku trestního řízení.

(...)

§ 228 (o. s. ř. 1963)

(1) Pravomocný rozsudek nebo pravomocné usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, může účastník napadnout návrhem na obnovu řízení:

(...)

c/ bylo-li rozhodnuto v jeho neprospěch v důsledku trestného činu soudce.

§ 230 (o. s. ř. 1963)

(1) Návrh na obnovu řízení je nutno podat ve lhůtě tří měsíců od té doby, kdy ten, kdo obnovu navrhuje, se dozvěděl o důvodu obnovy, nebo od té doby, kdy jej mohl uplatnit.

(2) Po třech letech od právní moci rozsudku nebo usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, může být návrh podán jen pro důvod uvedený v § 228 odst. 1 písm. c/. Návrh může být podán i po uplynutí této lhůty, jestliže trestní rozsudek, na jehož podkladě bylo v občanském soudním řízení přiznáno právo, byl později podle trestně právních předpisů zrušen.

(...)

40. K citaci § 228 odst. 1 písm. c/ a § 230 odst. 2 o. s. ř. 1963 budiž doplněno, že v této podobě platila předmětná ustanovení od 1. 1. 1992; pravidlo obsažené v § 228 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. 1963 se nicméně před uvedeným datem nacházelo v § 228 odst. 1 písm. e/ o. s. ř. 1963 a pravidlo obsažené v § 230 odst. 2 o. s. ř. 1963 před uvedeným datem tamtéž obsahově shodně postihovalo případ dle § 228 odst. 1 písm. e/ o. s. ř. 1963. Z podaného přehledu je přitom zjevné, že úprava obsažená v civilním řádu soudním i úprava obsažená v občanském soudním řádu z roku 1950 výslovně počítala s možností, že žaloba na obnovu řízení (návrh na obnovu řízení) podaná proto, že bylo rozhodnuto k újmě (v neprospěch) účastníka v důsledku trestného činu soudce, bude podána (může být podána) dříve, než vůbec bylo zahájeno trestní stíhání takového soudce (srov. § 539 c. ř. s. a § 206 o. s. ř. 1950). Aktuálně platný občanský soudní řád ať již pro dobu, kdy šlo o důvod obnovy řízení (do 31. 12. 2000) nebo pro dobu, kdy jde o důvod zmatečnosti řízení (od 1. 1. 2001), sice nepřevzal úpravu obdobnou těm, jež se nacházely v § 539 c. ř. s. nebo v § 206 o. s. ř. 1950, komentářová literatura však možnost podání návrhu na obnovu řízení (do 31. 12. 2000) nebo žaloby pro zmatečnost (od 1. 1. 2001) proto, že bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce nebo přisedícího, aniž bylo zahájeno trestní stíhání takového soudce nebo přisedícího, dovozovala výkladem. Srov. k tomu k § 228 odst. 1 písm. e/ o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 1991 např. dílo Rubeš, J. a kolektiv.: Občanský soudní řád. Komentář. Díl II. 1. vydání. Praha, Orbis, 1971 (dále jen „Rubeš“), str. 133, nebo dílo Handl, V. - Rubeš, J. a kolektiv.: Občanský soudní řád. Komentář. II. díl. 1. vydání. Praha, Panorama, 1985, str. 110. K § 229 odst. 1 písm. g/ o. s. ř. (v aktuálním znění) srov. např. dílo Drápal, Bureš, II., str. 1814, nebo Komentář, C. H. Beck, 2022 (komentář k § 229 o. s. ř.), anebo dílo Lavický a kol. (komentář k § 229 o. s. ř.).

41. K nosným důvodům usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 960/2003](#) patří tyto závěry:

„Smyslem (účelem) zmatečnosti podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. g/ o. s. ř. je zrušení takového pravomocného rozhodnutí soudu, které vyznělo v neprospěch některého z účastníků řízení v důsledku trestného činu soudce nebo přisedícího. Z tohoto pohledu proto není samo o sobě významné, zda soudce nebo přisedící byl za svůj trestný čin odsouzen nebo zda trestní stíhání bylo zastaveno, popřípadě vůbec nebylo zahájeno, například pro nepřípustnost trestního stíhání, anebo zda se jednáním soudce orgány činné v trestním řízení vůbec nezabývaly, ačkoliv představovalo trestný čin (například proto, že jim vůbec nebylo oznámeno). Ustanovení § 229 odst.1 písm. g/ o. s. ř. z tohoto důvodu nebuduje zmatečnost v návaznosti na to, že soudce nebo přisedící byl za trestný čin pravomocně odsouzen, ale pouze na skutečnosti, že soudce nebo přisedící spáchal trestný čin, v důsledku kterého bylo rozhodnuto v neprospěch některého z účastníků.

Bylo-li pravomocným rozhodnutím stanoveno, že soudce nebo přisedící spáchal trestný čin, je soud v občanském soudním řízení tímto rozhodnutím vázán (srov. § 135 odst.1 o. s. ř.). V případě, že takový trestný čin byl příčinou toho, proč bylo pravomocně rozhodnuto v neprospěch některého z účastníků řízení, jde nepochybně o zmatečnost podle ustanovení § 229 odst.1 písm. g/ o. s. ř. Jestliže však k pravomocnému odsouzení soudce nebo přisedícího nedošlo, jedná se – bez ohledu na to, zda trestní stíhání soudce nebo přisedícího je nepřípustné, nebo že se činem soudce orgány činné v trestním řízení vůbec nezabývaly – o zmatečnost ve smyslu ustanovení § 229 odst. 1 písm. g/ o. s. ř., jestliže jednání soudce nebo přisedícího představuje pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně [a jde tedy ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 trestního zákona (tehdy šlo o zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon) o trestný čin], a jestliže v důsledku takového jednání soudce nebo přisedícího bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka řízení.“

42. Závěry obsažené v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 960/2003](#) tedy nejsou návodem, jak má soud v občanském soudním řízení (mimo rámec trestního řízení, nebo dokonce souběžně s ním) posuzovat otázku, zda soudce nebo přisedící spáchal trestný čin, nýbrž (ve shodě s historickými úpravami a komentářovou literaturou):

[1] Umožňují zahájit občanské soudní řízení o mimořádném opravném prostředku, z něž má (může) vzejít podnět ke zkoumání trestněprávní odpovědnosti soudce nebo přisedícího.

[2] Dovolují soudu přijmout závěr, že jednání soudce nebo přisedícího představuje protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně [a jde tedy ve smyslu § 13 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (ve znění pozdějších předpisů), ve spojení s § 13 odst. 2 téhož zákona, o trestný čin], jestliže trestní řízení nelze zahájit a, bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat, a tedy ani pachatele trestného činu odsoudit, proto, že trestní stíhání je nepřípustné [§ 11 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestního řádu), ve znění pozdějších předpisů], například v důsledku amnestie udělené prezidentem republiky nebo proto, že je promlčeno, anebo proto, že pachatel zemřel.

43. V témže duchu interpretuje závěry usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 960/2003](#) např. též dílo Jirsa a kol. (komentář k § 229 o. s. ř.), v němž se uzavírá, že: „Je-li tudíž – byť teoreticky – možné, že by trestní řízení mohlo být v budoucnu vedeno, pak nelze připustit, aby vina byla předtím posuzována mimo takové řízení.“

44. Ve shodě se shora podaným výkladem je podstatou usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 960/2003](#) závěr, že žalobu pro zmatečnost podanou z důvodu uvedeného v § 229 odst. 1 písm. g/ o. s. ř. nelze (rovnou) zamítnout jen proto, že ji účastník řízení podal předtím, než byl soudce nebo přísedící odsouzen pro trestný čin, v důsledku kterého bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka řízení. Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 5274/2014](#) sice buduje své závěry ke včasnosti žaloby pro zmatečnost podané z důvodu uvedeného v § 229 odst. 1 písm. g/ o. s. ř. na závěrech usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 960/2003](#), i ono tak ale činí jen pro situace, kdy ten, kdo podává žalobu, má za to, že onen důvod zmatečnosti je dán, ačkoliv šlo o jednání, pro které soudce nebo přísedící „nebyl pravomocně odsouzen za trestný čin“ a „ani proti němu nebylo zahájeno trestní stíhání“ (srov. citaci usnesení v odstavci 38. odůvodnění shora).

č. 13

45. Odpověď na otázku, kdy účastníku uplyne subjektivní lhůta k podání žaloby pro zmatečnost z důvodu uvedeného v § 229 odst. 1 písm. g/ o. s. ř., jestliže se dozvěděl o důvodu zmatečnosti v době po zahájení trestního stíhání soudce nebo přísedícího (konkrétně tak, že se seznámil s rozsudkem, jímž trestní soud nepravomocně uznal soudce nebo přísedícího vinným ze spáchání trestného činu, kterým měl rozhodnout v neprospěch účastníka), tedy nenabízí ani usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 960/2003](#), ani usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 5274/2014](#).

46. Z podaného historického exkursu je přitom zřejmé, že popsané procesní úpravy sledovaly (být v mezích jiného mimořádného opravného prostředku – obnovy řízení) stejný účel, tedy zajistit, aby tam, kde vskutku bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce nebo přísedícího, byla lhůta k podání mimořádného opravného prostředku upravena způsobem, který takovému účastníku umožní účinně ochránit svá procesní práva (mimořádný opravný prostředek reálně také uplatnit).

47. Z dobových komentářů se k otázce počátku běhu subjektivní lhůty k podání mimořádného opravného prostředku při již probíhajícím trestním stíhání soudce výslovně vyjadřuje (při výkladu § 228 odst. 1 písm. e/ a § 230 odst. 1 a 2 o. s. ř. 1963 ve znění účinném do 31. 12. 1991) Rubeš, str. 139, následujícím způsobem:

„U subjektivní lhůty v případě důvodu podle § 228 písm. e/ může být pochybné, od kdy má být lhůta počítána, zda již od doby, kdy se účastník dověděl o trestném činu soudce již před jeho odsouzením, nebo až od doby, kdy se dověděl, že byl pro trestný čin odsouzen, Máme za to, že rozhodná je vědomost o odsouzení, a to o odsouzení pravomocném, neboť do té doby je podklad pro uplatnění tohoto důvodu velmi vratký, i když návrh bude přípustný i dříve ...“

48. Nejvyšší soud ve shora ustaveném právním rámci (vymezeném dostupnou literaturou a judikaturou) především uzavírá, že ze skutečnosti, že žalobu pro zmatečnost lze podat z důvodu uvedeného v § 229 odst. 1 písm. g/ o. s. ř. i před tím, než vůbec bylo zahájeno trestní stíhání soudce nebo přísedícího, nelze dovozovat, že jen proto by měl počátek běhu

subjektivní lhůty k podání takové žaloby pro zmatečnost, určený podle § 234 odst. 4 o. s. ř., předcházet dni právní moci trestního rozsudku, jímž byl soudce nebo přísedící uznán vinným ze spáchání trestného činu, v důsledku kterého rozhodl v neprospěch účastníka.

49. Podstata výše rozebraných dobových úprav (žaloby na obnovu řízení a návrhu na obnovu řízení) promítnutých v § 530 bodu 4. a § 539 c. ř. s., v § 197 písm. b/ a § 206 o. s. ř. 1950, v § 228 odst. 1 písm. e/ o. s. ř. 1963 (ve znění účinném do 31. 12. 1991) a v 228 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. 1963 (ve znění účinném od 1. 1. 1992 do 31. 12. 2000) tkvěla v tom, že žalobu na obnovu řízení (návrh na obnovu řízení) podanou proto, že bylo rozhodnuto k újmě (v neprospěch) účastníka v důsledku trestného činu soudce, lze přípustně podat, ačkoli zde (dosud) není pravomocné soudní rozhodnutí, jímž by soudce byl uznán vinným ze spáchání takového trestného činu, avšak v těch případech, kdy zde nejsou překážky, které by dovolovaly trestní řízení zahájit nebo v něm pokračovat, nelze takové žalobě (návrhu) vyhovět, dokud zde nebude pravomocné soudní rozhodnutí, jímž by soudce byl uznán vinným ze spáchání trestného činu. Jinak řečeno, šlo o úpravy, které účastníku řízení dovolovaly podat mimořádný opravný prostředek (žalobu na obnovu řízení, respektive návrh na obnovu řízení), aniž by mohl (musel) tvrdit, že již došlo k pravomocnému odsouzení soudce pro trestný čin, i když v těch případech, kdy trestní stíhání nebylo nepřípustné, zůstalo pravomocné odsouzení soudce pro trestný čin předpokladem úspěšnosti onoho mimořádného opravného prostředku.

50. Stejně závěry se uplatní pro žalobu pro zmatečnost podanou z důvodu uvedeného v § 229 odst. 1 písm. g/ o. s. ř. Platí tedy (ve shodě se závěry usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 960/2003](#)), že žalobu pro zmatečnost podanou proto, že bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce nebo přísedícího, lze přípustně podat, ačkoli zde (dosud) není pravomocné soudní rozhodnutí, jímž byl soudce nebo přísedící uznán vinným ze spáchání takového trestného činu.

51. Jelikož v těch případech, kdy trestní stíhání soudce nebo přísedícího není nepřípustné, zůstává předpokladem úspěšnosti žaloby pro zmatečnost podané z důvodu uvedeného v § 229 odst. 1 písm. g/ o. s. ř. pravomocné odsouzení soudce nebo přísedícího pro trestný čin, plyne odtud, že všechny skutečnosti rozhodné pro úspěch takové žaloby pro zmatečnost mohou být účastníku řízení známy nejdříve dnem právní moci soudního rozhodnutí, jímž byl soudce nebo přísedící uznán vinným ze spáchání takového trestného činu.

52. Jinak řečeno, ten, kdo podává žalobu pro zmatečnost, se v těch případech, kdy trestní stíhání soudce nebo přísedícího není nepřípustné, dozví (ve smyslu § 234 odst. 4 o. s. ř.) o důvodu zmatečnosti uvedeném v § 229 odst. 1 písm. g/ o. s. ř., tedy o tom, že bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce nebo přísedícího, nejdříve dnem právní moci soudního rozhodnutí, jímž byl soudce nebo přísedící uznán vinným ze spáchání takového trestného činu.

53. A ještě jinak řečeno, jestliže byl soudce nebo přísedící uznán vinným ze spáchání trestného činu, v jehož důsledku bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka řízení, začíná takovému účastníku řízení běžet lhůta k podání žaloby pro zmatečnost proti rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno, z důvodu uvedeného v § 229 odst. 1 písm. g/ o. s. ř. nejdříve dnem právní moci rozhodnutí, kterým soud uznal soudce nebo přísedícího vinným ze spáchání takového trestného činu.

54. Zbývá dodat, že při zcela nestandardním průběhu trestního řízení J. B. způsobeném zjevně nepřiměřenou délkou celého trestního řízení, jdoucí na vrub především orgánům činným v trestním řízení (srov. k tomu shodně důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2020, sp. zn. [5 Tdo 1208/2019](#), jež se týkalo právě trestní věci J. B.), slova citovaná v odstavci 47. odůvodnění shora z díla Rubeš, str. 139 („neboť do té doby je podklad pro uplatnění tohoto důvodu velmi vratký“) přesně vystihují poměry dané věci. V situaci, kdy trestní stíhání J. B. trvalo (jak uvedeno v posledně označeném usnesení) 17 let, obžaloba byla podána v roce 2007 a prvostupňový rozsudek byl vydán v listopadu 2015 a doručován v roce 2017 (srov. odstavce 28. odůvodnění shora), nelze rozumně předpokládat, že by dovolatel měl spoléhat (v srpnu 2017) na nepravomocně zjištěné skutečnosti o trestnosti jednání J. B. („vědět“ o nich).

55. Právní posouzení věci odvolacím soudem proto správné není. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené usnesení na základě dovolání dlužníka zrušil s výjimkou té části výroku usnesení, kterou odvolací soud odvolání dlužníka zčásti odmítl. Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí konkursního soudu, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí (s výjimkou výroku o vrácení soudního poplatku) a vrátil věc konkursnímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

č. 14

Porušení unijního práva státem zakládá nárok na náhradu jak škody, tak nemajetkové újmy, a to i v případě porušení práva Evropské unie legislativní (ne)činností státu.

Ke vzniku nemajetkové újmy spojené se zjištěným porušením práva Evropské unie, k níž došlo protiprávním shromažďováním a ukládáním provozních a lokalizačních údajů určité osoby, bude zpravidla dostačující, že má dotčená osoba důvod se vzhledem k jejímu postavení a dalším okolnostem cítit dotčena již samotným shromažďováním a ukládáním těchto údajů s latentní možností jejich následného zneužití. Požadavky na prokázání okolností svědčících o existenci a rozsahu újmy nesmí vést k praktické nevymahatelnosti práva na informační sebeurčení, které je zaručeno všem občanům Evropské unie.

č. 14

Odpovědnost státu za nemajetkovou újmu [Odpovědnost státu za újmu], Lidská práva, Odposlech a záznam telekomunikačního provozu, Ochrana osobních údajů

§ 13 zákona č. 82/1998 Sb., čl. 10 odst. 2 a čl. 10 odst. 3 usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, čl. 82 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016, čl. 5 a čl. 15, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2024, sp. zn. [30 Cdo 3909/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:30.CDO.3909.2023.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. 6. 2023, sp. zn. 54 Co 134/2023, v té části výroku I, kterou se potvrzují výroky I a III rozsudku soudu prvního stupně, a v nákladovém výroku II, jakož i rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 8. 2. 2023, sp. zn. 31 C 22/2021, ve výroku I a III, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 1 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se podanou žalobou domáhal po žalované jednak ve vztahu ke své osobě, jednak vůči „občanům“ [zřejmě České republiky] omluvy jakožto zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která mu (a občanům České republiky) vznikla nesprávnou implementací Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. 7. 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (dále též „směrnice o soukromí a elektronických komunikacích“ nebo „směrnice 2002/58“). Právě nesprávná implementace provedená v rozporu s touto směrnicí vedla k plošnému shromažďování a dalšímu zpracování provozních a lokalizačních údajů o elektronické komunikaci uživatelů služeb elektronických komunikací. V tomto shromažďování žalobce spatřoval zásah do svých práv na soukromí a na informační sebeurčení.

2. Před podáním žaloby se žalobce pokoušel neúspěšně dosáhnout výmazů (odstranění) údajů uchovávaných k jeho osobě nejdříve prostřednictvím mobilního operátora, následně prostřednictvím Úřadu pro ochranu osobních údajů (dále „ÚOOÚ“), který svým vyjádřením ze dne 9. 3. 2021 žalobci odpověděl, že podle jeho názoru: „je nesporné, že národní úprava dané problematiky obsažená v § 97 odst. 3 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, není v souladu s výkladem čl. 15 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES (...). Rozpor je natolik zásadní, že jej nelze překlenout eurokonformním výkladem“. Žalobce následně předběžně uplatnil svůj nárok u žalované, která žádost o zadostiučinění odmítla s odkazem na to, že normotvornou činnost nelze hodnotit jako nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále „OdpŠk“ nebo „zákon č. 82/1998 Sb.“). Pro vznik odpovědnosti státu tak nebyl podle žalobce splněn již základní předpoklad, kterým je existence nesprávného úředního postupu.

č. 14

3. Obvodní soud pro Prahu 1 (dále „soud prvního stupně“) o žalobě rozhodl svým rozsudkem ze dne 8. 2. 2023, č. j. 31 C 22/2021-116, tak, že zamítl požadavek na určení povinnosti žalované zaslat žalobci datovou schránkou omluvu následujícího znění: „Česká republika se Vám prostřednictvím Ministerstva průmyslu a obchodu omlouvá za to, že přijetím právní úpravy ukládající poskytovatelům služeb elektronických komunikací podle § 97 odst. 3 a 4 zákona o elektronických komunikacích uchovávat provozní a lokalizační údaje o Vaší elektronické komunikaci porušila a nadále porušuje ustanovení čl. 15 odst. 1 Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích. Tím dochází k neoprávněnému zásahu do Vašich osobnostních práv“ (výrok I), zamítl rovněž žalobu na uložení povinnosti žalované zveřejnit na jejích webových stránkách www.mpo.cz v sekci Aktuality po dobu minimálně 30 dnů omluvu následujícího znění: „Česká republika se prostřednictvím Ministerstva průmyslu a obchodu omlouvá občanům za to, že přijetím právní úpravy ukládající poskytovatelům služeb elektronických komunikací podle § 97 odst. 3 a 4 zákona o elektronických komunikacích uchovávat provozní a lokalizační údaje o Vaší elektronické komunikaci porušila a nadále porušuje ustanovení čl. 15 odst. 1 Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích. Tím dochází k neoprávněnému zásahu do jejich osobnostních práv“ (výrok II) a konečně uložil žalobci povinnost nahradit žalované náklady řízení (výrok III).

4. Soud prvního stupně uzavřel, že újma, která měla být žalovanou prostřednictvím namítané rozpornosti národní právní úpravy na straně jedné a práva EU na straně druhé žalobci způsobena, je toliko újmou potenciální, která není způsobitelná právní ochrany poskytované ustanoveními § 81 odst. 1 a § 2956 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále „o. z.“). Žalobce i přes výzvu soudu totiž netvrdil, tím méně prokázal, vznik konkrétní újmy v důsledku toho, že mobilní operátor uchovává po určitou dobu provozní a lokalizační údaje týkající se žalobce. Žalobcův návrh tak podle soudu prvního stupně připomíná *actio popularis*, jímž se spíše než ochrany vlastních osobnostních práv domáhá ochrany veřejného zájmu a jemuž se civilněprávní ochrana osobnosti člověka a jeho přirozených práv neposkytuje.

5. Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce odvolání, ve kterém namítal, že zásahem do jeho základních práv bylo už samotné uchovávání dat, a to bez ohledu na to, zda došlo k jejich zneužití. Závěr soudu o potencialitě újmy shledal žalobce tím překvapivější, že v průběhu řízení

před soudem prvního stupně bylo těžiště jeho aktivity v tvrzení a prokazování právě této skutečnosti, a to i ve vztahu k jeho práci investigativního novináře, občanským aktivitám a publikační činnosti. Tyto ve svém souhrnu tak spíše ještě prohlubují negativní dopad nečinnosti žalované do osobnostních práv žalobce. Soud prvního stupně podle žalobce také zcela rezignoval na posuzování souladu národní úpravy s obecně závaznými evropskými předpisy, přičemž v tomto směru ignoroval rozhodovací praxi Soudního dvora Evropské unie (dále jen „SDEU“ nebo „Soudní dvůr“). Vzhledem k tvrzenému nesouladu české a unijní právní úpravy navrhnul žalobce, aby se odvolací soud (pokud to bude potřeba) v souladu s čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále též jen „SFEU“) obrátil na Soudní dvůr v rámci řízení o předběžné otázce. Nakonec ještě soudu prvního stupně vytýkal opomenutí důkazů v řízení, a to jak opomenutí provedených důkazů v odůvodnění rozhodnutí, tak neprovedení jím navržených důkazů bez jakéhokoliv zdůvodnění.

č. 14

6. Městský soud v Praze (dále „odvolací soud“) k žalobcem podanému odvolání rozhodl svým rozsudkem ze dne 13. 6. 2023, č. j. 54 Co 134/2023-143 (dále „napadené rozhodnutí“), tak, že rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok I rozsudku odvolacího soudu) a uložil žalobci nahradit žalované náklady odvolacího řízení (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

7. V odůvodnění napadeného rozsudku odvolací soud uvedl, že v posuzované věci nebyl naplněn první z předpokladů vzniku odpovědnosti státu za škodu, jelikož v postupu žalované nelze spatřovat nesprávný úřední postup. Podle odvolacího soudu totiž „vydání zákona je sice výkonem veřejné moci, avšak jde o výsledek normotvorné činnosti státu, která nemůže být posuzována jako nesprávný úřední postup, a proto nelze dovodit ani odpovědnost za škodu. Článek 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (vyhlášené coby součást ústavního pořádku pod č. 2/1993 Sb., dále jen „Listina“) nezakládá právo na náhradu škody způsobené výkonem zákonodárné pravomoci Parlamentu. Pokud zákonodárce své meze překročí, může Ústavní soud zasáhnout a zákon zrušit nebo vyslovit jeho neústavnost. To se v tomto konkrétním případě nestalo.“ Podle odvolacího soudu také žalobce nad rámec obecných tvrzení o dlouhodobě tíživém pocitu z neoprávněného zasahování do jeho osobnostních práv netvrdil a neprokazoval nic o tom, jakým konkrétním způsobem a v jaké intenzitě se toto porušení práv projevilo v jeho osobní sféře tak, aby bylo možno usuzovat na vznik nemajetkové újmy. Tvrzení, že jako investigativní novinář musí chránit své zdroje, je podle odvolacího soudu tvrzením ryze obecným. Co se týče omluvy občanům České republiky, odvolací soud uzavřel, že žalobce nebyl legitimován k podání žaloby, která by se měla týkat náhrady nemajetkové újmy všech občanů.

II. Dovolání

8. Proti napadenému rozhodnutí podal žalobce (dále jen „dovatel“) dovolání do obou jeho výroků, jehož přípustnost zakládá na tom, že závisí na vyřešení otázek hmotného a procesního práva, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny (otázka vzniku nemateriální újmy) nebo byly dovolacím soudem řešeny jinak (problematika nesprávného úředního postupu a odpovědnosti státu za nesprávný úřední postup v případě chybné implementace evropských předpisů).

9. Ve vztahu k námitkám vztahujícím se k nesprávnému úřednímu postupu prostřednictvím normotvorné činnosti státu dovoatel především namítá, že postup odvolacího soudu je

nepřezkoumatelný, neboť zcela pominul dovolatelovu argumentaci, která byla obsažena v žalobě, jakož i v navazujících vyjádřeních. Přestože se za nesprávný úřední postup standardně nepovažuje legislativní činnost státu, toto pravidlo neplatí v oblasti práva evropského, kdy v případě jeho porušení stát odpovídá za škodu vzniklou nesprávnou transpozicí evropského práva do vnitrostátního právního řádu. V této souvislosti odkazuje na nálezy Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. [IV. ÚS 1521/10](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2012, sp. zn. [28 Cdo 2927/2010](#), a rozsudek SDEU ze dne 19. 11. 1991 ve spojených věcech [C-6/90 a C-9/90](#), Francovich a Bonifaci proti Italské republice.

10. Co se týče vzniklé nemajetkové újmy, dovolatel zdůrazňuje, že soud prvního stupně, jakož i soud odvolací zcela pominuly, že zásahem do jeho práva na soukromí a práva na informační sebeurčení je už samotné protiprávní uchovávání dat, bez ohledu na skutečnost, zda došlo k jejich zneužití. V tomto ohledu odkazuje na nálezy Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. [Pl. ÚS 24/10](#), a ze dne 14. 5. 2019, sp. zn. [Pl. ÚS 45/17](#), jakož i na rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. 5. 2020 ve věci Rotaru proti Rumunsku, stížnost č. [28341/95](#). Dále také namítá, že dopad do jeho osobnostní sféry je v dané věci zesilován dalšími skutečnostmi (práce investigativního novináře a zvýšeným vnímáním významu zásahu do soukromí). Dovolatelovu obsáhlou argumentaci, jakož i některé jeho důkazní návrhy, však ani odvolací soud nerefletoval a důkazy bez odůvodnění neprovedl. Z těchto důvodů je tak podle dovolatele závěr o absenci nemajetkové újmy nejen nesprávný, ale také nepřezkoumatelný.

11. Rovněž dovolatel nesouhlasí s tím, že by žaloba nemohla ukládat povinnost žalované omluvit se mimo něj i dalším „občanům“ (blíže ovšem neoznačeným – poznámka Nejvyššího soudu), neboť právě jejím prostřednictvím se snaží žalobce přispět k tomu, aby žalovaná plnila své povinnosti a iniciovala potřebné legislativní změny. Má za to, že je na něm, aby formuloval způsob, který jemu přináší satisfakci za způsobenou újmu. V daném případě vnímá jako satisfakci nejen osobní omluvu, ale i veřejnou omluvu občanům, která bude spíše impulzem ke změnám, jež zamezí pokračování zásahu do práv, které se týkají všech osob, které komunikují elektronicky.

12. Dovolatel zopakoval svůj návrh (opakovaně uplatněný před soudy obou stupňů) na zahájení řízení o předběžné otázce podle čl. 267 SFEU, v rámci kterého by Soudní dvůr posoudil souladnost české právní úpravy a práva Evropské unie. Navrhoval, aby dovolací soud napadené rozhodnutí v souladu s ustanovením § 243d odst. 1 písm. b) o. s. ř. změnil tak, že vyhovuje původně podané žalobě.

13. Žalovaná se k podanému dovolání vyjádřila s tím, že je nemá za opodstatněné. Podle žalované soudy obou stupňů zcela správně poukázaly na skutečnost, že normotvorná činnost státu nemůže být považována za úřední postup ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb. Žalovaná také soudí, že dovolání nespĺňuje podmínky přípustnosti (tento závěr však dále nezdůvodňuje). Jelikož soudy obou stupňů rozhodovaly podle žalované „zcela v souladu s ustálenou judikaturou a v rámci řízení byly vypořádány veškeré argumenty předložené žalobcem“, žalovaná navrhla, aby dovolací soud dovolání odmítl, případně zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

14. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a XII zákona č. 286/2021 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

15. Dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), osobou k tomu oprávněnou (účastníkem řízení), za splnění podmínky § 241 o. s. ř.

16. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

17. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

18. Nejvyšší soud předně konstatuje, že dovolatelova argumentace nemůže založit přípustnost dovolání v té části, kterou dovolatel napadá výrok I napadeného rozhodnutí v tom rozsahu, ve kterém odvolací soud potvrdil výrok II soudu prvního stupně (zamítnutí omluvy „občanům“ prostřednictvím webových stránek žalované). Soud prvního stupně původní žalobu v tomto rozsahu zamítl s odůvodněním, že dovolatelův návrh připomíná *actio popularis*, jímž se spíše, než ochrany vlastních osobnostních práv domáhá ochrany veřejného zájmu, jemuž se civilněprávní ochrana osobnosti člověka a jeho přirozených práv neposkytuje. Odvolací soud se následně se závěrem soudu prvního stupně o nedostatku aktivní legitimace dovolatele plně ztotožnil. Dovolání je však v tomto rozsahu ve smyslu § 241b odst. 3 o. s. ř. vadné, jelikož dovolatel v textu dovolání nevymezil, z čeho dovozuje v tomto rozsahu jeho přípustnost, ani žádným způsobem nepolemizuje s odůvodněním odvolacího soudu nad rámec obecného tvrzení, že měl odvolací soud žalobě i v tomto rozsahu vyhovět a zároveň že (subjektivní) těžiště sporu vlastně ani pro dovolatele ve věci omluvy „občanům“ neleží. Nejvyšší soud proto vadnou část dovolání podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.

19. Dovolání je nepřípustné v té části, která směřuje proti výroku II napadeného rozhodnutí o nákladech odvolacího řízení a proti výroku I napadeného rozhodnutí v tom jeho rozsahu, ve kterém odvolací soud potvrdil výrok III rozsudku soudu prvního stupně, o nákladech nalézacího řízení, neboť dovolání není podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. objektivně přípustné v rozsahu, v němž bylo odvolacím soudem rozhodnuto o náhradě nákladů řízení. To samozřejmě Nejvyššímu soudu nebrání, aby i takové výroky v důsledku jejich akcesority odklidil, shledá-li důvod ke zrušení výroku o věci samé.

20. Napadené rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, jímž byl potvrzen výrok I rozsudku soudu prvního stupně, nicméně závisí na vyřešení pro věc určující otázky, zda lze normotvornou (ne)činnost státu ve věcech souvisejících s potřebou náležité transpozice práva EU považovat za nesprávný úřední postup odškodnitelný podle § 13 OdpŠk. Vzhledem k tomu, že při řešení této právní otázky se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe

dovolacího soudu, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalobce je podle ustanovení § 237 o. s. ř. v tomto rozsahu přípustné.

21. Napadené rozhodnutí současně závisí i na vyřešení další dovoláním přípustně otevřené otázky týkající se potenciality újmy způsobené zásahem do práva na informační sebeurčení prostřednictvím právní úpravy, která podle dovolatele odporuje právu EU. Jelikož tato otázka nebyla dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu v úplnosti řešena, je dovolání podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné i v tomto jeho rozsahu.

22. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je ve vztahu k oběma výše zmiňovaným otázkám nejen přípustné, ale že je rovněž důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

K odpovědnosti státu za zákonodárnou činnost

23. Napadené rozhodnutí záviselo na řešení právní otázky možné odpovědnosti státu za jeho normotvornou (ne)činnost ve vztahu k potřebě náležité transpozice práva EU.

24. Odvolací soud správně uvedl, že v obecné rovině za nesprávný úřední postup ve smyslu ustanovení § 13 Odpšk zásadně nelze považovat zákonodárnou činnost (nejde o výkon státní moci ve smyslu ustanovení § 1 odst. 1 Odpšk). Nejvyšší soud se k této otázce vyjádřil např. ve svých rozsudcích ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. [25 Cdo 1124/2005](#), ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. [30 Cdo 3598/2014](#), nebo ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. [21 Cdo 254/2017](#), ve kterých vyslovil, že vzhledem k tomu, že Parlament tvořený Poslaneckou sněmovnou a Senátem je vrcholným orgánem moci zákonodárné (srov. čl. 15 Ústavy), který v podmínkách zastupitelské demokracie rozhoduje hlasováním svých členů – poslanců a senátorů o přijetí či nepřijetí předloženého návrhu zákona, přičemž neexistuje a ani existovat nemůže pravidlo či předpis o tom, jak který poslanec, senátor či poslanecký nebo senátorský klub má při přijímání zákonů hlasovat (podle čl. 23 odst. 3 a čl. 26 Ústavy jsou poslanci a senátoři povinni vykonávat svůj mandát v zájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a nejsou přitom vázáni žádnými příkazy), nelze proces přijímání zákonů hlasováním v Poslanecké sněmovně či Senátu považovat za úřední postup ve smyslu § 13 zákona č. 82/1998 Sb.

25. Tento závěr se však neuplatní v případě škody (a také, jak bude vysvětleno níže, nemajetkové újmy) způsobené (tvrzeným) porušením unijního práva a v případě spojených odpovědnostních nároků vůči státu, jelikož ty vycházejí z unijního práva samého. Nelze tak směřovat, jako to ve svých závěrech v napadeném rozhodnutí učinil odvolací soud (a spolu s ním i soud prvního stupně), odpovědnost státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem ve smyslu § 13 Odpšk a odpovědnost státu za porušení unijního práva, neboť jde o vzájemně oddělené systémy (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2007, sp. zn. [25 Cdo 2064/2005](#), ze dne 20. 8. 2012, sp. zn. [28 Cdo 2927/2010](#), nebo ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. [30 Cdo 5027/2014](#), a také nález Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. [IV. ÚS 1521/10](#)). Samotný zákon č. 82/1998 Sb. je při uplatňování nároků vycházejících z odpovědnosti státu za porušení unijního práva používán pouze analogicky, a to z důvodu

neexistence národního právního předpisu tuto oblast explicitně upravujícího (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2018, sp. zn. [30 Cdo 486/2018](#), bod 27). Analogické (či spíše jen přiměřené) použití zákona č. 82/1998 Sb. však jednak nemůže vést k omezení hmotněprávních oprávnění založených unijním právem, zároveň také procesní podmínky pro náhradu škody stanovené vnitrostátními právními předpisy nesmí být méně příznivé než podmínky platné pro podobné nároky vzniklé na základě vnitrostátního práva (zásada rovnocennosti) a nesmí být upraveny tak, aby v praxi znemožňovaly nebo nadměrně ztěžovaly získání náhrady škody (zásada efektivity). Z tohoto důvodu závěry odvolacího soudu, který vycházel z opačné představy, neobstojí.

26. Nejvyšší soud opakovaně připomenul (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. [30 Cdo 3598/2014](#), ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. [30 Cdo 5027/2014](#), nebo ze dne 28. 5. 2018, sp. zn. [30 Cdo 4231/2016](#)), že podmínky aplikace principu odpovědnosti státu za škodu způsobenou porušením unijního práva vyplývají a byly jasně vymezeny ustálenou judikaturou Soudního dvora. Existenci náhrady škody jako institutu plynoucího z unijního (tehdy komunitárního) práva vyvodil Soudní dvůr již v rozsudku ze dne 19. 11. 1991 ve spojených věcech [C-6/90 a C-9/90](#) Francovich a Bonifaci proti Italské republice. Soudní dvůr zde připomněl, že Smlouva o EHS (dnes SFEU) vytvořila vlastní právní řád začleněný do právních systémů členských států, jenž zavazuje soudy, a jehož subjekty nejsou jen členské státy, ale rovněž jejich státní příslušníci, jímž právo EU ukládá jak povinnosti, tak přiznává práva. Dále v rozhodnutí zdůraznil, že „je věci vnitrostátních soudů, kterým přísluší v rámci jejich pravomoci uplatňovat ustanovení práva Společenství [Unie], aby zajistily plný účinek těchto norem a poskytovaly ochranu právům, jež tyto normy poskytují jednotlivcům. ... Je na místě konstatovat, že plná účinnost norem by byla zpochybněna a že ochrana práv, která přiznávají, by byla oslabena, kdyby jednotlivci neměli možnost získat náhradu škody, jsou-li jejich práva narušena porušením práva Společenství ze strany členského státu. Možnost náhrady škody k tíži členského státu je nezbytná zvláště tehdy, kdy ... je plný účinek norem Společenství [Unie] podmíněn činností ze strany státu, a kdy v důsledku toho jednotlivci v případě jeho nečinnosti nemohou uplatnit u vnitrostátních soudů práva, jež jim přiznává právo Společenství.“ Z výše uvedených závěrů tak SDEU dovedl, že zásada odpovědnosti státu za škodu způsobenou jednotlivci porušením práva Evropské unie je unijnímu právu vlastní a svůj základ nachází „rovněž v článku 5 Smlouvy [dnes článek 4 odst. 3 SFEU], podle něhož členské státy [učiní] veškerá vhodná obecná i zvláštní opatření k plnění závazků, které vyplývají z práva Společenství [v dnešním znění: ze Smluv nebo z aktů orgánů Unie].“

27. V rozhodnutí ze dne 5. 3. 1996 ve spojených věcech [C-46/93 a C-48/93](#), Brasserie du pêcheur SA, Factortame Ltd a další, pak Soudní dvůr dále rozvedl, že v případě porušení práva přiznaného jednotlivci přímo normou práva ES (nyní EU) vyplývá právo na náhradu škody z přímého účinku právních norem Unie, jejichž porušením byla vzniklá škoda způsobena. Porušením přímo účinných norem tak vzniká odpovědnost státu za škodu. Jelikož Smlouva o EHS (dnes SFEU) neobsahuje žádné ustanovení, které by výslovně upravovalo důsledky porušení práva přiznaného jednotlivci, musí být odpovědnost státu posuzována se zřetelem na základní zásady právního systému Evropské unie.

28. Konkrétní podmínky, za jakých odpovědnost státu za porušení unijního práva dává vzniknout právu jednotlivce na náhradu škody, vyplývají z výše zmíněného rozsudku SDEU ze dne 19. 11. 1991, ve spojených věcech [C-6/90 a C-9/90](#), Francovich a Bonifaci proti Italské

republice, rozsudku SDEU ze dne 5. 3. 1996, ve spojených věcech [C-46/93 a C-48/93](#), Brasserie du pêcheur SA, Factortame Ltd a další, a rozsudku SDEU ze dne 30. 9. 2003, ve věci C-224/01, Gerhard Köbler, a jsou konstruovány následovně:

a) cílem porušeného právního předpisu je přiznání práv jednotlivcům: právo na náhradu škody jednotlivci tedy vzniká za situace, dopustí-li se členský stát porušení takové normy unijního práva, která ve prospěch tohoto jednotlivce zakládá dostatečně určitelné subjektivní právo nebo chrání jeho právní zájem;

b) porušení musí být dostatečně závažné, přičemž míra závažnosti se v podmínkách unijního práva vykládá v závislosti na rozsahu volného uvážení svěřeného daným předpisem vnitrostátnímu orgánu. Dostatečná závažnost porušení je přitom ustálenou judikaturou SDEU definována tak, že vzniká za okolností, kdy rozhodující orgán zjevně a závažně překročil meze své diskreční pravomoci (srov. rozsudek SDEU ze dne 4. 7. 2000, ve věci [C-352/98](#), Laboratoires Pharmaceutiques Bergaderm SA a Jean-Jacques Goupil). V případě Brasserie du pêcheur SA, Factortame Ltd a další bylo SDEU vymezeno, že „mezi skutečností, ke kterým musí příslušný soud v tomto ohledu přihlídnout, patří především stupeň jasnosti a přesnosti porušené normy, rozsah prostoru pro uvážení, který tato norma ponechává orgánům státu nebo Společenství [Unie], úmyslná nebo neúmyslná povaha spáchaného protiprávního jednání a vzniklé škody, omluvitelnost nebo neomluvitelnost případného nesprávného právního posouzení, skutečnost, že k opomenutí mohlo přispět chování orgánu Společenství [Unie], přijetí nebo zachování vnitrostátních opatření nebo zvyklostí, které jsou v rozporu s právem Společenství [Unie]“ (srov. rozsudek SDEU ze dne 5. 3. 1996, ve spojených věcech [C-46/93 a C-48/93](#), Brasserie du pêcheur SA, Factortame Ltd a další, bod 56). Východiskem pro zjištění, zda je porušení unijního práva, kterého se členský stát dopustil, dostatečně závažné, je tedy zjištění, jakou mírou volného uvážení disponoval, respektive jaké měl pravomoci ve vztahu k výkladu a aplikaci unijního práva. Platí přitom závislost, že tam, kde orgán disponuje širokou mírou uvážení, je porušení závažné, rovná-li se zjevnému a závažnému porušení mezi tohoto uvážení, a naopak, tam, kde je míra uvážení omezená, nebo vůbec neexistuje, je závažnost konstituována již porušením unijního práva samým o sobě (srov. MALÍŘ, Jan. Odpovědnost členských států za škodu v právu Evropské unie. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 107);

c) mezi porušením povinnosti ze strany členského státu a škodou způsobenou poškozenému musí existovat příčinná souvislost. V rámci posuzování příčinné souvislosti je přitom, na základě judikatury SDEU, třeba zkoumat, zda nedošlo k narušení příčinné souvislosti jednáním či opomenutím jiného subjektu práva nebo zásahem vyšší moci (srov. rozhodnutí SDEU ze dne 15. 6. 1999, ve věci [C-140/97](#), Rechberger a další), anebo tím, že poškozený sám ke vzniku škody přispěl svým jednáním či opomenutím, případně tím, že nesplnil svou zmírňovací povinnost ve vztahu ke škodě.

29. Všechny tři podmínky (porušení unijního právního předpisu přiznávajícího práva jednotlivci, dostatečně závažné porušení, příčinná souvislost mezi porušením právního předpisu a škodou) musí být splněny kumulativně a platí pro jakýkoli způsob porušení unijního

práva, jsou tedy nutné a zároveň postačující pro to, aby jednotlivcům vzniklo přímé právo na náhradu škody (srov. rozsudek SDEU ze dne 5. 3. 1996, ve spojených věcech [C-46/93](#) a [C-48/93](#), Brasserie du pêcheur SA, Factortame Ltd a další, bod 51, rozsudek SDEU ze dne 19. 3. 1991, ve věci [C-202/88](#), British Telecommunication, bod 38, rozsudek SDEU ze dne 23. 5. 1996, ve věci [C-5/94](#), Hedley Lomas, bod 24, z novějších potom např. rozsudky SDEU ze dne 26. 1. 2010, ve věci [C-118/08](#), Transportes Urbanos y Servicios Generales SAL, bod 30, ze dne 15. 11. 2016 ve věci [C-268/15](#), Ullens de Schooten, bod 41, nebo ze dne 10. 3. 2022 ve věci [C-177/20](#), „Grossmania“, bod 69).

30. Pokud jsou uvedené podmínky splněny, stát musí poskytnout náhradu za způsobenou škodu v souladu s vnitrostátními právními předpisy upravujícími odpovědnost, přičemž procesněprávní i hmotněprávní podmínky náhrady škody stanovené vnitrostátními právními předpisy nesmí být méně příznivé než podmínky platné pro podobné nároky vzniklé na základě vnitrostátního práva a nesmí v praxi znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat získání náhrady škody (viz výše uvedený rozsudek SDEU ve věci Francovich, bod 43, nebo též např. rozsudek SDEU ze dne 9. 11. 1983, ve věci [199/82](#), San Giorgio, bod 14, a ze dne 17. 4. 2007, ve věci [C-470/03](#), AGM COS-MET, bod 89; novější rozhodnutí opouštějí explicitní odkaz na procesněprávní i hmotněprávní podmínky náhrady škody ve prospěch obecnějšího podmínky, nicméně jde stále o linii judikatury odkazující k původnímu rozhodnutí ve věci Francovich; srov. např. rozsudky SDEU ze dne 9. 9. 2015, ve věci [C-160/14](#), Ferreira da Silva e Brito, bod 50, ze dne 4. 10. 2018, ve věci [C-571/16](#), Kantarev, bod 123, nebo ze dne 28. 6. 2022, ve věci [C-278/20](#), Komise proti Španělsku, bod 33).

31. V poměrech tuzemské právní úpravy výše uvedené znamená, že je-li dána odpovědnost České republiky za porušení unijního práva, může při splnění dalších podmínek vzniknout poškozenému nárok na náhradu jak vzniklé škody, tak i nemajetkové újmy. Ustanovení § 1 odst. 3 a § 31a OdpŠk, která byla do zákona č. 82/1998 Sb. vtělena novelou prostřednictvím zákona č. 160/2006 Sb., totiž do režimu odpovědnosti státu za výkon veřejné moci (konkrétně za nesprávný úřední postup a nezákonná rozhodnutí) explicitně zahrnuje také náhradu vzniklé nemajetkové újmy. V souladu se základní zásadou práva EU zakotvující princip tzv. rovnocennosti tak musí nároky z porušení unijního práva zahrnovat také možnost domoci se za splnění zákonných podmínek náhrady nemajetkové újmy. Tento závěr se potom uplatní i tehdy, pokud k porušení unijního práva došlo legislativní činností, a to i přes to, že normotvornou (ne)činnost nelze ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb. považovat za nesprávný úřední postup, a tento zákon se tak v čistě vnitrostátních situacích na legislativní činnost státu nevztahuje (jak bylo vysvětleno výše). Opačný výklad by nepřipustně vedl k faktickému rozdělení odpovědnosti za porušení unijního práva tak, že v té části, ve které by porušení unijního práva odpovídalo nesprávnému úřednímu postupu či k němu došlo prostřednictvím nezákonného rozhodnutí, by byla poškozeným přiznávána škoda i nemajetková újma, zatímco v případě porušení unijního práva legislativní (ne)činností by byla přiznávána pouze újma majetková. Žádné obdobné dělení (omezení) však vnitrostátní právo nezná, jelikož forma odpovídající satisfakce podle výše zmíněného zákona zahrnuje podle okolností náhradu jak majetkové, tak i nemajetkové újmy. K zavádění jakéhokoliv dělení ve způsobu kompenzace výhradně pro oblast porušení unijního práva není rozumného důvodu, a naopak je na místě uzavřít, že i přes výjimku, kterou v kontextu zákona č. 82/1998 Sb. představuje legislativní (ne)činnost, je právě tento zákon v případě škody či nemajetkové újmy vzniklé nesprávnou

transpozicí unijních směrnic obsahově nejbližší právní úpravou, která se přiměřeně použije pro stanovení rozsahu a formy přiznávané náhrady.

32. K danému lze podpůrně poukázat na skutečnost, že Soudní dvůr v bodu 42 výše uvedeného rozsudku ve věci *Brasserie du pêcheur* uvedl, že podmínky, za nichž může státům vzniknout odpovědnost za škodu způsobenou jednotlivcům porušením práva Evropské unie, se bez konkrétního důvodu nemohou lišit od podmínek, kterými se za srovnatelných okolností řídí odpovědnost Unie. Ochrana práv, která občanům přiznává unijní právo, se totiž nemůže měnit v závislosti na tom, zda je původcem škody orgán státu, nebo orgán Unie (srov. také rozsudek SDEU ze dne 4. 7. 2000, ve věci [C-352/98 P](#), *Bergaderm SA*, bod 41). V oblasti mimosmluvní odpovědnosti samotné Unie potom právo EU přiznává jak náhrady vzniklé škody, tak nemajetkové újmy (viz např. rozsudek Soudního dvora ze dne 3. 2. 1994, ve věci [C-308/87](#), *Grifoni*, rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 8. 10. 1992, ve věci [T-84/91](#), *Meskens*, nebo nověji např. rozsudky Tribunálu ze dne 20. 10. 2021, ve věci [T-220/20](#), *Kerstens*, a ze dne 27. 10. 2018, ve spojených věcech [T-314/16 a T-435/16](#), *VG*). Ačkoliv v praxi nejsou systémy odpovědnosti Evropské unie a členských států za porušení unijního práva identické, z výše uvedeného podle Nejvyššího soudu jednoznačně vyplývá závěr, že náhrada újmy vzniklé porušením unijního práva není bez dalšího omezená toliko na náhradu majetkové újmy, ale naopak by měla zásadně zahrnovat také náhradu nemajetkové újmy, jsou-li pro její přiznání splněny zákonem stanovené předpoklady.

33. Z výše uvedených závěrů je tak možno dovodit, že za okolností, kdy v České republice neexistuje adekvátní úprava odpovědnosti státu za porušení unijního práva na vnitrostátní úrovni, se v situaci, kdy dojde k porušení unijního práva, aplikují v souladu se zásadou přednosti podmínky odpovědnosti státu vyplývající z judikatury Soudního dvora a vnitrostátní zákon č. 82/1998 Sb. se použije pouze potud, pokud právo Evropské unie (včetně judikatury Soudního dvora) nestanoví jinak. Jinými slovy řečeno, zákon č. 82/1998 Sb. se použije přiměřeně jen tam, kde je jeho úprava souladná s úpravou unijního práva, nebo na otázky, které unijní právo neřeší, a to za předpokladu, že nijak neznemožní ani nadměrně neztíží právo jednotlivce na získání náhrady škody.

34. Promítnuto do poměrů posuzovaného případu výše uvedené znamená, že odvolací soud nesprávně posoudil uplatněný nárok jako nárok založený ustanovením § 13 Odpšk. Předpoklady odpovědnosti státu za porušení unijního práva se však uplatní obecně, ve vztahu k činnosti všech státních orgánů, tedy i legislativních (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2020, sp. zn. [30 Cdo 2416/2018](#), nebo rozsudky SDEU ze dne 18. 1. 2022, ve věci [C-261/20](#), *Thelen Technopark Berlin*, bod 43, nebo ze dne 4. 10. 2018, ve věci [C-571/16](#), *Kantarev*, bod 93). Není tak pro věc rozhodné, jak uzavřel odvolací soud, že k porušení unijního práva došlo prostřednictvím nečinnosti zákonodárce v reakci na rozsudek SDEU ze dne 8. 4. 2014, ve spojených věcech [C-293/12 a C-594/12](#), *Digital Rights Ireland*, kterým byla zrušena směrnice, na základě jejíž transpozice docházelo a nadále dochází k ukládání provozních a lokalizačních údajů.

Ke vztahu mezi zásahem do základního práva a vznikem nemajetkové újmy

35. Ve druhé části svého dovolání dovolatel předkládá tezi, podle které neoprávněný zásah do základního práva (zde práva na ochranu osobních údajů, resp. na informační sebeurčení) vždy vede ke vzniku nemajetkové újmy. Odvolací soud podle dovolatele pochybil, pokud

napadené rozhodnutí založil na závěru o neunesení břemena tvrzení a důkazního břemena vzhledem ke vzniklé újmě.

36. Dovolateli nelze přisvědčit, pokud z tvrzeného zásahu do základního práva na ochranu osobních údajů představovaného neoprávněným ukládáním jeho provozních a lokalizačních údajů konstruuje *ipso facto* domněnku existence újmy a současně i domněnku naplnění nezbytného předpokladu příčinné souvislosti mezi zásahem a újmou (tedy jinými slovy klade mezi porušení povinnosti a vznik újmy rovnítko). I přesto je však právní hodnocení odvolacího soudu nesprávné.

37. Jak vyplývá z judikturních závěrů uvedených výše, pro nástup odpovědnosti státu za porušení unijního práva musí být splněny tři podmínky, a sice zaprvé porušené pravidlo unijního práva přiznává poškozeným práva, zadruhé porušení tohoto pravidla je dostatečně závažné a zatřetí existuje přímá příčinná souvislost mezi tímto porušením a škodou, kterou poškození utrpěli (tato konstrukce je ostatně – mimo otázky zavinění – obdobná jako podmínky deliktární odpovědnosti podle § 2910 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2022, sp. zn. [25 Cdo 1621/2021](#); nebo odpovědnosti státu podle zákona č. 82/1998 Sb.). Z této konstrukce vyplývá pojmové oddělení zásahu (odpovídajícímu samotnému porušení pravidla či protiprávnímu jednání) a škody, resp. újmy (odpovídající následku protiprávního jednání) v jejich vzájemném vztahu příčiny a následku.

38. Z tohoto důvodu jsou také pro věc nerozhodné dovolatelovy odkazy na nálezy Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. [Pl. ÚS 24/10](#), a ze dne 14. 5. 2019, sp. zn. [Pl. ÚS 45/17](#), jakož i na rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. 5. 2000, ve věci Rotaru proti Rumunsku, č. [28341/95](#), neboť dovolatelem odkazované pasáže pokrývají právě zásah do základního práva (kterým se nicméně soudy v posuzované věci také nezabývaly), ne však vznik újmy, který je nutno od zásahu samotného pojmově důsledně odlišovat.

39. S dovolatelem lze do jisté míry souhlasit, že kontext (možného) zneužití osobních údajů uložených u poskytovatelů telekomunikačních služeb ve světle výše zmíněného znamená, že prokazování konkrétní újmy (především nemajetkové, ale *mutatis mutandis* i majetkové), bude pro nehmatatelnou povahu osobních údajů, obtížný přístup k nim a pro „vzdálenost“ jejich zpracovatele obtížnější. Podle Nejvyššího soudu však jen proto není povaha této nemajetkové újmy natolik specifická, aby bez dalšího zakládala důvod pro konstrukci domněnky existence nemajetkové újmy a příčinné souvislosti (jako je tomu v případě odpovědnosti za nepřiměřenou délku řízení, na kterou dovolatel analogicky odkazuje, nebo v případě porušení práva na účinné vyšetřování – srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2021, sp. zn. [30 Cdo 3509/2019](#)). Tento závěr lze podpořit také odkazem na rozhodovací praxi Soudního dvora, který uzavřel, že i v otázce nemajetkové újmy způsobené nesprávným zpracováním osobních údajů je existence utrpěné újmy jednou z podmínek práva na náhradu újmy, stejně jako existence porušení právní povinnosti a příčinné souvislosti mezi touto újmou a tímto porušením, přičemž tyto tři podmínky jsou kumulativní. Nelze tudíž dovodit, že jakékoli „porušení“ unijního předpisu samo o sobě zakládá uvedený nárok na náhradu újmy ve prospěch subjektu údajů. Podle Soudního dvora tedy pouhé porušení unijního práva vzhledem ke zpracování osobních údajů nepostačuje k přiznání

práva na náhradu újmy, neboť otázka tohoto porušení je odlišnou od otázky existence újmy (srov. rozsudky SDEU ze dne 4. 5. 2023, ve věci [C-300/21](#), Österreichische Post AG, body 28–42, ze dne 14. 12. 2023, ve věci [C-340/21](#), Nacionalna agencija za prichodite, bod 77, ze dne 14. 12. 2023, ve věci [C-456/22](#), Gemeinde Ummendorf, bod 21, nebo ze dne 25. 1. 2024, ve věci [C-687/21](#), MediaMarktSaturn, bod 58).

40. Nejvyšší soud tak uzavírá, že dovolatelem předkládaný názor o domněnce existence újmy je nutné odmítnout a že stávající judikaturní závěry týkající se náhrady nemajetkové újmy (jak jsou rekapitulovány níže) lze vztáhnout i na posuzované řízení. Od těchto závěrů se však odvolací soud v napadeném rozhodnutí odchýlil.

K problematice nemajetkové újmy způsobené nesprávným zpracováním osobních údajů

41. Nejvyšší soud v minulosti vyslovil, že vznik nemajetkové újmy zpravidla nelze dokazovat, neboť jde o stav myslí osoby poškozené. Závěry o její existenci tak zásadně spočívají „pouze“ ve zjištění, zda tu jsou dány objektivní důvody pro to, aby se konkrétní osoba mohla cítit poškozenou. Jinými slovy řečeno, je třeba zvážit, zda vzhledem ke konkrétním okolnostem případu by se i jiná osoba v obdobném postavení mohla cítit být dotčena ve složkách tvořících ve svém souhrnu nemajetkovou sféru jednotlivce. Jedná se o utrpení na těch nehmotných hodnotách, které se dotýkají morální integrity poškozené osoby (patří sem zejména její důstojnost, čest, dobrá pověst, ale i jiné hodnoty, které se zpravidla promítají i v niterném životě člověka – svoboda pohybu, rodinný život, nejistota apod.). Dospěje-li tedy soud v konkrétním případě k závěru, že žádná z těchto složek nemohla být významným způsobem v důsledku nezákonného rozhodnutí či nesprávného úředního postupu negativně dotčena, je namíště závěr o tom, že nedošlo ke způsobení nemajetkové (morální) újmy (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. [30 Cdo 1614/2016](#), ze dne 20. 1. 2016, sp. zn. [30 Cdo 2865/2015](#), ze dne 24. 2. 2021, sp. zn. [30 Cdo 3509/2019](#), nebo ze dne 25. 1. 2022, sp. zn. [30 Cdo 429/2021](#)).

42. Jinou osobou v obdobném postavení však nelze rozumět jakoukoliv jinou osobu („průměrného občana“) vystavenou stejnému působení. Existenci nemajetkové újmy je třeba vždy poměřovat s onou jinou osobou, či osobami, do jejichž práva bylo zasaženo obdobným způsobem a jež si takový zásah uvědomují. Přihlédnutí ke konkrétním okolnostem případu současně zahrnuje také zohlednění dostatečně obecných, avšak ne nezbytně všemi sdílených vlastností spojených s postavením dotčené osoby. Nejvyšší soud tak například ve svém rozsudku ze dne 11. 11. 2015, sp. zn. [30 Cdo 3849/2014](#), posuzoval případ, ve kterém protiprávní postup policejního komisaře (který rozporoval právo advokáta, resp. jeho klienta, pořizovat zvukový záznam z podání vysvětlení, odmítal přijmout udělení plné moci do protokolu, odmítal zaprotokolovat určité skutečnosti, na jejichž zaprotokolování advokát trval, odmítal vydat advokátovi po skončení podání vysvětlení protokol, podal na advokáta k České advokátní komoře stížnost, která byla odložena jako nedůvodná, apod.) zasáhl do práv osob podávajících vysvětlení, ale také do práv advokáta tyto osoby zastupující. Nejvyšší soud zde přihlédl k tomu, že při předmětné činnosti, stejně jako při výkonu advokacie obecně, bude advokát nucen obhajovat a prosazovat svůj (popř. klientův) názor proti názoru jiných osob, bude se dostávat do situací konfliktních, emotivně vypjatých a často i stresujících či lidsky nepříjemných. Advokát tedy musí určitou míru duševní nepohody, která mu vznikne

při výkonu jeho povolání, předpokládat a snášet. Z tohoto důvodu tehdy Nejvyšší soud potvrdil závěr tamějších nižších instancí ohledně absence nemajetkové újmy.

43. Z daného tak vyplývá, že soudy zásadně musejí do úvah o vzniku a rozsahu případné nemajetkové újmy (tedy zda má daná osoba objektivní důvody cítit se poškozenou) náležitě promítnout také postavení dané osoby a další dostatečně zobecnitelné okolnosti (ať už vznik újmy umocňují nebo naopak vylučují).

44. Vzhledem ke značné abstrakci spojené se zpracováváním osobních údajů, jenž se zpravidla děje mimo přímou dispozici subjektu údajů (a v případě průměrného občana také nezřídka bez jeho vědomí), jakož i s ohledem na závěry soudů obou stupňů, které uzavřely, že dovolatelova tvrzení o dlouhodobém tíživém pocitu z neoprávněného zasahování do jeho základních práv naznačují toliko potenciální újmu, shledává Nejvyšší soud potřebné se v nynější věci vyjádřit také k otázce (případné) nemajetkové újmy ve specifickém kontextu nesprávného zpracovávání osobních údajů. Ta je úzce spjata s ochranou základních práv na soukromí a informační sebeurčení.

45. Podle čl. 10 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) má každý právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.

46. Podle čl. 52 odst. 1 Listiny základních práv EU (dále jen „Listina EU“) jsou ustanovení této listiny při dodržení zásady subsidiarity určena orgánům, institucím a jiným subjektům Unie, a dále členským státům, výhradně pokud uplatňují právo Unie. Respektují proto práva, dodržují zásady a podporují jejich uplatňování v souladu se svými pravomocemi, při zachování mezí pravomocí, které jsou Unii svěřeny ve Smlouvách.

47. Podle čl. 7 Listiny EU má každý právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a komunikace.

48. Podle čl. 8 odst. 1 Listiny EU má každý právo na ochranu osobních údajů, které se ho týkají.

49. Podle čl. 8 odst. 2 Listiny EU tyto údaje musí být zpracovány korektně, k přesně stanoveným účelům a na základě souhlasu dotčené osoby nebo na základě jiného oprávněného důvodu stanoveného zákonem.

50. Směrnice 2002/58, jejíž porušení je předmětem nynějšího řízení, sama neobsahuje systém náhrady újmy způsobené sběrem a uchováváním osobních údajů v rozporu s touto směrnicí, který by mohl sloužit jako vodítko pro výklad tuzemských předpisů, které (v mantinelech zásad rovnocennosti a efektivity) vymezují rozsah přiznané náhrady.

51. Soudní dvůr však již dříve vyslovil některé zásady, které se pojí se vznikem a povahou nehmotné újmy způsobené neoprávněným nakládáním s osobními údaji. Těsné sepjetí problematiky nakládání s osobními údaji a ochrany základních práv na soukromí a informační sebeurčení ve smyslu čl. 7 a 8 Listiny EU [která od 1. 12. 2009 již nesměřuje toliko vůči orgánům EU samotným, ale v oblastech působnosti unijního práva zavazuje také členské státy, v důsledku čehož se jejich ustanovení zásadně mohou dovolávat také jednotlivci (srov. např. rozsudek SDEU ze dne 26. 2. 2013, ve věci [C-617/10](#), Fransson, body 17-21, nebo nález

Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2020, sp. zn. [Pl. ÚS 10/17](#), bod 55)], jakož i čl. 10 odst. 3 Listiny (ke vztahu mezi Listinou a Listinou EU srov. náleží Ústavního soudu ze dne 10. 11. 2020, sp. zn. [Pl. ÚS 33/16](#), bod 168), společně s nutností existence koherentního a předvídatelného systému ochrany těchto základních práv, tak znemožňuje postupovat bez zohlednění závěrů, které k nemajetkové újmě způsobené nesprávným zpracováním osobních údajů zaujal Soudní dvůr.

52. Ten měl příležitost se k povaze nemajetkové újmy vzniklé protiprávním nakládáním s osobními údaji vyslovit v kontextu čl. 82 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. 4. 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (dále jen „GDPR“). Toto ustanovení uvádí, že kdokoli, kdo v důsledku porušení tohoto nařízení utrpěl hmotnou či nehmotnou újmu, má právo obdržet od správce nebo zpracovatele náhradu utrpěné újmy.

53. Soudní dvůr zde dovedl, že újma subjektů údajů může spočívat zejména v pouhé „ztrátě kontroly“ nad jejich vlastními údaji v důsledku porušení tohoto nařízení, a to i v případě, že nedošlo ke skutečnému zneužití dotčených údajů na úkor uvedených osob. Pokud tak subjekt údajů domáhající se na tomto základě náhrady újmy argumentuje obavou, že v budoucnu dojde ke zneužití jeho osobních údajů v důsledku takového porušení, musí vnitrostátní soud, jemuž byla věc předložena, ověřit, že tato obava může být za konkrétních okolností a ve vztahu k subjektu údajů považována za opodstatněnou. Jinými slovy, již pouhá obava z možného zneužití osobních údajů třetími stranami, kterou pociťuje subjekt údajů, může sama o sobě představovat nehmotnou újmu (srov. v bodě 39 označená rozhodnutí Soudního dvora ve věcech *Nacionalna agencia za prichodite*, bod 85, a *MediaMarktSaturn*, bod 65).

54. Soudní dvůr také uvedl, že – zejména s ohledem na zajištění soudržné a vysoké úrovně ochrany fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů – je nutné k čl. 82 GDPR přistupovat takovým způsobem, že náhrada nehmotné újmy ve smyslu tohoto ustanovení nesmí být podmíněna tím, že újma, kterou utrpěl subjekt údajů, dosáhla určité míry závažnosti (srov. v bodě 39 označená rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Österreichische Post AG*, bod 51, a *Gemeinde Ummendorf*, bod 19).

55. Promítnutí výše uvedených závěrů do poměrů posuzovaného řízení znamená, že závěr soudu prvního stupně, že dovolatel tvrdil toliko potenciální újmu, a naopak netvrdil ani neprokazoval vznik konkrétní újmy způsobené neoprávněným shromažďováním a uchováváním provozních a lokalizačních údajů, je nesprávný. V případě zásahu do základního práva na respektování soukromí a na ochranu osobních údajů je totiž již samotná obava ze zneužití osobních údajů [lze také přiměřeně poukázat na závěr, že riziko zneužití a neoprávněného přístupu k provozním a lokalizačním údajům vzniká již samotným uložením a následným uchováváním těchto údajů poskytovateli služeb elektronických komunikací (srov. rozsudek SDEU ze dne 6. 10. 2020, ve věci [C-623/17](#), *Privacy International*, bod 73)] způsobilá představovat nemajetkovou újmu. S ohledem na závěry rozhodnutí Soudního dvora označené v předchozím bodě, které modifikují obecné závěry o vzniku nemajetkové újmy, podle kterých je nutné, aby některá ze složek tvořících ve svém souhrnu nemajetkovou sféru jednotlivce, byla zasáhnuta významným způsobem (srov. bod 41 tohoto rozsudku), je tedy na místě uzavřít, že ačkoliv soudy nemohou na skutkové závěry ohledně existence újmy

způsobené protiprávním uchováváním osobních údajů zcela rezignovat a vznik újmy dovozovat již jen ze samotného zásahu do práva na soukromí a informační sebeurčení, pro závěr ohledně vzniku nemajetkové újmy bude zpravidla stačit, že se pocit zásahu do morální integrity dotčené osoby, vzhledem ke konkrétním okolnostem případu a k postavení této osoby, nejeví nepravděpodobným. Je přitom zřejmé, že právě případné porušení práva Evropské unie ze strany státu by bylo z hlediska nezbytné kauzality jednou z významných příčin vzniku škody anebo újmy, byť stát a jeho orgány sám ony údaje přímo ani neshromažďuje a ani neuchovává.

56. V nynějším případě tak těžiště dokazování ze strany dovolatele vzhledem k existenci nemajetkové újmy musí spočívat (zejména) v tvrzeních a důkazech týkajících se jeho postavení a (převážně) objektivních faktorů zapříčiňujících, že má důvod (ať už jako běžný občan nebo jako osoba, která se soustavněji danou problematikou zabývá) cítit se ukládáním provozních a lokalizačních údajů (s latentní možností jejich zneužití) dotčen. Dovolatelova procesní aktivita směřující k prokázání jeho novinářské profese, jakož i profesního a volnočasového zaměření na problematiku osobních údajů, tak nemůže být soudem odmítnuta jako nerelevantní jen proto, že podle soudů nižších instancí přímo nepoukazuje na konkrétní a měřitelnou újmu. Pokud tedy soud prvního stupně dovolatele vyzval: „ať tvrdí a prokáže, jak tvrzený konkrétní postup normotvorby, tedy nesprávný úřední postup (sic!), žalobce konkrétně poškodil. Je nutno uvést konkrétní poškození žalobce, nikoliv že došlo k obecnému poškození potenciálního subjektu“ (viz usnesení soudu prvního stupně ze dne 26. 9. 2022, č. j. 31 C 22/2021-79), kladl tím na něj nároky, které jsou jak obtížně splnitelné, tak v rozporu s výše uvedenými závěry.

57. Nejvyšší soud k dané materii doplňuje, že je třeba, bude-li v dalším řízení porušení práva EU zjištěno, při posuzování vzniku nemajetkové újmy postupovat tak, aby nedošlo k vyprázdnění základního práva na soukromí a informační sebeurčení a aby požadavky na prokázání existence a rozsahu újmy nebyly, s ohledem na judikaturu uvedenou výše, přehnané a nevedly k praktické nevymahatelnosti práva na informační sebeurčení; což ovšem na straně druhé neznamena, že by důkladné prokazování všech okolností případu nemělo v projednávané věci své místo, neboť tyto okolnosti hrají vždy roli při zvažování formy, případně výše přiznaného zadostiučinění (ač žalobce v této věci relutární satisfakci nepožaduje). To vyplývá zejména z ustanovení § 31a odst. 2 věty druhé OdpŠk kladoucí důraz na závažnost vzniklé újmy a okolnosti, z nichž ke způsobení újmy došlo (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. [30 Cdo 3731/2011](#) nebo ze dne 25. 1. 2022, sp. zn. [30 Cdo 429/2021](#)), pro oblast porušení unijního práva potom také ze zásady, podle které náhrada újmy způsobené jednotlivcům porušením unijního práva musí být přiměřená vzniklé újmě tak, aby zajišťovala skutečnou ochranu jejich práv (srov. např. výše zmíněné rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Brasserie du pêcheur a Factortame*, bod 82, nebo rozsudek SDEU ze dne 25. 3. 2021, ve věci [C-501/18](#), *Balgarska Narodna Banka*, bod 125).

58. Pro potřeby dalšího řízení lze také připomenout, že v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. [30 Cdo 2357/2010](#), bylo, byť pro poměry poskytnutí zadostiučinění za omezení osobní svobody, vysvětleno, že omluva jako satisfakční prostředek zahrnující vyjádření subjektivního požadavku poškozeného na projev jemu vstřícné vůle státu není ani konstatováním porušení práva a ani náhradou nemajetkové újmy v penězích. Poškozený jejím uplatněním vyjadřuje, že mu jde o projev uznání chyby. Ve fungujícím právním státě

uznávajícím pravidla slušnosti by měla být k dispozici vždy, jako kompenzační prostředek první, pro mnohé dokonce jediné volby (srov. dále též např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2014, sp. zn. [30 Cdo 3850/2014](#), nebo ze dne 30. 9. 2019, sp. zn. [30 Cdo 3011/2018](#)).

59. Nejvyšší soud na závěr upozorňuje, že adaptace přístupu Soudního dvora k otázkám povahy nehmotné újmy způsobené protiprávním zpracováním osobních údajů, vysloveného Soudním dvorem v kontextu čl. 82 GDPR, neznamená, že by byl dovolatelův nárok v nynějším řízení tímto ustanovením konstituován či že by docházelo k jeho (byť analogické) aplikaci. Jak vyplývá z tohoto ustanovení, čl. 82 GDPR upravuje vztah mezi tím, kdo v důsledku porušení tohoto nařízení utrpěl újmu, a správcem či zpracovatelem, kterými však žalovaná v poměrech posuzovaného řízení není. I přes níže uvedené závěry tak jde v posuzované věci stále o mimosmluvní odpovědnost státu za porušení unijního práva, v rámci které je stanovení konkrétních podmínek uplatnění souvisejících nároků (při absenci unijních pravidel a zachování zásad rovnocennosti a efektivity) v diskreci členského státu.

č. 14

60. Ačkoliv se tak podmínky uplatnění nároku v nyní posuzovaném případě a v případě hypotetického nároku na náhradu podle čl. 82 GDPR nepochybně liší, je přesto podle Nejvyššího soudu nutné přistupovat právě k otázkám spojeným s existencí nemajetkové újmy pokud možno jednotně.

61. Předně, jak směrnice 2002/58, tak GDPR směřují k ochraně základního práva na soukromí a informační sebeurčení zaručeného Listinou EU (srov. čl. 1 odst. 1 a bod 12 odůvodnění směrnice 2002/58 a čl. 1 odst. 2 a body 3, 10 a 51 odůvodnění GDPR) a v tuzemském kontextu také čl. 10 odst. 3 Listiny (srov. bod 51 tohoto rozsudku). V obou případech tak jde o ochranu identického zájmu, tj. „práva každé osoby, aby sama rozhodovala o tom, jaké údaje o sobě poskytne jiným osobám nebo je učiní veřejnými, přičemž její souhlas je nezbytný i pro jejich shromažďování nebo zveřejňování ze strany dalších osob“ (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2012, sp. zn. [Pl. ÚS 1/12](#), bod 301). Zároveň je povaha zásahu do základních práv namítaného dovolatelem v posuzované věci, tedy uchovávání osobních údajů poskytovatelem telekomunikačních služeb bez souhlasu dotčené osoby či jiného způsobilého právního základu, mimo odpovědného subjektu v zásadě srovnatelná se situacemi pokrytými čl. 82 GDPR (a judikaturou SDEU uvedenou výše). Jinak řečeno, ačkoliv povinnost řádné implementace míří vůči státu, zatímco povinnosti vycházející z GDPR směřují vůči správci a zpracovateli osobních údajů (což budou typicky osoby soukromého práva), v poměrech konkrétní fyzické osoby se nesprávná transpozice směrnice 2002/58, vyjde-li v dalším řízení najevo, projeví srovnatelně jako zpracovávání osobních údajů bez právního základu; to jest zpracováním osobních údajů i v těch situacích, kdy je fyzická osoba před takovým zpracováním chráněna prostřednictvím unijního práva. V takové situaci by přístup, kdy by se otázka existence nemajetkové újmy posuzovala odlišně podle toho, zda vznikl zásah porušením povinností vycházejících z GDPR správcem či porušením unijního práva státem (tedy kdy by v jednom případě tuzemské právo ztrátu kontroly a obavu ze zneužití osobních údajů za újmu považovalo a v druhém případě nikoliv), byl na úkor předvídatelnosti systému ochrany základních práv. Z důvodu zajištění stejného přístupu ve srovnatelných situacích je tak nutné zohlednit výše uvedené závěry Soudního dvora přijaté v kontextu čl. 82 GDPR i v poměrech, jejichž úprava jinak zásadně náleží tuzemskému právnímu řádu.

62. Podpůrně lze nakonec také poukázat na to, že zásada přednosti ukládá v zájmu zajištění účinnosti všech ustanovení unijního práva vnitrostátním soudům zejména to, aby v co možná největším rozsahu vykládaly své vnitrostátní právo způsobem, který je v souladu s unijním právem, a aby přiznaly jednotlivcům možnost domoci se nápravy, pokud jsou jejich práva dotčena porušením unijního práva přičitatelným členskému státu (srov. rozsudky SDEU ze dne 24. 6. 2019, ve věci [C-573/17](#), Popławski, bod 57, ze dne 8. 3. 2022, ve věci [C-205/20](#), Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld, bod 35, nebo ze dne 4. 5. 2023, ve věci [C-78/22](#), ALD Automotive, bod 39).

K vadám řízení

63. V souvislosti s otázkou vzniku nemajetkové újmy je také třeba přisvědčit dovolatelově námitce o nepřezkoumatelnosti napadeného rozhodnutí (jakož i rozsudku soudu prvního stupně) z důvodu opomenutí dovolatelem předložených tvrzení a důkazních návrhů.

64. Podle § 157 odst. 2 o. s. ř., není-li dále stanoveno jinak, soud v odůvodnění rozsudku uvede, čeho se žalobce (navrhovatel) domáhal a z jakých důvodů a jak se ve věci vyjádřil žalovaný (jiný účastník řízení), stručně a jasně vyloží, které skutečnosti má prokázány a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy, jaký učinil závěr o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce; není přípustné ze spisu opisovat skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy. Soud dbá o to, aby odůvodnění rozsudku bylo přesvědčivé. Odůvodnění uvedené v písemném vyhotovení rozsudku musí být v souladu s vyhlášeným odůvodněním.

65. Problematice tzv. opomenutých důkazů je ze strany soudu ochrany ústavnosti věnována dlouhodobě mimořádná pozornost, přičemž obecné soudy jsou v tomto směru povinny předmětnou nálezovou judikaturu Ústavního soudu, vztahující se k této problematice, při své rozhodovací činnosti pochopitelně důsledně respektovat (srov. čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky).

66. Ústavní soud např. již ve svém nálezu ze dne 20. 10. 2005, sp. zn. [III. ÚS 139/05](#), vyložil a odůvodnil právní názor, že tzv. opomenuté důkazy, tj. důkazy, o nichž v řízení nebylo soudem rozhodnuto, případně důkazy, jimiž se soud při postupu podle § 132 o. s. ř. (podle zásad volného hodnocení důkazů) nezabýval, téměř vždy založí nejen nepřezkoumatelnost vydaného rozhodnutí, ale současně též jeho protiústavnost. Zákonem předepsanému postupu v úsilí o právo (zásadám spravedlivého procesu) vyplývajícím z Listiny (čl. 36 odst. 1) nutno rozumět tak, že ve spojení s obecným předpisem (občanský soudní řád) v řízení před soudem musí být dána jeho účastníkovi možnost vyjádřit se nejen k provedeným důkazům (čl. 38 odst. 2 Listiny) k věci samé, ale také označit (navrhnout) důkazy, jejichž provedení pro zjištění (prokázání) svých tvrzení pokládá za potřebné; tomuto procesnímu právu účastníka odpovídá povinnost soudu nejen o vznesených návrzích (včetně návrhů důkazních) rozhodnout, ale také pokud jim nevyhoví ve svém rozhodnutí alespoň stručně vyložit, proč, z jakých důvodů (zpravidla ve vztahu k hmotněprávním předpisům, které aplikoval, a právním závěrům, k nimž na skutkovém základě věci dospěl) navržené důkazy neprovedl, respektive pro základ svých skutkových zjištění je nepřevzal (§ 153 odst. 1, § 157 odst. 2 o. s. ř.). Jestliže tak obecný soud neučiní, zatíží své rozhodnutí nejen vadami spočívajícími v porušení obecných procesních předpisů, ale současně postupuje v rozporu se zásadami vyjádřenými v hlavě páté (především čl. 36 odst. 1, čl. 38 odst. 2) Listiny a v důsledku toho i v rozporu s čl. 95 odst. 1 Ústavy.

67. V posuzovaném případě dovolatel k otázce způsobené újmy tvrdil a činil důkazní návrhy směřující (mimo jiného) k prokázání skutečnosti, že na něj legislativní nečinnost žalované dopadá tíživěji než na běžného občana. V této souvislosti zdůrazňoval mimo jiné to, že z důvodu jeho profesních a volnočasových aktivit jej neoprávněné ukládání jeho osobních údajů tíží intenzivněji než běžného občana, že možnost zneužití takto uložených údajů není jen hypotetická, ale že v minulosti nastala (k důkazu předloženo usnesení Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 2. 3. 2021, č. j. 1 T 93/2020-775, které podle dovolatele popisuje nezákonné postupy příslušníků Policie ČR při využívání provozních a lokalizačních údajů), označil také důkazy týkající se rozsahu a možnosti využití ukládaných údajů (jde o „mapy“ pokrývající deset dnů, kterými dovolatel dokládal, jak lze z uchovávaných lokalizačních údajů zpětně zrekonstruovat jeho pohyb během dne; ty navíc doplnil k výzvě soudu) a popsal, jakým způsobem se nečinnost žalované promítá do způsobu komunikace s jeho novinářskými zdroji (prostřednictvím provedeného výslechu účastníka).

68. Hodnocení důkazů a všeho, co v řízení vyšlo najevo, by se však logicky mělo promítnout do odůvodnění rozsudku. Z odůvodnění musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé. Stav, kdy rozsudek postrádá náležitosti uvedené v § 157 odst. 2 o. s. ř., ve svých důsledcích vede k tomu, že se stává nepřezkoumatelným (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2008, sp. zn. [32 Odo 1091/2006](#)). Je třeba mít na zřeteli, že zákonem vyžadované řádné odůvodnění písemné formy rozsudku není jen formálním požadavkem, který má zamezit průniku obsahově nezdůvodněných, nepřesvědčivých či snad neurčitých anebo dokonce nesrozumitelných soudních rozsudků, ale má být v první řadě pramenem poznání úvah nalézacího (odvolacího) soudu jak v otázce zjišťování skutkového stavu věci, tak i jeho právního posouzení. Má být také prostředkem poznání úvah nalézacího (odvolacího) soudu při hodnocení jím v řízení provedených důkazů, jeho úvah a výsledků při přisuzování relevantnosti jednotlivých důkazních prostředků, jejich (ne)přesvědčivosti (např. v případě výslechů svědků) či korektnosti jejich pramenů (v případě listinných důkazů) atd. (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2010, sp. zn. [30 Cdo 3655/2009](#), ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. [30 Cdo 3155/2011](#), nebo ze dne 9. 5. 2018, sp. zn. [30 Cdo 1257/2018](#)).

69. Výše uvedeným judikatorním požadavkům však soud prvního stupně nevyhověl, pokud podle odůvodnění svého rozhodnutí vycházel pouze z novinových článků sepsaných dovolatelem, z žádosti o likvidaci osobních údajů adresovanou společností T-Mobile Czech Republic a.s. ze dne 7. 10. 2020, z vyjádření Úřadu pro ochranu osobních údajů ze dne 9. 3. 2021 a z výslechu dovolatele. Na základě nich potom soud prvního stupně omezil svá skutková zjištění na to, že dovolatel pracuje jako novinář a že se před zahájením sporu obrátil na společnost T-Mobile Czech Republic a.s. a na Úřad pro ochranu osobních údajů s žádostí o nápravu. V rozhodnutí tak absentuje jednak reflexe výslechu dovolatele (ze kterého podle soudu prvního stupně mimo jiné: „vyplynulo, že [...] uchovávaní provozních a lokalizačních údajů je rizikové v tom, že je plošné. Lidé, kteří by chtěli tedy komunikovat s novináři, mají obavy a z toho důvodu je komunikace s novináři z jejich strany omezena nebo vůbec žádná. [...] Technické opatření na zabezpečení komunikace přináší další náklady“, tedy zjištění relevantní pro skutkové závěry ohledně způsobené újmy), jednak reflexe důkazních návrhů usnesením Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 2. 3. 2021, č. j. 1 T 93/2020-775 (k otázce možného zneužití ukládaných údajů) a „mapami“ (k otázce rozsahu a možného využití osobních údajů). Z odůvodnění rozsudku není seznatelné, zdali soud prvního stupně tyto

důkazy vůbec provedl; pokud tyto důkazy provedl, jaká zjištění z nich učinil; a pokud tyto důkazy neprovedl, z jakých důvodů tak neučinil. Odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně tak neobstojí a je třeba přisvědčit dovolateli, že je v této části nepřezkoumatelné.

70. Toto pochybení pak nezhojil ani odvolací soud, který (k odvolací námitce, že soud prvního stupně v podstatě vůbec nehodnotil provedené listinné důkazy, nečinil odůvodněné závěry k tvrzení, která jsou jimi prokazována, některé provedené listinné důkazy pominul a jiné nebyly bez zdůvodnění provedeny vůbec), pouze úsporně uzavřel, že: „soud prvního stupně si pro své rozhodnutí opatřil dostatek skutkových zjištění, vyšel ze správně zjištěného skutkového stavu věci a věc posoudil správně i po právní stránce.“ S výše uvedenými odvolacími námitkami se potom odvolací soud mívá nejintenzivněji v bodě 17 napadeného rozhodnutí, ve kterém uvádí, že žalobce: „netvrdil a neprokazoval nic o tom, jakým konkrétním způsobem a v jaké intenzitě se toto porušení práv projevilo v jeho osobní sféře“. Takový závěr totiž nelze učinit bez předešlého vypořádání se s námitkami dovolatele ohledně vad dokazování během řízení před soudem prvního stupně. Ani odvolací soud tak nedostál své povinnosti v tomto ohledu své rozhodnutí řádně odůvodnit a v daném rámci se adekvátně vypořádat s argumentačními tvrzeními uplatněnými účastníky řízení (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. [IV. ÚS 919/14](#), bod 13, a judikaturu tam citovanou, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 7. 2015, sp. zn. [28 Cdo 4458/2014](#)).

č. 14

K nutnosti obrátit se na Soudní dvůr a k navazujícímu postupu soudů

71. Nejvyšší soud, vědom si své povinnosti podle čl. 267 SFEU obrátit se na Soudní dvůr v případě, že v řízení před ním vyvstane (tzv. předběžná) otázka výkladu aktů přijatých orgány Evropské unie, nakonec zkoumal, zda taková povinnost vznikla také v projednávané věci.

72. Z hlediska povinnosti soudu členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, obrátit se na SDEU se žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce, je klíčový rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982, ve věci [283/81](#), Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità, v němž Soudní dvůr formuloval tři výjimky, kdy národní soudy posledního stupně tuto povinnost nemají, a to jestliže:

- a) otázka unijního práva není významná (relevantní) pro řešení daného případu;
- b) existuje ustálená judikatura Soudního dvora k dané otázce nebo rozsudek Soudního dvora týkající se v zásadě identické otázky (tzv. *acte éclairé*);
- c) jediné správné použití práva Unie je tak zřejmé, že nezůstává prostor pro jakoukoliv rozumnou pochybnost (tzv. *acte clair*). Přitom k tomu, aby soud členského státu mohl konstatovat, že výklad unijního práva je zjevný, musí a) porovnat jednotlivé jazykové verze textu, b) používat terminologie a právních pojmů unijního práva, c) vzít zřetel na odlišnosti interpretace unijního práva, d) být přesvědčen, že jeho výklad je stejně zjevný soudům ostatních členských států a Soudnímu dvoru Evropské unie.

73. Vyjma případů uvedených výše také národní soudy členských států, které rozhodují v posledním stupni nemusí předkládat předběžnou otázku Soudnímu dvoru, jsou-li dány důvody nepřípustnosti, které souvisejí s řízením před vnitrostátním soudem, za předpokladu, že jsou dodrženy zásady rovnocennosti a efektivity (srov. rozsudek SDEU ze dnů 14. 12. 1995,

ve spojených věcech [C-430/93 a C-431/93](#), van Schijndel a van Veen, bod 17, ze dne 15. 3. 2017, ve věci [C-3/16](#), Aquino, bod 56, nebo ze dne 6. 10. 2021, ve věci [C-561/19](#), Consorzio Italian Management e Catania Multiservizi, bod 61).

74. V posuzovaném případě Nejvyšší soud neshledal v této fázi řízení potřebu obrátit se k Soudnímu dvoru, jelikož dovolatelem předestřená předběžná otázka souladu vnitrostátní právní úpravy s unijním právem není v této fázi řízení pro vyřešení věci relevantní, neboť toto rozhodnutí definitivně otázku porušení práva EU neřeší.

75. Odvolací soud, jakož i soud prvního stupně, odmítl uplatněný nárok pro důvody nesouvisející s výše zmíněnou otázkou; touto otázkou se prozatím vůbec nezabývaly (ač tak správně učinit měly). Z tohoto důvodu však definitivní vyřešení otázky porušení práva EU nemůže být předmětem dovolacího přezkumu, neboť Nejvyšší soud je soudem výlučně přezkumným, a tedy nemůže být prvním soudem v tomto řízení, který odpovídající právní posouzení sporné otázky porušení práva EU učiní (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2023, sp. zn. [23 Cdo 3114/2021](#), ze dne 27. 11. 2019, sp. zn. [32 Cdo 6012/2017](#), nebo ze dne 7. 12. 2015, sp. zn. [32 Cdo 4421/2013](#)). V rámci kasačního rozhodnutí tak sice Nejvyšší soud může soudy nižších stupňů zavázat k tomu, aby se v navazujícím řízení zabývaly jimi dosud neřešenou právní otázkou, zásadně by však neměl zároveň podávat vlastní posouzení této otázky; mimo jiné proto, že pro posouzení „nové“ otázky může být relevantní také korespondující „nová“ procesní aktivita účastníků sporu, včetně předkládání dalších tvrzení či důkazních návrhů, které jsou však v dovolacím řízení zásadně vyloučeny. Výše uvedené tak ve svém souhrnu znamená, že vzhledem k momentální procesní situaci by odpověď SDEU, ať už by byla jakákoliv, neměla na důvody kasace rozsudků nižších instancí žádný vliv.

76. V navazujícím řízení se tak budou muset obecné soudy vypořádat s otázkou souladu vnitrostátní právní úpravy týkající se povinného shromažďování a uchovávání provozních a lokalizačních údajů a požadavků vycházejících z unijního práva. K tomu Nejvyšší soud připomíná, že soud musí v odůvodnění dostatečným způsobem vysvětlit své právní úvahy s případnou citací publikované judikatury (nebo názorů právní vědy). Argumentuje-li účastník řízení názory právní vědy nebo judikatury, musí se obecný soud s názory, v těchto pramenech uvedenými, řádně argumentačně vypořádat, případně i tak, že vysvětlí, proč je nepovažuje pro danou věc za relevantní (což měly ostatně soudy v posuzovaném řízení učinit také ve vztahu k otázce odpovědnosti státu za legislativní činnost, neboť na speciální režim vyplývající z unijního práva v tomto ohledu dovolatel odkazoval, a to včetně řádného uvedení relevantní judikatury, již v původní žalobě). Jen tak může být odůvodnění rozhodnutí soudu přesvědčivé a jen tak může legitimizovat rozhodnutí samotné v tom, že správný výklad práva je právě ten výklad, který soud zvolil (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 17. 8. 2005, sp. zn. [I. ÚS 403/03](#), nebo také rozsudky Nejvyššího soudu ze 20. 6. 2018, sp. zn. [30 Cdo 4754/2017](#), a ze dne 3. 12. 2009, [sp. zn. 30 Cdo 2811/2007](#)). V navazujícím řízení se tak budou soudy muset podrobně vypořádat s rozhodovací praxí Soudního dvora. Existuje-li totiž k určité otázce relevantní a pro národní soudy závazná judikatura evropského soudu, je třeba z takové judikatury vycházet (aniž by bylo třeba se na výklad totožné či obdobné otázky, pokud stávající judikatura poskytuje dostatečné odpovědi aplikovatelné na posuzované řízení, tázat Soudního dvora znovu).

77. Soudní dvůr ve svém rozsudku ze dne 8. 4. 2014, ve spojených věcech [C-293/12 a C-594/12](#), Digital Rights Ireland Ltd, vyslovil neplatnost Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/24/ES ze dne 15. 3. 2006 o uchovávání údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí a o změně směrnice 2002/58/ES, která poskytovala právní základ pro uchovávání provozních a lokalizačních údajů (a z něhož vychází dosud účinný zákon o elektronických komunikacích). Soudní dvůr v tomto rozhodnutí jednoznačně zdůraznil, že tato posléze jím zrušená směrnice představovala velmi rozsáhlý a zvláště závažný zásah do základních práv zakotvených v člancích 7 a 8 Listiny EU, aniž by takový zásah byl přesně vymezen ustanoveními umožňujícími zaručit, že je skutečně omezen na nezbytné minimum. Směrnice tak nestanovila dostatečné záruky k zajištění účinné ochrany uchovávaných údajů proti riziku zneužití ani proti veškerému neoprávněnému přístupu k údajům a jejich protiprávnímu využívání, které vyžaduje článek 8 Listiny EU.

č. 14

78. Dopady neplatnosti této směrnice následně Soudní dvůr upřesnil v řadě rozhodnutí, z nichž se podává zejména následující:

79. Předně, právo EU brání takovým legislativním opatřením, která pro účely boje proti závažné trestné činnosti a předcházení závažnému ohrožení veřejné bezpečnosti preventivně stanoví plošné a nerozlišující uchovávání provozních a lokalizačních údajů (srov. rozsudky SDEU ze dne 21. 12. 2016, ve spojených věcech [C-203/15 a C-698/15](#), Tele2 Sverige, body 97–112, ze dne 6. 10. 2020, ve věci [C-511/18](#), [C-512/18 a C-520/18](#), La Quadrature du Net, body 141–142, ze dne 6. 10. 2020, ve věci [C-623/17](#), Privacy International, bod 59, ze dne 2. 3. 2021, ve věci [C-746/18](#), Prokuratuur, bod 30, ze dne 5. 4. 2022, ve věci [C-140/20](#), Commissioner of An Garda Síochána, body 65–66, ze dne 20. 9. 2022, ve spojených věcech [C-793/19 a C-794/19](#) SpaceNet,a Telekom Deutschland, body 74 a 131, ze dne 20. 9. 2022, ve spojených věcech [C-339/20 a C-397/20](#), VD a SR, body 92 a 93, ze dne 17. 11. 2022, ve věci [C-350/21](#), Spetsializirana prokuratura, body 42 a 43, nebo ze dne 7. 9. 2023, ve věci [C-162/22](#), Lietuvos Respublikos Generalinė prokuratūra, bod 31).

80. Zároveň u plošného a nerozlišujícího uchovávání provozních a lokalizačních údajů nemůže ani přísné nastavení povinností poskytovatelů služeb elektronických komunikací zajistit bezpečnost a ochranu jimi uchovávaných údajů, stejně jako vnitrostátní právní úprava zajišťující úplné splnění podmínek přístupu k uchovávaným údajům vyplývajících z judikatury vykládající směrnici 2002/58 (včetně zřízení orgánů povolaných k dohledu nad takovým uchováváním), omezit nebo dokonce napravit závažný zásah do práv zaručených články 5 a 6 směrnice 2002/58 a do základních práv, jejichž jsou tyto články ztělesněním, který by vyplýval z obecného uchovávání těchto údajů stanoveného vnitrostátní právní úpravou (srov. rozsudek SDEU ze dne 17. 11. 2022, ve věci [C-350/21](#), Spetsializirana prokuratura, body 58 a 59).

81. Plošné a nerozlišující uchovávání provozních a lokalizačních údajů je tak podle SDEU přípustné toliko v situacích, kdy stát čelí závažnému ohrožení národní bezpečnosti, které se jeví jako skutečné a aktuální nebo předvídatelné, přičemž příkaz k takovému uchovávání musí být vydán pouze na dobu nezbytně nutnou, avšak s možností prodloužení, přičemž rozhodnutí o uložení tohoto příkazu může být předmětem účinného přezkumu soudem nebo nezávislým správním orgánem (srov. rozsudky SDEU ze dne 6. 10. 2020, ve věci [C-511/18](#), [C-512/18 a C-520/18](#), La Quadrature du Net, bod 168, ze dne 20. 9. 2022, ve spojených věcech [C-793/19](#)

[a C-794/19](#), SpaceNet a Telekom Deutschland, bod 72, nebo ze dne 5. 4. 2022, ve věci [C-140/20](#), Commissioner of An Garda Síochána, bod 58).

82. Na druhou stranu, směrnice 2002/58 nebrání cílenému uchování provozních a lokalizačních údajů, které je na základě objektivních a nediskriminačních kritérií vymezeno kategoriemi dotčených osob nebo prostřednictvím zeměpisného kritéria, to ovšem na dobu nezbytně nutnou, avšak s možností prodloužení, a nebrání ani možnosti přikázat rozhodnutím příslušného orgánu, které podléhá účinnému soudnímu přezkumu, poskytovatelům služeb elektronických komunikací, aby po určenou dobu prováděli urychlené uchování provozních a lokalizačních údajů, jimiž disponují (srov. rozsudky SDEU ze dne 20. 9. 2022, ve spojených věcech [C-793/19 a C-794/19](#), SpaceNet a Telekom Deutschland, bod 75, nebo ze dne 7. 9. 2023, ve věci [C-162/22](#) Lietuvos Respublikos Generalinė prokuratūra, bod 31).

83. V navazujícím řízení tak bude úkolem soudu prvního stupně posoudit, jak konkrétně výše uvedeným judikaturním závěrům odpovídá či naopak odporuje česká vnitrostátní úprava rozporovaná dovolatelem. Vzhledem k tomu, že tato otázka dosud nebyla předmětem řízení, bude také nutné umožnit účastníkům řízení, aby směrem k této otázce doplnili svou argumentaci (a to i po případném poučení dle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř.).

84. Pro závěr o rozpornosti vnitrostátní úpravy a unijního práva nakonec nebude rozhodná skutečnost, že návrh na zrušení dotčených ustanovení zákona o elektronických komunikacích a zákona o policii Ústavní soud zamítnul svým nálesem ze dne 14. 5. 2019, sp. zn. [Pl. ÚS 45/17](#). Referenčním rámcem přezkumu Ústavního soudu totiž zůstávají i po vstupu České republiky do Evropské unie normy ústavního pořádku ČR (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2006, sp. zn. [Pl. ÚS 50/04](#), ze dne 16. 1. 2007, sp. zn. [Pl. ÚS 36/05](#), nebo ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. [II. ÚS 1658/11](#), příp. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2019, sp. zn. [30 Cdo 3378/2018](#)), neboť úkolem Ústavního soudu je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy) v obou jejích aspektech, tj. jak ochrana objektivního ústavního práva, tak subjektivních, tj. základních práv. Z toho vyplývá, že unijní právo není referenčním kritériem posuzování ústavnosti vnitrostátního předpisu a že ani skutečně zjištěný rozpor mezi směrnicí a zákonem sám o sobě nemůže vést k derogaci předmětného zákonného ustanovení; ačkoliv je možné před Ústavním soudem pomocí argumentů opravňujících k takovému konstatování podpořit zdůvodnění neústavnosti, pokud by spočívala v porušení ústavního pořádku (srov. výše uvedený nálezy Ústavního soudu sp. zn. [Pl. ÚS 36/05](#), nebo nálezy Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. [I. ÚS 1868/14](#)). Nelze přitom pominout, že v bodech 74 a 79 výše zmíněného nálezu sp. zn. [Pl. ÚS 45/17](#) soud ochrany ústavnosti rozpor se směrnicí 2002/58 implicitně přiznává.

85. Přezkum protiústavnosti ustanovení zákona Ústavním soudem je tak ve své podstatě odlišný (užší) než přezkum souladnosti těchto vnitrostátních ustanovení s unijním právem obecnými soudy a závěr o jednom neimplikuje závěr o druhém.

86. V případě, že soud v navazujícím řízení uzavře, že předmětná vnitrostátní úprava neodpovídá podmínkám směrnice 2002/58 tak, jak je vyložil Soudní dvůr, bude ve smyslu výše zmíněného rozhodnutí SDEU ve věci Brasserie du pêcheur SA, Factortame Ltd a další nutné zkoumat, zdali bylo toto porušení dostatečně závažné (ke kritériím závažnosti porušení unijního práva viz výše, včetně citované judikatury).

87. Ve výjimečných případech nemusí nesprávná implementace směrnice představovat zvlášť závažné porušení (k tomu srov. např. rozsudek SDEU ze dne 26. 3. 1996, ve věci [C-392/93](#), British Telecommunications, ve kterém Soudní dvůr uzavřel, že nedošlo k zvlášť závažnému porušení, jelikož jednak sama směrnice byla nepřesně formulována a bylo ji možno vyložit vícero způsoby, přičemž zvolený nesprávný výklad byl rozumně obhajitelný a sdílely jej i jiné členské státy, jednak nebyl k dispozici výklad problematičtějšího ustanovení Soudním dvorem). Pokud jsou však ustanovení nesprávně implementované směrnice dostatečně jasná, případně byl jejich výklad upřesněn Soudním dvorem, je nutné takové porušení považovat za zvlášť závažné porušení unijního práva (srov. např. rozsudky SDEU ze dne 21. 12. 2023, ve věci [C-86/22](#), Papier Mettler Italia Srl, body 86–90, ze dne 25. 11. 2010, ve věci [C-429/09](#), Günter Fuß, body 51–58, ze dne 16. 10. 2008, ve věci [C-452/06](#), Synthon, body 37–46, nebo ze dne 18. 1. 2001, ve věci [C-150/99](#), Stockholm Lindöpark, body 37–42). Jde tak o konkretizaci obecného závěru, podle kterého je porušení práva Unie dostatečně závažné tam, kde k němu došlo ve zjevném rozporu s judikaturou Soudního dvora v dané oblasti (srov. výše uvedený rozsudek SDEU ve věci Köbler, a dále např. rozsudky SDEU ze dne 13. 6. 2006, ve věci [C-173/03](#), Traghetti del Mediterraneo SpA, bod 43, nebo ze dne 26. 7. 2019, ve věci [C-620/17](#), Hochtief Solutions, bod 43).

88. Protože s ohledem na shora podaný výklad není napadený rozsudek odvolacího soudu správný, a protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a (zejména s ohledem na nutnost doplnit dokazování) ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud napadený rozsudek v potřebném rozsahu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Jelikož důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud rovněž toto rozhodnutí a věc v odpovídajícím rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.). V té části, kde dovolání mířilo na zamítnutí žaloby požadující poskytnutí omluvy občanům, nebylo shledáno přípustným a Nejvyšší soud jej proto podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.

č. 15

Při podstatném prodlení dlužníka záleží na věřiteli, zda od smlouvy odstoupí za podmínek pro podstatné prodlení (§ 1977 o. z.), nebo pro nepodstatné prodlení (§ 1978 a 1979 o. z.). Marným uplynutím lhůty bez zbytečného odkladu podle § 1977 o. z. věřitel ztrácí možnost odstoupit od smlouvy za podmínek pro podstatné prodlení. Pokud prodlení dlužníka stále trvá, může věřitel i nadále od smlouvy odstoupit za podmínek pro nepodstatné prodlení. Oznamí-li v takovém případě dlužníku, že odstupuje od smlouvy, aniž mu předtím poskytl dodatečnou lhůtu ke splnění, účinky odstoupení od smlouvy nastanou teprve po marném uplynutí přiměřené dodatečné lhůty, která měla být dlužníku poskytnuta ke splnění povinnosti. Její běh počíná okamžikem, kdy se odstoupení dostalo do dispoziční sféry dlužníka.

Smlouva kupní, Prodlení dlužníka, Odstoupení od smlouvy, Výklad právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)], Výklad projevu vůle

§ 555 o. z., § 556 o. z., § 1977 o. z., § 1978 o. z., § 1979 o. z., § 2001 o. z., § 2002 o. z., § 2003 o. z.

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2024, sp. zn. [31 Cdo 3823/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:31.CDO.3823.2023.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobců b) a c) zrušil rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 3. 5. 2023, sp. zn. 21 Co 47/2023, a věc vrátil Krajskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Ve zde souzené věci se žalobci domáhali po žalované, aby bylo určeno, že jsou vlastníky spoluvlastnických podílů k blíže určené bytové jednotce č. XY vymezené podle občanského zákoníku na pozemku p. č. st. XY, jehož součástí je budova č. p. XY (bytový dům), přičemž tato jednotka zahrnuje byt č. XY jako prostorově oddělenou část domu nacházející se ve shora uvedené budově a příslušný spoluvlastnický podíl o velikosti 530/6743 na společných částech, tedy na pozemku p. č. st. XY včetně části budovy č. p. XY, které jsou společné všem vlastníkům jednotek, a na souvisejících pozemcích p. č. XY (zahradka), p. č. XY (zahradka), p. č. XY (zahradka) a p. č. XY (zahradka), vše v obci XY., katastrálním území XY. (dále jen „předmětná bytová jednotka“, „předmětná nemovitost“ či „byt“). Předmětnou bytovou jednotku prodali dne 6. 2. 2018 žalované, která však kupní cenu řádně a včas nezaplatila. Žalobci proto od kupní smlouvy odstoupili dne 25. 8. 2021 a podle svých tvrzení se tak stali opět spoluvlastníky předmětné nemovitosti.

2. Žalovaná namítala, že v době doručení odstoupení od smlouvy nedlužila žalobcům žádnou část kupní ceny. Tu řádně a včas uhradila podle dodatku uzavřeného ke kupní smlouvě podle požadavku žalobců na základě faktur přímo zhotoviteli stavebních prací prováděných

na předmětné bytové jednotce, tj. společnosti 2MKZkonzult., s. r. o. Uhradila žalobkyni a) také částku 687 500 Kč jako poměrnou část kupní ceny na základě rozsudku pro uznání. Tvrdila též, že jí byla z důvodu pozdního předání bytu poskytnuta sleva ve výši 100 000 Kč.

3. Soud prvního stupně rozsudkem ze dne 21. 12. 2022, č. j. 5 C 319/2021-194, zamítl návrh žalobců, aby bylo určeno, že žalobkyně a) je výlučným vlastníkem spoluvlastnického podílu o velikosti 5/8 k předmětné bytové jednotce (výrok I), že žalobce b) je výlučným vlastníkem spoluvlastnického podílu o velikosti 1/8 k předmětné bytové jednotce (výrok II) a že žalobkyně c) je výlučným vlastníkem spoluvlastnického podílu o velikosti 2/8 k předmětné bytové jednotce (výrok III). Současně uložil žalobcům solidární povinnost nahradit žalované náklady řízení (výrok IV).

4. Soud prvního stupně vyšel ze skutkových zjištění (mimo jiné) o tom, že:

a) Účastníci uzavřeli dne 30. 11. 2017 smlouvu o smlouvě budoucí kupní, na jejímž základě se žalobci zavázali prodat žalované bytovou jednotku s podílem na pozemcích a společných částech domu č. p. XY v k. ú. XY. Nejpozději s uzavřením kupní smlouvy měla být uzavřena smlouva se schovatelem.

b) Dne 6. 2. 2018 uzavřeli účastníci kupní smlouvu, podle které koupila žalovaná (kupující) od žalobců (prodávajících) předmětnou bytovou jednotku vč. spoluvlastnického podílu na společných částech domu a pozemcích s právem výlučného užívání parkovacího stání na pozemku. Kupní cena ve výši 2 490 000 Kč měla být zaplacena tak, že částka 100 000 Kč již byla složena u zprostředkovatele (šlo o společnost M+M Reality holding, a. s., za kterou jednala Ing. Z.) jako záloha na kupní cenu, částka 190 000 Kč byla zaplacena v hotovosti při podpisu smlouvy o smlouvě budoucí, částka 2 200 000 Kč měla být zaplacena tak, že 300 000 Kč bude zaplaceno jako záloha na stavební práce v bytě na základě faktury, která byla přílohou smlouvy, na účet uvedený ve smlouvě, 300 000 Kč bude uhrazeno jako záloha na stavební práce v bytě na základě faktury na stejný účet a 1 600 000 Kč bude odesláno na účet schovatele do deseti dnů od podpisu kupní smlouvy.

c) V čl. VII. odst. 1 kupní smlouvy bylo sjednáno: „Jestliže strana kupující nesplní svůj závazek sjednaný v čl. III. odst. 2 této smlouvy, tj. neuhradí kupní cenu řádně a včas, a neučiní-li tak ani v dodatečné lhůtě do 10/deseti pracovních dnů po sjednaném datu splatnosti kupní ceny, sjednávají smluvní strany pro tento případ ve prospěch strany prodávající smluvní pokutu ve výši 5 % z kupní ceny. Strana prodávající má v takovém případě rovněž právo od této kupní smlouvy z důvodu jejího porušení odstoupit.“

d) Dne 4. 6. 2018 měl být podepsán dodatek č. 1 ke kupní smlouvě, na jehož základě měla být mezi účastníky smlouvy sjednána změna kupní ceny na částku 2 470 000 Kč. Dále mělo být ujednáno, že doplatek kupní ceny ve výši 2 180 000 Kč bude zaplacen tak, že částka 300 000 Kč bude převedena do deseti dnů od podpisu smlouvy jako záloha na stavební práce na základě již vystavené faktury na účet uvedený v dodatku, částka 300 000 Kč jako záloha č. 2 na stavební práce na základě vystavené faktury na tentýž účet, částka 1 580 000 Kč bude zaplacena tak, že 500 000 Kč bude zasláno prodávajícím dne 8. 2. 2018, 800 000 Kč bude převedeno jako záloha č. 3 na stavební práce v bytě na základě vystavené faktury na bankovní účet společností 2MKZkonzult.,

s. r. o., 280 000 Kč bude zasláno prodávajícím do pěti dnů po kolaudaci bytu tak, že obdrží žalobkyně a) 175 000 Kč, žalobkyně b) 70 000 Kč a žalobce c) 35 000 Kč. Žalovaní (správně zřejmě „žalobci“ – poznámka Nejvyššího soudu) tento dodatek nepodepsali.

e) Podle kupní smlouvy měly být kupní ceny žalobcům vyplaceny z úschovy nejpozději do pěti pracovních dnů po kolaudaci bytu. Byt byl zkolaudován dne 28. 11. 2018. Do pěti dnů od tohoto data měli žalobci obdržet poslední splátky kupní ceny. S ohledem na to, že nebyla uzavřena smlouva o úschově, plnila žalovaná k rukám žalobců, a to podle dodatku ke kupní smlouvě, neboť byla přesvědčena, že byl řádně uzavřen smluvními stranami.

f) Žalovaná zaplatila první zálohu ve výši 190 000 Kč při podpisu smlouvy o smlouvě budoucí, druhou zálohu ve výši 100 000 Kč k rukám zprostředkovatelky Ing. Z. dne 30. 11. 2017, 2 x 300 000 Kč ve dnech 5. 12. 2017 a 6. 2. 2018 na základě faktur vystavených společností 2MKZkonzult., s. r. o., částku 312 500 Kč dne 7. 3. 2018 na účet žalobkyně a), na účet žalobkyně b) částku 65 500 Kč, na účet žalobce c) částku 125 000 Kč. Dne 16. 5. 2018 zaplatila na účet č. XY částku 30 028 Kč. Dále plnila na základě dodatku č. 1 ke kupní smlouvě na základě faktur společnosti 2MKZkonzult., s. r. o., částku 800 000 Kč (dne 6. 6. 2018) a částku 180 000 Kč (dne 6. 9. 2018).

g) Dne 22. 1. 2019 byl podepsán předávací protokol, podle kterého žalovaná převzala byt.

h) Dne 9. 8. 2021 žalobci písemně odstoupili od kupní smlouvy ze dne 6. 2. 2018 z důvodu prodlení se zaplacením kupní ceny a dne 16. 8. 2021 byla žalovaná vyzvána k zaplacení smluvní pokuty z důvodu neuhrazení kupní ceny (ve výši 5 % z kupní ceny).

5. Soud prvního stupně věc posoudil s odkazem na § 2001 a § 2002 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“). Nejprve se zabýval tím, zda žalobci platně odstoupili od kupní smlouvy. K tomu uvedl, že měla-li být kupní cena zaplacena nejpozději do pěti pracovních dnů od kolaudace bytu (tj. do 3. 12. 2018), což se nestalo, měli žalobci v souladu s kupní smlouvou a občanským zákoníkem možnost bez zbytečného odkladu od kupní smlouvy odstoupit. Žalobci tak učinili až 9. 8. 2021 (po dvou a půl letech), tedy nikoli bez zbytečného odkladu. V důsledku nedodržení lhůty zaniklo jejich právo na odstoupení od kupní smlouvy.

6. Soud prvního stupně měl žalobu za nedůvodnou i v případě dodržení lhůty pro odstoupení, neboť provedeným dokazováním včetně výsledku účastníků a svědkyně Ing. Z. zjistil, že účastníci podepisovali listiny, které jim Ing. Z. předkládala, aniž by jim věnovali dostatečnou pozornost. Žalobci zcela ztratili přehled o způsobu financování rekonstrukce domu, v němž vznikl byt, některé platby předávali v hotovosti Ing. Z., stavba není dodnes řádně vyúčtována. Žalovaná částečně plnila kupní cenu způsobem uvedeným v dodatku č. 1 a žalobci to respektovali. Žalobkyně b) jako svědkyně v jiném řízení uvedla, že se stavba prodražila a že jí bylo nutno dofinancovat z kupních cen. Byla srozuměna s tím, že si zhotovitel stavebních prací peníze převezme od klientů (kupujících). V opačném případě by bylo nutno stavební práce zastavit. Prodávajícím muselo být zcela zřejmé, že jsou stavební práce financovány z kupních cen. Pokud tedy nebyl podepsán dodatek, šlo o konkludentní změnu kupní smlouvy, podle

kteří bylo plněno společností 2MKZkonzult., s. r. o., na základě vystavených faktur za stavební práce. Kupní cena tedy byla doplacena proplacením faktur.

7. K tomu soud prvního stupně dodal, že jednání žalobců nemůže s ohledem na § 8 o. z. požívat právní ochrany. Žalobci zcela rezignovali na kontrolu plnění kupní ceny a financování stavby, a nemohou proto bezdůvodně těžit k újmě žalované z vlastní neschopnosti [§ 3 odst. 2 písm. c) o. z.]. Byli povinni dbát svých práv a věnovat náležitou pozornost listinám, platbám a stavbě bytových jednotek. V opačném případě je nutno jejich postup považovat za šikanózní s cílem získat zpět nemovitost, jejíž hodnota se zvýšila.

8. Soud prvního stupně tedy dospěl k závěru, že žalovaná řádně a včas zaplatila kupní cenu bytu na základě dohody účastníků smlouvy tak, že doplatek kupní ceny zaplatila k rukám společnosti 2MKZkonzult., s. r. o., která provedla rekonstrukci domu. Žalobci toto plnění akceptovali, byt žalované předali a žalovaná ho od ledna 2019 užívá. Od kupní smlouvy odstoupili až v roce 2021, tedy po lhůtě a nedůvodně, neboť žalovaná kupní cenu doplatila.

9. Usnesením ze dne 29. 3. 2023, č. j. 21 Co 47/2023-216, které nabylo právní moci dne 11. 4. 2023, Krajský soud v Praze jako soud odvolací odmítl odvolání žalobkyně a) proti rozsudku soudu prvního stupně a rozhodl, že ve vztahu mezi žalobkyní a) a žalovanou žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. K odvolání žalobců b) a c) pak odvolací soud rozhodnutím uvedeným v záhlaví rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích I až III ve vztahu k žalobcům b) a c) potvrdil, ve výroku IV jej změnil pouze ve výši přiznaných nákladů řízení (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

10. Odvolací soud odkázal na obecnou úpravu v § 2002 o. z. a zdůraznil, že porušení, pro které lze bez zbytečného odkladu odstoupit od smlouvy, nemůže být bagatelní, ale musí jít o natolik podstatné porušení smluvních povinností, že by druhá strana smlouvu vůbec neuzavřela. Vyšel ze zjištění, že byt byl zkolaudován dne 28. 11. 2018 a do 5 dnů poté měli žalobci podle smlouvy obdržet poslední splátky kupní ceny. Uzavřel, že pokud žalobci pět dnů po kolaudaci bytu (tj. dne 3. 12. 2018) věděli o tom, že kupní cena nebyla do tohoto data zaplacená, měli zákonný i smluvní důvod pro odstoupení od smlouvy (čl. VII odst. 1, ve spojení s čl. III odst. 2 kupní smlouvy). Jejich odstoupení od smlouvy ze dne 9. 8. 2021 však nepovažoval za včasné, tedy učiněné bez zbytečného odkladu. K tomu (ve vztahu k § 2002 odst. 1 o. z.) dodal, že odstoupící si musí počínat tak, aby své právo vykonal ihned, jakmile to bude možné. Věděli-li žalobci pět dnů po kolaudaci bytu (tj. dne 3. 12. 2018) o tom, že kupní cena nebyla do tohoto data zaplacená, a přistoupili-li k odstoupení od smlouvy až dne 9. 8. 2021, byl tento jejich odklad zbytečným, neboť jim v bezodkladném odstoupení žádné legitimní důvody nebránily. Právní účinky spojené s dodržáním lhůty bez zbytečného odkladu tudíž nenastaly a v důsledku nedodržení lhůty zaniklo právo žalobců na odstoupení od kupní smlouvy.

11. Odvolací soud nepřisvědčil argumentaci žalobců b) a c) odkazující na závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2022, sp. zn. [33 Cdo 456/2021](#), podle kterých je v případě trvajícím prodlení dlužníka bez právního významu skutečnost, zda věřitel odstoupil od smlouvy ve lhůtě bez zbytečného odkladu poté, co se o prodlení dozvěděl (§ 1977 o. z.), neboť i odstoupení od smlouvy po marném uplynutí uvedené lhůty – při trvajícím prodlení dlužníka – vyvolalo právní následky předvídané ustanovením § 2004 odst. 1 o. z. Poukázal na diametrální odlišnost časového rozdílu mezi možnostmi odstoupit od smlouvy a vlastním odstoupením v tam posuzované věci (cca 13 měsíců) a v nyní projednávané věci (bez 4 měsíců

se blížící tříleté promlčecí lhůtě). Takový výklad citovaného zákonného ustanovení považoval za více než rozšiřující.

12. Odvolací soud se již nezabýval odvolacími námitkami žalobců b) a c) zpochybňujícími závěr soudu prvního stupně o nedůvodnosti odstoupení od smlouvy, tedy námitkami proti závěru, že kupní cena byla s ohledem na konkludentní dohodu účastníků řádně a včas doplacena žalovanou úhradou faktur zhotoviteli stavebních prací. Tyto závěry soudu prvního stupně měl za nadbytečné vzhledem k důsledkům včasného neuplatnění práva na odstoupení od smlouvy.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti rozsudku odvolacího soudu podali žalobci b) a c) [dále též „dovolatelé“] dovolání které považují za přípustné ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení dvou právních otázek:

a) zda se ustanovení § 2002 o. z. aplikuje i na odstoupení od smlouvy ve smluvním vztahu, ve kterém je právo na odstoupení pro případ porušení povinnosti výslovně sjednáno, a

b) zda má nedodržení lhůty bez zbytečného odkladu význam pouze tehdy, pokud dlužník svou povinnost (byť dodatečně) splní předtím, než mu věřitel oznámí, že odstupuje.

14. Otázku a) pokládají dovolatelé za dosud neřešenou v judikatuře Nejvyššího soudu. Jsou též přesvědčeni, že se odvolací soud při řešení otázky b) odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (představované rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2022, sp. zn. [33 Cdo 456/2021](#), jenž je veřejnosti dostupný – stejně jako dále citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu – na <https://www.nsoud.cz>).

15. Ve vztahu k otázce a) dovolatelé vytýkají soudům nižších stupňů, že se nevypořádaly s jejich argumentací, že smlouva obsahuje ujednání o odstoupení v čl. VII. odst. 1, pročez se § 2002 o. z. vůbec neuplatní. Zdůrazňují, že občanské právo je postaveno na principu smluvní volnosti a při sjednání práva věřitele na odstoupení od smlouvy pro případ porušení vymezené smluvní povinnosti takové právo vznikne. Ustanovení § 2002 o. z. navazuje na § 2001 o. z. a upravuje (mimo další ustanovení občanského zákoníku jako např. § 1978, § 1923 apod.), kdy vzniká právo na odstoupení od smlouvy. Podle dovolatelů se toto ustanovení použije pro ty případy, kdy si strany neujednaly pro určitý případ vznik práva na odstoupení od smlouvy. Pro případy ujednaného práva na odstoupení totiž není třeba rozlišovat, zda jde o porušení podstatné nebo nepodstatné.

16. K otázce b) dovolatelé poznamenávají, že bude-li mít dovolací soud za to, že i na smlouvou sjednané právo se má § 2002 o. z. vztahovat, pak má s ohledem na § 2003 odst. 2 o. z. platit, že věřitel neztrácí právo odstoupit od smlouvy. Prodlení žalované bylo stále porušením smlouvy (opakovaným či stálým), a proto mohli od smlouvy odstoupit. Nedodržení lhůty bez zbytečného odkladu by s ohledem na závěry rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [33 Cdo 456/2021](#) mělo význam jen tehdy, splnil-li by dlužník (byť dodatečně) smluvní

povinnost předtím, než mu věřitel oznámí, že odstupuje. Trvá-li prodlení s úhradou kupní ceny, nemůže prodávající pozbyt právo na odstoupení od kupní smlouvy.

17. Dovolatelé proto navrhují, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

18. Žalovaná se k podanému dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

19. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) se po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou advokátem (§ 240 odst. 1 a § 241 odst. 1 o. s. ř.), zabýval přípustností dovolání.

20. Podle ustanovení § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

21. Otázka b) zakládá přípustnost dovolání, neboť jde o otázku řešenou rozhodovací praxí dovolacího soudu rozdílně. Tříčlenný senát oddělení č. 23, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a o něm rozhodnout, proto věc postoupil k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia (dále též jen „velký senát“) podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

22. Dovolání je přípustné i pro řešení otázky a), jejímž prostřednictvím dovolatelé v podstatě žádají posoudit, zda požadavek odstoupit od smlouvy ve lhůtě bez zbytečného odkladu (stanovený pro případ podstatného porušení smlouvy v § 2002 o. z., podle kterého věc posuzoval odvolací soud) najde uplatnění i v případě, jde-li o právo odstoupit od smlouvy sjednané smluvně. Při řešení otázky a) se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu týkající se možnosti sjednat odlišně od zákona úpravu práva na odstoupení od smlouvy a důsledků takového sjednání. Na jejím řešení přitom napadené rozhodnutí záviselo, neboť odvolací soud (ač takový závěr nevyjádřil výslovně) zjevně vycházel z právního názoru, že ustanovení § 2002 odst. 1 o. z. se uplatní ve vztahu ke lhůtě, v níž je možné odstoupit od smlouvy, i v případě práva na odstoupení výslovně sjednaného ve smlouvě pro porušení smlouvy prodlením.

IV.

Důvodnost dovolání a právní úvahy dovolacího soudu

23. Dovolání je důvodné, neboť rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

Relevantní ustanovení občanského zákoníku

24. Podle § 1968 o. z. dlužník, který svůj dluh řádně a včas neplní, je v prodlení. Dlužník není za prodlení odpovědný, nemůže-li plnit v důsledku prodlení věřitele.

25. Podle § 1969 o. z. po dlužníkovi, který je v prodlení, může věřitel vymáhat splnění dluhu, anebo může od smlouvy odstoupit za podmínek ujednaných ve smlouvě nebo stanovených zákonem.

26. Podle § 1977 o. z. poruší-li strana prodlením svou smluvní povinnost podstatným způsobem, může druhá strana od smlouvy odstoupit, pokud to prodlévajícímu oznámí bez zbytečného odkladu poté, co se o prodlení dozvěděla.

27. Podle § 1978 odst. 1 o. z. zakládá-li prodlení jedné ze smluvních stran nepodstatné porušení její smluvní povinnosti, může druhá strana od smlouvy odstoupit poté, co prodlévající strana svoji povinnost nesplní ani v dodatečně přiměřené lhůtě, kterou jí druhá strana poskytla výslovně nebo mlčky.

28. Podle § 1979 o. z. poskytl-li věřitel dlužníku nepřiměřeně krátkou dodatečnou lhůtu k plnění a odstoupí-li od smlouvy po jejím uplynutí, nastávají účinky odstoupení teprve po marném uplynutí doby, která měla být dlužníku poskytnuta jako přiměřená. To platí i tehdy, odstoupil-li věřitel od smlouvy, aniž byl dlužníkovi dodatečnou lhůtu k plnění poskytl.

29. Podle § 2001 o. z. od smlouvy lze odstoupit, ujedná-li si to strany, nebo stanoví-li tak zákon.

30. Podle § 2002 odst. 1 o. z. poruší-li strana smlouvu podstatným způsobem, může druhá strana bez zbytečného odkladu od smlouvy odstoupit. Podstatné je takové porušení povinnosti, o němž strana porušující smlouvu již při uzavření smlouvy věděla nebo musela vědět, že by druhá strana smlouvu neuzavřela, pokud by toto porušení předvídala; v ostatních případech se má za to, že porušení podstatné není.

31. Podle § 2003 o. z. jakmile strana oprávněná odstoupit od smlouvy oznámí druhé straně, že od smlouvy odstupuje, nebo že na smlouvě setrvává, nemůže volbu již sama změnit (odstavec 1). Mohla-li strana odstoupit od smlouvy pro podstatné porušení smluvní povinnosti a nevyužila své právo, nebrání jí to odstoupit od smlouvy později s odkazem na obdobné jednání druhé strany (odstavec 2).

Vztah § 2002 odst. 1 k § 1977 a 1978 o. z.

32. Nesprávným právním posouzením věci je obecně omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav; tj. pokud soud věc posoudil podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo ustanovení právního předpisu, sice správně určené, nesprávně vyložil, případně právní normu na daný skutkový stav nesprávně aplikoval (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2020, sp. zn. [23 Cdo 82/2019](#), uveřejněný pod číslem 108/2020 Sb. rozh. obč.).

33. V rozsudku ze dne 3. 11. 2022, sp. zn. [23 Cdo 2541/2021](#), Nejvyšší soud s odkazem na komentářovou literaturu přijal a odůvodnil závěr, podle kterého § 1977 o. z. představuje speciální úpravu k obecné právní úpravě odstoupení od smlouvy obsažené v § 2002 a násl. o. z., jež umožňuje odstoupit od smlouvy při porušení smlouvy podstatným způsobem. Na rozdíl od obecné úpravy reaguje toliko na jeden specifický druh porušení smlouvy podstatným způsobem, a to prodlením (dále též jen „podstatné prodlení“). Nelze proto odhlížet rovněž od úzké provázanosti s následujícím ustanovením § 1978 o. z., které zakotvuje právo od smlouvy odstoupit i z důvodu prodlení, které zakládá nepodstatné porušení smluvní povinnosti (dále též jen „nepodstatné prodlení“). Účelem § 1977 a § 1978 o. z. je tedy zcela nepochybně ochrana věřitele spočívající v jeho možnosti jednostranně (tj. bez souhlasu druhé strany) se vyvázat z (nefunkčního) smluvního závazku při porušování smlouvy prodlením dlužníka.

č. 15

34. Nesprávnost právního posouzení věci odvolacím soudem v projednávané věci spočívá již v tom, že při posouzení odstoupení od smlouvy pro prodlení s úhradou kupní ceny, které považoval za podstatné porušení smlouvy, přistoupil k aplikaci obecného ustanovení § 2002 o. z. namísto speciální úpravy obsažené v § 1977 o. z. pro případ prodlení, které představuje podstatné porušení smlouvy. I pro odstoupení od smlouvy při podstatném prodlení podle § 1977 o. z. se však obdobně jako podle obecného ustanovení § 2002 odst. 1 věty první o. z. (které nesprávně aplikoval odvolací soud) uplatní pravidlo, že oprávněná strana (věřitel) může toto právo vykonat ve lhůtě bez zbytečného odkladu. Právě k uplatnění této zákonné lhůty (lhostejno, zda podle § 2002 o. z. či podle § 1977 o. z.) i v případě, jde-li o právo odstoupení sjednané smluvně, pak směřuje otázka a). Otázka b) se pak týká závěrů vyjádřených v judikatuře Nejvyššího soudu právě k výkladu § 1977 o. z., které odvolací soud odmítl v projednávané věci aplikovat.

35. Velký senát se nejprve zabýval posouzením otázky b), tj. otázky významu nedodržení lhůty bez zbytečného odkladu při odstoupení od smlouvy pro podstatné porušení smluvní povinnosti v případě trvajících prodlení dlužníka, neboť odvolací soud vycházel z předpokladu, že žalobcům svědčil kromě smluvního také zákonný důvod pro odstoupení od smlouvy, a tedy že i jejich zákonné právo odstoupit od smlouvy zaniklo marným uplynutím lhůty bez zbytečného odkladu.

Odstoupení od smlouvy po uplynutí lhůty podle § 1977 o. z. při trvajícím prodlení dlužníka

36. Nejvyšší soud se ve své rozhodovací praxi již opakovaně zabýval tím, jaký význam má nedodržení lhůty bez zbytečného odkladu stanovené v § 1977 o. z. a zda a za jakých podmínek může odstoupit od smlouvy věřitel, který nevyužil včas své právo odstoupit v této lhůtě, trvá-li stále prodlení dlužníka.

37. V rozsudku ze dne 25. 2. 2021, sen. zn. [29 ICdo 81/2019](#), Nejvyšší soud odkázal na závěry, které formuloval při výkladu § 345, 346 a 350 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, zrušeného ke dni 1. 1. 2014 – dále jen „obch. zák.“ (konkrétně v rozsudku ze dne 29. 9. 2014, sen. zn. [29 ICdo 26/2012](#), uveřejněném pod číslem 25/2015 Sb. rozh. obč.). Podle nich případné nedodržení lhůty „bez zbytečného odkladu“ pro odstoupení z důvodu podstatného porušení smluvní povinnosti (§ 345 odst. 1 obč. zák.) a absence určení dodatečné přiměřené lhůty ke splnění pro odstoupení z důvodu nepodstatného porušení smluvní povinnosti má za následek pouze to, že prodlení lze hodnotit (jen) jako nepodstatné porušení smluvní

povinnosti a že účinky odstoupení od smlouvy nastávají teprve po marném uplynutí přiměřené dodatečné lhůty, jež měla být poskytnuta k plnění povinnosti. Z obsahu důvodové zprávy k občanskému zákoníku (jejího konsolidovaného znění) dovedl, že tyto závěry se prosadí i v poměrech právní úpravy odstoupení od smlouvy účinné od 1. 1. 2014. V tam projednávané věci poté uzavřel, že odstoupil-li žalobce od kupních smluv pro prodlení dlužníka s placením kupních cen v době, kdy byl dlužník stále v prodlení (a před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku dlužníka konkursem), byly tím s účinky od počátku zrušeny i kupní smlouvy, na jejichž základě dodal žalobce dlužníku sporné věci (§ 2004 odst. 1 o. z.). V této souvislosti již považoval za právně nevýznamné, zda žalobce od kupních smluv odstoupil ve lhůtě „bez zbytečného odkladu“ poté, co se o prodlení dozvěděl (§ 1977 o. z.). I odstoupení od kupních smluv po marném uplynutí této lhůty (při trvajícím prodlení dlužníka s placením kupních cen) totiž vyvolalo právní následky předvídané ustanovením § 2004 odst. 1 o. z.

38. Nejvyšší soud poté v rozsudku ze dne 19. 4. 2022, sp. zn. [33 Cdo 456/2021](#), s odkazem na komentářovou literaturu konstatoval, že občanský zákoník nepřevzal předchozí úpravu § 345 odst. 3 obch. zák., podle které nevyužití práva odstoupit pro podstatné porušení ve stanovené lhůtě znamenalo nastoupení režimu stanoveného pro porušení nepodstatné. K tomu dodal, že v případech porušení smlouvy podstatným způsobem a v případech podstatného porušení smluvní povinnosti prodlením vzniká věřiteli právo od smlouvy odstoupit. Má možnost volby, zda využije svého práva a od smlouvy odstoupí nebo zda bude na smlouvě (na splnění smluvní povinnosti) setrvávat a zda dlužníkovi poskytne možnost jeho povinnost splnit v dodatečné přiměřené lhůtě. Pokud se rozhodne od smlouvy odstoupit, oznámení odstoupení musí být provedeno (oznámeno) ve lhůtě bez zbytečného odkladu, přičemž provedenou volbu již nelze měnit. Neučiní-li tak (nevyžije své právo), nebrání mu to odstoupit od smlouvy později s odkazem na obdobné jednání druhé strany. Nesouhlasil s názorem, že v případě nedodržení lhůty bez zbytečného odkladu již nemohou nastat účinky odstoupení. Uzavřel, že nedodržení lhůty bez zbytečného odkladu má význam pouze tehdy, pokud dlužník svou povinnost (byť dodatečně) splní předtím, než mu věřitel oznámí, že odstupuje. V případě trvajících prodlení dlužníka je však skutečnost, zda věřitel od smlouvy odstoupil ve lhůtě bez zbytečného odkladu poté, co se o prodlení dozvěděl (§ 1977 o. z.), bez právního významu, neboť i odstoupení od smlouvy po marném uplynutí uvedené lhůty – při trvajícím prodlení dlužníka – vyvolalo právní následky předvídané § 2004 odst. 1 o. z. Jinak řečeno – prokáže-li věřitel, že od smlouvy z důvodu porušení povinnosti dlužníkem odstoupil, je na dlužníkovi, aby prokázal, že závazek splnil včas (neboť jedině tehdy může mít dodržení uvedené lhůty právní význam), nebo že důvod pro odstoupení neexistoval. K těmto závěrům se pak Nejvyšší soud přihlásil i v usneseních ze dne 29. 6. 2022, sp. zn. [33 Cdo 884/2020](#), ze dne 23. 3. 2023, sp. zn. [23 Cdo 637/2022](#), a ze dne 16. 11. 2023, sp. zn. [33 Cdo 1475/2023](#).

39. Ačkoliv jsou závěry uvedených rozhodnutí souladné v tom ohledu, že i odstoupení od kupních smluv po marném uplynutí lhůty bez zbytečného odkladu vyvolá při stále trvajícím prodlení dlužníka s placením kupních cen právní následky předvídané ustanovením § 2004 odst. 1 o. z. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2023, sp. zn. [27 Cdo 485/2023](#)), jejich vzájemný rozpor spočívá v tom, jaký význam nedodržení uvedené lhůty přičítají ve vztahu k otázce, kdy nastávají účinky takového odstoupení, a kdy tedy ještě může takovým účinkům dlužník zamezit opožděným splněním.

40. Podle prvního z citovaných rozhodnutí nedodržení lhůty „bez zbytečného odkladu“ má za následek pouze to, že prodlení lze hodnotit (jen) jako nepodstatné porušení smluvní povinnosti a že při absenci určení dodatečné přiměřené lhůty ke splnění účinky odstoupení od smlouvy nastávají teprve po marném uplynutí přiměřené dodatečné lhůty, jež měla být poskytnuta ke splnění povinnosti. Plyne z něj tedy, že dlužník může zabránit účinkům odstoupení tím, že splní v dodatečné přiměřené lhůtě, jež mu měla být poskytnuta, v případě, že věřitel neodstoupil ve lhůtě bez zbytečného odkladu.

41. Oproti tomu druhé z citovaných rozhodnutí vychází z teze, že občanský zákoník nepřevzal úpravu § 345 odst. 3 obch. zák. (z výkladu k němu vychází prvé z citovaných rozhodnutí). Také se z něj podává závěr, že nedodržení lhůty „bez zbytečného odkladu“ nebrání odstoupit od smlouvy později s odkazem na obdobné jednání druhé strany (srov. § 2003 odst. 2 o. z.) a že má význam pouze tehdy, pokud dlužník svou povinnost (byť dodatečně) splní předtím, než mu věřitel oznámí, že od smlouvy odstupuje. Z těchto tezí tedy vyplývá, že při nedodržení lhůty „bez zbytečného odkladu“ nastávají účinky odstoupení od smlouvy při trvajícím prodlení dlužníka již oznámením odstoupení věřitelem i při absenci poskytnutí dodatečné přiměřené lhůty ke splnění, a že dlužník tedy může zabránit účinkům odstoupení jen dodatečným splněním do doby, než mu je oznámeno věřitelem, že odstupuje od smlouvy.

42. Při posouzení otázky b) nelze vycházet ze závěrů vztahujících se k výkladu právní úpravy obsažené v § 345 odst. 3 obch. zák. pouze na základě obsahu důvodové zprávy k občanskému zákoníku. Podle zmíněného ustanovení platilo, že „oznámí-li strana oprávněná požadovat plnění smluvní povinnosti druhé strany, že na splnění této povinnosti trvá, nebo nevyužije-li včas právo odstoupit od smlouvy podle odstavce 1, je oprávněna odstoupit od smlouvy jen způsobem stanoveným pro nepodstatné porušení smluvní povinnosti; stanoví-li pro dodatečné plnění lhůtu, vzniká jí právo odstoupit od smlouvy po uplynutí této lhůty.“ V důvodové zprávě k úpravě odstoupení od smlouvy v občanském zákoníku sice zákonodárce uvedl, že návrh právní úpravy prodlení vychází z pojetí v dosud platném obchodním zákoníku a co do „myšlenkového základu“ ji přejímá (srov. zvláštní část důvodové zprávy k § 1968 až 1979) a že se ustanovení o odstoupení od smlouvy „inspiroje pojetím obsaženým v platném obchodním zákoníku“, bere však zřetel i na standardní zahraniční úpravy; návrh respektuje autonomii vůle stran, bere však v úvahu i racionální vyznění normativní úpravy, šetřící jistotu smluvních stran a bránící neúčelnému zmaření smlouvy bez racionálního podkladu (srov. zvláštní část důvodové zprávy k § 2001 až 2005). Ustanovení § 345 odst. 3 obch. zák. však do občanského zákoníku nepřevzal a zčásti odlišná od právní úpravy odstoupení od smlouvy obsažené v obchodním zákoníku je přitom i textace dalších ustanovení občanského zákoníku upravujících odstoupení od smlouvy (srov. například definici podstatného porušení povinnosti v § 2002 odst. 1 větě druhé o. z. a v § 345 odst. 2 obch. zák.). Právní úprava obsažená v § 1977 o. z. (oproti § 345 odst. 3 obch. zák.) tak nestanoví, že věřitel, jenž od smlouvy včas neodstoupil, od ní může odstoupit jako za podmínek nepodstatného prodlení. Stejně tak nová právní úprava oprávněnému věřiteli nestanoví, aby poté dal dlužníku možnost splnit povinnost v dodatečné lhůtě. Taková ustanovení neobsahuje ani obecná právní úprava odstoupení v § 2002 o. z. Posouzení závěru, zda lze dospět k obdobným výsledkům i v rámci právní úpravy účinné od 1. 1. 2014, tj. zda postavení věřitele zůstalo v tomto ohledu nezměněno i přes jiné znění zákona, je nezbytné provést výkladem zákona zejména s přihlédnutím k povaze prodlení dlužníka a ke smyslu a účelu zákonné úpravy odstoupení při prodlení dlužníka a lhůty „bez zbytečného odkladu“ stanovené v § 1977 o. z.

43. Ustanovení § 1977 a násl. o. z. obsahují některá zvláštní pravidla pro odstoupení od smlouvy v případě porušení smlouvy prodlením. Obecná ustanovení o odstoupení od smlouvy obsažená v § 2002 a násl. o. z. se prosadí v míře, v jaké jsou na porušení smlouvy prodlením aplikovatelná. Zejména budou hrát roli při určení, zda prodlení představuje porušení smlouvy podstatným způsobem (srov. § 2002 odst. 1 větu druhou o. z.). Ustanovení § 2002 odst. 1 o. z. vyhrazuje smluvní straně oprávnění odstoupit od smlouvy ve lhůtě bez zbytečného odkladu, poruší-li druhá smluvní strana smlouvu podstatným způsobem. Nevykoná-li toto právo včas, odnímá jí zákon možnost pro dané porušení smlouvy odstoupit a ustanovením § 2003 odst. 2 o. z. je pak zajištěno, že porušení smlouvy „obdobným jednáním druhé strany“ (tj. dalším opakovaným porušením téže povinnosti či porušením jiné povinnosti, kterým bude porušena smlouva podstatným způsobem) opět umožní věřiteli od smlouvy odstoupit.

44. Povaha prodlení dlužníka však aplikaci obecného ustanovení § 2003 odst. 2 o. z. neumožňuje. Prodlení s konkrétní smluvní povinností je kontinuálním stavem, kdy není v rozporu se smlouvou splněna (stále splnitelná) smluvní povinnost. Tento typ poruchy trvá tak dlouho, dokud nenastane splnění dané povinnosti, nebo se její splnění stane nemožným. Jde vždy o určitý časový úsek, u něhož musí být (alespoň potenciálně) určitelný počátek a konec. Zákon hovoří o „době prodlení“ (např. § 1974 a 1976); jde tedy o trvající, zvláště kvalifikovaný stav, spojený s určitými následky [srov. též ŠILHÁN, Josef. § 1968 (Pojem prodlení dlužníka). In: HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1039-1040, marg. č. 15]. Štěpení prodlení se splněním konkrétní smluvní povinnosti na dílčí skutky (časové úseky) pro účely § 2003 odst. 2 o. z. je sice teoreticky možné, prakticky však jen stěží proveditelné. Racionálním a přezkoumatelným způsobem totiž není možné konstruovat, v jakém časovém okamžiku by vznikala jednotlivá „podstatná prodlení,“ jež by ve smyslu § 1977 ve spojení s § 2003 odst. 2 o. z. zakládala věřiteli další možnost odstoupit od smlouvy, a od jakých okamžiků by měly jednotlivé lhůty bez zbytečného odkladu běžet.

45. Velký senát proto na základě povahy prodlení (odlišné od povahy jiných porušení smluvní povinnosti) dospívá k závěru, že prostřednictvím § 2003 odst. 2 o. z. nelze opodstatnit, aby oprávněná strana (věřitel) mohla po marném uplynutí lhůty bez zbytečného odkladu vykonat právo odstoupit od smlouvy za podmínek § 1977 o. z. při trvajícím prodlení (dlužníka) s plněním téže smluvní povinnosti.

46. Z ustanovení § 1977 o. z. vyplývá, že při podstatném prodlení může oprávněná strana využít práva na odstoupení od smlouvy, aniž druhé straně musí dát jakoukoli šanci k nápravě. Toto silné právní postavení přivodit jednostranným právním jednáním v podstatě okamžitý konec závazku je podmíněno tím, že oprávněná strana musí odstoupení od smlouvy oznámit prodlévajícímu promptně, tj. „bez zbytečného odkladu poté, co se o prodlení dozvěděla“ (k výkladu lhůty bez zbytečného odkladu srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2021, sp. zn. [33 Cdo 2488/2020](#), a rozhodnutí v něm citovaná).

47. V historickém kontextu lze doplnit, že shodným způsobem bylo konstruováno právo věřitele (oprávněné strany) odstoupit od smlouvy pro podstatné prodlení dlužníka (druhé strany) v § 345 odst. 1 obch. zák. a také dříve v § 235 zákona č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (zákoník mezinárodního obchodu), který byl jedním

z inspiračních zdrojů právní úpravy obchodního zákoníku (srov. bod I obecné části důvodové zprávy k obchodnímu zákoníku). V důvodové zprávě k zákoníku mezinárodního obchodu (srov. její odůvodnění k § 235 až 244) pak bylo uvedeno: „Aby se zároveň zamezilo spekulaci věřitele s odstoupením od smlouvy, stanoví se zásada, že odstoupení je účinné, jen jestliže věřitel oznámí dlužníkovi, že od smlouvy odstupuje, bez zbytečného odkladu poté, kdy se o porušení závazku dověděl.“

48. Lhůta bez zbytečného odkladu tedy brání oprávněnému spekulovat, zda se mu vyplatí od smlouvy odstoupit. Význam této lhůty spočívá v ochraně prodlévajícího před nejistotou, zda oprávněná strana (zpravidla věřitel) své právo využije, či zda může být smlouva i při prodlení realizována. Včasné informování prodlévajícího tak má za cíl zabránit vynaložení (dalších) nákladů na realizaci smlouvy, které se účinným odstoupením stávají marnými a jdou k tíži prodlévajícího, neboť pasivita toho, komu je plnění určeno, může vést u porušující strany k přesvědčení, že její plnění, byť opožděné, bude přijato. Uvedenou krátkou lhůtou pro oznámení odstoupení ze strany oprávněné se minimalizuje tato míra nejistoty na straně prodlévající a akcentuje se požadavek na oprávněnou stranu, aby – cítili se být porušením natolik podstatně dotčena ve svých zájmech – své právo bezodkladně využila [srov. SKOČOVSKÝ, Dominik. K následkům nedodržení lhůty podle § 1977 ObčZ. Právní rozhledy, 2023, č. 7, s. 245; obdobně také BĀNYAIOVÁ, Alena. § 1977 (Prodlení způsobující podstatné porušení povinnosti). In: ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef aj. Občanský zákoník: Komentář, Svazek V, (§ 1721-2520). Praha: Wolters Kluwer, 2014, marg. č. 6].

49. Nelze opomíjet ani to, že lhůta „bez zbytečného odkladu“ je stanovena pouze pro případ odstoupení pro podstatné prodlení (nikoliv pro případ prodlení nepodstatného). Podstatnost porušení smluvní povinnosti prodlením je přitom podle § 2002 odst. 1 věty druhé o. z. kritériem časově fixovaným k okamžiku uzavření smlouvy a spočívá v objektivizovaném subjektivním posouzení zájmu druhé strany z pozice prodlévajícího [srov. ŠILHÁN, Josef. § 1977 (Odstoupení při podstatném prodlení). In: HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1099, marg. č. 12]. Posouzení podstatnosti prodlení není svázáno přímo s okamžikem porušení povinnosti, nýbrž s hypotetickou úvahou posuzovanou z horizontu prodlévajícího již k okamžiku uzavření smlouvy. Nejistota prodlévajícího (ale též oprávněného) proto do určité míry souvisí i s tím, zda nastalé prodlení je skutečně podstatným a zakládajícím oprávněné straně právo odstoupit od smlouvy. Při pochybách o významu daného porušení pak může lhůta stanovená v § 1977 o. z. navíc přispět ke snížení existující nejistoty, neboť v případě, že oprávněná strana od smlouvy bez zbytečného odkladu neodstoupí, dává tím prodlévajícímu fakticky najevo, jaký význam porušení smlouvy ve skutečnosti přikládá.

50. Při nepodstatném prodlení musí věřitel poskytnout dlužníkovi dodatečnou lhůtu k plnění (§ 1978 o. z.). Mechanismus dodatečné lhůty jakožto derivát zásady *pacta sunt servanda* cílí k zachování podstaty závazku. Až jejím vyhrazením je dlužník upomenut (varován), že má dostát své smluvní povinnosti, a je mu dána šance k nápravě. Lhůta podle § 1978 o. z. proto musí být druhé straně skutečně poskytnuta, aby byl naplněn její notifikační či varující účel. Její běh počne běžet až okamžikem jejího poskytnutí. To platí i tehdy, poskytl-li věřitel dlužníkovi nepřiměřeně krátkou lhůtu. Neposkytl-li však věřitel žádnou lhůtu, počne tato lhůta v souladu s § 1979 o. z. běžet od okamžiku, kdy se odstoupení dostane do dispoziční sféry dlužníka. Před jejím marným uplynutím nemohou nastat účinky odstoupení od smlouvy. Smyslem a účelem

povinnosti věřitele poskytnout dlužníku dodatečnou přiměřenou lhůtu ke splnění je tedy varovat dlužníka před možným důsledkem neplnění jeho povinností a umožnit mu dodatečným splněním povinnosti v přiměřené lhůtě zabránit tomu, aby účinky odstoupení nastaly (aby došlo ke zrušení závazku).

51. Právo věřitele odstoupit od smlouvy při uplynutí dodatečné přiměřené lhůty ke splnění však již není v § 1978 či 1979 o. z. (oproti úpravě v § 1977 o. z.) časově limitováno lhůtou bez zbytečného odkladu. I po uplynutí poskytnuté přiměřené dodatečné lhůty ke splnění sice čelí dlužník určité míře nejistoty spojené s tím, že neví, zda a kdy se věřitel rozhodne využít svého práva odstoupit, jeho postavení však není totožné jako v případech předvídaných v § 1977 o. z. Byl totiž již upozorněn věřitelem a byla mu dána možnost k nápravě. Důvod k ochraně prodlévajícího totožné jako v případě uvedeném v § 1977 o. z. tak není dán (srov. též SKOČOVSKÝ, Dominik, op. cit., s. 247). K ochraně prodlévajícího v této situaci může částečně sloužit obecné ustanovení § 2003 odst. 1 o. z., které je aplikovatelné i v případě oprávnění odstoupit od smlouvy podle § 1978 o. z., neboť dlužník má možnost vyžádat po marném uplynutí dodatečné přiměřené lhůty ke splnění od věřitele sdělení, zda za dané situace na smlouvě setrvává či od ní odstupuje, přičemž volbu provedenou v takovém sdělení již věřitel následně nemůže změnit. Dlužník je pak chráněn též obecnými prostředky, tj. zejména zákazem nepoctivého jednání a zákazem zneužití práva, neboť i způsob uplatnění práva odstoupit od smlouvy podléhá přezkumu podle § 6 odst. 2 a § 8 o. z. (k výkladu § 6 a 8 o. z. srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2022, sp. zn. [21 Cdo 822/2022](#), uveřejněný pod číslem 66/2023 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2022, sp. zn. [23 Cdo 2042/2020](#), uveřejněný pod číslem 98/2022 Sb. rozh. obč., a rozhodnutí v nich zmíněná).

52. Ačkoliv právní úprava rozlišuje v § 1977 a 1978 o. z. mezi podstatným a nepodstatným prodlením, nelze přehlížet, že jde vždy o porušení smlouvy prodlením. V případě prodlení s plněním konkrétní smluvní povinnosti se aplikace § 1977 a 1978 o. z. liší pouze tím, jakou intenzitou bylo (podle předpokladu v době uzavírání smlouvy) takové porušení smlouvy způsobilé zasáhnout do zájmů druhé smluvní strany. Tomu také odpovídají odlišné podmínky stanovené pro odstoupení od smlouvy v těchto ustanoveních. Zatímco v případě podstatného prodlení, které představuje závažnější zásah do zájmů oprávněné osoby, může odstoupením tato strana přivodit bezprostřední zánik závazku, v případě prodlení nepodstatného představujícího méně závažný zásah do jejích zájmů je její právo odstoupit od smlouvy podmíněno nutností poskytnout dodatečnou přiměřenou lhůtu ke splnění, v níž může prodlévající splněním své povinnosti zabránit zániku závazku.

53. Z výše uvedeného plyne, že podmínky odstoupení od smlouvy při nepodstatném prodlení více chrání zájmy prodlévajícího než při podstatném. Za této konstelace proto musí platit, že při podstatném prodlení si může věřitel zvolit, zda závazek ukončí odstoupením od smlouvy (§ 1977 o. z.), nebo ještě dá dlužníku „druhou šanci“ (§ 1978 o. z.). Postavení dlužníka tím nebude nikterak nepříznivě dotčeno. Zatímco v prvním případě půjde o důsledek závažnosti poruchy, tak ve druhém případě bude dlužník stále povinen k tomu, k čemu povinen již byl. Rozhodnutí věřitele poskytnout dlužníku „druhou šanci“ může být ostatně racionální nejen proto, že má zájem na opožděném plnění, nýbrž i proto, že tak činí z důvodu opatrnosti (tj. nejistoty o podstatnosti prodlení). Jinak řečeno v případě podstatného prodlení má věřitel již od počátku právo odstoupit od smlouvy nejen podle § 1977 o. z., ale též za podmínek § 1978

a 1979 o. z. pro dlužníka příznivějších. Lze se tedy ztotožnit s názorem vyjádřeným v odborné literatuře, podle kterého mezi ustanoveními § 1977 a 1978 o. z. existuje komplementární vztah v tom smyslu, že vznikne-li právo podle § 1977 o. z., je v něm současně zahrnuto i právo podle § 1978 o. z. (srov. SKOČOVSKÝ, Dominik, op. cit., s. 248-249).

54. Neodstoupí-li pak věřitel při podstatném prodlení podle § 1977 o. z. včas, přichází o právo odstoupit od smlouvy za podmínek tam stanovených, tj. o možnost přivodit okamžitý zánik závazku bez toho, aby měl dlužník možnost dodatečně splnit. Jeho liknavost při odstoupení od smlouvy se totiž dotýká zájmu dlužníka, jenž je lhůtou bez zbytečného odkladu chráněn. Možnost odstoupit od smlouvy za podmínek § 1978 a 1979 o. z. tím však věřitel neztrácí, trvá-li dlužníkově prodlení i nadále.

55. Pro úplnost lze dodat, že právo odstoupit od smlouvy se v takovém případě promlčuje v obecné promlčecí lhůtě, která běží ode dne, ve kterém bylo nejdříve možné od smlouvy odstoupit (tj. již za podmínek § 1977 o. z.). Důvodem, pro který má věřitel právo odstoupit od smlouvy, je totiž stále stejné prodlení dlužníka. Způsob, jakým může věřitel toto své právo realizovat, již z pohledu promlčení není podstatný a má vliv pouze na to, kdy mohou nastat účinky odstoupení od smlouvy.

56. Velký senát proto uzavírá, že při podstatném prodlení dlužníka záleží na věřiteli, zda od smlouvy odstoupí za podmínek pro podstatné prodlení (§ 1977 o. z.), nebo pro nepodstatné prodlení (§ 1978 a 1979 o. z.). Marným uplynutím lhůty bez zbytečného odkladu podle § 1977 o. z. věřitel ztrácí možnost odstoupit od smlouvy za podmínek pro podstatné prodlení. Pokud prodlení dlužníka stále trvá, může věřitel i nadále od smlouvy odstoupit za podmínek pro nepodstatné prodlení. Oznamí-li v takovém případě dlužníku, že odstupuje od smlouvy, aniž mu předtím poskytl dodatečnou lhůtu ke splnění, účinky odstoupení od smlouvy nastanou teprve po marném uplynutí přiměřené dodatečné lhůty, která měla být dlužníku poskytnuta ke splnění povinnosti. Její běh počíná okamžikem, kdy se odstoupení dostalo do dispoziční sféry dlužníka.

Aplikovatelnost lhůty „bez zbytečného odkladu“ u smluvně sjednaného odstoupení

57. V rozsudku ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. [23 Cdo 2637/2020](#), Nejvyšší soud s odkazem na svá dřívější rozhodnutí zdůraznil, že právní normy soukromého práva jsou zásadně dispozitivní, přičemž strany se mohou při úpravě svých práv a povinností od právních norem soukromého práva odchýlit, jestliže to zákon nezakazuje. Samotná skutečnost, že zákon s určitým ujednáním stran výslovně nepočítá, neznamená, že by takové ujednání strany nemohly uzavřít a že by jím neměly být vázány. Pouze tehdy, odporuje-li určité ujednání smyslu a účelu určité právní normy, lze uvažovat o jeho neplatnosti (pakliže to smysl a účel dotčené právní normy vyžaduje). K tomu dodal, že v kontextu výše uvedené konstantní rozhodovací praxe je namístě i právní úpravu účinků odstoupení od smlouvy a vypořádání smluvních stran po takovém odstoupení považovat zásadně za dispozitivní. Občanský zákoník žádný výslovný (ani implicitní) zákaz smluvních odchylek v rámci této právní úpravy nestanoví. Ve vztahu k úpravě odstoupení od smlouvy je v § 2001 o. z. navíc výslovně stanoveno, že odstoupit od smlouvy lze nejen tehdy, stanoví-li tak zákon, ale též ujednají-li si to strany. Proto též nelze uzavřít, že by smyslem a účelem úpravy odstoupení od smlouvy (§ 2001 a násl. o. z.) bylo bránit jakémukoliv odchýlnému ujednání. Zákonodárcem je předpokládáno, že podmínky

pro odstoupení od smlouvy mohou být mezi stranami sjednány odlišně od podmínek zákonných.

58. K těmto závěrům se Nejvyšší soud přihlásil též v usnesení ze dne 29. 6. 2022, sp. zn. [33 Cdo 884/2020](#), a pouze k nim dodal (s odkazem na komentářovou literaturu), že na smluvní ujednání se z logiky věci neuplatní zákonná ustanovení, neboť účastníci si mohou v rámci obecné zásady smluvní volnosti sjednat možnost odstoupení od jimi uzavřené smlouvy libovolně. Lze sjednat i velmi široké oprávnění od smlouvy odstoupit, které vůbec nemusí mít sankční povahu. Může být navázáno na objektivní skutečnosti, na úkony třetích osob, může být ponecháno i zcela na vůli oprávněného. Smlouva může zakotvovat kromě samotných důvodů i určité podmínky či pravidla postupu, jakým má být odstoupení vykonáno. Pak je třeba veškerá tato pravidla či podmínky dodržet v duchu zásady *pacta sunt servanda*. V poměrech tam projednávané věci, v níž byla dohodnuta možnost prodávajícího od smlouvy odstoupit, pokud kupující neuhradí jakoukoliv část kupní ceny do výše 600 000 Kč ve lhůtě a způsobem smluvně sjednaným, pak uzavřel, že odvolací soud postupoval v souladu s uvedenými závěry, pokud nepřihlížel k zákonné úpravě odstoupení od smlouvy a vycházel ze smluvních ujednání, v nichž nebyla dohodnuta podmínka odstoupit od smlouvy ve lhůtě bez zbytečného odkladu.

č. 15

59. V rozsudku ze dne 3. 11. 2022, sp. zn. [23 Cdo 2541/2021](#) (již výše citovaném), Nejvyšší soud (též) uvedl, že odstoupení od smlouvy je závažným zásahem do trvání závazku a jde o jeden z průlomů do zásady *pacta sunt servanda*, která se jinak odráží v povinnosti zavazující obě strany uzavřený závazek dodržet. Využití oprávnění odstoupit od smlouvy je i z toho důvodu vždy přísně vázáno jen na výslovně uvedené případy upravené zákonem anebo ujednáním ve smlouvě. Současně přijal závěr, že strany soukromoprávních vztahů se mohou smluvně odchýlit od důvodů odstoupení od smlouvy uvedených v § 1977, § 1978 a § 2002 o. z., či takové důvody odstoupení od smlouvy vyloučit. V ustanovení § 1977 o. z. (též v § 1978, § 2002 až 2004 o. z.) není obsažen přímý výslovný zákaz odchýlného ujednání, přičemž nelze ani dovodit, že by jakákoli odchylka od něj per se porušovala dobré mravy, veřejný pořádek, či právo upravující postavení osob. Strany mohou mít oprávněný zájem na vyšší stabilitě smluvního závazku (a tedy zpřísnění či vyloučení možnosti odstoupení od smlouvy), anebo naopak na určité míře rozvolnění míry závaznosti smlouvy (a tedy rozšíření možnosti odstoupit od ní i nad rámec případů předpokládaných zákonnou úpravou). Konkrétní volba je přitom v dispozici účastníků závazkových vztahů (v souladu s jejich smluvní svobodou). Ani smysl a účel těchto právních norem obecně nevylučuje, aby strany mající z různých legitimních důvodů zájem na setrvání smluvního závazku i v případě jeho porušování upřednostnily zásadu *pacta sunt servanda* a vyloučily tyto zákonem stanovené důvody odstoupení od smlouvy, případně aby je nahradily jinými.

60. Podle ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu tedy platí s ohledem na primát autonomie vůle stran, že i v případě právní úpravy odstoupení od smlouvy lze dispozitivní ustanovení zákona nahradit odlišným smluvním ujednáním a zákonná ustanovení se pak neuplatní v míře, v jaké odporují smluvním ujednáním. Tento závěr ostatně vyplývá z funkce dispozitivního práva, které zásadně stranám ulehčuje kontraktaci. Účastníci soukromoprávního styku nejsou nuceni detailně vyjednávat o každé hypotetické otázce, která se během realizace jejich závazku může stát relevantní. Dispozitivní úprava je navíc odrazem představy zákonodárce o uspořádání smluvního vztahu, která bere v potaz typové zájmy obou stran, a nabízí tak vyvážený smluvní obsah pro řešení jejich kolize.

61. Právě řečené platí též pro podmínky vzniku a uplatnění práva od smlouvy odstoupit. I pro případy prodlení dlužníka přitom ustanovení § 1969 o. z. výslovně umožňuje odstoupení od smlouvy za podmínek ujednaných ve smlouvě. Zákon tedy zjevně počítá s možností sjednání práva na odstoupení od smlouvy pro případ prodlení dlužníka tak, že bude navázáno na kritérium (ne)podstatného porušení či bezprostředně uvedeno jako důvod pro odstoupení, a připouští též sjednání podmínek jeho výkonu odchylně od § 1977 nebo § 1978 o. z., tj. nevylučuje možnost sjednání práva na odstoupení od smlouvy pro případ prodlení dlužníka ani tak, že jeho uplatnění nebude omezeno lhůtou bez zbytečného odkladu.

62. Při posouzení, zda mezi stranami bylo sjednáno právo na odstoupení od smlouvy pro případ prodlení bez omezení jeho uplatnění pouze na lhůtu bez zbytečného odkladu (zda takto byla vyloučena dispozitivní úprava obsažená v § 1977 o. z.) soud postupuje za použití standardních pravidel o výkladu právních jednání zakotvených v § 555 a násl. o. z.

č. 15

63. K výkladu právních jednání podle § 555 a násl. o. z. se Nejvyšší soud vyjádřil již opakovaně. V rozsudku velkého senátu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. [31 Cdo 684/2020](#), uveřejněném pod číslem 37/2021 Sb. rozh. obč., závěry ustálené rozhodovací praxe shrnul tak, že výkladu podléhá každé právní jednání, bez ohledu na to, zda se navenek jeví jako jednoznačné (jasné). Je tomu tak již proto, že sám závěr o jednoznačnosti (jasnosti) určitého právního jednání je výsledkem jeho výkladu. Pro výklad jakéhokoliv právního jednání je podstatný jeho obsah, nikoliv např. jeho označení či pojmenování (§ 555 odst. 1 o. z.). Skutečnost, že osoba činící právní jednání jej nesprávně (např. v důsledku svého mylného právního názoru) označí, nemá při výkladu právního jednání zásadně žádný význam. Základní (prvotní) pravidlo výkladu adresovaných právních jednání formuluje ustanovení § 556 odst. 1 věty první o. z. Soud nejprve zkoumá (zjišťuje), jaká byla skutečná vůle (úmysl) jednajícího, a to při zohlednění všech v úvahu přicházejících (zjištěných) okolností. Skutečnou vůli (úmysl) jednajícího je třeba posuzovat k okamžiku, kdy projev vůle učinil (kdy se stal perfektním). Ochrana dobré víry adresáta právního jednání vyžaduje (a § 556 odst. 1 věta první o. z.), aby soud právní jednání vyložil jen podle takového úmyslu jednajícího, který byl anebo musel být adresátovi znám. Při zjišťování úmyslu jednajícího tudíž soud přihlíží toliko k těm okolnostem, které mohl vnímat i adresát právního jednání. Jinými slovy, pro výklad právního jednání je určující skutečná vůle (úmysl) jednajícího (která byla anebo musela být známa adresátovi), již je třeba upřednostnit před jejím vnějším projevem (např. objektivním významem užitých slov). Teprve tehdy, nelze-li zjistit skutečnou vůli (úmysl) jednajícího, postupuje soud podle pravidla vyjádřeného v § 556 odst. 1 větě druhé o. z. Ustanovení § 556 odst. 2 o. z. uvádí demonstrativní výčet okolností, k nimž soud při výkladu právního jednání přihlíží.

64. Při zkoumání projevené vůle se také vychází z toho, že smluvní strany se při uzavření smlouvy nechovaly nelogicky (výkladový předpoklad racionálních aktérů), výklad projevu vůle proto nemůže vést k takovým důsledkům, které jsou z hlediska pravidel logiky zjevně absurdní (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2021, sp. zn. [23 Cdo 107/2020](#), včetně judikatury tam citované).

65. Je-li tedy stranami sjednáno právo odstoupit od smlouvy pro konkrétně vymezený případ prodlení, je nezbytné tento společný projev vůle stran podrobit výkladovým metodám za účelem zjištění, co takovým ujednáním zamýšlely. Nelze předem (paušálně) vyloučit, že měly v úmyslu takto stanovit právo od smlouvy odstoupit bez omezení jeho uplatnění,

ani že takto hodlaly konkretizovat pouze důvod podstatného prodlení ve smyslu § 1977 o. z. (příp. nepodstatného prodlení podle § 1978 o. z.) a v dalším, tj. i ohledně požadavku na odstoupení od smlouvy ve lhůtě bez zbytečného odkladu (příp. nutnosti poskytnout dodatečnou přiměřenou lhůtu), ponechaly úpravu svých práv a povinností na dispozitivních ustanoveních zákona, příp. že jejich vůlí bylo, aby se takové právo uplatňovalo ve lhůtě stanovené v § 1977 o. z. (příp. za podmínek § 1978 o. z.) bez ohledu na to, zda prodlení, z něž mělo vzniknout, může být posouzeno jako podstatné či nepodstatné.

66. Teprve tehdy, nezdaří-li se soudu zjistit, jaká byla společná vůle stran, musí ujednání vyložit normativním výkladem podle § 556 odst. 1 věty druhé o. z., tj. jaký význam by mu zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen, jinak řečeno, jak mohla takové ujednání chápat rozumná osoba za daných okolností.

67. Lze přitom zpravidla vycházet z předpokladu, že rozumná osoba v případě sjednání práva odstoupit od smlouvy pro konkrétní porušení smlouvy prodlením, pro které nebylo dohodnuto žádné omezení jeho trvání či jiné podmínky uplatnění, mohla takové ujednání chápat spíše jako sjednání oprávnění odstoupit od smlouvy pro takový případ bez časového omezení jeho uplatnění lhůtou bez zbytečného odkladu (příp. bez jeho vázanosti na poskytnutí dodatečné přiměřené lhůty ke splnění).

68. Lhůta bez zbytečného odkladu totiž není zákonem spojována s odstoupením od smlouvy jako takovým, ale pouze s některými zákonem výslovně uvedenými případy odstoupení. Při odstoupení od smlouvy pro prodlení jej navíc s uvedenou lhůtou zákon spojuje pouze pro případ prodlení podstatného v § 1977 o. z. (obdobně v § 2002 o. z. obecně pro případ podstatného porušení smlouvy). Je-li však stanovení omezení práva odstoupit od smlouvy touto lhůtou v zákoně vázáno na rozlišování mezi podstatným a nepodstatným způsobem porušení smluvní povinnosti prodlením, nese svědčí to o tom, že by rozumná osoba mohla chápat nezbytnost uplatnění takové lhůty i v případě smluvně sjednaného důvodu pro odstoupení spočívajícího v prodlení. Ujednaným důvodem strany staví na jisto, že věřitel může bez dalšího ve sjednaném případě od smlouvy odstoupit, aniž by zde byl dán prostor pro potřebu zákonného rozlišování podstatnosti a nepodstatnosti prodlení. Případ prodlení, pro který strany sjednají právo od smlouvy odstoupit, závisí na jejich společné vůli, nikoliv na kritériu stanoveném v § 2002 odst. 1 větě druhé o. z. Nelze vycházet ani z předpokladu, že každý případ prodlení, pro který je ve smlouvě sjednána možnost druhé strany od smlouvy odstoupit, vždy svědčí o podstatnosti takového prodlení (tj. že je při uzavření smlouvy zřejmé, že by ji druhá strana neuzavřela, pokud by takové prodlení předvíдалa).

69. V případě smluvně sjednaného důvodu odstoupení od smlouvy, který je spojen s prodlením dlužníka, je nadto míra nejistoty dlužníka, k jejímuž zmírnění má lhůta bez zbytečného odkladu určena v § 1977 o. z. také sloužit, v určitých ohledech nižší oproti situaci, v níž právo odstoupit sjednáno není a věřitel může od smlouvy odstoupit jen podle zákona, a to vzhledem k jasnému vymezení kritérií pro zánik závazku odstoupením od smlouvy mezi stranami již samotnou smlouvou (srov. 49. odstavec). V případě vzniku prodlení, pro které smlouva výslovně stanoví možnost věřitele od smlouvy odstoupit, je tak dlužník co do míry nejistoty v postavení bližším spíše dlužníku, který již byl varován věřitelem, že jeho prodlení může způsobit zánik závazku (srov. 51. odstavec včetně závěrů o jiných prostředcích ochrany dlužníka v takovém případě).

Závěr

70. Odvolací soud v projednávané věci v rámci posuzování včasnosti odstoupení od smlouvy učiněného žalobci vyšel z toho, že při prodlení žalované se zaplacením části kupní ceny podle smlouvy (uplynutím 5 dnů od kolaudace bytu, k níž došlo dne 28. 11. 2018), které bylo podstatným porušením smluvní povinnosti, měli žalobci b) a c) zákonný i smluvní důvod pro odstoupení od kupní smlouvy, avšak podle § 2002 odst. 1 o. z. od smlouvy neodstoupili ve lhůtě bez zbytečného odkladu a jejím marným uplynutím zaniklo jejich právo odstoupit. Již se nezabýval odvolací argumentací žalobců b) a c) zpochybňující závěr soudu prvního stupně o současné nedůvodnosti odstoupení od smlouvy. Vycházel z úvahy, že při absenci včasného odstoupení od smlouvy již je nerozhodné, zda bylo odstoupení za těchto okolností učiněno též důvodně.

č. 15

71. Odvolací soud tedy zjevně vycházel ze závěru, že i účastníky smluvně sjednané právo žalobců odstoupit od smlouvy bylo možno uplatnit pouze ve lhůtě bez zbytečného odkladu. S ohledem na ustálenou rozhodovací praxi dovolacího soudu týkající se možnosti sjednání práva na odstoupení od smlouvy odchylně od zákona však takový závěr mohl učinit pouze tehdy, pokud by na základě výkladu smlouvy dospěl k závěru, že strany smluvně nenahradily dispozitivní úpravu obsaženou v § 1977 o. z. ohledně lhůty bez zbytečného odkladu (k nesprávnosti aplikace obecného ustanovení § 2002 o. z. odvolacím soudem srov. 34. odstavec). Odvolací soud však neprovedl řádný výklad čl. VII. odst. 1 kupní smlouvy, kterým bylo sjednáno oprávnění žalobců od smlouvy odstoupit, pokud žalovaná neuhradí kupní cenu řádně a včas a neučiní tak ani v dodatečné lhůtě deseti pracovních dnů po sjednaném datu splatnosti kupní ceny, a v němž nebyla výslovně obsažena žádná další omezení tohoto práva. Pokud odvolací soud bez provedení výkladu smlouvy vycházel z předpokladu, že bylo nutné odstoupit od smlouvy ve lhůtě bez zbytečného odkladu, je jeho právní posouzení otázky a) neúplné, a tudíž nesprávné.

72. Nesprávné je přitom i posouzení otázky významu nedodržení lhůty bez zbytečného odkladu žalobci b) a c). I kdyby odvolací soud po řádně provedeném výkladu skutečně zjistil, že mělo být právo odstoupit od smlouvy vykonáno ve lhůtě bez zbytečného odkladu, neboť účastníci ujednáním v čl. VII. odst. 1 kupní smlouvy nevyloučili uplatnění dispozitivní úpravy uvedené v § 1977 a násl. o. z., jeho právní závěr o zániku práva žalobců od smlouvy odstoupit jako správný nemůže obstát. Podle výše uvedeného závěru, k němuž dospěl velký senát při řešení otázky b), by totiž marné uplynutí lhůty bez zbytečného odkladu žalobcům nebránilo v tom, aby od smlouvy odstoupili později v případě trvajících prodlení žalované za podmínek § 1978 a § 1979 o. z.

73. V důsledku nesprávného právního posouzení výše uvedených otázek nebyla správná ani navazující úvaha odvolacího soudu o nadbytečnosti posuzování důvodnosti odstoupení od smlouvy, tj. také o nadbytečnosti posouzení, zda žalovaná skutečně byla v prodlení i v době, kdy měly nastat účinky odstoupení od smlouvy ze dne 9. 8. 2021. Jeho právní posouzení věci je tak neúplné i v tom ohledu, že již neposuzoval, zda žalovaná řádně a včas zaplatila kupní cenu bytu na základě (konkludentní) dohody účastníků i tak, že část kupní ceny (doplatek) zaplatila k rukám společnosti 2MKZkonzult., s. r. o., která provedla rekonstrukci bytu, a že žalobci tento postup žalované akceptovali.

74. Protože napadené rozhodnutí odvolacího soudu není z výše uvedených důvodů správné a podmínky pro jeho změnu dány nejsou, Nejvyšší soud jej, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil, spolu se závislými výroky o nákladech řízení (§ 243e odst. 2 věta třetí o. s. ř.), a věc podle § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

75. Pro úplnost velký senát podotýká, že v dalším průběhu řízení [bude-li případně zjištěna existence prodlení žalované v rozhodné době] nelze opomenout ani řádné posouzení námitky žalované týkající se otázky, zda odstoupení od smlouvy žalobci b) a c) při zohlednění dalších konkrétních zjištěných okolností jeho uplatnění a chování účastníků požívá právní ochrany s přihlédnutím k principu poctivosti, tj. bude namíste zabývat se úvahou o případné aplikaci § 6 a 8 o. z.

76. Odvolací soud rovněž nepřehlédne nesprávné označení pozemku p. č. st. 15/1 ve výroku rozsudku soudu prvního stupně.

77. Právní názor Nejvyššího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1, část věty první za středníkem, ve spojení s § 226 odst. 1 o. s. ř.).

č. 16

Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti, kterým má být vymožena povinnost vyklidit nemovitost, je notářským zápisem ve smyslu § 71b notářského řádu a může být exekučním titulem.

Notářský zápis, Výkon rozhodnutí, Exekuce, Exekuční titul, Nájem, Vyklizení nemovitosti
§ 40 zákona č. 120/2001 Sb. ve znění do 31. 12. 2021, § 71a a § 71b zákona č. 358/1992 Sb. ve znění od 1. 1. 2014, § 11 o. z., § 1723 o. z.

č. 16

Usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2024, sp. zn. [31 Cdo 225/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:31.CDO.225.2024.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání povinné proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 16. 11. 2021, sp. zn. 17 Co 240/2021.

I.

Dosavadní průběh řízení.

1. Okresní soud Praha-západ (soud prvního stupně) usnesením ze dne 29. 6. 2021, č. j. 207 EXE 5225/2021-27, zamítl návrh povinné na zastavení exekuce vyklizením pozemku par. č. st. XY, o výměře 69 m², druh pozemku zastavěná plocha a nádvoří, včetně stavby č. p. XY – rodinný dům, která je jeho součástí, zapsaných na listu vlastnictví č. XY v katastrálním území a obci XY., vedeném Katastrálním úřadem pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště XY, podle vykonatelného notářského zápisu sepsaného notářem Mgr. J. H. dne 9. 1. 2018, sp. zn. NZ 3/2018, N 5/2018, jejímž vedením soud prvního stupně pověřením ze dne 18. 2. 2021 (návrh na nařízení exekuce byl podán dne 16. 2. 2021), č. j. 207 EXE 5225/2021-9, pověřil soudního exekutora Mgr. C. B., Exekutorský úřad Zlín (dále též jen „Notářský zápis“, „Nemovitosti“).

2. K odvolání povinné Krajský soud v Praze (odvolací soud) usnesením ze dne 16. 11. 2021, č. j. 17 Co 240/2021-53, potvrdil usnesení soudu prvního stupně.

3. Za správná považoval zjištění soudu prvního stupně, že povinná jako nájemkyně a oprávněná jako pronajímatelka uzavřely dne 9. 1. 2018 v Notářském zápise dohodu, v níž se povinná zavázala vyklidit a předat Nemovitosti oprávněné do 30. 6. 2018, a svolila, aby Notářský zápis byl exekučním titulem, jestliže svou povinnost vyklidit a předat Nemovitosti nesplní řádně a včas; současně strany prohlásily, že téhož dne uzavřely smlouvu o nájmu Nemovitostí na dobu určitou.

4. Shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že vykonávaná povinnost vyplývá ze závazkového vztahu, nikoliv jen z ochrany vlastnického práva. Povinná se s oprávněnou dohodla na vyklizení v době, kdy závazkový vztah z nájmu trval, závazek vyklidit Nemovitosti

měl tedy základ v nájemní smlouvě. Měl za to, že závěry usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. [26 Cdo 2085/2019](#) (dále též jen „usnesení sp. zn. 26 Cdo 2085/2019“), tak na projednávanou věc nedopadají. S poukazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 1999, sp. zn. [21 Cdo 2020/98](#), uveřejněné pod číslem 4/2000 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 4/2000“), uzavřel, že Notářský zápis je řádným exekučním titulem, který splňuje předepsané náležitosti.

II.

Dovolání a vyjádření k němu.

5. Proti usnesení odvolacího soudu podala povinná dovolání, jeho přípustnost odůvodnila tím, že odvolací soud se při řešení otázky, zda exekučním titulem může být notářský zápis obsahující svolení povinné osoby s jeho vykonatelností, jehož předmětem je povinnost této osoby vyklidit nemovitost, odchýlil od rozhodovací praxe dovolacího soudu. Poukázala na usnesení sp. zn. [26 Cdo 2085/2019](#), v němž dovolací soud – na rozdíl od odvolacího soudu – dospěl k závěru, že takový notářský zápis není exekučním titulem. Dále namítala, že Notářský zápis není formálně ani materiálně vykonatelný, neboť nesplňuje ani náležitosti stanovené v zákoně č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „not. ř.“), protože ho vlastnoručně nepodepsala, její podpis je falzifikát, soudy nižších stupňů se však pravostí jejího podpisu vůbec nezabývaly. Měla za to, že z Notářského zápisu ani nevyplývá, že by byl její podpis úředně ověřen. Odvolacímu soudu dále vytýkala, že své závěry o posouzení Notářského zápisu jako exekučního titulu řádně neodůvodnil, rozhodnutí je tak nepřezkoumatelné. Navrhla, aby dovolací soud zrušil usnesení soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

6. Oprávněná ve vyjádření k dovolání s odkazem na odůvodnění usnesení soudu prvního stupně (odst. 12) zpochybňovala, že by usnesení sp. zn. [26 Cdo 2085/2019](#) představovalo ustálenou rozhodovací praxi Nejvyššího soudu, a rovněž souhlasila se závěrem odvolacího soudu, že usnesení sp. zn. [26 Cdo 2085/2019](#) ani nelze v dané věci aplikovat, neboť v této věci je skutkový stav odlišný. Zdůraznila, že povinnost povinné vyklidit Nemovitosti nemá základ v ochraně vlastnického práva, ale v závazkovém právním vztahu – v nájmu. Poukázala na povinnosti nájemce po skončení nájmu vyplývající z § 2292, § 2293 nebo § 2295 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“). Namítala, že uvádí-li povinná v dovolání, že Notářský zápis nepodepsala, nezpochybnila právní posouzení učiněné odvolacím soudem, ale jen uplatnila nové skutkové tvrzení. Navrhla, aby dovolání bylo odmítnuto.

III.

Přípustnost dovolání.

7. Tříčlenný senát č. 26, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, zjistil, že při posouzení otázky, zda notářský zápis se svolením k vykonatelnosti, podle něhož má být vymožena povinnost vyklidit nemovitost, je notářským zápisem ve smyslu § 71b not. ř. a může být exekučním titulem, na níž odvolací soud založil své právní posouzení v této věci, se praxe tříčlenných senátů Nejvyššího soudu rozchází. V usnesení sp. zn. [26 Cdo 2085/2019](#) dospěl Nejvyšší soud k závěru, že takový notářský zápis exekučním titulem není (ať již povinné osobě nikdy nespovědilo právo užívat nemovitost, nebo jí sice právo užívání svědčilo, ale zaniklo), naproti tomu v usnesení ze dne 17. 3. 2015, sp. zn. [26 Cdo 4997/2014](#), vycházel (byť nikoliv výslovně) z toho, že takový notářský zápis je

exekucním titulem a zabýval se (ne)splněním podmínky, na niž bylo vyklizení vázáno (že převod bytu přestane být podmíněným a oprávněná se stane jeho výlučnou vlastnící). Proto podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, věc postoupil k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

8. Velký senát shledal, že dovolání povinné bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dále též jen „o. s. ř.“ - pro dovolací řízení je podle článku II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, rozhodné znění občanského soudního řádu v aktuálním znění), za splnění podmínky zastoupení dovolatelky (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.) a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť směřuje proti rozhodnutí, jímž bylo odvolací řízení skončeno a které závisí na vyřešení otázky, zda notářský zápis se svolením k vykonatelnosti podle § 71b not. ř., podle něhož má být vymožena povinnost vyklidit nemovitost, může být exekucním titulem, která je dovolacím soudem řešena rozdílně.

IV.

Důvodnost dovolání.

9. Podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden. Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihledne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Existenci takových vad uplatnila dovolatelka námitkou, že napadené rozhodnutí je nepřezkoumatelné, a že tím soud porušil její právo na spravedlivý proces. Namítanou vadou však řízení netrpí, napadené rozhodnutí splňuje náležitosti odůvodnění usnesení stanovené v § 157 o. s. ř. ve spojení s § 169 odst. 4 a § 211 o. s. ř.; ostatně dovolatelkou tvrzené nedostatky odůvodnění napadeného usnesení zjevně nebyly – podle obsahu dovolání – na újmu uplatnění jejich práv (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2543/2011](#), uveřejněný pod číslem 100/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

10. Tvrzení, že její podpis na Notářském zápise je falzifikát, že jej nepodepsala, a proto nemůže být exekucním titulem, dovolatelka poprvé zmínila až po vydání napadeného usnesení odvolacího soudu (v podání ze dne 30. 11. 2021, č. I. 57); v dovolacím řízení však platí zákaz skutkových novot (§ 241a odst. 6 o. s. ř.). Touto otázkou (navíc svou povahou skutkovou, nikoli právní) se tak dovolací soud zabývat nemohl.

11. Projednávanou věc je třeba posuzovat – s ohledem na to, že návrh na nařízení exekuce byl u soudního exekutora [§ 35 odst. 2 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekucní činnosti (exekucní řád) a o změně dalších zákonů (dále též jen „ex. ř.“)] podán dne 26. 1. 2021 – podle občanského soudního řádu a exekucního řádu ve zněních účinných do 31. 12. 2021 [srov. část druhou čl. IV bod 1. přechodných ustanovení zákona č. 286/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon

č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony]. Na Notářský zápis (sepsaný dne 9. 1. 2018) je třeba aplikovat notářský řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014.

12. Exekučním titulem jsou podle § 40 odst. 1 písm. d) ex. ř. jen notářské zápisy se svolením k vykonatelnosti sepsané podle § 71a – 71b not. ř.

13. Předmětem Notářského zápisu bylo vyklizení Nemovitostí; protože § 71a odst. 1, 2 not. ř. výslovně uvádí, že předmětem plnění může být jen peněžitý dluh, o zápis podle tohoto ustanovení jít nemohlo.

14. Notář sepíše na žádost notářský zápis o dohodě, kterou se účastník zaváže splnit pohledávku nebo jiný nárok druhého účastníka vyplývající ze závazkového právního vztahu, v níž svolí, aby podle tohoto zápisu byl nařízen a proveden výkon rozhodnutí (vedena exekuce) a aby byl takový notářský zápis exekučním titulem, jestliže svou povinnost řádně a včas nesplní (§ 71b odst. 1 not. ř.). Dohoda účastníků musí obsahovat a) označení osoby, která se zavázala ke splnění pohledávky nebo jiného nároku (osoby povinné), b) označení osoby, jejíž pohledávka nebo jiný nárok mají být splněny (osoby oprávněné), c) skutečnosti, na nichž se pohledávka nebo jiný nárok zakládá, d) předmět plnění, e) dobu plnění, f) prohlášení povinné osoby o svolení k vykonatelnosti zápisu (§ 71b odst. 2 not. ř.). Dohoda účastníků může obsahovat též podmínky nebo doložení času, popřípadě vzájemné povinnosti oprávněné osoby, na jejichž splnění je poskytnutí předmětu plnění vázáno (§ 71b odst. 3 not. ř.).

15. Nejvyšší soud se tím, jaké náležitosti musí obecně splňovat notářské zápisy, aby byly titulem pro exekuci (soudní výkon rozhodnutí), zabýval již v řadě rozhodnutí. K těm zásadním patří zejména již citované [R 4/2000](#), které se zabývá výkladem § 274 písm. e) o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2000, podle něhož byl notářský zápis exekučním titulem, jestliže obsahoval závazek, byly v něm označeny osoba oprávněná a osoba povinná, právní důvod, předmět a doba plnění a svolení osoby povinné k vykonatelnosti. Dospěl také mimo jiné k závěru, že z kontextu § 274 písm. e) o. s. ř. (v tehdy platném znění) vyplývá, že cestou notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti může být vymáhána jen povinnost ze závazku, tj. ze závazkového právního vztahu, přičemž notářský zápis se svolením k vykonatelnosti „obsahuje závazek“ tehdy, jestliže obsahuje takovou povinnost, která má být na jeho základě vymožená, jež vyplývá ze závazku (ze závazkového právního vztahu, vzniklého na základě smlouvy nebo jiné právní skutečnosti), a nikoliv z jiných právních vztahů (např. nároků z ochrany osobnosti apod.), a to i kdyby se i na těchto nárocích strany dohodly.

16. Dalším významným rozhodnutím bylo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2015, sp. zn. [31 Cdo 2184/2013](#), uveřejněné pod číslem 55/2015 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 55/2015“), v němž velký senát ze závěrů vyjádřených v [R 4/2000](#) vycházel i po včlenění notářského zápisu (1. 1. 2001) jako exekučního titulu do notářského řádu. Zdůraznil, že notářský zápis není rozhodnutím, má povahu veřejné listiny, není vybaven účinky právní moci ani závaznosti pro účastníky a pro všechny orgány a má jen formální charakter. Předmět plnění musí vymezit přesný obsah a rozsah plnění, tedy jaké plnění a v jakém množství má povinná osoba poskytnout oprávněné osobě. Doba plnění musí přesně a určitě stanovit dobu, do které je povinná osoba povinna předmět plnění poskytnout oprávněné osobě, a tím současně vymezit dobu, po jejímž marném uplynutí může oprávněná

osoba důvodně navrhnout exekuci (nařízení výkonu rozhodnutí). Dále dospěl k závěru, že dohoda účastníků v notářském zápise a prohlášení povinného o svolení k vykonatelnosti tohoto zápisu může být vázána na splnění odkládací podmínky. Splnění podmínky musí oprávněný doložit (prokázat) již při podání návrhu na nařízení exekuce způsobem uvedeným v zákoně (§ 262 o. s. ř., § 43 ex. ř.). Nezměnila se ani úprava povinnosti, která může být cestou notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti vymáhána.

17. Závěry o náležitostech, funkci, smyslu a významu notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti se vztahují i na notářské zápisy – ať již jejich předmětem bude peněžité či nepeněžité plnění – upravené v § 71b not. ř.; vždy tedy předmětem takového notářského zápisu musí být pohledávka (nebo jiný nárok) vyplývající ze závazkového právního vztahu.

18. Závazky (závazkové právo) jsou v občanském zákoníku upraveny zejména v části čtvrté, právními skutečnostmi rozhodnými pro jejich vznik jsou především smlouvy, kvazi-smlouvy, delikty a kvazi-delikty (§ 1723 o. z.), jde o úpravu, která svým použitím přesahuje oblast závazkového práva. Obecná ustanovení o vzniku, změně a zániku práv a povinností ze závazků v této části občanského zákoníku se podle § 11 o. z. použijí také přiměřeně i na vznik, změnu a zánik jiných soukromých práv a povinností. Byť přiměřená aplikace vyplývající z § 11 o. z. nečiní sama o sobě z jiných právních vztahů závazek, není samozřejmě vyloučeno, že také absolutní právní poměr může mít i prvky relativního právního poměru.

19. Současně platí, že osoba, již svědčí věcněprávní povinnost ze zákona, se může zavázat ke splnění téže povinnosti (povinnosti stejného obsahu) i smluvně (jinak řečeno, může převzít oblihační povinnost se stejným obsahem).

20. Přenechání věci k užívání další osobě (ať jde o výprosu, výpůjčku, nájem, pacht atd.) je jeden z typů závazků upravených v části čtvrté občanského zákoníku a v soudní praxi (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 6. 2019, sp. zn. [26 Cdo 2059/2018](#), uveřejněný pod číslem 33/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, ústavní stížnost podanou proti tomuto rozhodnutí Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 31. 10. 2019, sp. zn. [II. ÚS 3230/19](#)), ani v právní teorii [viz např. HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 305, 474] není pochyb o tom, že součástí vzájemných práv a povinností je i povinnost osoby, která věc užívala (výprosník, vypůjčitel, nájemce, pachtýř atd.), ji po skončení sjednaného závazku vrátit osobě, která jí věc přenechala (půjčitel, pronajímatel, propachtovatel atd.). Povinnost vyklidit a odevzdat nemovitost má samozřejmě i osoba, která ji užívá bez právního důvodu, a není ani vyloučeno, aby ohledně splnění této povinnosti uzavřela s osobou, již náleží dispozice s touto věcí, dohodu o vyklizení nemovitosti, bytu (odevzdání věci).

21. Byť nárok na vyklizení nemovitosti (bytu) je také výrazem ochrany vlastnického práva – žaloba na vydání věci, kterou je i vyklizení nemovitosti, je upravena v občanském zákoníku v části týkající se absolutních majetkových práv a řadí se mezi tzv. vlastnické žaloby (§ 1040 o. z.) – vyplývá tento nárok rovněž ze závazkového vztahu mezi stranami. Skončil-li závazkový vztah, jehož předmětem bylo přenechání a užívání nemovitosti (bytu), je povinností osoby, která nemovitost (byt) užívala, ji vyklidit a předat osobě, která jí nemovitost přenechala do užívání. Také v případě, že povinná osoba právní důvod k užívání nemovitosti (bytu) nikdy neměla, může se na vyklizení s vlastníkem dohodnout (zavázat se k vyklizení). Co platí

o vlastníkovi, platí i pro kvalifikovaného držitele (§ 1043 o. z.) nebo detentora (§ 1044), koneckonců např. pronajímatel či půjčitel nemusí být vlastníkem věci.

22. Jestliže nárok vlastníka (držitele, nebo detentora) na vyklizení nemovitosti osobou, která ji neoprávněně užívá – ať již proto, že mezi nimi nikdy nebyl žádný závazkový (smluvní) vztah nebo proto, že tento vztah skončil (typicky nájem, výpůjčka, výprosa apod.), vyplývá nejen z věcněprávního vztahu, ale i ze závazkového vztahu (nájmu, dohody o vyklizení atd.). Ize jej tak považovat ve smyslu § 71b not. ř. za nepeněžitý nárok vyplývající ze závazkového vztahu, který může být předmětem notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti.

23. Předpokladem uzavření dohody podle § 71b odst. 1 not. ř. je existence závazkového právního vztahu mezi věřitelem a dlužníkem. Zpravidla bude nájemní či jiný závazkový vztah existovat již v době uzavření dohody; smlouva (dohoda apod.), kterou má závazkový vztah teprve vzniknout, může být i součástí (být v oddělené části) notářského zápisu (v první části bude např. smlouva o nájmu, v druhé části bude obsažena dohoda se svolením k vykonatelnosti) – srovnej např. BÍLEK, P., JINDŘICH, M., RYŠÁNEK, Z., BERNARD, P. a kol. Notářský řád. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 367.

24. Obligatorní náležitostí notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti je podle § 71b odst. 2 písm. e) not. ř. doba plnění, tj. přesně a určitě stanovená doba, do které se povinná osoba zavazuje předmět plnění poskytnout oprávněné osobě. Ustálená soudní praxe k výkladu § 274 písm. e) o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2000 (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2002, sp. zn. [20 Cdo 533/2002](#), ze dne 20. 1. 2005, sp. zn. [20 Cdo 207/2004](#)) dobou plnění chápe dobu na splnění dluhu; doba plnění obsažená v notářském zápisu je dohodou procesní, jejímž účelem je zajistit vykonatelnost. Povinný svoluje k vykonatelnosti teprve – a pouze – pro případ, že to, k čemu se zavázal, nesplní řádně a včas; doba plnění tedy nemůže být sjednána tak, aby uplynula do okamžiku podpisu notářského zápisu účastníky; v takovém případě by totiž již nešlo o svolení k vykonatelnosti pro případ nesplnění povinnosti ze závazku.

25. Má-li být tedy notářský zápis se svolením k vykonatelnosti o dohodě, v níž se povinný zavázal k vyklizení nemovitosti (bytu), sepsaný podle § 71b not. ř., exekucním titulem, musí v době sepsání této dohody existovat smlouva o nájmu (či jiném závazkovém vztahu) a nájemce se musí zavázat, že nevyklidí-li nemovitost (byt) po jejím skončení ve lhůtě, na níž se s pronajímatelem dohodl, svoluje k vykonatelnosti – tedy k vyklizení předmětné nemovitosti.

26. Je-li notářský zápis podle § 71b not. ř. sepsován v době, kdy již závazkový vztah skončil, avšak povinný nesplnil povinnost vyplývající ze závazkového vztahu nemovitost (byt) vyklidit (jinak řečeno jeho povinnost vyplývající ze závazkového vztahu trvá), bude součástí jeho dohody s oprávněným [§ 71b odst. 2 písm. e) not. ř.] určení (nové) doby, do kdy má povinný nemovitost vyklidit tak, aby tato doba uplynula až po sepsání notářského zápisu, a prohlášení povinného, že svoluje k vykonatelnosti sepsaného notářského zápisu, nevyklidí-li nemovitost v této (nově) stanovené době.

27. Je-li sepsován notářský zápis podle § 71b not. ř. v době, kdy závazkový vztah trvá, doba plnění se bude odvíjet od doby, na níž byl závazek sjednán. Smlouva o nájmu (stejně jako jiné obdobné závazkové vztahy) může být uzavřena na dobu určitou i neurčitou.

28. Je-li nájem sjednán na dobu určitou, a to uvedením určitého časového období (např. měsíců) jeho trvání, popř. uvedením konkrétního dne, k němuž nájemní poměr zanikne, po jejím uplynutí nájem (zpravidla) končí a nájemce má povinnost předmět nájmu vyklidit. Doba plnění tak bude známa, bude určena konkrétním datem, které bude navazovat na sjednanou dobu nájmu, a povinný svolí k vykonatelnosti notářského zápisu, jestliže do uplynutí této doby nemovitost nevyklidí (např. doba nájmu je sjednána na dobu jednoho roku do 30. 6. 2023, povinný se zavazuje nemovitost vyklidit do 15 dnů po skončení nájmu a svoluje k vykonatelnosti notářského zápisu, jestliže tak neučiní; nevyklidí-li tedy nemovitost do 15. 7. 2023, může se oprávněný domáhat nařízení exekuce).

29. Nájem sjednaný na dobu určitou však může skončit i před uplynutím sjednané doby nájmu (dohodou, výpovědí). Je-li ovšem dohoda o vyklizení v notářském zápise podle § 71b not. ř. vázána na skončení sjednané doby nájmu, tedy na konkrétní datum, nedochází k jeho změně „automaticky“, doba plnění sjednaná v notářském zápise (která je jeho obligatorní náležitostí a musí z něj vyplývat – viz odst. 24), na niž je vázána jeho vykonatelnost, se nemění jen proto, že nájem skončil dříve. Neuplynula-li tedy zatím (marně) doba sjednaná pro vyklizení v dohodě (§ 71b not. ř.), není notářský zápis vykonatelný.

30. V projednávané věci se povinná v Notářském zápise, který strany sepsaly s tím, že ve stejný den uzavřely smlouvu o nájmu Nemovitostí na dobu určitou, zavázala vyklidit Nemovitosti do 30. 6. 2018, oprávněná podala návrh na nařízení exekuce dne 16. 2. 2021 s tvrzením, že povinná svou povinnost nesplnila.

31. Se zřetelem k řečenému velký senát dospěl k závěru, že notářský zápis se svolením k vykonatelnosti, kterým má být vymožena povinnost vyklidit nemovitost, je notářským zápisem ve smyslu § 71b not. ř. a může být exekučním titulem. Usnesení odvolacího soudu je proto z hlediska uplatněných dovolacích námitek správné, Nejvyšší soud – aniž ve věci nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) – proto dovolání jako nedůvodné zamítl [§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.].